

הסכמות והקדמות נדפסו בחלק א'

חלק ב' – תוכן הענינים

הלכות מוקצה	ב
--- סי' ש"ח – כלים הניטלים בשבת ---	ב
--- סי' ש"ט – דיני טילטול מן הצד ---	ק"ט
--- סימן ש"י- דיני מוקצה בשבת ---	ק"ט
--- סימן ש"א - דיני מת, וטלטול מן הצד ---	קנח
--- סימן ש"ב – דיני כבוד הבריות ---	קע
--- דיני נר בשבת – שייך לסימן רע"ז ---	קעב

הלכות מוקצה

--- סי' ש"ח – כלים הניטלים בשבת ---

הקדמה להלכות מוקצה

(א) חשיבות וחומר איסור מוקצה. איסור מוקצה היא האיסור שבת הראשון שמבינים ילדי ישראל. והסיבה לזה היא מפני שנוגע לכמעט כל תנועת היד וכל פעולה במשך כל השבת. ואיסור זה גורם לצורת השבת שאנו מכירים, ואילולי איסור זה, שבת היה נראה אחרת לחלוטין.

(ב) ומפני כן, אחרי שהאריך בהקדמה לסימן זה כ' הב"י 'ואז תבין יראת השם, ודעת קדושים תמצא'. דהיינו, מוקצה היא עצה ליראת שמים, שהרי בגללו צריך שדבר ה' זה הלכה יקבע כל תנועה שיעשה.

(ג) ויערות דבש צועק פעמים רבות בדרשותיו נגד בני תורה שאינם מקצים מזמנם ללימוד הלכה והלכות שבת. וע' בח"ב דרוש ה' שיש תקיפות וחריפות מיוחדת לאלו שמזניחים מללמוד הלכות מוקצה.

(ד) וב"י בסעי' מ"ה מביא מירושלמי על עיר בשם טור שמעון, שהיה מופלג בצדקה וגמילת חסדים ושאר מעשים טובים, ונחרבה. וי"א משום שעברו על מוקצה, ושחקו בכדור בשבת!

(ה) של"ה כ' דיני מוקצה ארוכה מארץ מידה, ואין העולם נדהרים בזה, אפ' יראי השם.

(ו) ובתפילת זכה, יש מעט חטאים שאנו פורטים במפורשות, ומוקצה היא בכללם! וההסבר בזה, דזה חסרון יראת שמים, וזו מביא לידי הרבה חילולי שבת.

(ז) מובא באו"ח ר' שהקה"י אמר מעשה נורא על הגר"א, שנגע [י"א טלטל] קליפה שמוקצה בשבת, והתעלף. כשהעיר, זכר מה קרה, ושוב התעלף. ראתה אשתו, לקחה ואכלה בפניו, כדי שיראה דראוי היא לאכילה. ואז הבריא הגר"א.

(ח) והחת"ס בפ' נצבים, טלטול מוקצה יהיה כאילו נגע בגחלת בוערת!

(ט) [זרקו בחור מישיבת וולאז'ין, מפני שטלטל דואר שהגיע בשבת, והיה מוקצה!]

(י) עכ"פ חזינן חשיבות וחומר איסור זה; ויעזרנו ה' שנוכל ללמוד וללמד להבין ולהשכיל, ולאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא. ואע"פ שהיא לימוד ארוך במשך כ"כ הרבה סימנים וסעיפים, מ"מ יש בו מעלה מיוחדת בהא שהיא מחולקת לסעיפים קטנים, והם מסודרים בצורה שמיקל על הזכרון.

(יא) דאורייתא או דרבנן. 'מוקצה' היינו להפריש, לייחד, להבדיל, שיקצה אותו משימוש. וקיי"ל, דאיסור מוקצה היא מדרבנן. אך דעו, שיש מוקצה שהיא מדאורייתא, הכנה דרבה, ע"ע פסחים מ"ז; תוס' עירובין ל"ח:.

* נר מצוה, ס"ט וע'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(יב) וחת"ס^כ כ' דהא דיש נידון במוקצה דאורייתא, זה לא בטילטול או שימוש מוקצה, אלא באכילה או שאר שימוש של 'כלוי'.

(יג) עכ"פ, מוקצה דידן הוא דרבנן, אך יש מושגים שהם מה"ת. ומפני כן, כ' פמ"ג בהקדמה כללית ובמ"ז, יש לה חומרי דאורייתא, ולא הקילו בכל ספק לומר ספק דרבנן לקולא.

(יד) מקור לאיסור זו, וסוגי מוקצה. יל"ע, מתי נתקנה איסור מוקצה, כי מצד א' בגמ' קכ"ג: אי' דנחמיה תיקן מוקצה, אך מצד שני מבואר בדף ל"ט: דדוד המלך אחר שנפטר היה מוקצה, ועליו הגמ' אומרת טוב כלב חי מארי מת. והרי נחמיה חי כאלף שנים אחרי דוד המלך, וא"כ איך הוא תיקן איסור מוקצה.

(טו) ועוד, עורה"ש כ' דאיסור מוקצה היה לבני ישראל מאז שנתנה תורה.

(טז) [ועוד, ע' בלבוש סי' ת"ל, לגבי שבת הגדול, שנקרא כך מפני הנס שהיה לבנ"י, כשראו המצרים וכו'. ומפני מה קבעו בשבת ולא בי' לחודש, מפני ששבת גרמא לכל הענין, כי המצרים ידעו שבנ"י שמרו שבת, וא"כ תמהו איך הם מטפלים בבע"ח בשבת, ולכן שאלו, ושמעו מה שהשיבו. עיי"ש. הרי מוכח, שבנ"י שמרו מוקצה עוד טרם קיבלו את השבת במרה, וא"כ איך תיקנו נחמיה].

(יז) והישוב לכל הני תמיהות הוא יסוד שנלווה אותנו בכל הל' מוקצה, והיא שלא כל מוקצות שוות. יש מוקצה העיקר והראשון והמקורי, והיא מוקצה מחמת גופו [ממ"ג], והיא דבר שאינו כלי ואינו עומד לשימוש בשבת. כגון מת, ועצים ואבנים, וכו'.

(יח) ויש עוד סוג אחר של מוקצה והיא כלי שמלאכתו לאיסור [כשמל"א]. וזהו דבר ששם כלי עליו, אלא שאסרו חז"ל טילטולו. ויש שכינו מוקצה זו 'גזירת כלים', גזירה חדשה למניעת עשיית מלאכה בשבת. ויש לה כללים אחרים מממ"ג.

(יט) וסוג הראשון, מוקצה גמור, היא קדום מאוד, מימי דוד המלך ועוד לפני כן. וכשמל"א נתקנה אח"כ.

(כ) [מבואר, שתיקנו כשמל"א להתרחק ממלאכה. ויל"ע האם בנ"י במדבר, או אברהם אבינו שמרו איסורי דרבנן שנתקנו רק מפני התרשלות העם, או"ד רק מי שנתרשל שמר זה. ואכ"מ.]

(כא) 'דיני מוקצה בשבת' היא שם של סי' ש"י, אך סימן ש"ח נקרא בשם 'דברים האסורים והמותרים בטלטול בשבת' – שהרי היא מבאר מה נקרא כלי, מהו ממח"כ, ומהו ממ"ג, ורק אח"כ מבאר דיני טלטול בדבר שהיא מוקצה. וזו משמע קצת שכשמל"א אינו אלא גזירת כלים בלעמא, ולא מוקצה בעצם.

(כב) בכל סוגיות מוקצה הנמצאים בש"ס, יש מח' בין ר' שמעון לר' יהודה, ור' שמעון לית ליה מוקצה, ואעפ"כ אנן קיי"ל כוותיה. וביאור הדברים, שמוקצות הללו הם לכו"ע, אלא שר' יהודה ס"ל דגם דבר הראוי שלא היה בדעתו להשתמש בו בשבת, והוא עצמו הקצה אותו מדעתו, ג"ז מוקצה. ואנן לא קיי"ל כוותיה אלא כר"ש דלית ליה הא דיכול לעשות דבר מוקצה מעצמו.

(כג) ויש עוד הרבה ציורים שונים שנחלקו ר"י ור"ש, ואינו ברור איך כולם הם 'לשיטתם'. ואכ"מ.

^כ ע"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(כד) יש גם מוקצה מחמת חסרון כיס [ממח"כ], ויהא דבר שהקצה דעתו ממנה מחמת קפידא. וזו לכו"ע, בין לר"י בין לר"ש, וזהו סעי' א' וב' בסימן שלנו.

(כה) **טעמי מוקצה**. השתא דאתית להכי, שאנו יודעים שיש איסור דרבנן בשם מוקצה, ואנו יודעים סוגי המוקצה שנלמד עליהם, יל"ע, מדוע חז"ל גזרו ואסרו איסור זו.

(כו) ומ"ב בהקדמה לסימן זו מביא דברי הרמב"ם בפכ"ד הל' י"ב, שאחרי שהביא הדברים האסורים משום ממצוא חפצך ודבר דבר, ומה אסור לדבר בשבת, איך מותר להלוך, ומה מותר לעיין, הביא איסור מוקצה. וכ' מפני מה נגעו באיסור זו, שאם הילוך ודיבור ועיסוק בשבת יהיה שונה מבחול, קל וחומר שטלטולו בשבת יהיה שונה בשבת מבחול, דאל"ה שבת יהיה כיום חול, ויבא לפנות כלים, ולהצניע **אבנים**¹, דהרי הוא יושב בטל בשבת מפני שביתת מלאכה, ולכן יעסוק בדברים הללו, ונמצא שלא נח, והלא התורה אמרה למען ינוח.

(כז) ממשיך הרמב"ם בהל' י"ג, דיש עוד לכשמל"א, דיש לחוש שמא יבוא לידי מלאכה. ועוד, מלאכות שבת הם נוגעים לאלו שהם בעלי מלאכה ואומניות, אבל מי שבלא"ה יושב בטל כל ימיו, הלא בשבת לא יהא לא שביתה הניכרת, ולכן חז"ל גזרו מוקצה שיהיה שבת ניכר לידוע השווה לכל נפש.

(כח) הראב"ד שם כ' דטעם לאיסור מוקצה הוא גדר להוצאה, ומביא ראיות מגמ', דאם יהיה עסוק בכלים ושאר דברים, יבא לטלטל כל מה שנמצא בכיסו כל פעם שיוצא.

(כט) [מגזירת נחמיה, מבואר דלא היה רק משום הוצאה, אלא משום שהקילו בשאר דברים].

(ל) ע' פמ"ג דכ' דאילו מוקצה היתה אסורה מחמת טעם הראשון של הרמב"ם לחוד, היינו מקילים במצוה ושאר חפצי שמים, כי היכי דממצוא חפצך יש התירים הללו, ומפני כן הוצרך הרמב"ם להביא טעמים נוספים.

(לא) וע"ע כסף משנה ומגיד משנה שם, דכ' דהא דלא אסר הרמב"ם מחמת הוצאה, כמש"כ הראב"ד, משום דא"כ ביו"ט ה"ל להרמב"ם להקל, דלדידיה הוצאה שלא לצורך כלל אינו אסורה מדאורייתא אלא מדרבנן, וא"כ לא היו חז"ל גוזרין גזירה לגזירה, וע"כ הוכרח להביא טעמים שונים.

(לב) **נולד, ומוקצה ביו"ט**. יש מוקצה מסיבת נולד, שמחמירין בו ביו"ט ולא בשבת. כגון אכל עוף ונשאר עור ועצמות הראויין למאכל בהמה. ר"י אוסר משום שהוא נולד, דמתחילה היה מאכל בנ"א, ונשתנה ונעשה מאכל בהמה, וזהו נולד ואסורה. ור"ש מיקל בזה. ובשבת קיי"ל כר"ש, ומותר בטלטול. וביו"ט, קיי"ל כר"י, ואסור מחמת נולד.

(לג) יש נולד גמור, האסורה לכו"ע, כגון אש חדש, יש מאין.

(לד) ולמרות שנתבאר דביו"ט יש לנו חומרות בענין מוקצה, מ"מ במקום אוכל נפש, מחמת שמחת יו"ט יש קולות. ואכ"מ.

(לה) **בסיס**. עוד סוג מוקצה היא בסיס, והיא דבר המעמיד דבר המוקצה. ויתבאר בהמשך הלימוד דיש בסיס לחצי שבת, דהיינו בעוד המוקצה עליו, ויש בסיס לכל השבת, אפ' אחר שהסירו המוקצה מעליה. ועיי"ש בהתנאים הנצרכים לעשות בסיס גמור.

¹ טעם זה כולל ב' סוגי המוקצה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(לו) ספק בסיס, לכאן הוא דשיל"מ, ונאסור אפ' נתערב באלף. אלא שיתכן דיהיה שייך כאן סברת הנוד"ב, דהיכא שאינו רק שימוש אחת, אלא כמה שימושים, בזה אין אומרים דשיל"מ. ועוד, דשיל"מ, היינו רק שאם ימתין עד מוצ"ש, יהיה מותר לעולם ועד, משא"כ בנידו"ד, יאסור בשב הבאה, וא"כ אולי בהא לא נימא דשיל"מ. ואכ"מ.

(לז) **ספק מוקצה**. נתבאר היטב עד כה, מוקצה היא איסור דרבנן. ואעפ"כ, נראה הרבה פעמים במשך הלימוד, דלא אמרי' בכל ספק ושאלה 'ספק דרבנן לקולא'. כגון, מגירה שאינו יודע אם יש מוקצה בפנים או לא, האם מותר לפתחו או לא. ופמ"ג ור' אלישיב אסרו. וע"ע סי' ש"ט שעה"צ כ"ד, דכ' על הנידון שם דהואיל ומוקצה דרבנן שומעין להקל. ואין הכוונה לומר ספק דרבנן לקולא, אלא כוונתו דהואיל והוא דרבנן ולא דאורייתא, יש יותר מקום לסמוך על סברות, שאילו היה בדאורייתא אולי לא היינו מקילינן על פיהם.

(לח) ויל"ע, מדוע באמת לא, מדוע לא אומרים ספק דרבנן לקולא.

(לט) ולאור האמור עד כה, מובן. חדא, יש לה סמך דאורייתא, והכינו את אשר יביאו. ועוד, שבת חמירא, ובכל הל' שבת לא אמרי' ספק דרבנן לקולא. ועוד, לפי הרמב"ם דנלמד מק"ו מממצוא חפציו, הלא זה דברי סופרים שחמירא מדרבנן.

(מ) **גרף של רעי**. זו היתר גדול בהל' מוקצה, ומתיר טלטול מוקצה להדיא. ובעז"ה יתלבן במקומו מתי אומרים דין זו.

(מא) **טלטול מן הצד**, היינו שמטלטל ע"י אמצעי, ולא בידו ממש. והגדרים יתבארו במקומו. וטלטול מן הצד מותר לצורך דבר המותר, אבל לא לצורך דבר האסור. דהיינו בכדי להציל המוקצה אסור טלטול מן הצד.

(מב) **טלטול בגופו**, היינו שמטלטל ע"י אבד שבגופו שאינו הדרך לטלטל – פרטיו בהמשך. וזה מותר בכל אופן ובכל ציור, אפ' לצורך דבר האסור. טלטול ברגל, מ"ב כ' נקרא טלטול בגופו.

(מג) **מגו דאיתקצאי**. דבר שאינו ראוי בשבת, מוקצה היא, וכמו שיתבאר. דבר שלא היה ראוי בכניסת שבת, אך נעשה ראוי באמצע השבת, יש כלל 'מגו דאיתקצאי ביהשמ"ש, איתקצאי לכולא יומא'. דהיינו, אם אינו ראוי בכניסת שבת, אסורה לכל השבת. ובס"ד נבאר במקומו מתי אומרים את זה, ומתי אורמים גומרים בידי אדם, ולא דחי בידים.

(מד) **נגיעה ונפיחה**. טלטול מוקצה היא מה שאסרו חז"ל, ולא נגיעה בעלמא, מלבד היכא שע"י נגיעה יזוז, כמו ביצה וכדו'. נפיחה במוקצה ג"כ מותרת לגמרי, ונבאר במקומו מדוע.

(מה) **כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל**. דהיינו מותר לטלטל דבר היתר בכדי להגן על מוקצה, אפ' אם זה טלטול להגן על דבר שאינו רשאי לטלטל.

סעי' א' וב' – ממח"כ

(א) ממח"כ גדריו היא כאלו של מוקצה גמור, ועושה בסיס^י, ואומרים מגו דאיתקצאי, ואין לו שום היתר של צורך גופו או צורך מקומו. היינו לדינא, וע' במפרשים.

^י מ"ב סק"ד. והא דאומרים מגו דאיתקצאי, היא בסי' ש"י, ויש חלקו, עיי"ש, ורעק"א.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ב) וגדר של ממח"כ, מבואר ממ"ב סק"ח, כל שזהיר מלהניעה ממקומה כדי שלא תפסד ותתקלקל, הר"ז ממח"כ.
- (ג) וע' בטור ושו"ע ומ"ב סק"ב וג', שיש שנוי לשונות, שלפעמים כ' מקפיד שלא לטלטלם, ופעמים כ' מקפיד שלא לעשות בהם תשמיש אחר. ובשו"ע אי' עוד, שלא יתלכלך. וגדרים אלו אינם אותו דבר, ואינו ברור איזה מהם עיקר. ואולי הם שייכים לכלים שונים. ועיי"ן.
- (ד) ממח"כ, אינו דווקא כבד, ואינו דווקא יקר, אלא דבר שמקפיד וזהירים עליה. וכ' חו"ש' דהיא דבר שלא מטלטלים כי אם כשצריכים להשתמש בו.
- (ה) ותלוי על כל אדם לחודיה, ולא בדרך העולם, מ"ב סק"ו. יש להסתפק, משאיל ונשאל, משכיר ושוכר, בטר מי אזלינן.
- (ו) הנה, בגמ' קכ"ג אי' מקפיד עליה ומייחד ליה מקום היא ממח"כ.
- (ז) ורמב"ם ושו"ע אינם מזכירים הא דייחוד מקום. מ"ב בכל הל' מוקצה אינו מזכירו. אך בביה"ל כאן מביא רי"ף ורא"ש, 'דקפיד עלייהו מייחד להו מקום'. וזה ניתן לדחות, שרק מצטט מה שהם אומרים.
- (ח) והנה, בסי' ש"י בשעה"צ י"ט הביא דעת הבית מאיר דיש לו קולא, דבכדי להיות ממח"כ צריך לייחד לו מקום. וממשיך שעה"צ שם, דלכן לענין כיס [שהיא הנידון שמה] אינו מייחד ליה מקום ולכן גם לבית מאיר אינו אלא ככשמל"א.
- (ט) ויל"ע, איך שו"ע ורמב"ם משמיט תנאי זו; ואיך המ"ב משמיטו ועושה כאילו שזה חומרת הבית מאיר, הא הוי גמ' מפורשת.
- (י) וע"כ, הגמ' ניתן לדחות^ה, והבית מאיר למדו כפשטיה. ואיך ניתן לדחות. ע' אג"מ^ו דמבאר, דייחוד מקום אינו תנאי לממח"כ, אלא סימן וגלוי בעלמא שמקפיד עליה, דבדרך כלל דבר שמקפיד עליה מייחד ליה מקום, אבל אינו מוגבל לזה, ואינו מוכרח להיות כן.
- (יא) ונקוט האי כללא בידך, כלי היתר העומד לשימוש בשבת, הגם שמקפיד עליה טובא, כגון כוס של קידוש שזהיר בו הרבה, אעפ"כ אינו ממח"כ, דרק דבר שאינו עומד לשימוש בשבת נעשה ממח"כ, אבל לא דבר העומד לשימוש בשבת.
- (יב) ויל"ע, דבר שבעצם יכולים להשתמש בו בשבת, דהיינו שאינו אסור ואינו מוקצה [מלבד הא ממח"כ], אך מונעים מלהשתמש בו, האם נעשה ממח"כ, או"ד ממח"כ אינו חל אלא עד דבר שהיא מוקצה כבר.
- (יג) כך דנו כל האחרונים, ויש גר"ז המבואר דרק מוקצה נעשה ממח"כ. ובאמת, כל ציורי שו"ע הם דברים המוקצים כבר.
- (יד) אמנם, הרמ"א בסוף הסעי' כ' להדיא דסחורה נעשה ממח"כ, אע"פ שסחורה אינו מוקצה בלי חידושו של ממח"כ. וכן מ"ב סק"ח לגבי כלי כבד הרבה, שכ' שו"ע אם מונע מלהזיזו מחמת

^ה Overly Careful, האם זה גדר ממח"כ?

^י ערוה"ש.

^י ג' מ"ב.

^ה ע' שש"כ כ' נ"ב, דע"כ הגמ' לאו דווקא דאל"ה בטלת תורת ממח"כ לגמרי. ואי"ז טענה. חדא, הגמ' יכול להגיד לך אם יש ממח"כ או לא. ועוד, הנ"מ בזמננו, שיש לנו תיק מיוחד לכל דבר דקפיד עליהו, משא"כ בזמניהם.

^ט ה' כ"ב, וכן בספרו של ר' באדנער.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

כובדו, אי"ז קפידה, ואי"ז מוקצה, כ' מ"ב שאם מונע מלהזיזו שירא שמא יתקלקל, אכן יהיה ממח"כ. כגון ארון ספרים וכו'.

(טו) עכ"פ חזינן ממ"ב, דכלי כבד, שאינו מוקצה, נעשה ממח"כ.

(טז) א"כ יש רמ"א ומ"ב, שממח"כ אינו רק על דברים המוקצים כבר, אלא אפ' על דבר היתר. אבל כו"ע מודי דדבר העומד וראוי לשימוש בשבת אינו מוקצה.

(יז) דהיינו, הכלל והגדר היוצא מדבריהם כך היא: דבר שמוקצה כבר ומקפיד עליה, או דבר שאינו מוקצה כבר, אך אינו עומד לשימוש בשבת בכלל, מחמת הקפדה בעצם, כגון סחורה או כלי כבד, נעשה ממח"כ.

(יח) אבל דבר העומד לשימוש, הגם שלא בשבת זו, הגם שמקפיד עליה, אינו נעשה ממח"כ. כגון מי שיש לו קנקן מיוחד לשמחות, ומקפיד עליה, ולא ישתמש בו בשבתות רגילות, מ"מ אינו ממח"כ, דהרי אילו היום היה ש"ב, היה מטלטלו, א"כ רק מחוסר זמן לחוד, אבל בעצם חזי לשימוש. משא"כ כלי כבד או סחורה.

(יט) וכן הורה הקנה בושם. [דהיינו, מי שיש לו כלי סעודה יקרים מאוד, ומקפיד עליהם טובא, אינם ממח"כ, דהרי ראוי לשימוש בשבת. וגם אם בשבת הזו אינו צריך לכולם, או שאינו אוכל בבית, מ"מ הרי אילו היה אוכל היום בבית, והיה מספיק אורחים, היה משתמש בהם, א"כ ראויים ועומדים לשימוש אם היה צורך בהם, א"כ אינם ממח"כ. וה"ה קנקן של ש"ב, אילו היה כאן חתן וכלה היה משתמש בו. משא"כ ארון ספרים, אינו עומד לטלטול בשופו"א. וכן סחורה, אינו עומד לשימוש שלו, אלא למכור, א"כ אינו עומד לשימוש בכלל. והבן. וע' לקמיה בענין סחורה.]

(כ) ובאמת, מגילת ספר הק' על מ"ב סק"ח, דחידש ממח"כ על כלי היתר מדעת עצמו. אמנם כבר הוכחנו דזה גם הרמ"א. ועוד, דעיקר הבנת ממח"כ היא שיש הקפדה לכל שימוש מלבד שימוש המיועד לו, ושימוש העיקרי שלו אינו יכול לעשות בשבת, כגון סכין של שחיטה, מילה, קולמוס של סופרים, וכו'; ולכן נעשה ממח"כ. אבל דבר שאין לו סיבה להזיז בכלל, א"כ אינו צריך לכל תנאים הללו, אלא שיש הקפדה מלאה שלא לטלטלו בכלל, ונעשה ממח"כ, הגם שלא היה מוקצה כבר. [דהיינו, סכין של מילה שמטלטלין לפעמים, צריכין אנו להגדיר מתי כן ומתי לא, אבל דבר שאינו עומד לטלטול לעולם, ודאי יכול להיות ממח"כ, ואין צורך בחשבונות הנ"ל.]

(כא) היוצא מדברינו, דברים העומדים לנוי שמקפידים אנשים עליהם, כגון קישוטים מCrystal או Swarovski, ושאר קישוטים שאנשים מבוגרים יש להם על מדף מיוחד, ומקפידים עליהם טובא, הר"ז ממח"כ. [הקישוטים שמונחים על מדף שיש עליה ספרים, ובכל פעם שמוציא ומכניס ספר הוא מזיזו, מסתברא שזה גלוי שאינו ממח"כ, עכ"פ בממח"כ על כשמל"ה, דהרי עומד לטלטול בשבת.]

(כב) וכן כלים ישנים, Antiques, הם ממח"כ. Manuscripts, תלוי איזה סוג. אלו שהם ישנים מאוד, ואם קורא אותם יש חשש שיקלקלם, נמצא אינו עומד לשימוש בכלל, והיא ממח"כ. אבל ספר ישנה, שיעיין בה אם יש לו שאלה בגירסא וכדו', עומדים לשימוש, ואינם מוקצה.

(כג) ומצוי, שכלי נגינה וכלי שיר יהיו ממח"כ. וכן ציוד רפואי, בין מכשירים גדולים ובין כלים קטנים, מצוי שיהיו ממח"כ.

(כד) ארון ספרים, אמרנו למעלה דהואיל והיא כבד הרבה וירא שמא יתקלקל נעשה מוקצה. ואעפ"כ מותר לפתוח דלתותיו. ויל"ע מדוע, הרי אם הכלי הוא ממח"כ, אסור לטלטל אפ' ע' נחלת ישראל בענין 'נוי בית', וכתבנו רק מה שאמר מו"ר הגר"ש שליט"א, ומה שנראה לדינא.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

מקצתו. ואין לומר שאי"ז מקרי טלטול הואיל ואינו משנה מיקומו, הא נראה בהמשך דיני מוקצה שאי"ז אמת, ואסור ללטף בע"ח, ואסור לסוך מת, ואסור לזוז זמורה.

כה) והיה מקום לומר, דהארון היא ממח"כ, אבל הדלת היא ככלי בפנ"ע, ואינו מוקצה. ומלבד שאינו מסתבר לחלק כלי א' לשניים, הרי לפי"ז, ספה שמקפיד לא לזוז מפני חשש קלקול, נאסר לשבת עליה? ודאי לא.

כו) על כן, קושיא זו צ"ע בעת. וראיתי בנחלת ישראל שכ' דיתכן שחלק א' מכלי יהיה מוקצה ולא חלק שני. ומביא כן בשם מנח"י ושלמי יהודה. ולא עיינתי שם, אבל יוצא מדבריו דיאסר לשבת על ספה ממח"כ.

כז) יל"ע, ארון ספרים שמקפיד לא להזיזו מחשש שמא תיפסד. אך אם יוציא כל הספרים ממנו אינו מקפיד עליה, האם זה ממח"כ. י"ל, מסתברא דלא, כי אינו מקפיד על החפץ, אלא הוא רק עצלן.

כח) וכן להיפך יל"ע, מי שיש לו מכשיר שהוא מקפיד עליה [כגון סמרטפון], אך כשהוא בתוך הנרתיק או כסוי שלו, אינו מקפיד עליה, איך נדון להאי דינא. וכן, מי שיש לו ממח"כ, כגון מצלמה יקרה, או כלי שיר, אך כשהוא בתוך כיס שלו אינו מקפיד, האם זה ממח"כ.

כט) ונראה, דאין הני תרי ציורים דומים. דודאי כלי שהוא ממח"כ, ומאכסן אותו במקום בטוח, דהיינו הכיס או נרתיק שלו, ויכול להזיזו עם השמירה עליה, לא פרח מעליה שם ממח"כ, עדיין יש כאן חפץ שמקפיד עליה.

ל) משא"כ הא דסמרטפון, הרי עכשיו כשהוא תוך כסוי שלה אינו מונע מלהשתמש בה, ומשתמש בה בעודו תוך הכסוי שלה, א"כ עכשיו החפץ היא חפץ שאינו מקפיד עליה^א. דהיינו, זו שימוש הוא להוציאו מהתיק, וזו שימוש כשהיא עדיין תוך התיק.

לא) ואולי באמת תולה על מש"כ באות ג', האם ממח"כ נקבע כפי הקפדת טילטול או הקפדת שימוש. ואינו ברור בעת.

לב) יל"ע, ספה שאינו בעצם מקפיד עליה, אך מונע מלהזיזו מפני שיפסד הרצפה מתחתיה, האם היא ממח"כ. דהיינו אינו מונע מצד כובד, אלא מצד הקפדה, אך ההקפדה אינו מיניה וביה, אלא בדבר אחר. כך הסתפק מו"ר. אך לכאו', הרי אינו קפיד עליה.

לג) יל"ע, ארון ספרים שמקפיד עליה טובא, אך אם היו באים עשר אנשים גיבורי כח, לא היה מקפיד והיה מזיזו, האם זה ממח"כ. האם אומרים דחזינן שאינו מקפיד על טילטולו, אלא שאינו מספיק חזק. או"ד, הואיל ואינו חזק כ"כ, מקפיד עליה. וצד השני נראה.

לד) [הבהרה: קיי"ל כר"ש. נמצא, אדם שאומר בודל אני מכלי זו בשבת זו, ואני מחליט החלטה גמורה שלא להשתמש בו בשבת, אי"ז מוקצה, דאין בכוחו של אדם להקצות דברים מדעתו; חז"ל עושים מוקצה, ולא אנחנו. ואעפ"כ יש לנו ממח"כ. והביאור, שכאן אין האדם אומר שמקצה דעתו מיניה, אלא אומר, בצדק, אני מקפיד שלא להשתמש בו חוץ ממה שהיא מיועד, ולמה שהיא מיועד אינני יכול לעשות בשבת זו, זוהי הקפדה, וזו תולה בידי אדם. וחז"ל אמרו דאם הוא מקפיד, אנן נעשה אותו מוקצה.

לה) נמצא, דבר ראוי לגמרי אלא שאינו עומד לשימוש, כגון בגדי חורף בהקיץ, בגדי נשים בישיבה, שמלת כלה מלפני עשר שנים, הגם שאינו עומד לשימוש, ומקצה דעתו מלהשמש בו, מ"מ לא נעשה מוקצה. אבל מי שמקפיד על חפציו, נעשה ממח"כ.

^א מלמהד"ר, הפותח איזה מכשיר לתקן איזה דבר, בעודו פתוח מקפיד עליה טובא, אבל כשסוגרו אזל מיניה ממח"כ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(לו) ואפ' מי שמקפיד, יל"ע אם כל אדם יכול להחליט שהיא מקפיד, בלי שיתן נימוק לדבריו. כגון אם אדם בא ואומר מקפיד אני על פטיש שלי, והוא באמת מקפיד, יל"ע אם חולה בראש, OCD, יכול להקפיד מעצמו. דאולי רק הקפדה שבנ"א יסכים שיש ביכלתו להקפיד עליה נקרא הקפדה לענין זה.

(לז) נפק"מ, כלי פסח בשאר ימות השנה. אכן מקפיד עליה טובא, מחמת חשש חמץ. אבל המעיין בשו"ע יראה שאין שום חשש בעצם, ואם נתן תפוח על צלחת של פסח בשאר ימות השנה, מותר לכתחילה להשתמש בו בפסח. וכי מה שבנ"א נמנעים בלי שום טעם וסיבה, אלא מחמת 'עצבים' לחוד, נקרא ממח"כ.

(לח) וכן אשה הונגרי, שיש לה ספה עם כרים, שמקפיד עליה טובא, והיא אוסרת לבנ"א לגעת בה, האם היא ממח"כ. ועיין.

(לט) ע"כ דברי הרב. דברי התלמיד: לא מצינו שהקפדה גמורה צריך להיות עם חשבון, אלא כל שמקפיד נעשה ממח"כ. סוף סוף יש הקפדה, ומי הצריך נימוק להקפדה. אבל סתם להקצות דעת אינו מוקצה לכו"ע [מלבד ר"י]. ועיין.

(מ) אמרנו למעלה, כלי יקר שמקפיד עליה, ומיוחד לשמחות כגון ש"ב, אינו ממח"כ, דאינו מקצה משימוש, אלא ששימוש אינו היום. ויל"ע, מה דין צלחת המיוחד לפסח, שמצאו בביתו בשאר ימות השנה; הרי מקפיד גמור שלא להשתמש בו עכשיו בכלל. האם אמרי', ג"ז אינו אלא מחוסר זמן, ואילו היום היה פסח, או נקי לפסח היה משתמש בו, או"ד כאן אינו מחוסר זמן ואירוע לחוד, אלא מיוחד לחג זו ולא לימים אחרים.

(מא) ואוח"ש"ב אכן אוסרו, ומחלק בין הא לש"ב, דהתם 'פונקט' אינו ש"ב, משא"כ כלי פסח, הרי חלה וכלי זו הם סתירה, א"כ נקרא אינו ראוי ואינו עומד לשימוש בשבת זו. ויל"ע בזה לדינא.

(מב) וכן יל"ע בענין ס"ת פסולה, שאינו עומד לשימוש בשאר ימות השנה, אך ראוי, ואם יהיה שמחת תורה היום, או שאר סיבה להוציאו היו מוציאים אותו, א"כ יל"ע האם זה דומה לקנקן של שמחות, או לכלי פסח. ומביאין שר' ניסים ור' משה שטרנבוך אסרו. ומו"ר הגר"ש שליט"א היקל. נחל"י הוסיף דמלבד שהיא כתבי קודש, הרי הגבאי עצמו יתיד לעצמו ללמוד בו"י.

(מג) סחורה, ביררנו למעלה דאע"פ שהיא כשמלל"ה, מ"מ הרי מקצה דעתו משימוש, ואינו עומד לשימוש שלו בכלל אלא למכור, וא"כ היא ממח"כ.

(מד) וכו"ע מודי, דמי שיש לו חנות בביתו, או/ו דבר רגיל"י אצלו להשתמש בכלים שבחנותו כשצריך להם, כגון מי שמוכר אוכל או כלי ח"פ או שאר צרכים הכרחיים, אינו מקצה דעתו מהם, ונקראים עומד לשימוש.

(מה) אלא דברינו אמורים היכא שאינו דבר שכיח [גדר אינו ברור], כגון מי שמוכר כלי כסף מביתו, הגם דכשצריך כלי כסף יקח משלו ולא מחברו, מ"מ כ"ז שאינו צריך, מקפיד שלא להשתמש בהם בכלל, והיא סחורה, וממח"כ.

(מו) [אריכות הדברים היא בכדי לחלק בין קנקן ההיא דעומד לשימוש פעם בשנה, ובין בגד זו שעומד להשתמש בשבוע הבאה למי שקונה אותו, דשניהם כלי היתר ואינו עומד לשימוש עכשיו מחסרון זמן. והחילוק היא כמש"כ, ופשוט, דהתם אין קפידא לשימוש שלו, אלו היה שמחה עכשיו, משא"כ סחורה, לדידי אינו עומד לשימוש לעולם. בכלל. רק למי שקונה אותו. וגם אני עצמי 'קונה' מחנות שלי, בלי לשלם. ועד זמן המכירה, אינו עומד לשימוש לשום אדם. והבן.]

^{יב} י"ט ק"ב.

^{יג} ועיי"ש מש"כ דיסכים לתת לאיש הזהיר – הא א"כ בטלת כל תורת ממח"כ.

^{יד} חזו"א מ"ב ט"ז, 'לפעמים', אינו מוקצה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(מז) והיה מקום לבאר סחורה באופן שונה, דכ"ז שעומד למכור, אינו בכלל כשמלל"ה אלא כ'געלט', שהיא מוקצה. ומלבד שזה חידוש מיותרת, אינו נראה כן ממ"ב סק"ז.

(מח) מעשה שהיה, סוחר תכשיטין, במקום לפרסם סחורתו, אשתו הולכת בשבת עם תכשיטים יקרים מאוד, ומחליפה מליל שבת ליום השבת וכו'. כאן סחורתו אינו ממח"כ, דעומדים לשימוש בשבת.

(מט) האו"ש כ' דכל אוכל, אפ' סחורה גמורה, אינו ממח"כ, דאין אדם מקצה דעתו מאוכל בכלל. וכ"כ חיי"א ט". וכ' עוד החיי"א ט" דה"ה ספרים נמי דינא הכי. ואי"ז סתירה למש"כ למעלה בענין ספרים ישנים, ודו"ק.

(נ) יל"ע, יין או יי"ש, ששומר לאירוע מסויים, כגון לארוסי בתו [בת חמש], האם היא ממח"כ גם אליבא לאו"ש ודעימי'. לכאו' כן. ויל"ע איפוא בדיוק דבריו יעזור לנו.

(נא) וע' נחל"י שכ' חנות ספרי קודש אינו ממח"כ [מטעם הנ"ל, ועוד דאינו מקצה דעתו מהם], ומסכים היכא שהוא ספר עטוף בניילון שיתכן שהיא ממח"כ.

(נב) בגד שרוצה להחזירו לחנות, היא ממח"כ, דקפיד עלייהו. וכן ה'קבלה' שלו.

(נג) נייר חֶלֶק. כ' מ"ב סק"ג דנייר חלק היא ממח"כ. ור' משה"י נקט זה לדינא, עד כדי שנייר חלק תוך ספר עושה כל הספר בסיס. ומלבד החידוש הנורא לענין בסיס, שנעיין במקומו בס"ד, יש גם חידוש נוספת, איך שביאר מדוע היא מוקצה, דהרי כ' דאין בר דעת שישליך ויאבד נייר חלק לפח.

(נד) ותמיה מילתא, מה ענין כל תשחית אצל ממח"כ, אין בר דעת מאבד שום דבר שלא לצורך. ואיך זה מגלה על הקפדה.

(נה) וע' מגילת ספר דביאר דנייר רשמי, Official Stationery וכדו', אכן אנשים מקפידים ע"ז. וגם בלא"ה, אפ' נייר רגיל, אה"נ אינו משתמש בה לכל מיני שימושים, מ"מ כ"ז שלא החליט מה לעשות עמו, מקפיד עליה שלא יתלכלך ולא יקמט.

(נו) ואפ' אם יש בדבריו דברי טעם, מ"מ הלא אין זה כוונת ר' משה. ואכן, בנו, הגר"ד זצ"ל, אמר שנייר רגיל דזמננו אינו ממח"כ, משא"כ נייר רשמי.

(נז) ויתכן גם, Notebook מיוחד יהיה ממח"כ". וכ"ש קלף גמור היא ממח"כ.

(נח) ולפני שנתיר נייר גמור, ע' לקמיה שנדון בס"ד אם נייר חלק היא ממ"ג, דהרי טרם סיים תכליתו, דרך נייר עם כתב היא גמר כלי, ולא נייר חלק, א"כ אולי היא ממ"ג, עיי"ש.

(נט) אתרוג. יל"ע, מה דינו של אתרוג. ולא כל ציורים שוים, וכדלקמיה.

(ס) הנה, בסי' תרנ"ח סעי' ב' לגבי דיני ד' מינים בשבת שחל בסוכות, כ' רמ"א דהדסים שמוקצים למצוותן, א"כ תשמישן, שהיא להריחן, אסורה, מדיני הוקצה למצוותן. משא"כ אתרוג שהיא פרי, א"כ הוקצה למצוותן אוסר האכילה, אבל הריח מותר. ולכן כ' רמ"א דאתרוג אינו מוקצה דראוי להריח.

^{טו} ס"ה ג' - ז'.

^{טז} ס"ו ב'.

^{יז} ד' ע"ב.

^{יח} ע' שש"כ כ' נ"ו. וכן לכאו' כל Pad Of Paper.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

סא) ומ"ב שם, וכן המ"ב בס' רי"ז לענין ברכת הריח, מסתפק טובא איזה ברכה לברך עליה, ואעפ"כ אינו מוקצה, הואיל ויכול לפטרו אם יברך על דבר אחר.

סב) עכ"פ חזינן, הרמ"א והמ"ב ס"ל דאתרוג ראוי להריח בו, ולכן אינו מוקצה.

סג) וקשה, הלא אנו מקפידים וזהירים ביותר עם אתרוגים שלנו, ומסתמא בימיהם ג"כ, והלא בימיהם היה קשה להשיג אתרוג כשר בדיעבד, והיה אתרוג א' לכל העיר, וא"כ איך אינו ממח"ב, בין לענין ימיהם, בין לענין בזמננו.

סד) ואכן, שש"כ^{יט} ואוח"ש נקטו דאתרוג בזמננו ממח"כ. והנה, דבריהם מסתברים אילו לא היה לנו רמ"א ומ"ב וכל הדורות באמצע, אבל הם שלכאו' היו מקפידים בדיוק כמו אנחנו, אם לא יותר, ולא היה ממח"כ, איך בזמננו פתאום השתנה לממח"כ.

סה) ובאמת, ערוה"ש כאן סעי' י"ז כ' דהיא ממח"כ, ואילו בסי' תרי"ח כ' דאינו מוקצה. וצ"ע.

סו) והיה מקום לחדש ולומר, ע"כ חזינן מאתרוג, דאם ירשה לחברו לעיין בו ולהסתכל בו בזהירות, ע"כ אינו ממח"כ; וזו יהיה גדר החדש של ממח"כ. אך אינו נראה כן, דא"כ גם סכין של מילה לא יהיה ממח"כ.

סז) ולדינא אנני יודע איך לנהוג [מסתמא חייב להחמיר, ובפרט שיש ערוה"ש שמחמיר ג"כ], ויותר מזה, אין אנו יודעים עכשיו לדון אם איזה דבר היא ממח"כ, דהרי אין אנו יודעים גדרו. וצ"ע טובא, וה' יאיר ענינו.

סח) וע' מש"כ בענין תפילין ובהערה שם, שיש אותו תימה, ואותו צע"ג.

סט) לכו"ע, אחרוג אחרי כמה ימי סוכות, שאינו מקפיד עליה, אינו ממח"כ לכו"ע. [ואולי כך היה אתרוג בזמניהם, אחרי שכל הקהל נטל אותו, היה כאתרוג אחר כמה ימי החג. ועוד אם היה של שותפין, היה 'קדירה דבי שותפי', שאין א' שומר עליו בייחוד. ועיין.]

ע) נפל הפיטם בשבת, לא נתבטל ממח"כ [להמחמירים], מגו דאיתקצאי.

עא) סוחר אתרוגים, שמקפיד טובא, מסתברא דאתרוגים שלו יהיו ממח"כ, ואין רמ"א או מ"ב נגד זה. וכן הורה שש"כ שם [לפי שיטתו הדברים ק"ו].

עב) **מצות**. ערב פסח שחל בשבת, האם מצות המיוחדות לליל הסדר הם ממח"כ, הרי אסור לאכלם, ומקפיד שלא להאכילם לשום אדם, ומקפיד עליהם טובא. ואכן שש"כ^י בשם פמ"ג אסר. [ומסתברא, גם אם פסח חל באמצע השבוע, ואנ"ש מונעים מלאכלם עכשיו, בהקפדה, ומקפיד, ג"כ נימא עלייהו ממח"כ.]

עג) ולכאו', הנ"מ במצות המיוחדות לליל הסדר, הג' מצות מצוה. אבל שאר מצות לכל החג, וכ"ש השבורות, אילו היה תינוק בוכה שרוצה לטעום, היו נותנים, א"כ אינו ממח"כ.

עד) וע"ע חזו"א באגרת קפ"ח, שכ' דערב פסח שחל בשבת, מותר לקחת מצה ללחם משנה. ומלבד החידוש לענין לחם משנה, חזינן שלא היה ממח"כ. ויל"ע מדוע, האם היא מחשבון הנ"ל, שלא היה מקפיד. ואינו ברור, א"כ ליכא להוכיח משם מידי.

^{יט} כ"ב ס"ד.
^י כ' כ"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

עה) **דנו האחרונים** בכל מיני חפצים שונים, כגון דרכון, תעודת זהות, תעודת לידה, צעודת נישואין, כרטיס אשראי, רשיון נהיגה, בולים Stamps, ש"ק; האם אלו ממח"כ.

עו) ולענין מעות וכסף, ע' מ"ב הקדמה שהיא ממ"ג, וע' שש"כ דכ' שהוא גם ממח"כ. ואולי דבריו נכונים לענין כסף נייר, ולא לענין מטבעות.

עז) וא"א לפסוק לכל בנ"א, כי כבר כתבנו דתלוי כל א' לחודיה. אך לדינא אינו מסתבר שכרטיס אשראי יהיה ממח"כ, ומסתבר שתעודת לידה כן יהיה ממח"כ.

עח) **מקרה**. שש"כ^{כא} כ' דקפיד עליה להזיזו, וחושש שמא יתקלקל, וא"כ היא ממח"כ. אבל אי אינו קפיד עליה, אלא שהוא כבד וגדול, אינו ממח"כ.

עט) וכל א' ישב ויתבונן באמת, מדוע אינו זו מקרר שלו, האם משום דזה כבד, וקשה להזיזו למקום הראוי לו בדיוק, ולהתאים אותו למקום הנכון. או משום שחושש שהגז שבתוכו יבעבע ויקלקל מכשירו, או שיש עליה יותר מדי חפצים שונים. ועפי"ז יכול להחליט אם היא כשמלל"ה או ממח"כ.

פ) **טלפון חכם**, סמרטפון, יל"ע האם היא ממח"כ. ואולי יש מקום להגדיר, בדברך כלל מקפידים עליה, עד שיש לו ילדים, ואז היא הבייביסיטר לכל ארוחת בוקר צהריים וערב, ובטל ההקפדה.

פא) **יל"ע**, מעשה שהיה, שוויגגע"ר קנתה טבעת יהלום עבור כלה של בנה, ועומד לתנו ביום ראשון, האם בשבת הזו מוקצה היא, ואסור להראותה לשכנה. ומסתברא שכן, שהרי היא עכשיו כסחורה, ואם היה להשוויגגע"ר איזה שמחה בשבת זו לא היתה הולכת עם טבעת של כלתה, אלא עומד לתנו לה למחרת. א"כ עכשיו היא כסחורה ואינו עומד לשימוש.

פב) **או"ד**, מטרת תכשיטין היא להראותם לאחרים, כמו שמבואר בסי' ש"א, א"כ ראוי לאותה שימוש גם בשבת הזה.

פג) **ולדינא הורה ר' אלישיב בס' שלמי יהודה כצד הראשון**. וצד השני אינו נכון, דאין מטרת תכשיטין להראות לאחרים, אלא שתתקשט גופה, ותראה יפה, ואין אשה הולכת ואוחזת בידה טבעת, רק כשהיא עצמה לבושה בה.

פד) **פמוטות/לייכטער**, כשלא הדליקו בו, יל"ע, האם היא כלי נוי, וכשמל"ה, או"ד מטרתו להיות בסיס, איסור, ואינו ראוי לזה בשבת, ומקפיד עליה, וממח"כ. כך הסתפק שש"כ.

פה) **ודברי יציב כ'** שהיא ממח"כ. וסברתו נראה, שהרי כמו שאמרנו לענין נשק, הגם שרוב תשמישו היא להפחיד בנ"א, מ"מ היינו רק משום שבעצם היא כלי של איסור, שהיא לירות, והפחד היא רק תוצאה מזה; ה"ה כאן הנוי היא רק בגלל שהיא אוחז הנירות בצורה יפה. ולייכטער שאוחז הנירות אך אינו יפה עדיין היא לייכטער, אבל לייכטער יפה שאין לו מקום הנירות אינו לייכטער. א"כ ראש וראשון היא אוחז הנירות, ואח"כ דנין משום נוי, ואז יהיה ממח"כ.

פו) **וסברא הזו טוב ויפה**, אלא שהדברי יציב הוא זה שאמר נשק היא כשמלל"ה, ואעפ"כ כאן כ' לייכטער היא ממח"כ. ודו"ק.

^{כא} כ' כ"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

פז) ושאלנו להגרפ"א פאלק זצ"ל, ואמר לנו שאינו ממח"כ, שהרי לייכטער איננו דבר חדש, ותמיד היה להם, והיה יקר, והנאצים ימ"ש גנבו כולם מיהודי אירופה; ואעפ"כ לא מצינו שפוסקי דורות הקודמים אמרו שהוא ממח"כ אלא כשמל"א לאחיזת נירות ובסיס.

פח) ואם היה מקום לבעל דין לחלק, היה אומר דאה"נ בזמננו היו יפים ויקרים ויקרים, מ"מ היו עשויים מגוש כסף חזק ובריא. ואם היה נופל על הרצפה, היו מגביהים אותו וממשיכים בחייהם. דהיינו, היו חזקים [וע"ע מ"ב רע"ז סקי"ח בסופו, שכ' דאפשר בניעור!]. משא"כ שלנו, חלולים בפנים, מקושטים, עדינים, מבריקים, וכל שפשוף או Scratch מקלקלו. א"כ שלנו היא ממח"כ, משא"כ שלהם. ועיין.

פט) מנורה, דינה כלייכטער.

צ) שופר, יתכן שהיא ממח"כ, ותולה עמש"כ בענין אתרוג. וכן מגילה.

סעי' ג' – כלי שמלאכתו לאיסור

- א) בס"ד עלינו לבאר מה נקרא כלי, מה נקרא *מלאכתו* לאיסור, ומה בכלל איסור.
- ב) וכל הדיבורים בסעי' הזו, הוא היכא שאין לאסור מחמת בסיס, כי מצוי דאם הוא מלאכתו לאיסור שיהיה גם בסיס בשבת, כגון כוסות לנירות.
- ג) כשנברר מהו כשמל"א, יתבאר דדינו היא שאסור לטלטלו מחמה לצל, דהיינו להגן על עצם הכלי; ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו [גו"מ], דהיינו כשצריך להשתמש להכלי למלאכת היתר, או שצריך למקום שבו החפץ מונח. והכללים והגדרים יתלבנו בס"ד בהמשך.
- ד) דוגמת שו"ע, פטיש, מותר להשתמש בו לפצוע אגוזים, הגם שמלאכתו היא לאיסור בונה ומכה בפטיש להכניס מסמרים. ומותר להסירו מכסא שרוצה לשבת עליה. אבל אסור לטלטלו כדי שלא יגנבו ליסטים, או שלא יקלקלו החמה או הגשם.
- ה) גדר כלי אינו ברור, כגון האם נר של שעוה נחשב כלי. ואבן המיוצר לבניה? ובר של סבון? ונייר חלק, מלבד ממח"כ, האם זה כחומר ליצירת מכתב, או שכבר הוא כלי הראוי לכתוב עליו. וכ"ז בס"ד יתלבן בהמשך.
- ו) **ובעיקר גדרו של איסור זו יל"ע**, מהו גדרו. האם הוא מדין מוקצה גמור, והקצאת דעת, והואיל ולא חזי לשימוש האסור, מקצה דעתו מיניה [ועל השימוש היתר לא מקצה דעתו מיניה], או"ד למעשה כלי הוא ולכן אין לו הקצאת דעת, אלא שאסורה מגזירה בעלמא, כדי שלא יבא לעשות איסור, גזרו על כלים של איסור.
- ז) בקיצור, האם הוא מדיני מוקצה ממש, או שהיא גזירת כלים, שכינו 'מוקצה'.
- ח) והנפק"מ הם גדולות מאוד. כגון כל דיני מוקצה, כמו בסיס, מגו דאיתקצאי, האם שייכים על כשמל"א.
- ט) ומשמע לי מרמב"ם שהבאנו למעלה, שהיא גזירה בעלמא, ולא מטעם מוקצה. ועפי"ז, כשמל"א אינו עושה בסיס; ואם נעשה ראוי באמצע השבת, אין אומרים עליו מגו דאיתקצאי.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (י) וכן משמע משאר ראשונים ואחרונים בסוגיא, ע' ריטב"א, ר"ן. וע"ע גר"א יו"ד^{כב} ושב"ל^{כג}.
- (יא) והיה מקום לומר, שטעם הגזירה, והסיבה שגזרו חז"ל היה מחמת חשש שיעשה איסור, אך למעשה גדרי האיסור והגזירה בפועל היה בגדרי והלכות מוקצה ממש, ולכן יהיה לו בסיס ומגו דאיתקצאי.
- (יב) **ודעת המ"ב** אינו ברור. מחד גיסא, משתמש הרבה בנוסחאות של מוקצה ממש. כגון בסק"כ, וכן בביה"ל כשמקשה לגבי מיעוט ורוב, דגם במיעוט להיתר 'מנלן דמקצה דעתו מיניה'. ואילו היה משום גזירת כלים, אי"ז קושיא, דלאו בדידיה תליא מילתא. אלא שהביה"ל היה לו להקשות קושיא אחרת, מנלן דחז"ל אסרו, הואיל ויש ג"כ שימוש היתר. ואלו ב' קושיות שונות לגמרי.
- (יג) מאידך, במ"ב סקל"ד כ' כשמל"א מותר רק לישראל לדבר שמותר בשבת. משמע גוי, לא, אפ' כוונת הגוי לעשות היתר. ואי משום מוקצה, מדוע הקצה דעת לשימוש היתר שיעשה הגוי. אלא מאי, גזירת כלים, וחז"ל היקילו רק לישראל. וזו לבד לא היה נורא כ"כ.
- (יד) אמנם, הביה"ל בסעי' ו' לגבי ערבה שהיא כשמל"א, שנשברה בשבת, ונעשה ראוי רק להיתר, מותר מחמה לצל. ואם כשמל"א היה משום מוקצה, הא נימא מגו דאיתקצאי – ע"כ ס"ל למ"ב שאינו מחמת מוקצה, אלא גזירת כלים, והואיל ואינו עומד לאיסור אינו אסור בכלל. וזו ראייה בחשבון שכשמל"א אינו מטעם מוקצה, משא"כ כל הנ"ל היו דיוקים ונוסחאות ולשונות בעלמא. וזו דין שאינו אמת לצד האחרון. והגרפ"א פאלק השיב לי דלכאו' זו ראייה ברורה.
- (טו) וא"כ, כשמל"א אינו עושה בסיס. אין בו מגו דאיתקצאי. ולשונות מ"ב וביה"ל צ"ע, וקושיית הביה"ל לגבי רוב ומיעוט צע"ג.
- (טז) ודעת הערוה"ש בסי' ש"י סעי' ט', כשמל"א עושה בסיס. ר' משה ס"ל כשמל"א יש לו מגו דאיתקצאי. ויל"ע, איך נוקטים לדינא.
- (יז) **מלאכתו לאיסור** אינו נקבע ע"פ מי שמייצר אותו, או אפ' מי שמוכר אותו, אלא על הבעלים, במה הוא עושה עם זה. כגון הקונה פטיש כדי לפצוע אגוזים, אין על זה שם כשמל"א, אלא כשמל"ה. וכן מספריים, אם הוא קובע שהוא לחתיכת אוכל מוכן, אינו כשמל"א. וכ"כ פסק"ת, אלא שכ' דאינו הנהגה ראויה להשתמש בדבר שבנ"א חושבין שהוא מוקצה.
- (יח) ומסתברא, הלכה זו תולה על חקירה הנ"ל, דאי ה"ל גזירת כלים, לכאו' תלוי על מהותו ולא על דעתו. משא"כ אם מכח מוקצה אתינן עלה.
- (יט) ועוד, תלוי על הנ"ל אם יכול לשנות ייעודו בשבת עצמה. ועיי'.
- (כ) ולענין לשנות מלאכתו של הכלי, לשנות מאיסור להיתר, ואם יכול בשבת עצמה, עמש"כ בסי' ש"י לענין כיס של מעות.
- (כא) יל"ע, איך קובעין מהו מלאכתו של איזה כלי. כי לכאו' יש לנו סתירה במ"ב. דבסק"י כ' מ"ב דמיוחדת לדבר שאסור לעשות היא כשמל"א, וממשיך דה"ה רוב מלאכתו לאיסור אסור.

^{כב} רס"ו ג'.
^{כג} י' נ"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

ובשעה"צ כאן מציין לביה"ל. ובביה"ל מק' מדוע יהיה מוקצה ע"פ רוב, הא יש לה גם שימושים של היתר.

(כב) ואילו בסק"כ, כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר אינו בכלל כשמל"א. וק', מה זה, הא כבר כ' דהולכין בתר רוב או עיקר, וא"כ מה נקרא מיוחד לשניהם שאינו מוקצה.

(כג) ונראה לבאר הכוונה, דכל כלי קובעין מהו שימוש העיקרי שלו, וזהו הקובע. כגון פטיש סתם, הגם שיתכן דרוב שימושו יהיה לדברים מותרים, מ"מ עיקר יעודו ותכליתו היא להיות כשמל"א, ולכן היא הקובע גם אם היא המיעוט.

(כד) ודבר שיש לו יעוד לאיסור ולהיתר – לא משנה מהו רוב או מיעוט, אלא שמיועד בעצם לשניהם, בזה כ' מ"ב סק"כ דאינו מוקצה.

(כה) ודבר שאין לו יעוד בכלל, או שאינו ברור מהו עיקר שימושו, בזה כ' מ"ב דהולכין בתר רוב, והק' מה שהק' בביה"ל. בקיצור, יש מיוחד לאיסור שהוא כשמל"א. יש מיוחד לשניהם שאינו מוקצה. יש דבר שאינו מיוחד לכלום, והולכין בתר רוב, עם קושיית ביה"ל.

(כו) וביה"ל כ' דקדירה^כ, כשמל"א. ומק', הניחא קדירה עיקרה לבישול ולכן היא כשמל"א^כ, אך כלי אחר שאינו מיוחד דווקא לאיסור או להיתר, שהולכין בתר רוב, מהכ"ת ניזל בתר רוב, הא יש 49% שימוש שאינו מקצה דעתו ממנה, וא"כ מדוע היא מוקצה בכלל, ומסיק דצ"ע.

(כז) ועיקר דינו של המ"ב לגבי קדירה – שהיא בשם פמ"ג בשם רשב"א – צ"ע; מדוע היא בכלל כשמל"א, הא רוב זמן של קדירה אינו מבשל, אלא מאכסן האוכל בתוכו, או מבשל מצטמק ויפה לו, או מחמם שוב, ואין בישול אחר בישול. ובפרט לדעת הרשב"א, הלא לדידיה איסור בישול היא רק עד מאב"ד, ומכאן ואילך אינו אסור בכלל; וא"כ לדידיה שני שליש מבישול אינו מלאכה בכלל, וא"כ עיקרו ורובו היא לעשות היתר, ומדוע היא כשמל"א.

(כח) ואכן, החיי"א^כ הזכיר קדירה בין שאר כלים שמלאכתן לאיסור ולהיתר, ואינם מוקצה. והביאו קיצשו"ע.

(כט) וע"כ היישוב, דמעשה הבישול בכללותה היא אסורה, ולזה מיועד הקדירה, ולא מחלקין אם רוב או מיעוט הוא היתר, אלא מיוחד לבשל כללות, והיא אסורה, והשאר הוא המשך האיסור, וטפל וגרירא בעלמא. ובדעת הרשב"א דברנו מוכרחים, ומסתבר דלגבי שאר השימושים שהזכרנו ג"כ דברינו נכונים, ודאי בדורו של המ"ב.

(ל) וטען מו"ר הגר"ש דכ"ז רק בדורו של המ"ב, אבל אנן שקדירות שלנו יפים ונאים, וקונים יפים דווקא כדי שנוכל להביאם לשולחן ולהגיש מהם, גם כשיש אורחים, א"כ הוא מיוחד לאיסור בישול, וגם לשימוש נוספת ונפרדת והיא ההגשה והאיכסון. ולכן ס"ל שקדירות כאלו אינו כשמל"א, אלא לאיסור והיתר, כמ"ב סק"כ, ומותר.^כ

(לא) ומודה במחבת, או קדירה שאינו יפה, שהיא דומה לביה"ל, והיא כשמל"א.

^כ ריקנית, כדלקמיה.

^כ וב"כ חזו"א מ"ז י"א.

^כ ס"ו ג'.

^כ לאפוקי או"ח ש, דס"ל דקדירה היא קדירה, והיא לבישול. וכל המעלות האחרות הם צדי צדדים בעלמא. והוכיח כן ממדוכה, ויש לדחות הראיה, כי התם היה 'שום' לזמן מועט לחוד, משא"כ בשלנו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לב) וכו"ע מודי דכלי זכוכית Pyrex, שכל תכליתם היא להיות כלי הגשה שיכול לבשל בתוכם שהיא כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר, ואינו מוקצה.^{כב}
- (לג) היבא שיש עדיין אוכל בהקדירה, כו"ע מודי דודאי אינו מוקצה בכלל, ובטל וטפל אגב האוכל שבפנים. ורשאי להשאיר מעט בתוכו בדווקא שלא יהיה מוקצה. ויל"ע אם מותר להחזיר לתוכו אוכל אחר שנתרוקן בכדי להתירו. וע' בהערה כ"ט.
- (לד) כסוי קדירה, כ' חו"ש דדינו שוה להקדירה, ואם הקדירה מלאה, היא מותרת, ואם היא ריקנית, אז דינו כקדירה ריקנית.^ל
- (לה) אמרנו למעלה, כלי שמיוחד לאיסור ולהיתר אינו מוקצה, ולא משגחין ברוב. דוגמא לזה היא אולר, Swiss Penknife, שיש סכינים המותרים, וגם מברגים, מותרת גם כשהוא מיעוט היתר.
- (לו) [לפתוח כלים המיועדים לאיסור על אולר, שש"כ^{לא} אסר. ויש לדון בזה, כי אולי שם כלי חד הוא, וכולו היתר. ועיין.^{לב}]
- (לז) פלאפון, שיש בו שעון מעורר, לאור האמור לכאן' היה מקום לומר שהיא כלי המיוחד לאיסור – להתקשר, ולהיתר – שעון מעורר. אך זה אינו, דלכאן' כו"ע מודי דהיבא ששימוש השני שלו הוא טפל ובטל ומבוטל כלפי העיקר, דאינו נקרא שימוש לשניהם. וכן הורה לנו ר' פאלק. ומה שפקפק להתיר לנו בענין פלאפון חו"ל בישראל שכל שימוש הוא להיות שעון מעורר; לכאן' לא היה מסכים להתיר למעשה, כי סוף סוף הוא פלאפון, וכשחוזר לחו"ל הוא פלאפון, וה"ה כאן במקרים חריגים, ושם 'פון' עליה תמיד.
- (לח) ואם יל"ע, היינו במי שהלך לחנות לקנות שעון מעורר, אלא שהפלאפון היה יותר זול, או יותר טוב, ולכן קנאו להיות שעון שלו, ולא מכניס בו 'סים' בכלל, אולי זה כמי שמיעד כשמל"א להיות היתר. ועיין.
- (לט) וכן תנור, אפ' אם בנ"א אוכסין שם דברים [מלבד המגשים] [בזמן שאינו פועל], אינו מסתבר דעי"ז הוא מיוחד לאיסור וגם להיתר. לאפוקי מאורל"צ דחשב גם את זה כלאיסור ולהיתר. ולדידיה, ה"ה פלאפון ומכונת כביסה.
- (מ) [כל הנפק"מ באריכות זו הוא מחמה לצל, דבלא"ה מותר לצורך גו"מ].
- (מא) תבנית אפיה, לרוב בנ"א היא כשמל"א.
- (מב) יל"ע, מה נקרא כשמל"א. דהיינו, אנו יודעים שפטיש הוא כשמל"א, שהרי היא עצמו עושה איסור. ואנו יודעים שגם קדירה היא כשמל"א, אפ' שאינו עושה האיסור בקום ועשה, מ"מ הוא מסייע לאיסור בשב ואל תעשה.

^{כב} שו"ר בחניות מובחרות של כלי בישול, עושים קידרות יפות במיוחד דווקא כדי להיות 'בעלעבאטיש'.

^{כט} מו"ר הביא משמעות מר"ן שבת קכ"ג לאסור, אלא דאם נוקטים כזה נאסור גם כשלא היה כוונתו דווקא עבור להתיר. וממשמעות מ"ב, ומסברא, אין לאסור.

^ל שס"ל כשמל"א, כאוח"ש.

^{לא} כ' פ"ד.

^{לב} ואינו דומה לRing שיש עליו מפתחות וגם Fobs, דההיתר מותר והאיסור אסור, והטבעת עצמו מותר [מלבד בסיס], וכשמטלטו הוא טלטול האיסור מן הצד. – התם הוא כלים שונים, משא"כ כאן חד הוא.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (מג) מאידך, פשיטא דכסא משרדי אינו מוקצה, הגם שהיא מסייע לשימוש במחשב, שהרי זה 'מרוחק', והישיבה היא שימוש בפנ"ע.
- (מד) ויש לדון בענין סולם, שהרי אינה מסייע לעצם האיסור, אלא מסייע להגביה בן אדם שיוכל לעשות איסור. ובעז"ה נאריך בסולם בסעי' י"ט.
- (מה) אבל יש הרבה דומה לזה. כגון קסדה של אופנעים או אופנע [מלבד מה שי"ל שהיא כובע בעלמא, ובגד], שרשרת לאופניים, כובע לבנאי, Hard Hat, כסוי אופניים, וכהנה רבות.
- (מו) ונקטו^ל, כל אלו הם מוקצה, דמסייעים למוקצה, או נטפלים למוקצה, ולכן דינם כמוקצה. ואולי נקטו כן בגלל דקדוק לשונו של המ"ב סק"י.
- (מז) ויל"ע, בגדי עבודה, האם אלו מסייעים ונטפלים לעבודה, או"ד היא כדי שלא יראה ערום. וכן יש לדון בסינר המיוחד לבישול, האם היא כשמל"א, או מטרתו להגן על הגוף. ואינו ברור.
- (מח) וספסל המיועד לתופים, או Piano Bench, יל"ע אם אלו הם מיוחדים לאיסור, ולעזור האיסור, או"ד מלאכתו היא לישיבה שיש לה חשיבות בפנ"ע. וצ"ע. ודעתי הקצרה נוטה צד השני.
- (מט) Shabbos Lamp, שהיא עצמו מוקצה, אבל המכסה [שאינו מחובר אליו^ל] מיועד להחשיך אורו או לגלותו, האם גם בזה אמרי' שנטפל לאיסור? לא. כי כאן מטרתו היא 'נגד' מטרת האור, וא"כ אינו כחלק מהמוקצה, אלא ככלי אחר העשוי להגין מאורו של המוקצה. וכן Shabbos Tops, והיא מכסה למתג האור, אינו כשמל"א אלא שימוש הוא לעזור להוא עצמו נגד שימוש.
- (נ) וספרי בישול, יש לדון אם היא כשמל"א, שהרי היא מסייע לבשל ולאפות, או"ד יש שם גם הרבה היתר, כגון הצעת הגשה, ומתכונים המותרים להכין בשבת. ולדינא נראה לאסור משום מוקצה מחמת איסור, משום שטרי הדיוטות. שש"כ כ' שטרי הדיוטות הם כשמל"א, וכ"כ נחלת ישראל, והבנתם, דמוקצה מחמת איסור היינו רק כשהאיסור אוסר הטלטול, ולא כשאסור להשתמש בו משום איסור, דזה רק כשמל"א. וכן אמר מו"ר הגרי"ב שליט"א.
- (נא) וספר טלפונים, יש לדון בזה, כי מסייע להתקשר, ע"י שידוע המספר. או"ד מיועד גם להיתר, והיא הכותבת. ור' משה אמר בזה שהיא כשמל"א.
- (נב) אטבי כביסה, מיוחדים לכביסה המוקצה, ולכן היא כשמל"א, ואע"פ שאין איסור בעצם במניעת בגדים מלעוף, מ"מ היא נטפל לדבר המוקצה. ועוד, יש איסור מראית העין, ע' אוח"ש.
- (נג) מזגן שיש עליה Vents, ורוצה להזיזים משום שקר/חם לו, מותר משום צורך גופו/מקומו. ויזהר אם ע"י הזזתו מפעיל חישנים וכו'.
- (נד) מלאכתו לאיסור, היינו בין איסור דאורייתא, בין דרבנן, בין מראית העין. כגון מטריה.
- (נה) יל"ע, נשק, האם היא כשמל"א, דהרי מלאכתו היא לירות, והיא מלאכת הבערה.

^ל מי?

^ל חדשים מקרב באו, והמציאו סוג חדש של אלו, שהמכסה היא חלק מעצם החפצא, וזו ודאי אסורה בטלטול כי זה כמטלטל אבר א' של דבר מוקצה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (נו) והיה מקום לומר, הרי היא פיקו"נ, וא"כ היא מיוחדת להיתר של פיקו"נ. וכן 'ציוד' של הצלה, או חדר מיון, ג"כ נתיר מחמת זה. אך באמת מסתברא שאין זה היתר, שהרי מלאכות אלו אסורים בשבת בעצם, אלא שיש היתר מחמת פיקו"נ, אבל סוף סוף עשויה לדבר שהיא מלאכה בשבת.
- (נז) ונשק, הדברי יציב^ל כ' דאינו כשמל"א אלא להיתר, שס"ל דעיקר ורוב שימוש של נשק הוא להתריע ולהפחיד בני אדם, וזה היתר.
- (נח) אמנם, ר' אלישיב בתשו', ועוד פוסקים, ורח"ק בכללם, ס"ל דהוא כשמל"א, והא דמפחיד היינו רק תוצאה ממה שהיא מיועדת להבערה ולאיסור.
- (נט) רכב, דנו האחרונים מה דינו. וע' דברי יציב^ל דנקט שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס. וע"פ הסוגיא שם, זה חידוש גדול, כי אינו מקפיד עליה.
- (ס) וכו"ע מודי ליה ברכב אספנות, Vintage Car, שהוא ממח"כ.
- (סא) וכי תימא מדוע דנו על רכב בכלל, הא לזווי אי אפשר לכו"ע, ולפתוח דלתות מפעיל חיישינים ואורות ושאר דברים, וא"כ בלא"ה אסור. י"ל, כי מכאן נלמוד לשאר דברים, כגון דלת מכונת כביסה, ועוד, רכב שאינו מחובר לבטריה, כגון מי שיש לו 'מחסן' ברכב שמחוץ לביתו, או 'טנדר' לפעמים, וכו', ולכן יל"ע משום מוקצה.
- (סב) ונקטו האחרונים, דרכב, ודלתותיהם בכלל, כשמל"א. הלא המה, מנח"י^ל, באר משה^ל, חו"ש. אך הזהירו שלא יעשה דבר שהוא תימה לרבים. ודע עוד, אפ' היכא שמותר לפתוח דלת רכב משום צורך מקומו, מ"מ לסגרו בעינן שיהיה לצורך גופו של דבר היתר^ל; עמש"נ בהמשך לגבי מנעול לאופניים. ודעת ר' משה, ע' ח"ה כ"א י"א.
- (סג) מפתח רכב, דינו כרכב, דהיינו כשמל"א. כ"כ מנח"י שם. וע' שש"כ^מ, וצ"ע.
- (סד) יל"ע, לענין כשמל"א, האם אמרינן הזמנה מילתא היא אי לאו; דבכל התורה כולה אמרי' לאו מילתא. האם מוקצה שאני. כגון, ארנק או כיס שעומד להיות טפל למעות, האם כבר היא כשמל"א. ורח"ק השיב לאסור, והיא כבר כשמל"א.
- (סה) שאלו לרח"ק, מה דין נעליים ביו"כ, האם עכשיו נעשו כשמל"א, דחמיו, ר' אלישיב ס"ל כשמל"א. והשיב דאינם מלאכתם לאיסור. ואולי נימוקו הוא משום דיכול ללבשם לעבור בנהר, או שאר התירים המבוארים בהל' יו"כ. או"ד משום דאינו מלאכתו לאיסור מאיסורי שבת, ע' לקמיה בענין תפילין.
- (סו) עוד שאלו לרח"ק, שרוך נעל שטרם נכנסה לנעל, שאמרנו שיש איסור תיקון מנא להכניסו, מה דינו בשבת. הו"א, ממ"ג, דעכשיו הוא עתיד להיות חלק מכלי, ואינו כלי גמור עכשיו. והשיב, אינו כשמל"א^{מא}. ויל"ע בנימוקו, האם זה משום דיכול להכניסו לנעל בצורה משונה, כמו שביארנו בס"ד בדיני

^לה ג' קמ"ח.

^לו קנ"א.

^לז ח' כ"ב.

^לח א' כ"ו.

^לט ע' לקמיה לגבי מנעול של אופניים.

^מ כ"ח פ'.

^{מא} מהא דלא דנו הפוסקים בהל' מכה בפטיש משום מוקצה, ע"כ כרח"ק.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

תיקון מנא, או משום שעכשיו ראוי לשאר דברים, או משום דהולכין בתר שימוש עתידי שלו, והוא לקשור נעליים, שאינו איסור, ולא משנה אם עכשיו אינו יכול לעשות כן מסיבה צדדית. ואינו ברור.

(סז) **עכשיו שזכינו** בס"ד להסביר מהו כשמל"א, נעמוק כאן לברר התירו. ידוע מותר לצורך גופו ומקומו, אך אסורה מחמה לצל.

(סח) דהיינו, כשמטרת טילטולו הוא להגן על החפץ המוקצה, שיהיה מוכן לו לימות חול, זוהי מחמה לצל^{מב}. וכשצריך לעצם החפץ עכשיו, היינו לצורך גופו. וכלול בזה היא מאוורר^{מג}, שרוצה להזיזו כדי לקרר עצמו, או להוציא ריח רע או יתוש מהחדר, הרי זה צורך גופו.

(סט) ואם רוצה להסיר המאוורר ממנו, דקר לו, הרי זה צורך מקומו, שהמאוורר מפריע עכשיו לו מקום זו. וע' אג"מ דכ' דזהו צורך גופו, ועיין.

(ע) וכן אם רוצה לשמש מיטתו בחדר ויש שם תפילין, הרי התפילין מקלקלין החדר מבחינה זו, ולכן מותר לטלטלם מהיתר צורך מקומו. כ"כ שש"כ בשם ים יששכר.

(עא) לפתוח מדיח כלים להניח כלים בתוכו [מלבד הכנה], פתיחת הדחת היא צורך מקומו, סגירתו הוא צורך גופו למנוע הריח, וגם צורך מקומו, כשמפריע.

(עב) 'צורך גופו', מ"ב סק"ד כ' היינו גופו של הכלי, החפץ. מאידך, ערוה"ש כ' היינו גופו של אדם. וכדברי ערוה"ש נקט אג"מ. – וזה מחלוקת בפירוש המילים; ויל"ע אם יש ציור שבו יהיה נפק"מ מחמת זה.

(עג) ועלינו לברר, מה דין כל שימושים שאינם ממש צורך גו"מ, אך אינם מחמה לצל.

(עד) **וידועים דברי מו"ר הגרפ"א פאלק זצ"ל** בספרו מחזה אליהו^{מד} שחידש דהיתר של גו"מ אינם ב' התירים פרטיים, אלא ב' משלים להיתר גדול אחת, והיא 'צורך שבת', ויש איסור אחת והיא צורך חול.

(עה) דהיינו, כמו שבטלטול מן הצד יש היתר לצורך דבר המותר, ה"ה כאן. וא"א להקשות עליו מדיוקים בלשונות, כי יש דיוקים לכאן ולכאן.

(עו) ועפי"ד, מי שיש לו דבר מוקצה באמצע ביתו או על שולחנו המפריעו, כגון 'שואב אבק' באמצע הסלון, ואין לו צורך במקום ההוא לומר שהוא לצורך מקומו, אעפ"כ יתיר הר' פאלק להזיזו, שהרי עושה כן לצורך היום ולא צורך מחר.

(עז) וגם, מי שיש לו שעון מעורר ערוך על פלאפון, ונתערב עם פלאפון אחרת, ורוצה לטלטל שניהם כי בא' משני אלו יש לו שעון, התיר לנו הרב פאלק בפירוש, כי זה צורך שבת.^{מה}

(עח) וכן מי ששכח סגריות בחדר שלו, ומפחדת שאשתו/אמו תראה אותו, להזיזו אינו צורך גו"מ, אך אינו צורך חול אלא לצורך היום, ויתיר ר' פאלק להזיזו.

^{מב} ע' בהל' הכנה שמכאן היה הכרח שלא כל טלטול הוא בכלל הכנה.

^{מג} ע' אג"מ דמק' מדוע היא כשמל"א בכלל, הא עכשיו שמחובר אינו כלי מיעוד לאיסור, אלא כלי מיעוד לרוח.

^{מד} מ"ו.

^{מה} וה"ה כשאזיזה כשמל"א מכסה משהו, ואינו יודע אם מה שצריך היא זה שמכוסה על ידו, היא צורך שבת. אמנם שוב נראה, דאפ' בלא"ה הרי צריך המקום כדי לדעת אם מה שמחפש כאן או לא, וא"כ היא ודאי צורך מקומו, ואין בו חידוש בכלל.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (עט) ודבריו המיוחדים לא הואיל לנו בכל ציורים שיש להסתפק עליהם. כגון תינוק האוחז עט בידו ליד קיר ביתו, האם מותר להסיר העט מידו של התינוק, הא אי"ז צורך של החפץ מחמה לצל, ואינו לצורך שבת, אלא צורך שלא יתקלקל הקיר. וא"כ אינו ברור איך נדון להאי דינא.
- (פ) **ועיקר דינו של הר' פאלק**, הוכיח שם בתשו' ע"י ראיות שונות. ומאידך, יש כמה משמעויות נגד דבריו. כגון מביה"ל סעי' ד' לגבי קדירה ריקנית דאם עומדת בבית ומפריע לו, מותר להסירו דהוא כגרף של רעי. ולכאן לפי המחזה אליהו, מדוע צריך הביה"ל לטעמו של גרף, שנראה במקומו שלומר דזה גרף הוא חידוש; הל"ל צורך שבת.
- (פא) אמנם באמת אי"ז טענה, כי ביה"ל זו צ"ע בלא"ה, מדוע לא התיר משום צורך מקומו, דזה מפריע לכל המקום, כעין תפילין לגבי תשמיש הנ"ל. ואפ' בלא"ה, הא לפי הביה"ל יש היתר של גרף, א"כ אינו קשיא מדוע לא הביא טעם אחרת.
- (פב) עכ"פ, יש לר' פאלק ראיות, ועדיין אין לנו ראיה כנגדו. ואינו ברור שיעזור בנוגע לעט ביד תינוק.
- (פג) [ויל"ע, בכגון הא, מה יעשה. אם ינענע יד התינוק, זה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר. א"נ, יכול לדחוק זרעו של התינוק, בלי לזוזו, עד שירפה אחיזתו. א"נ, יכול לבעוט המוקצה ברגלו, ונשמרתם מאוד לנפשותיכם. א"נ, הרי מבואר בסי' ש"ט סעי' א' דאסור להרים תינוק עם דבר מוקצה בידו. וא"כ, כאן הרי רוצה להגביה התינוק, ואינו יכול משום דהעט בידו, נמצא הסרת העט הוא צורך מקומו. ועיי"ש, כי אינו ברור באמת מתי נאסור להגביה התינוק.]
- (פד) מעשה שהיה, מטריה, שהיא כשמל"א, שאדם מבוגר שהשתמש בו במקום מקל, כי בזה הרגיש יותר צעיר. ואשתו, שבעיניה היא מטריה רגילה, לדידה האם היא מוקצה? ולא מצא חן בעיניה שבעלה משתמש בו במקום מקל רגיל, וא"כ כשהיא מצניעה, ולדידה היא מוקצה, האם זה צורך גו"מ? מחמה לצל? צורך שבת? אינו ברור.
- (פה) מעשה שהיה, בערב יו"ט, אמא צוה לבנה לנקות השולחן לכבוד החג. ושכח. ועכשיו ביו"ט רוצה להסיר המוקצה. ולא היה צורך מקומו. ומצד לצורך 'גופו של אדם', שאמו יצעק עליו, ע"פ הנ"ל אינו ברור להתיר. אך לכאן נידון"ד מותר מטעם אחר, והוא דסוכה שיש בה כלים של בזיון, פסולה, א"כ עכשיו הכל צורך מקומו. ועי' הל' סוכה, ואכ"מ.
- (פו) כשיש היתר לצורך גו"מ, לא בעינן שיהיה צורך לו לעצמו, אלא אפ' חבירו. ולטלטלו כדי להשאל לחברו עבור מוצ"ש, אינו נוגע כי לדידה הוא מוקצה.
- (פז) **לצורך גופו של בהמה**, ע' שכ"ד סעי' א' דמבואר שמותר. ואולי זה רק כשבהמה היא שלו, או של ישראל אחר, ואז היא לצורך ישראל.
- (פח) **לצורך גוי**, יש לחלק לשני ציורים. חדא, היכא שגוי רוצה לעשות איסור; ושנית היכא שגוי רוצה לעשות היתר. וז"ל מ"ב בסקל"ד, כשמדבר על היתר של צורך גופו דזה אינו אלא כ"ש צריך הישראל לגופו של הכלי להשתמש בו דבר המותר בשבת". דהיינו, יש ב' תנאים לההיתר. חדא, ישראל, ושנית, לדבר היתר.
- (פט) נמצא, גוי, אפ' לדבר היתר, וכ"ש לדבר איסור, אין בו היתר של צורך גופו^מ. נמצא, בהמה עדיף מגוי! ויל"ע, מה דינו של עבד גוי, האם דינו יהיה שוה לבהמה שלו.

^מ וכ"כ שש"כ, וחז"ש [והוא כ' טעם משום מראית העין – וק', דבכל כשמל"א נימא הכי].

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (צ) ויל"ע באמת, מדוע לגוי אסור, הא הוי לצורך גופו של הכלי. ובשלמא למלאכת איסור מובן, בזה אסרו חז"ל, אבל למלאכת היתר, הא לא היה בכלל הגזירה.
- (צא) ועל הצד שכשמל"א היא גזירת כלים, שאלה זו חזקה מאוד.
- (צב) ואם ננקוט כדברי הר' פאלק, לכה"פ לחומרא, י"ל הואיל והיא לגוי אינו נכלל בצורך היום, דרך לצורך שבת מותר, והרי להגוי היא חול.
- (צג) ורח"ק אמר בע"פ, דמותר להשאיל לגוי למלאכת היתר. והא דהוכחנו ממ"ב דלא כזה, יל"ע האם רח"ק חולק על מ"ב, או שכך למד המ"ב. ועיינתי בשונה הלכות, ולא מצאתי ראיה לזו. ועיין.
- (צד) ובהא יל"ע, אשה שקיבלה שבת, ורוצה להושיט לבעלה כשמל"א, האם מותרת או לא. וגם בזה יש לחלק לשני שאלות; כשהיא לאיסור וכשהיא להיתר. וה"ה יל"ע ביו"ט שני, בן חו"ל עבור בן א"י.
- (צה) וכשנדייק במ"ב שהבאנו למעלה, משמע רק לדבר המותר בשבת מותר, ולא לאיסור. דהיינו צירויים האלו, מותר רק לפצוע אגוזים, ולא עבור דבר האסור.
- (צו) מאידך, רש"ז בשש"כ מצדד להקל בכל גווני.
- (צז) כשאנו אומרים דלצורך גופו מותר, מחמה לצל אסורה, יל"ע, מה דינו כשמשמש כשמל"א בכדי להגן על כשמל"א אחרת, או שאר מוקצה אחרת. האם אמרינן דלמעשה מטרתו היא כדי להגן על מוקצה מחמה לצל, וזו אינו מותר, או"ד לא מסתכלים על מטרה סופית, אלא אומרים דטלטול כלי זו היא למטרת 'גופה', ולא למטרת חמה לצל, ומותרת.
- (צח) דוגמא לזו, לכפות קדירה המוקצה ע"ג פלאפון שלא יקלקלו הגשם. או לנעול אופניים עם מנעול המיוחדת לזה, כדי למנוע גניבה.
- (צט) ומו"ר הגר"ש היה פשוט לו לאסור, דכיון שהוא למטרת חמה לצל, לא הותר טלטול כשמל"א עבור זה. והביא סימוכין לדבריו מפמ"ג בסי' שי"א לגבי ככר ותינוק על מת, שלא התיר כשמל"א, בטענה שהוא לצורך גופו.
- (ק) אמנם, פמ"ג זו יש לדחות, דבהיתר של ככר ותינוק שהוא היתר מחמת 'אגב', בזה כו"ע מודי דאינו נקרא לצורך גופו של הכלי.
- (קא) ובאמת, שש"כ דן ממש בשאלה שלנו, לטלטל כשמל"א להגן על כשמל"א אחרת, ומסיק להתיר. וכ"ה במנח"ש. וכן מו"ר הגרי"ב שליט"א אמר שפשטות הסוגיא היא להתיר^{מז}.
- (קב) ע' אג"מ קי"ג בענין מברשת שניים, שכ' דיש בזה עובדין דחול. ויל"ע עפי"ד, מדוע כל כשמל"א לצורך גופו אינו עובדין דחול. ואולי, כל כשמל"א שמשמש למה שהיא מיועד, בהיתר, יהיה עובדין דחול. ודוק מכאן לענין מנעול לאופניים.
- (קג) נתבאר עד לכה, לגופו של הכלי, ולמקומו של הכלי, ושאר צרכים לעצם השבת, נכללים בהיתר זו. ויל"ע, עד כמה אנו מתחשבים עם הרגשים, והנאות אחרות, לכללם בצורך גו"מ.

^{מז} אולי יש קצת סברא לומר דנידו"ד גרוע טפי, והיא משום דהמנעול אינו מוקצה אלא מחמת האופניים עצמן, א"כ כשבא להגן עליה מגרע גרע מהיכא שמגן על מוקצה אחרת. ועיין.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- קד) ואג"מ דין אודות מי ששכח כשמל"א על שולחן שבת ואינו לצורך מקומו ממש, ורצה השואל להתיר משום שאינו כבוד שבת שפטיש ישאר על השולחן. והשיב ר' משה, שכבודו של שבת הוא להשאירו כאן. [מכאן, ע"כ דלא כמחזה אליהו].
- קה) וכוונתו, דאם באת בטענת כבוד שבת, אי"ז טענה כדי לחלל שבת, ואה"נ אם היא היתה אומרת שאיננה יכולה לאכול בסעודת שבת כשיש מוקצה מונחת על השולחן, מאוד יתכן שר' משה יורה שזה נכלל בצורך מקומו, שהרי לדידה, ההרגשים שלה גורמים שהמקום מקולקל בהא שיש מוקצה שם.
- קו) אך רק כשהדברים הם קיצונים כהנ"ל, אך מי שמרגיש יותר רגוע ע"י שיטלטל כשמל"א, מתבאר מדברי הערוה"ש דאי"ז מקרי צורך גופו, ולא התיר כך אלא לכשמל"ה.
- קז) ועוד, דאי לא תימא הכי, יכולים לעקור כל תורת כשמל"א, כי הרבה יותר רגוע לבנ"א אם אין להם תורת מוקצה, ח"ו – ודאי שלא, רק צורך גמור ואמיתי, מעצם החפץ, או ממקומו שמפריע החפץ, נכלל בהיתר זו.
- קח) וגם ר' פאלק שיש היתר של לצורך שבת, ג"כ לא יתיר כל הנ"ל, דבעינן צורך גמור, ואין הנ"ל בכלל.
- קט) וכ"כ שש"כ^{מח} דאשה המתביישת מכשמל"א על שהולחן אין לה היתר. ולכאן מסכים היכא שלדידה אינה יכול לסעוד ככה.
- קי) ודברינו פשוטים ומוכרחים, ואינם צריכין ראייה, דאל"ה כל חמה לצל נתיר. אלא שהגדר אינו ברורה של צרכו.
- קיא) ואופן היחיד שמצינו שהרגשים הוא כן נקרא שימוש של הכלי, היא זו של רעק"א בסי' ש"ו, דמביא תוס' ביצה שמתיר לתת כשמל"א למתנה עבור שמחת יו"ט. וכ' רעק"א, דה"ה מותר לתת פמוטים כשמל"א לחתן, ונקרא לצורך גופו.
- קיב) ברם, ליכא למשמע מינה דכל שמחה נקרא צורך גופו, דלא מצינו כן אלא ביו"ט שיש מצוות שמחה, או לחתן, שיש לן מצוות שמחת חתן וכלה. אבל כל חסד ומצות שמחה בעלמא, הגם שהם מעלות טובות, אין מקור לומר שהם נכללים בצורך גופו^{מט}.
- קיג) וע' שש"כ^כ דדן מהו להשיב אבדה, שהיא כשמל"א, האם זה צורך גופו כדי לקיים מצות השבה. ומסיק לאסור, דכי היכי שזקן ואינו לפי כבודו, אין אחרים מחוייבים להשיב אבידתו, דאם הוא פטור, ה"ה אחרים; ה"ה כאן, אם הבעלים עצמן אינם רשאים לטלטל מחמה לצל, ה"ה שאר בנ"א. ואכ"מ.
- קיד) וע' חת"ס הדן אם מצוות השבת אבידה דוחה איסור מוקצה. וכי תימא מה כל השאלה, זה דאורייתא וזה דרבנן, י"ל, דמוקצה עוקר מצוות תקיעת שופר ונטילת לולב. ואכ"מ.
- קטו) **מעשה שהיה**, רכבו של ישראל חסם [במקצת] רכב של גוי. ולמסור להגוי המפתח של רכבו, הוא כשמל"א, לצורך איסור של גוי, ואמרנו שאסור. אם לא שנימא דזו נקרא צורך מקומו עבור ישראל, כי הישראל הוא זה שמפריע.

^{מח} כ' י' הע' כ"ה.
^{מט} לאלמנה וליתומים?
^י כ' כ"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קטז) ואם היה אזעקה של הרכב פועל, ומפריע לכולם, למסור לגוי הוא טלטול עבור צורך גופו, ולכאו' גם צורך מקומו.

קיז) ילד שבוכה בשבת, וכדי להרגיעו צריך למסור לו צעצוע המוקצה, אין להתיר בטענה שהיא כשמל"א לצורך גופו, דכבר הבאנו מ"ב סקל"ד דזה רק לשימוש המותרת בשבת.

קיח) [וא"כ, כל ציורים הנ"ל לגבי רכב, נאסור, כי מה שעושה היא אסורה בשבת, אם לא שהוא צורך מקומו].

קיט) **רעשן**, Rattle, ע' ביה"ל סי' של"ח ד"ה אסור, ולכן, דמביא פמ"ג הדן בזה. וע"ע מש"כ שם. וע"ע שש"כ ט"ז הע' י'.

קכ) **כשמל"א** שמונח במקום שיתקלקל, ואין לה היתר טלטול מחמה לצל, אך צריך אותו בהמשך השבת עבור גופו, יל"ע האם מותר לטלטלו עכשיו, כי אם לא יטלטל עכשיו, לא יהיה לו צורך גופו בהמשך השבת. ולכאו' זה צורך שבת ולא צורך חול, ואכן התיר התהל"ד, וע' מ"ב סקט"ז, שלכאו' הוא ג"כ יקל בזה.

קכא) ואם אינו ודאי שצריך אותו בשבת, אלא ספק [רציני], לכאו' עדיין מותר עפי"ד^א. וכן היקל רח"ק בע"פ.

קכב) ויל"ע, היכא שיהיה צורך למקום הזה בהמשך שבת, ואם ימתין מלטלטלו עד שצריך, יתקלקל, האם מותר לטלטלו עכשיו לצורך מקומו העתידי, אם ה'עתוי' היא לצורך חמה לצל. ונראה להקל בזה, ע' מ"ב סקט"ז, וע' דרשו.

קכג) יל"ע פלאפון בכיור, ורוצה ליטול שם ידיו, אך אינו יכול כיון שאינו רוצה לקלקל הפלאפון, ולכן רוצה לטלטל הפלאפון; האם זה נקרא צורך מקומו, עבור הכיור, או"ד אין מניעה בעצם בהכיור, אלא המניעה היא ממה שאינו רוצה לקלקל פלאפון שלו, וא"כ הטלטול הוא מחמה לצל של הפלאפון.

קכד) ונראה, דסוף סוף אינו יכול להשתמש בכיור זו. ואה"נ אינו רוצה מחמת הפלאפון המונחת שמה, מ"מ למעשה הכיור שלו מקולקל, ולכן היא צורך מקומו. וכן הורה רח"ק.

קכה) ואם יש לו כיור אחרת, עמש"כ בענין צורך גופו ומקומו כשיש לו כלי היתר.

קכו) **מ"ב סקי"ב**. כ' מ"ב, הא שיש היתר לטלטל כשמל"א לצורך גופו, היינו כשאין לו כלי היתר לתשמיש זו, דאל"ה אין לו להשתמש בכלי זו.

קכז) והנה, מהגמ' עד האחרונים, לא מצינו שום א' מהמפרשים שיגביל ההיתר כמו שהגביל המ"ב^ב.

קכח) ומסברא חיצונה, לא היה נראית סברת המ"ב, דהואיל והוא תשמיש של היתר, בזה לא גזרו חז"ל, ובזה לא הקצה דעתו. ועוד, דבכולא סוגיין לא מצינו שהיתר זו הוא מחמת הצורך, אלא הוא מעיקר הדין ולא היה משום שעה"ד, ולא בעינן צורך מיוחדת.

^א טלטול כשמל"א לצורך ספק גופו מותר, גמ'.

^ב חוץ מהגמ"מ הורוביץ זצ"ל. וחוץ ממשמעות רש"י ריש פרק כל כלים. וחוץ מראיית השעה"צ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קכט) וא"כ יל"ע, מה הכריח המ"ב לחדש דין כזו. ובשעה"צ סקי"ג הביא המקור לדבריו, ממקלות דר"א, שהוא כשמלל"ה, וכ"ש כשמל"א.

קל) אמנם כד נעיין בהראיה נראה שהמ"ב באמת צ"ע. שהרי הוכיח ממקלות, שהיו פושטין עליהם הקרבן פסח, ודעת ר"א דבערב פסח שחל בשבת לא ישתמשו במקלות שהם כשמלל"ה, הואיל ושייך לעשות כן על זרעותיהן. וכ' ע"ז שעה"צ, כל שכן בכשמל"א.

קלא) וק' טובא. חדא, איך מוכיח המ"ב מידי משי' ר"א שהוא נגד הת"ק, והם ס"ל דמותר להשתמש בהם, ואי"צ לטרוח להפשיט בלי מקלות, והרמב"ם פסק כת"ק; א"כ איך מוכיח המ"ב חידוש לדינא ממ"ד בברייתא שאינו לדינא.

קלב) ועוד, המ"ב דקדק בלשונו וכ' שמייירי ב'אין לו' כשמלל"ה, ומיניה דייק ר' משה שאי"צ ללכת לשכן, כי שכן נכלל ב'אין לו'. וא"כ, איך הוכיח מ"ב הדין שיש לטרוח מעט, מר"א דמבואר שצריך לטרוח הרבה, עד כדי הפשטה בע"ח שלם על זרעו של אדם! ואכן, קצוהש"ח כ' דלפי סברת המ"ב חייב לטרוח הרבה. אמנם דקדוק מ"ב אינו מבואר כן.

קלג) ועוד, נניח שאנו מבינים דין זו, היינו רק היכא שחידש לנו המ"ב דינו, והיינו לצורך גופו, אבל לצורך מקומו מבואר ממ"ב כאן, ויש עוד ראיות במשך הסוגיא, שבזה אי"צ למצוא מקום אחר. וא"כ ק', מאי שנא צורך מקומו מצורך גופו.

קלד) והנראה לבאר עסק זו, בהקדמת דברי החת"ס בסוגיין שם, דביאר מח' ר"א וחכמים היא גופא עד כמה צריך לטרוח למצוא כלי היתר, דר"א ס"ל שיטרח טובא, וחכמים ס"ל רק מעט.

קלה) ולפי"ז י"ל, המ"ב אינו מוכיח מדעת ר"א, אלא מברייתא של ר"א, וכחכמים, דחזינן מהתם דיש חיוב לטרוח למצוא כלי היתר.

קלו) והא דחייבו לטרוח למצוא כלי היתר, אינו מחמת שזו היתר רק כשאין ברירה אחרת, דאל"ה ה"ל להמפרשים לומר דהא דמותר לפצוע אגוזים היינו כשיש צורך בהם, אבל סתם לנשנש אגוזים אין היתר – לא מצינו כן, אלא מותר לכתחילה.

קלז) אלא מה, אכן חז"ל אמרו שיכול לאכול מה שרוצה, ואם הדרך להגיע אליה היא בכשמל"א, מותר לכתחילה. אך אמרו, אם אותו תוצאה, ואותו אוכל, ניתן לקבל בדרך היתר, בלי כשמל"א, נמצא אין צורך כלל בכשמל"א, א"כ חסר בהצורך גופו.

קלח) משא"כ בצורך מקומו, לא יתכן חשבון הנ"ל. כי אם מישהו החליט שרוצה לשבת כאן, לא אמרינן ליה 'מדוע החלטת לשבת דווקא על כסא זו, שב אל כסא שלידו', לא אמרינן כן, כי כל אדם יכול לקבוע איפוא רוצה לשבת; כי היכי דלא אמרינן ליה 'מדוע החלטת לאכול אגוזים הללו, אכול שקדים אלו', כי יכול לקבוע רצונו, ועל פיה נחליט אם יש צורך בכשמל"א, ואם הוא צורך גופו או מקומו.

קלט) דהיינו, רצון היא בידי אדם, 'אמצעי' היא בידי שמים.

קמ) ודברנו מסתברים מאוד, ומוכרחים ע"פ דברי המ"ב, הגם שאינו מדוקדק כ"כ בשעה"צ. ועוד, דיהיה ציורים בצורך מקומו שאכן נגיד לו לקחת 'מסלול' אחרת, כגון היכא שרוצה להוציא איזה חפץ, נגיד לו לצאת מצד השני ולא מצד המוקצה, כי התוצאה של החפץ אפשר בלי טלטול מוקצה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קמא) ואע"פ שהיה להמ"ב לברר לנו את זה, מ"מ ברוב מקרים אכן יתחלק בין צורך גופו לצורך מקומו. ורוב דחוקים אמת.

קמב) וע' או"ח ש' דהשווה צורך מקומו לצורך גופו, ואינו נראה כן, והעיקר הוא כמ"כ. והא דהוכיח כדבריו ממעשה שהיה, אינו אלא משום הערמה כדיתבאר לקמיה.

קמג) מעשה שהיה, מישהו רצה לנקות אצט"ח עם פקק של עט, דידוע שעושה מלאכתו בטוב וביעילות. ורצונו לדעת, האם מחוייב לעשות עם כלי היתר, או שמותר משום שזה יותר טוב לו.

קמד) ולכא' תלוי מדוע משתמש בזו. אם משתמש בו משום שהוא יותר מהר, א"כ חייב לטרוח ולהשתמש בכלי היתר. אבל אם משתמש בו משום שהוא יותר טוב, ועושה עבודה יותר טובה משאר דברים, א"כ תוצאה זו איננו ניתן לקבל בשום אמצעי אחר, ומותר.

קמה) [וההנחה שהיא כשמל"א, אינו ברירא לי; כי פקקים הללו אינם לצורך העט, ואינו עוזרים לה בשופו"א, הא ראייה יש נקב בסופו. וא"כ תכליתו היא למנעו מלכתוב עד חולצתו ושאר דברים. נמצא, שימוש הוא להגביל שימוש של העט. ואין זה דומה אלא לShabbos Lamp שאמרנו שמכסה שלו אינו כשמל"א, אלא מטרתו הוא למנוע שימוש של האור. וה"ה לכא' בזה. ושאלתי למו"ר, והשיב 'נו נו']

קמו) הערמה. כ' מ"ב סקט"ז, דמותר לטלטל כשמל"א לצורך גו"מ, אפ' אי עיקר כוונתו עבור חמה לצל. ומ"ב זו לא בא ללמדנו חידוש דין בכשמל"א שלא שמענו עד כה, אלא כוונתו לדיני הערמה הידועים, דהערמה שאינה ניכרת מותר במקום הפסד.

קמז) ולכן, מורה המ"ב דיכול 'לעשות' צורך לגופו או למקומו, ואז לטלטלו, אפ' אם באמת מטרתו היתה מחמה לצל, ואז היא הפסד, והערמה מותרת. וכ"כ ערוה"ש. [ואינו כ'אילו' צורך גו"מ, אלא מייצר צורך חדש].

קמח) ואו"ח ש"ש מביא סיפור שתפילין נפלו על הרצפה, והורה חזו"א להגביהן, ולשבת שם. ואין להוכיח מכאן כלום, דזה מטעם הערמה הידוע. וכ"ת, הא זה הערמה ניכרת, י"ל, לכא' החזו"א בלא"ה אחז דמעיקר הדין תפילין הם כשמל"ה.

קמט) מוקצה בידו. כשבאנו לבאר דיני מוקצה בידו, נראה שיש בעיקר ב' חלקים שהם אדבע, והיא ממ"ג - כשבא לידו בהיתר, וכשבא לידו באיסור; כשמל"א - כשבא לידו בהיתר, וכשבא לידו באיסור.

קנ) ומוקצה בידו אינו ענין דווקא כשאוחז בידו, אלא ה"ה המושכו, והוא בידו עכשיו.

קנא) ובעיקר הא שיש היתר של מוקצה בידו באמת צ"ע, וכי מתירין למישהו להמשיך באיסור דרבנן. ואם כשמל"א, כשבא לידו בהיתר, מובנת לסי הצד שהיא גזירת כלים, דכשבא לידו לצורך היתר שוב לא חששו לאיסור. אבל אי משום מוקצה, לכא' הוא חידוש לומר דלזה לא הקצה מדעתו. וכ"ש כשבא לידו באיסור, או ממ"ג, צ"ע.

קנב) והנה הצ"ח חידש, דהמשך טלטול אינו מה שאסרו חז"ל כשגזרו על המוקצה, אלא התחלת הטלטול היא האיסור. נמצא לפי"ז, כל המשך טלטול אינו איסור בכלל, אפ' ממ"ג, אפ' בא לידו באיסור. וגם, אין סיבה למהר להניחו. ונראה לקמיה שלדינא לא קיי"ל הכי, הגם שע"כ יש דברים בגו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קנג) או"ש^{נג} ביאר דהואיל ומוקצה הוא גיזרה אטו הוצאה, כל שלא היה עקירה ע"ד הנחה, ליכא למיגזר, דהא אינו הוצאה מה"ת. וגם דבריו אלו מתיישבין אל הלב, אך לא יבאר כל ציורים, כגון העומד לפוש [ע' שבות יעקב וגר"ז לקמיה].

קנד) **נתחיל** מההיתר המפורשת במ"ב סקי"ג, שהוא באמת ביאור דברי שו"ע, דכשמל"א שבא לידו בהיתר, דהיינו לצורך גו"מ, מותר להניחו איפוא שירצה. זאת אומרת, אי"צ להפיל מידו מיד כשנגמר השימוש או שיצא ממקומו, אלא יכול להניחו במקום הראוי לו. והגדרים בזה יתלבנו בס"ד בהמשך.

קנה) ומשו"ע משמע, דזה כל היתרא של מוקצה בידו, אבל שאר ציורים לא. ובאמת כך נקט הגר"א.

קנו) הוסיף המג"א^{נד} להקל, דלא רק כשמל"א שבא לידו בהיתר מותר להמשיך; אלא גם כשמל"א שבא לידו באיסור, כגון ששכח, מותר להמשיך לטלטל. וכהיתר זו נקט גם א"ר, דרך החיים, גר"ז, קיצשו"ע, חזו"א^{נה}.

קנז) [אולי הבנת הני אחרונים, היא כצל"ח הנ"ל, לכה"פ בכשמל"א. ועיין].

קנח) וחזו"א ביאר ההיתר באופ"א, דעכשיו שיש כשמל"א בידו, הרי עכשיו צריך למקומו של החפץ, דהיינו ידו, וא"כ מתי להניחו איפוא שירצה. חידוש.

קנט) הגר"א, הביא המ"ב, חולק על המג"א, ואין היתר להמשיך לטלטל כשבא לידו באיסור.

קס) וחזו"א שם כ' דהגר"א חולק רק על ממ"ג, ולא על כשמל"א, ובעצם מסכים למג"א. המעיין בגר"א יראה דפשטות לשונו הוא שחולק על מג"א, ודלא כחזו"א.

קסא) החזו"א הוכיח כדבריו מהא דבגמ' מבואר דכניסת שבת היא זמן מועט אחרי השש תקיעות, כדי שהתוקע יספיק להניח השופר מידו, ואז יחול שב"ק. וטען הגר"א, דהשופר הוא כשמל"א, שבא לידו שלא בהיתר, הגם שהיה בע"ש, וא"כ חזינן מהגמ' דהוצרכו להיתר חדש; ע"כ אין היתר כללי הכשמל"א בידו, דאל"ה מדוע המתינו עבורו.

קסב) ואחרונים הנ"ל איך יישבו ראייה זו. מג"א כ' מוקצה בידו הוא 'היתר', ואינו לכתחילה, וחזו"ל לא רצו שהתוקע יסמוך על קולא, ולכן המתינו.

קסג) פמ"ג יישב, דהתוקע רצה להניח השופר בחדר הסמוך, ולזה אין היתר אפ' במוקצה בידו.

קסד) שבות יעקב יישב, דהיתר של מוקצה בידו הוא רק היכא שלא עמד מללכת, אבל התוקע במקומו, אין לו היתר עכשיו להתחיל ללכת והניחו. [ישוב זו מתאים עם או"ש הנ"ל].

קסה) וג' ישובים הללו, הם ג' חומרות גדולות בכולא האי היתירא. ונראה בהמשך איזו מהם נקטינן לדינא.

קסו) לגבי מח' מג"א וגר"א, יל"ע מה באמת דעת המ"ב, כי בתחילת דבריו הביא מג"א, הפסק הענין לדבר על ממ"ג, ואח"כ כ' 'ובביאור הגר"א וכו', 'וכן משמע בר"ן וכו'. ואינו מכריע אלא הביא ב' הדיעות. ומשמע קצת שמסכים לסמוך על מג"א כשיש צורך בכך.

^{נג} כ"ד י"ב.

^{נד} כאן סק"ז, סק"ס, ובסי' רס"ו, ע"פ האגודה המובא שם.

^{נה} מ"ט ח'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קסז) ע"כ הוא כשמל"א. וממ"ג, מה דינו.

קסח) מג"א ס"ל שיש היתר מוקצה בידו בכל ציור, ואפ' ממ"ג יש היתר להניחו במקום שרוצה. וכן נקט קיצשו"ע.¹¹

קסט) ומי חולק? גר"א הנ"ל, חזו"א, דרך החיים, ומ"ב סקי"ג בשם אחרונים חולקים, וס"ל דבממ"ג אין היתר.

קע) ויל"ע, הא דהחמיר המ"ב, היכי דמי; האם מיירי ששכח ונטל באיסור, או שבא לידו בהיתר. וכ"ת, איך יתכן ממ"ג בידו בהיתר, הא אסור בכל אופן לטלטלו, י"ל, גרף של רעי, או דבר שנעשה מוקצה בידו, כגון קליפה או גרעין שנשאר בידו אחר אכילת או קליפת הפרי.

קעא) ואחרונים שהם מקור למ"ב, הם אמרו¹² אפ' בא לידו בהיתר, עדיין אין שום היתר מוקצה בידו.

קעב) ומכאן מתחיל המבוכה, כי מצינו בשאר מקומות, שמ"ב היקל במוקצה בידו בממ"ג כשבא לידו בהיתר.

קעג) כגון בסי' תק"י¹³ לגבי הפריש חלה ביו"ט, שהחלה בידו אחר שקרא עליה שם, מוקצה היא, וכ' מ"ב שיוליכו למקום שירצה, כדין מוקצה בידו. הא לפי מ"ב, זה ממ"ג, והל"ל שיפיל מיד.

קעד) ועו"ק מסי' של"ט, סוסוקי"ט, לגבי חופה בע"ש, שמלבד שאר הקלקולים היוצאים מזה, גם יש בעיה מהא שהנירות נשארין ביד השושבינין, ואע"פ שיש היתר מוקצה בידו, מ"מ ימהר להניחם כמה שיותר מהר, וימסרם לגוי. וק' הא נירות הם ממ"ג, ולפמש"כ כאן, הל"ל ישליכם מידו.

קעה) וקשיא זו האחרונה, יישב השונה הלכות, דאיירי בניירות כבויים כבר, שאינם ממ"ג אלא כשמל"א.

קעו) ולפי"ד יוצא, שבכשמל"א יש מ"ב מפורשת דאע"פ שיש היתר מוקצה בידו, מ"מ חייב למהר ככל שיכול. ואם ננקוט דלא כדבריו, ושאירי בניירות דלוקים, א"כ יש קושיא מלבד הא דחלה, ומבואר רק בממ"ג שחייב למהר, ולא בכשמל"א.

קעז) ולכו"ע, עדיין מוטל עלינו ליישב המ"ב, מסי' תק"ו. [ראיתי באן העוזר שם, דלמד שחלה אינו מוקצה גמור, הואיל וראוי לאכילת כהן, ולכן מותר לטלטלו אפ' כשאין כהן בעיר. וצריך לעיין אם זו יכול ליישב גם המ"ב.]

קעח) והיה מקום לומר, דהמ"ב כאן שאסר איירי כשבא לידו באיסור, אבל כשבא לידו בהיתר, כגון הא דחלה [וכגון הא דנירות, שאחזם מבעו"י], בזה יש היתר להניחם במקום שירצה.

קעט) ומלבד דזה נגד האחרונים שהם מקור לדבריו כאן, טען רש"ז דיישוב זו אינו אמת, מהא דבקליפות ועצמות לא ראינו היתר כזה במ"ב.

¹¹ פ"ח י"ז.

¹² עיינתי באבן העוזר.

¹³ סקכ"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קפ) ואולי יש לחלק בין היכא שמשוהו השתנה בעצם כשהיא בידו, שלא התיר המ"ב, כגון קליפות גרעינים ועצמות, לבין היכא שלא השתנה שום דבר, אלא שחל עליה שם איסור, כגון הא דחלה, שבזה היתר המ"ב מוקצה בידו. ועיין.

קפא) וחז"ש כ' דיש מקומות שמ"ב סמך על מג"א, והתיר מוקצה בידו בכל אופן. וצ"ע.

קפב) עכ"פ, דעת מ"ב בזה אינו ברור - במקומו החמיר, ובמק"א אינו ברור - וצ"ע. במקום הפסד, אין אנו יכולים להורות למישהו להחמיר, כשהמג"א היקל, ודעת מ"ב אינו ברור, עכ"פ כשבא לידו בהיתר.

קפג) מוקצה בידו מבעו"י, וחשכה עליו היום, חזו"א ס"ל דנקרא בא לידו בהיתר, ומ"ב ס"ל שאינו בא לידו בהיתר.

קפד) ע' בסי' רס"ו סעי' י"ב, ושם מבואר בשם האגודה, דחשכה עליו היום, ויש עליו חגורו שיש בתוכו כיס של מעות, ילך לחדר אחר ויתיר חגורו שם ויפול מאליו.

קפה) ולפי המג"א מובן, כל מוקצה בידו מניחו במקום שירצה. אבל לפי מ"ב קשה, הא זה מוקצה בידו, באיסורא בא לידו, והל"ל דיפיל מיד.

קפו) וכ"ת דהא ה"ל טלטול מן הצד, הא אי"ז מועיל כלום, כי הוא לצורך דבר האסור. ועוד, אינו טלטול חגורה מן הצד [שהיא בסיס עכשיו למעות], אלא כך היא אופן טלטולו הרגיל.

קפז) ובאמת הגר"א שם חולק על ההיתר, וס"ל דיפיל מיד דלא בא לידו בהיתר. והמ"ב מסכים עם ההנחה ואעפ"כ מתיר. וצ"ע כעת; ובעז"ה בעוד הזדמנות נחזור לזה בס"ד.

קפח) כשיש היתר של מוקצה בידו, דעת פמ"ג^ט שמותר למסור גם לחבירו. מחצה"ש ועוד חולקים. ונראה לקמיה מתי נסכים לדינא להיתר כזו. מלבד איזמל של מילה, דמצאנו ביה כללים חדשים בענין מוקצה בידו, ע' סי' ש"י מ"ב סקט"ו, ושם בשם א"ר מתיר למסור הסכין לחבירו אחר המילה. [מילה דומה להא דחלה, דנעשה מוקצה כשהיא עדיין בידו כשנגמר המילה, בלי שישתנה כלום עליו בעצם.]

קפט) מאידך, בא"ח פ' מקץ אוסר למי שאוחז מוקצה בידו למסרו לידו השנית. ודעת תורה^פ דן אם מישהו אוחז בב' ידיו, אם יכול לאחזו בא' מידיה לחוד, כי בזה עושה שיד זו עושה טלטול שלמה. וחזינן מהכא דקדוק הענין, גם אם למעשה נוכל להקל בזה מחמת סתימת מ"ב ושאר נו"כ.

קצ) רב פועלים^{סא} כ' מוקצה בידו, ובדרך הליכתו נפל מידו, שרי להגביהו ולהמשיך טלטולו. וק', הא בא"ח הנ"ל החמיר למסור מיד ליד, אבל התיר להגביה אחר שנפל, היתכן?

קצא) והישוב, דמכאן חזינן דליכא להקשות בלי לעיין היטב לראות אם אכן הדברים דומין אהדדי. כי הא דאסר למסור מיד ליד, איירי כשיש היתר של מוקצה בידו, שהיא סוגיא שלנו כאן; משא"כ התם כשהתיר להגביה אחרי שנפל, אינו במוקצה בידו סתם, אלא היא בגרף של רעי. וכוונתו לומר, דכחז"ל נתנו היתר טלטול מוקצה גמור, משום דמאיס, התירו לסלקו מעליו לגמרי, ואפ' אי נפל מידו במקום שלא היה היתר מתחילה, כגון שאינו מקום שגר שם

^{נט} של"ו י"ג.

^ס ג'.

^{סא} כ"ד.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

ממש [פרטיו במקומו בעז"ה], מ"מ הואיל והיא המשך להסרת גרף, בגרף חז"ל נתנו היתירים וכללים אחרים שונה משאר מוקצה בידו.

קצב) **כשיש** היתר של מוקצה בידו, משמע מסתימת המפרשים דאפ' להניחו בחדר אחר שרי. ודלא כפמ"ג שהבאנו למעלה בענין שופר.

קצג) ומשמע מסתימת הפוסקים, דיכול להניחו במקום שירצה, גם אם עמד בנתיים. אמנם שש"כ^{סב} בשם גר"ז בקו"א^{סג} כ' דבעומד לפוש נקרא סיום טלטול הראשון, והתחלת טלטול חדש. והגם שדברים מובנים לפי דברי או"ש הנ"ל, מ"מ מסתימת מפרשי שו"ע אינו משמע כן לדינא, וקצת תימה על שש"כ דסתם כן לדינא.

קצד) [כשאין היתר של מוקצה בידו, וצריך להסירו מהר, האם יכול להניחו, או שחייב להפיל. והאם רשאי לזרוק. השאלה היא רק בגלל שמצינו בביה"ל רס"ו, וגם בתמ"ו שהביא לשונות של 'זריקה' שהיא יותר טלטול מאם מפיל מידיו. ועיין.]

קצה) **במילה**, הבאנו למעלה שמ"ב מביא א"ר דמתיר למסור לחבירו אחר המילה. ואין ללמוד מכאן לשאר ציורים להתיר למסור לחבירו. חדא, מוקצה יש כללים אחרים, כדמבואר בביה"ל רס"ו, דאל"ה אנשי ממנעי ולא מהיל. ועוד, במילה יש סברא לומר שאין חבירו המקבל הסכין 'ממשיך' לטלטול המוקצה, אדרבה, הוא מסייע בהסרתו.^{סד}

קצו) מלמהד"ד, ביה"ל בסי' תמ"ו, אודות מי שמביא שאלה למורה הוראה, כגון תבשיל אם היא חמץ או לא, אחרי שהרב הורה דחמץ היא, מה עליו לעשות, האם יפיל מיד או שיכול להוליכו לביתו. וכ' ביה"ל שם דאפ' אי נימא שיכול להוליכו לביתו, כדין מוקצה שבא לידו בהיתירא, מ"מ לא ילך אל ביתו אלא לביהכ"ס, עיי"ש החשבון מצד הל' חמץ.

קצז) עכ"פ חזינן, דמ"ב מתייחס להיתר המשך טלטול, כשמטרתו הוא לאבדו, ואז המקבלו אינו בטלטול מחדש.

קצח) [א.ה. יש לי בזה הרהורי דברים. חדא, מי אמר שהמורה הוראה לקחו מיד השואל, הרי עיינתי שמה, ומאוד יתכן שאיירי שלא יצא מיד השואל, והשאלה היא אחרי הוראת הרב, האם יש היתר של מוקצה בידו. נמצא, אין להוכיח מידי משם לענין מסירת מוקצה לחבירו. ועוד, מבואר שם מביה"ל, דהדיון היא דיון בהל' מוקצה בידו כשבא לידו בהיתירא. והביה"ל אינו מכריע, אלא כ' דלכו"ע לא יולכו לביתו אלא לביהכ"ס. ומשם יש להקשות, דאי המ"ב כאן ס"ל דבממ"ג אין היתר ככל במוקצה בידו, מדוע שם מתייחס לכלל המח', הל' אין היתר ויפיל מיד. וצ"ע, וכמש"כ למעלה.]

קצט) והאחרונים דימו הא דשאלת חמץ להרב, למי ששואל רב בענין עד בדיקה, דאחר ההוראה היא מוקצה, והשוו המשך טלטולו להא דחמץ. [ולפמ"כ, ליכא להוכיח משם מידי.]

ר) וע"ע לגבי שיירי מטלניות מש"כ שם, וכן בסעי' כ"ז לענין מאכל בהמה, בשם מנח"י שם.

רא) **האוכל פיצוחים**, הרי הקליפה שנשאר היא מוקצה, וא"כ כשהמוקצה עכשיו בפיו, אין להוציאו בידו, כי בזה מתחיל טלטול גמור בידו שעד לעכשיו היא רק מוקצה בפיו. וה"ה האוכל אבטיח, הגרעינים הנשארים בפיו מוקצה הם, ואין להוציאם בידו.

^{סב} כ' כ"ו.

^{סג} בסי' ש"א.

^{סד} ועוד, כ' חת"ס בביצה י"א, דהואיל ואם חבירו לא יקבלו ממנו יטרד דעתו, א"כ חבירו הוא בכלל מכשירי מילה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (רב) מה יעשה, יפלטו מפיו אל כלי. כ"כ גר"ז^{ס"ה} ועורה"ש^{ס"ו} ואג"מ^{ס"ז} ומאור השבת בשם רש"י^{ס"ח}. אוח"ש נתקשה בזה, הא ה"ל המשך טלטול; ואינו קושיא, חדר כי זה ממ"ג, ועוד מפה ליד אינו שוה למיד ליד. אך ר' אלישיב התיר להוציא מפיו בידו כל זמן שיש על הקליפה איזה טעם או מליחות, דאז עדיין אינו מוקצה גמור.
- (רג) ולכו"ע ודאי לא ירים הכוס שיש בתוכו כבר כמה קליפות וגרעינים, ולפלוט הקליפה לתוכו, כי בזה מטלטל כוס של מוקצה לכו"ע.
- (רד) והיכא שמאוס בעיניו לפלוט קליפה או גרעין מפיו, לכאו' ההיתר של גרף של רעי יתיר לו להוציא מפיו בטישו.
- (רה) יל"ע, מי שיש על אצבעו צואת האף, האם חייב לזרוק מיד, או"ד הוא בא לידו בהיתר. או"ד הוא גרף של רעי. ומכאן עוד סמך להשתמש בטישו.
- (רו) יל"ע, בגדי שחייה, Trunks, האם הם כשמל"א, לאיסור שנהגו כל ישראל, או"ד בגד היא, ואז אינו מוקצה כלל [ואינו אפ' כלי היתר, אלא כבגד, כדיבואר לקמיה]. ואינו דומה לבגדי עבודה, דהתם מגינים הגוף, ואילו כאן מסייעים לאיסור, דבלעדם אינו יכול לשחות^{ס"ט}.
- (רז) ולמעשה נראה, דלובשם גם שעה לפני שחייה, וגם שעה אח"כ, וגם בהפסק באמצע, וא"כ אינו כלי שנטפל דווקא לאיסור, אלא רוב הזמן היא עושה שימוש של בגד.
- (רח) בגדים העומדין לכביסה, אינם מוקצה, ושם בגד עליהו, אם לא שאינם ראויים בכלל, ונתלכלכו לגמרי.
- (רט) לסיום כשמל"א, נעבור על כמה מל"ט מלאכות, ונביא כמשל"א הקשורים למלאכות אלו, והמסתעף, ומהם דברים שבנ"א לא היו שמים לב אליהם. וליתר דוגמאות ע' זכור ושמור.
- (רי) חורש; Rake, Hoe, Spade, Garden Broom, Sponja Broom, Golf Clubs And Balls, פח מיועד לעלים, ופח המיועד לדברים המוקצים לחוד.
- (ריא) זורע; Watering Can, Garden Hose, כפפות לגנן, מספריים מיועדים לזמירה.
- (ריב) קוצר; Lawnmower.
- (ריג) דש; Juicer, Lemon Squeezer, Hand Pump, Mop, Sponges Mop Bucket, מברשת שניים.
- (ריד) בורר; מקלף היא מח'. כברה. Apple Corer. Slotted Spoon.
- (רטו) טוחן; Masher, Grater, Salt Pepper Grinder.
- (רטז) מרקד; Strainer, Colander, Salad Spinner.
- (ריז) לש; ערבה, ושאר כלים המיוחדים לזה שיש לנו בזמננו. לכאו' ה"ה Rolling Pin.

^{ס"ה} ס"ז.

^{ס"ו} נ"ה.

^{ס"ז} ה' ט' ה'.

^{ס"ח} ג' ג'.

^{ס"ט} אינו מוכח.

^ע למי שיש לו עשבים ואילנות, ולא למי שיש לו מרפסת אבן לחוד.

^{עא} תלוי בגדלו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(ריח) בישול, אופה; תבניות, מחבת, קדירות ע' למעלה, קומקום, מיחם ריקנית, מכונת קפה. ויל"ע בענין Oven Mitts, האם הם כשמל"א.

(ריט) גוזז; מספריים לציפורניים ולשיער, Tweezers, Brush, Comb, Clippers, File.

(רכ) מלבן; Lintbrush, Clothes Peg, Drying Rack, Soap Clothes Brush, Hat Brush, Ironing Board, Ball Cup, Regular Measuring Cup.

(רכא) צובע; כל מברשות של איפור, ושאר כלים המיוחדים לו, אפ' מראה בלבד [לכאז' גם מראה של תפילין], ואם המראה מחובר להממ"ג, הכל היא ממ"ג.

(רכב) תופר; מחטים, החוט היא ממ"ג, כפתור היא ממ"ג.

(רכג) קורע; מספריים, Staple Remover.

(רכד) צידה; כל מיני מלכודת למינהם, Fly Paper, Fly Swatter, אפ' לא חשמלי, ואולי היא מלאכת שוחט.

(רכה) שוחט; Brass Knuckles.

(רכו) מפשיט; כגון סכינים מיוחדים לזה.

(רכז) משרטט; Ruler.

(רכח) ממשק; Sandpaper, Knife Sharpener.

(רכט) מחתך; Pencil Sharpener, Tape Dispenser מלבד בסיס.

(רל) כותב; עט, וכו' לורד, ובדרך כלל כל מה שנמצא תוך Pencil Case. Cookie Cutter Shapes. פזולים, אפ' של ילדים.

(רלא) בונה; כל מה שנמצא בארגז כלים מסתמא בכלל.

(רלב) מבעיר; Lamps, Lights, Bulbs, אולי ממ"ג. קופסת גפרורים, אולי ממ"ג. Fire Extinguisher, לכה"פ כשמל"א, אולי בסיס לממ"ג.

(רלג) מכה בפטיש; כלי שיר, ושופר בכלל.

(רלד) שאר איסורים; כל מיני Brass Knuckles. Manuals.

(רלה) Hand Truck, לכאז' היא כשמל"א לאיסור טירחא.

(רלו) מה דין Can Opener?

(רלז) מה דין דלת ארון כשמל?

(רלח) מה דין דריידל, סביבון, האן הוא כשמל"א לאיסור מקח וממכר? ומה דין קלפים?

(רלט) מה דינו של בלע"ך, מלאכתו לאיסור או להיתר.

כשמל"א סוג ב'

(א) כל האחרונים האריכו בדינו של כשמל"א סוג ב'. ומה זה סוג ב'? סוג ב' היא כשמל"א שאין לה שימוש היתר בכלל. והשאלה היא, האם כשמל"א שאין לו צורך גופו, האם יש לו היתר של צורך מקומו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ב) דהיינו, האם היא כשמל"א, או"ד הואיל ואין שימוש של היתר בכלל, נתבטל ממנו שם כלי לענין שבת, ונעשה ממ"ג.
- (ג) [בהבנת הנידון, ע' שבה"ל^{עב} דתלאו על השאלה אם כשמל"א היא גזירת כלים או מדיני מוקצה. ומסתברא הרבה כדבריו. ובפרט דאז היא מ"ב לשיטתו.]
- (ד) [ההגדרה 'כשמל"א סוג ב' היא הגדרתו של אחרוני זמננו, והכוונה על כשמל"א זו דלי"א היא כשמל"א רגיל, ולי"א היא ממ"ג. ומפני זה נוסח זה נתחדש מקרוב, ואינו נמצא בספרים הקודמים, דלדידם אין גזר נוספת.]
- (ה) ערוה"ש בסי' רע"ט לגבי נר, שהכוונה היא להכוס שאוחז הנר, הואיל ואין לו שום צורך גופו של היתר, נמצא שהקצה דעתו משימושו לגמרי, וא"כ היא ממ"ג. וכ"כ בסי' שלנו סעי' כ"ג.
- (ו) אבנ"ז נ"ה ג"כ נקט כזה.
- (ז) רעק"א שבת דף מ"ו לגבי פתילה, שהיא כשמל"א אך אין לו שימוש של היתר, נקרא ממ"ג.
- (ח) חזו"א^{עב} נקט בפשיטות כצד הזה, ומק' על כל המפרשים שלא כתבו דסי' רע"ט העוסק בנר, שאינו נוגע הואיל ואין לנו שימוש של היתר.
- (ט) נמצא, יש ערוה"ש, אבנ"ז, רעק"א, וחזו"א.
- (י) ויש להקשות לפי דעה זו, מהי חידושו של ממח"כ, הא היא כשמל"א שאין לו שימוש של היתר, וא"כ היא ממ"ג; ולמה לי כל סוג מוקצה חדשה.
- (יא) וע"כ צ"ל, דלדידם אין ממח"כ שם אחרת של מוקצה, אלא היא דוגמא לממ"ג, והיא ממ"ג ממש, ככל דבר שאין לו שימוש כלל בשבת. דהיינו, עצים ואבנים, נר, פתילה, וסכין של שחיטה, חדא דין יש לכולם, וכולם אין עליהם שם כלי, וכולם אותו סוג של מוקצה. ועיין בראשונים אם זה שטים, והבן החידוש שיש כאן.
- (יב) מהא דחזו"א מק' על כל המפרשים מדוע לא אמרו שסי' רע"ט אינו נוגע, ע"כ כל המפרשים חלקו עליו.
- (יג) ודעת מ"ב, בסקל"ד כשצועק נגד אלו המטלטלים נירות, כ' שנירות ופתילות הם כשמל"א, ואין היתר אלא לצורך גו"מ. ואח"כ מביא מו"ק דס"ל דנר אינו ראוי לשימוש כלל, ולכן אין עליו שם כלי, ואסורה אפ' לצורך מקומו.
- (יד) דהיינו, מ"ב סתם לכתחילה בשם מג"א שהיא כשמל"א, ואח"כ הביא מו"ק שהחמיר.
- (טו) ועיין במו"ק בפנים, שכמעט להדיא כ' שנר היא ממ"ג הואיל ולא חזי למידי. ועיי"ש דטען דע"כ היא כוונת המג"א ג"כ, עיי"ש.
- (טז) ויל"ע, מהי הוראת המ"ב בזה. האם הוא סתם וי"א, או שסתם מודיעך מי שמחמיר, ובפרט כשבא לצעוק נגד המקילים לגמרי.

^{עב} י' נ"ט.
^{עב} מ"ד י"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יז) ויש לנו שעה"צ שמגלה לנו איך ללמוד דבריו הקדושים כאן, שכ' בסי' רע"ט שעה"צ ד' דנר היא כשמל"א, כדלקמן ש"ח סקל"ד. אלמא, שעה"צ מלמד אותנו שבסקל"ד פסק שהיא כשמל"א^{עד}.
- (יח) נמצא, מג"א ומ"ב חולקים על רשימה חשובה הנ"ל שהחמירו בסוג ב'. ויש להוסיף המו"ק לרשימה המחמירה.
- (יט) [בשעה"צ שם כ' דהוא כשמל"א ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו, כדלקמן וכו'. וק', איך הוא מותר לצורך גופו – הא אין לו צורך גופו?! ויל"ע מה נעשה בדיוק הזו. האם אמרי' שהוא פליטת הקולמס, או"ד חלילה לומר כן על הח"ח; ואז אין לביא ראייה לסוג ב' ממ"ב סקל"ד, דהא לדידיה יש לו שימוש של היתר. או"ד, כוונתו לומר דגם על כשמל"א כסוג זו, מ"מ אם ימצא צורך גופו יהיה מותר. וכפי אי ברירות הגדר של 'אין לו שימוש היתר', קצת יותר מובן מילים הללו. ועיין. עכ"פ, אילו המ"ב היה אוחז כהמחמירין, לכאו' היה לו להודיע אותנו את זה.]
- (כ) עכ"פ היוצא לדינא, הגם שהחמירו רעק"א ערוה"ש וחזו"א ועוד, מ"מ המג"א ומ"ב חיי"א וגר"ז, וסתימת שאר מפרשים בכל הדורות היא שדינה ככשמל"א הרגיל. והכי הילכתא^{עד}.
- (כא) מ"מ המחמיר לעצמו, אינן מן המתמיהין, כי יש כמה האוחזים בדעה זו, אך מעיקר דדינא מותרת לכתחילה לנהוג ככשמל"א^{עד}.
- (כב) [בסוגיא, יש תוס' ורשב"א לגבי שופר, אם היא כשמל"א או ממ"ג הואיל ואין לו שימוש היתר. ואין להוכיח משם לעניננו, דהאי סוגיא קאי אליבא לר' יהודה.]
- (כג) שש"כ^{עד} כשאיירי בכשמל"א סוג ב', דוגמתו היא עט. וצ"ע, והעיקר היא כמש"כ, כשמל"א.
- (כד) בשיטת הגאון ר' משה בזה, יש מבוכה גדולה. שהרי בחלק ח', שהיא או"ח חלק ה' בכ"ב כ"ח, כ' אל ר' באדנער דכשמל"א סוג ב' היא כשמל"א ולא ממ"ג.
- (כה) ויש מי שטען דע"כ יש כאן טעות, דהרי בדברות בעמ' 534 החמיר בזה, וחשבו לממ"ג.
- (כו) ושם בדברות כ' ר' משה דנר היא ממ"ג הואיל והיא כשמל"א בלי שימוש היתר. והא דהיקל המג"א, הא יש של"ה בשם מהרש"ל להחמיר. וידעי' שמג"א החשיב המהרש"ל טובא, ואילו היה המג"א רואה דברי המהרש"ל היה פוסק להחמיר. וע"כ לא ראהו, ולכן אנו נחמיר במהרש"ל.
- (כז) ובאמת, המעיין במהרש"ל בפירושו על סמ"ג עמ' 223 [לא ביש"ש] אכן כ' שהיא ממ"ג. אך למסק' חזר בזה, וס"ל כשמל"א.
- (כח) ולכן נראה לומר, דר' משה לא ראה מהרש"ל אלא ראה של"ה בשם מהרש"ל שהביא רק תחילת דבריו, ואילו ר' משה היה רואה כל דברי המהרש"ל, היה יודע שמג"א מתאים עם מסק' מהרש"ל, ונר אינו אלא כשמל"א.

^{עד} לשיטתו, כמו שביארנו דס"ל למ"ב כשמל"א היא גזירת כלים.

^{עד} אג"מ ה' כ"ב כ"ח, תשו' לר' באדנער.

^{עד} דלא כספרי קיצור שהרעישו כאילו זו שאלה חמורה מאוד – הא יש לנו מ"ב!
^{עד} כ' ט"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כט) נמצא, מש"כ בחלק ח', נכון לדינא.
- (ל) דע, יתכן מאוד שיהיה מ"ד דס"ל נר היא ממ"ג, ואעפ"כ ס"ל כשמל"א שאין לו שימוש היתר יהיה כשמל"א, ושאני נר דאין לו שימוש חוזר אלא שימוש של כלוי. דהיינו, נר אינו ראיה לשאר כשמל"א שאין לו שימוש היתר.
- (לא) וממ"ב חזינן דלא כסברא זו. וכן מכל הני מחמירין שהבאנו, אמרו הטעם משום שאינו ראוי למידי, ולא משום שנכלה.
- (לב) יל"ע, במה נחלקו, ובמה כל הנידון. דהיינו, מה נקרא 'אין לו שימוש היתר בכלל'.
- (לג) דהרי, שופר, לכאור' אינו חזי לכלום מלבד מלתקוע בו – ואה"נ בזמן הגמ' מבואר שהיו יכולים להשקות לילד עמו, מ"מ אינו מסתבר שהיה דבר רגיל ו'נורמל'. וכ"ש בהמשך הדורות לא שימשו בשופר במקום בקבוק. ואעפ"כ כ' רמ"א בסעי' ד' דשופר היא כשמל"א.
- (לד) נמצא, הרמ"א מיקל בשאלה שלנו, ואיך החמירו רעק"א ערוה"ש וחזו"א וכו' נגד רמ"א המיקל בזה. ועוד, הערוה"ש בעצמו כ' דשופר היא כשמל"א!
- (לה) [שופר בזמננו, יתכן שהיא ממח"כ בזמננו. ואולי תולה על מש"כ בענין אתרוג.]
- (לו) ובאמת, טען רחפ"ש זצ"ל, אילו סוג ב' היה ממ"ג, היה למפרשי הדורות להודיע לנו מה נקרא שימוש ומה בגדר אינו שימוש בכדי להגיע לממ"ג. דהרי, הלא כל דבר יכול להיות Paper Weight או Doorstopper. והואיל ולא גדרו לנו, ע"כ שסוג ב' היא כשמל"א.
- (לז) עעכ"פ חזינן, לאלו שכן מחמירין, הגדר אינו ברור.
- (לח) וספר הארטסקרול כ' דבעינן שיהא שימוש רגיל של היתר, אבל כל שאינו כן היא סוג ב', וממ"ג. ולפי"ד כמעט כל דבר שאינו כלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר יהיה ממ"ג. נמצא, כמעט בטל תורת כשמל"א, אם לא שבטלו לגמרי. והא דהביא רעק"א כדבריו, היינו בדעת ר' נחמיה לחוד.
- (לט) בספר שלמי יהונתן מביא חזו"א באגרות כ"ג, דרגיל במקצת היא כשמל"א. תשמיש משונה של היתר, היינו סוג ב'. וזה בלתי אפשרי, דא"כ גם שופר יהיה ממ"ג. ובאמת המעיין בחזו"כ כ' דמשונה אינו ממ"ג, רק 'מוגנה'.
- (מ) ונראה, שהגדר היא מהערוה"ש עצמו, דהרי הוא ס"ל סוג ב' היא ממ"ג, ואעפ"כ שופר אינו אלא כשמל"א. ע"כ כל שראוי באיזה דרגא לשימוש של היתר, הגם שאינו מצוי בכלל, היא כשמל"א. רק דבר שאין לו שימוש בכלל, רק כמשקל או Doorstopper, זה בכלל ממ"ג [שהרי שימושים הללו כל חפץ שבעולם יכול לעשות, ואי"ז משוי ליה כלי].
- (מא) נמצא, המח' לגבי מוקצה סוג ב', אינו רחב כמ"ש האחרונים, אלא מצומצם לכמה פריטים בודדים שבאמת אינם ראויים לשום דבר בכלל. כגון מצלמה, או נגן, או מכונת גילוח. יל"ע, הא כולם ראויים לתת כמתנה, ע' רעק"א מובא לגבי כשמל"א.
- (מב) שו"ש"כ מפתח של רכב הוא כשמל"א, ומאוורר היא סוג ב'. מש"כ לענין מפתח מובן, אבל מאוורר צע"ג, כי תולין עליו דברים, ועוד הרבה שימושים.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(מג) אוח"ש כ' דמכונת כביסה, אם הוא אדם שלפעמים מאכסן שם כביסה מלוכלכת, היא סוג א', ואם הוא אינו עושה כן, היא סוג ב'. וזו טעות חשובה, כי בזה כו"ע מודי שהיא סוג א', בהא שמיניה וביה כ' דיש אנשים שמאכסנים שמה – אלמא, ראוי לשימוש של היתר. ולא צריך שיעשה בו היתר בפועל.

(מד) אוח"ש שם אע"פ דהא דראוי להשתמש בו כמשקל אינו נקרא שימוש, מ"מ אם הוא דבר שבימות החול משתמש בו לפעמים כמשקל, בזה נקרא שיש לו שימוש של היתר.

(מה) ע"ע שבה"ל ט' קכ"ז ד' שלמד סוג ב' כמש"כ בס"ד.

סעי' ד' – כלי שמלאכתו להיתר

(א) בגמ' קכ"ג: חזרו והתירו כשמל"א לצורך גו"מ, וכשמלל"ה אפ' מחמה לצל [ויש דעה שם בגמ' דג"ז אסורה].

(ב) ופסקו רמב"ם ע"י רי"ף ורא"ש, דכשמל"א מותר לצורך גו"מ, וכשמלל"ה מותר לצורך גו"מ ומחמה לצל [בשביל עצמו של הכלי, כלשון הרמב"ם].

(ג) ועפ"י, פסק שו"ע כאן, כשמלל"ה מותר לטלטלו אפ' לצורך הכלי, אבל שלא לצורך כלל, אסור. ומלבד אוכל וכתבי קודש, עליהם לא גזרו מוקצה בכלל.

(ד) דהיינו, אוכל וכתבי קודש מותר לטלטל בלי שום שאלות, וכשמלל"ה מותר אם יש צורך בכך להכלי, אפ' מחמה לצל; אבל בלא"ה אסור לטלטלם.

(ה) מנהג העולם לנהוג דכל שאינו כשמל"א מטלטלים בלי שום פקפוק. ועלינו לבאר טעמים, כי הלא זה גמ' ורי"ף רא"ש רמב"ם, שעל הכל פיהם אנו חכים.

(ו) ובאמת, רש"י קכ"ד: ד"ה דכרדבה, כ' דקיי"ל כשמלל"ה 'שרי לגמרי'. וכן משמע רש"י ביצה י"ב, וכן בשיטה להר"ן, כ' 'כלומר' מותר לגמרי.

(ז) וכ' אבנ"ז ת"ג, דנהגו העולם לסמוך על דעת רש"י, ויש להם על מה לסמוך, הגם שהיא נגד כל הני רבוותא. ומגיד משנה על הרמב"ם שם דהמיקל אין לו על מה לסמוך.

(ח) למעשה, נהגו העולם לסמוך על רש"י, ואין להורות נגד זה, בפרט שלעיני בני"א היא דבר חדש.

(ט) ערוה"ש מדחה הרמב"ם לומר שכל צורך שרי, והא דמשמע דלא כזה, היינו משום דרצה להביא הגמ' כתיקונו. ודברי הערוה"ש צע"ד, דאכן כן שינה הרמב"ם לשונו מהא דגמ', כדי להודיע לנו דרך בשביל עצמו של הכלי, אבל תו לא; ואיך לקח ערוה"ש דבריו לומר מה שבא לאפוקי. וצע"ג.

(י) וכן הר"ן, [לא שיטה להר"ן] כשכ' כראשונים כ' דהמיקל עליו להביא ראיה. והבין הערוה"ש בדבריו לומר דהוא ספק, כדין המוציא מחבירו עליו הראיה. וג"ז צ"ע ערוה"ש.

(יא) פשטות הגמ' היא כהני ראשונים, נגד רש"י. והשל"ה שהבאנו ריש הל' מוקצה צועק נגד המקילים בזה. גר"א אוסר.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יב) והערוה"ש הביא דיש חולקים על ב"י שהיא דעת רמב"ם רי"ף ורא"ש, וכ' דמי יכול להקל לנו בדבר שהב"י החמיר, ואין מי שחולק עליו.
- (יג) והנה, כמש"כ, הערוה"ש ס"ל דאין לזוז מפסק הב"י ושו"ע והני ראשונים, אלא שכ' דאטו בשופטני עסקינן, ודאי כל אדם כשמטלטל משהו עושה את זה לאיזה סיבה. וע"כ לא אסרו אלא מי שמטלטל במתעסק, ואין לו שום כוונה, אך מי שמכוון, או אפ' במתעסק אלא שיש לו תענוג מזה, מותר. וכ' דזהו כוונת כל הני ראשונים, ודוחה לשונותיהם. ושש"כ^פ נקט כדבריו.
- (יד) והדברים תמוהים, שהרי הערוה"ש בא להתיר מה שהחמירו הראשונים, והיא דבר שאינו צורך גמור, או שאינו מחמה לצל, וטען הערוה"ש שזהו כוונתם! הלא מבואר להדיא בראשונים דיש צרכים שאינם בכלל היתר זו, ואעפ"כ הערוה"ש הלך והתיר הכל.
- (טו) והראיות שהביאו הראשונים לדבריהם, אינם ראיות לערוה"ש, דלדידה כולם מותרים.
- (טז) ולביאור דברי הערוה"ש נראה לומר, שבאמת אחז לדינא כרש"י ודעימי', אך אינו יכול לסתור פסק שכ' ב"י ושו"ע, א"כ כל שיכול לפרש דברי השו"ע לומר כדבריו, בסדר, הגם שיודע בבירו שלא כיוון כן השו"ע, לא משנה, אלא הוראה זו נראה בעיניו, ואינו סותר המילים הנמצאים בשו"ע, מותר. ועיין בהערה^{פא}.
- (יז) עכ"פ לדינא, ודאי אין למחות בהמקילין, וכמש"כ, מכח דעת רש"י ודעימי', ואולי גם ערוה"ש הזה, אבל לסמוך לכתחילה על ערוה"ש הזה לחוד, אין בידנו לעשות.
- (יח) וכן מבואר מכמה אחרונים מהא דנשאו ונתנו מה נכלל באיסור זו.
- (יט) כגון החוות יאיר הדין אם להאות כלי היתר לחבירו היא בכלל צורך או לא.
- (כ) והגר"א נבנצהל במ"ב יצחק יקרא כ' דלהרגיע עצמו, להשקיט עצבים, זה מקרי צורך, ומצדד להקל גם בכשמל"א כשאין כלי היתר! יביע אומר אוסר.
- (כא) וכן מבואר בבא"ח^{פב} שאוסר לסדר הבית ולהחזיר דברים למקומם כשאנו מפריע לו, ורק עושה כן בגלל שכך הוא מקומן הראוי, וס"ל דאי"ז צורך; אפ' היכא דליכא לאסור משום הכנה.
- (כב) וכ"ש סתם להעסיק הידים, שידים עסקניות הם, בא"ח אוסר.
- (כג) ואכן, ביצחק יקרא בהל' הכנה, בסי' ש"כ/כ"ו, כ' דהעובר על הכנה עובר גם באיסור זו! ברם, מהא דלא מצינו שאר מפרשים שאמרו כן, משמע קצת כערוה"ש, או כאבנ"ז דנהגו

^פ ב' ש'.

^{פא} בספר מקור ברוך לבן ערוה"ש כ' דמנהג הוראה אצלנו מבוסס על סיפור עם ר"ח וולאז'ין, שפעם אחת דפקה אשה בדלת עם צנן שחתכה עם סכין חלבי, ונתנה בקדירה בשירי. ושאל הגר"ח איזה צבע היה הצנן, והשיבה שחור. והתיר לה הגר"ח. ושאלו לגר"ח, מה זה משנה הצבע, ועוד, הרי שו"ע להדיא דצנן היא דבר חריף. והשיב, דאכן בשו"ע כן כתוב. אבל אני לא נראה לי כן. אך אינני יכול להורות נגד מה שכתוב עם עט של הקב"ה בספר שו"ע. ולכן, הואיל והשו"ע איירי בצנן לבן, לא הייתי מיקל בלבן, אבל בשחור, בזה לא דיבר השו"ע, ולכן אני מורה כפי ראות עיני!

וחלקת יעקב אה"ע ל"ג כ' דאסור להאמין סיפור זו, עיי"ש חריפות לשונו!! עכ"פ, ע' ערוה"ש יו"ד שי"ג ח' דכ' להדיא שיודע דאי"ז כוונת השו"ע, אך אינו סותר דבריו להדיא, ולכן מורה כראות עיניו. וכן מצאנו בספרים שונים, כגון כרתי ופלתי בסוף כללי מגו, שמסביר הרמב"ם באופן שיודע שהרמב"ם לא כיוון.

^{פב} מקץ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

העולם כרש"י. ועוד, הלא בהכנה מצינו התירים, כגון לסדר עשר מיטות כשצריך לא' מהם – הא נאסור משום כשמלל"ה – וצל"ע.

(כד) וע' באליבא דהילכתא^{פג} ששאל רח"ק את החזו"א מה דין לטלטל כשמלל"ה כדי שידיו יהיו עסקניות, והשיב החזו"א להתיר. וכן מובא בחו"ש^{פד} בשמו, שהתיר כשצריך אותו ללמוד.^{פה}

(כה) והנה, דעת החזו"א עד כמה שאנו יודעים לא היה כמו הערוה"ש, ואעפ"כ מיקל בהציור היחיד שאסר הערוה"ש. או"ד, החזו"א איירי במתכוון ולא במתעסק. ומה יגיד החזו"א במתעסק למי שאינו יכול לרכז בלימודו. ואולי החזו"א ס"ל דאי רגיעה מחמת העדרו, היא נקרא צורך, אם מפריע לו בלעדו. ומה יגיד הערוה"ש בציור כזה. ועוד, מי שאינו רגוע במה שחייב לחשבן כל דבר אם הוא צורך אם לאו, נתיר הכל, וא"כ בטלת תורת כשמלל"ה.

(כו) ואכן, רש"ז בשו"ש^{פז} כ' שבגדר מה נקרא צורך או לא אינו ברירא לנו.

(כז) עד עכשיו ביארנו כפי שידנו מגעת הדעות השונות בסוגיא זו, מי מחמיר ומי מיקל, ומה בכלל צורך.

(כח) ועכשיו ננסה לבאר על מה נחלקו, כי היו דברים שמעולם לא היו בכלל הגזירה מלכתחילה. דהיינו כשגזר נחמיה, היו דברים מותרים, וא"כ עלנו לברר מה בכלל זה.

(כט) מבואר בשו"ע, אוכל וכתבי קודש מותרים לגמרי.

(ל) אוכל, כ' או"ח^{פח} ש"פ, היינו אוכל מוכן לאכילה, ולא אוכל קפוא. אמנם, מסתימת הסוגיא אינו נראה כן, וכל שיש שם אוכל עליו, מותר, בתנאי שאינו ממ"ג, כגון דג חי, שבעז"ה נבאר במקומו.

(לא) כתבי קודש, כ' מ"ב היינו כל מה שמותר לקרות בשבת. וזהו היתר גדול לדידן בני אשכנז.

(לב) ומגילה, מ"ב מביא דיוק, ומסיק שהיא ג"כ כתבי קודש. וע' בשע"ת כאן, ובסי' תרפ"ח, ובסי' תרצ"ג שמביא מחמירין, ומביא מח' אם המחמירין היינו בכל שבתות השנה [שבה היקל המ"ב] או"ד רק בשבת של פורים משולש [כגון השנה, תשפ"א הבעל"ט]. וכמדומה לי, דנוהגין שמגילה מוקצה בשבת של פורים משולש.

(לג) גט, מ"ב ש"ז סקס"ג, דינו ככתבי קודש. ונקטו ה"ה כתובה, פרוזבול, תנאים, מכירת חמץ. וכולם משום דיכול ללמוד ממנו הלכות.

(לד) היתר עיסקא, אולי גרע טפי, דזהו ממש משא ומתן האסורה.

(לה) מזוזה, היא כתבי קודש. והנ"מ כשנפל מבעו"י, אך נפל בשבת אומרים מגו דאיתקצאי. [כשמעוטף היטב בפלסטיק וטייפ, שאינו יכול לקרעו בשבת, מסתברא דאינו כבי קודש, דומיא לתפילין שאינם נחשבים ככתבי קודש]. וע"ע שבה"ל א' פ"ה א', דחידש דמזוזה תמיד יש עליה שם כלי. וצ"ע. ובעז"ה נחזור לזה בסוגיית מגו דאיתקצאי.

^{פג} חלק נ"ב עמ' מ"ז.

^{פד} ג' צ"ט.

^{פה} גם מובא בשם חזו"א, דאם הוא בכיסו ויש טירחא להסירו, נקרא צורך ומותר לטלטלו.

^{פז} מ"ד.

^{פח} י"ט צ"ו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לו) כשרוצה להרימו, יעשה כן בגופו, בפיו וכדו'.
- (לז) ומשמע משו"ע, דזהו כל ההיתר, וכל השאר היא או כשמלל"ה, כולל צלחיות, כוסות, סכו"ם, וכנה רבות. וכן מבואר ברמב"ם פכ"ה [מובא בשעה"צ כ"א]. וכן רשב"א, וכן מאירי. וכ"פ חיי"א, גר"ז, ט"ז, בא"ח, ילקוט יוסף.
- (לח) אמנם, מ"ב כ"ג כ' הא דאוכל וכתבי קודש מותרין לגמרי, היינו גם כוסות וקערות וצלחיות וסכין שע"ג השולחן, דתדירין בשתמיש, אינם מוקצה בכלל, ומותר לטלטלן שלא לצורך כלל.
- (לט) ומקורו בשעה"צ כ' היא שלטי גיבורים ושאר אחרונים [שהם תוספת שבת, באר היטב וגר"א^{פח}].
- (מ) ויש להקשות על אלו שהחמירו, איך החמירו, הלא בזמן הגזירה ע"כ שימשו בסכין. ותי' חו"ש, דאה"נ, אלא כשחזרו והתירו, אמרו לא פלוג, והיו גם דברים שהיתר שנאסרו בההיתר הכללי של שאר כלי היתר. ומגר"ז משמע, דאכן בזמן הגזירה היה מותר רק לצורך! נמצינו למדין, שלדעת המ"ב, שמפיו אנו חיים, סכו"ם, כוסות, וקערות, מותרין שלא לצורך כלל. וכן אוכל וספרים. אבל מה דין בגדים, תכשיטים, ועוד.
- (מב) מאירי השווה לבגדים לסכו"ם [שהוא החמיר בה כשמלל"ה^{פט}]. נמצא למ"ב מותר לגמרי.
- (מג) ור' אלישיב בשבו"י פ"ה כל שגופו של אדם נהנה ממנו, נקרא אוכל, וכלל בזה בגדים ותכשיטים. נמצא, חולק על מאירי, ומתיר דברים הללו לכו"ע. וחו"ש כ' ה"ה בשמים.
- (מד) ואולי גם בלי חידושו של ר' אלישיב נוכל להקל, בטענה שהם תדירין בתשמיש, כמש"כ מחזה אליהו סי' מ"ה, דמוכיח דמהדברים שהתיר המ"ב, היו דברים שהשתמשו בהם כפעם אחת ליום, וא"כ בגדים ותכשיטים הם בכלל ההיתר של תדירין בתשמיש.
- (מה) וא"כ, ה"ה שעון, וה"ה משקפיים, כולם כלולים בהאי התירא. וה"ה כסא. ושולחן, יש שודאי אינם תדירין בתשמיש, אלא כשמלל"ה, אך יתכן שיהיו שולחנות שגדרם יהיו תדירין בתשמיש. ויל"ע אם דנין כל שולחן כפי שהוא, או כל סוגי שולחנות, ואינו ברור.
- (מו) יל"ע, כסאות המיוחדים לארועים מסויימים, כגון כסאות 'כתר' וכדו', ואינם משתמשים בהם בתדירות, האם הם תדירין בתשמיש או כלי היתר. ומה דינו בשבת שכן משתמשין בהם. אולי קובעין ע"פ רוב השנה. ותלוי באות הקודם.
- (מז) כל צעצועי ומשחקי ילדים יהיו בהיתר זו.
- (מח) בקבוק חם, היא כלי להנאת גוף האדם, ולפי ר' אלישיב היא כאוכל.
- (מט) Napkin Rings, אולי היא בכלל הגזירה לכו"ע. וכן פרחים לנוי, וכדו'.
- (נ) היוצא מדברינו, אפ' לשו"ע ודעימי', עדיין אין הנפקותא בינו לבין דעת רש"י, רחב כמו שחשבנו מתחילה.

^{פח} ועיין בעה"מ שביאר דברים הללו לא היו בכלל הגזירה הואיל ואינן קרבין לאיסור בשופו"א. ועיי"ש דכלל בדבריו שולחן, וע' לקמיה מש"נ בזה בס"ד.

^{פט} לפי"ד, בשעת הגזירה איך הילבישו בשבת. כה"ק גר"ז, ותי' דהיה קולא דכלי ניטל לצורך דבר הניטל.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (נא) ומי שאינו רגוע, ורוצה לשחק עם משהו, ידיים עסקניות, ובפרט לפי חזו"א הנ"ל, ישחק בסכו"ם, ולא בכל היתר בעלמא.
- (נב) ונשאר לנו לדון אודות Spinner שהיא כלי המיועד לטלטל מסיח לפי תומו, איך נדון אותו. האם היא כשמלל"ה, אפ' לדעת הערוה"ש, שהרי היא מטלטלו במתעסק. או"ד, היא כלי התדיר בתשמיש שלא היה בגזירה בכלל. ועיין.
- (נג) **ביצה חיה**, האם היא אוכל או שהיא ממ"ג שאינו ראוי לאכילה כמות שהיא. וע' ערוה"ש נ"ח דאינו מוקצה הואיל וכמה בנ"א שותים אותו כמות שהיא. נמצא לפי"ז, בזמננו שאין 'כמה בנ"א' השותים אותו ככה, יהיה מוקצה.
- (נד) וכן לענין בישול עכו"ם, ביצה נחשבת כמאכל שאינו נאכל חי. יל"ע אם יכולים לעשות רוטב לסלטים בשבת עם ביצה חיה. ועוד, הרי יכול לעשות ממנו קוגל תפוז"א חי.
- (נה) **תפילין**. יל"ע, מה דינם של תפילין, האם הם ממח"כ, או כשמל"א, או כשמלל"ה. נפק"מ, בחור שמתחיל ללבוש תפילין ביום ראשון, האם יכול לנסות בשבת, והאם מגיד שיעור יכול למסור שיעור על הל' תפילין בשבת, ולהראות תפילין בשעת מעשה.
- (נו) רמ"א בשם תרה"ד, תפילין אין לטלטלם כי אם לצורך. וביאר המ"ב בסקכ"ד, היינו אפ' מחמה לצל; דהיינו דינם כשמלל"ה.
- (נז) ומביא ט"ז ומג"א שחלקו, וס"ל דהואיל ואסור להניחן בשבת, מקרי כשמל"א.
- (נח) וכ"ת, הא ראוי ללבוש לשמירה, י"ל, אינו עומד לזה, והיא כלשבור אגוזים עם פטיש.
- (נט) ובאמת, טענת מג"א וט"ז היא טענה אלימחא, ואיך הרמ"א מיישבו. ואלי י"ל עפי"ז רש"ז, דראויים ללבשם לשמירה – וכ"ת הא אינו עומד לשימוש זה, ודמה לפטיש, וכמש"כ למעלה, י"ל, הנ"מ כשעושה שימוש אחר ממה שעומד לעשות; במקום מסמרים, שובר אגוזים. משא"כ תפילין, כשלוש למצוה וכשלוש לשמירה, שניהם נראין בדיוק כאותו דבר, ואין שום חילוק ביניהם אלא בכוונה. וא"כ אינו מלאכתו לאיסור, אלא מלאכתו בלבישה, והכוונה יכול להחליט מהו. דהיינו אינו מלאכתו לאיסור, אלא מלאכתו למחשבת איסור.
- (ס) א"נ י"ל, מי שנדר שלא לטלטל מזלג בשבת, האם לדידה הוא כשמל"א? ודאי לא, אינו בעצם, אלא מהלכה צדדית. וא"כ אולי ה"ה כאן, אינו אסור מאיסורי שבת, אלא שיש בעיה עם 'אות', וזה דומה לנדר. ועיין.
- (סא) עכ"פ מורה המ"ב, אין לטלטלן כי אם לצורך גו"מ, ובמקום הדחק יש להקל להחשיבו כשמלל"ה.
- (סב) דוגמא לזאת היא כשתפילין נפלו על הרצפה; דאע"פ הם כיס בתוך כיס, ומדינא אינו אסור, מ"מ בעיני בנ"א היא בזיון ושעה"ד, ולכאו' יכול להקל להגביהו.
- (סג) והסיפור שמביאים בשם חזו"א שהורה לרח"ק להגביהם ולשבת במקומם; ע"כ אינו משום צורך מקומו, כי זה הערמה ניכרת, ע"כ ס"ל כמ"ב, וצורך מקומו היה לרווחא דמילתא.
- (סד) יש להקשות, לפי ט"ז ומג"א ודעימם, מדוע תפילין אינם ממח"כ. בשלמא למ"ב, הרי כלי היתר הוא [ע' ממח"כ, וק' גם אליבא למ"ב], הא הני רבוותא, הרי מקפיד עליהם טובא. כה"ק תוס' שבת.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(סה) ורש"ז בשש"כ^ז מיישב, דיכול ללבשם לשמירה, או להתלמד. ותמוה רבה, א"כ בטלת תורן ממח"כ לגמרי, גם סכין של שחיטה ושל מילה יכול להתלמד עמה, א"כ לא יהא ממח"כ?! וכח"ק הגרח"ק. ואולי כוונת רש"ז דיכול לעשות היתר, וגם להתלמד, שניהם. ולא הבנתי מה הועיל בזה.

(סו) למעשה הורה ר' אלישיב, שתפילין אינו דבר חדש, ותמיד היו מקפידין ע"ז, והיו קונים ביוקר, ואעפ"כ חזינן שאינו ממח"כ.^א

(סז) עכ"פ, הוראת המ"ב במקומה עומדת, ותפילין מותר לצורך גו"מ, כגון להתלמד, ובשעה"ד, דינם ככלי היתר.

(סח) כגון מי ששכח לקחת תפילין שלו משטיבל, וירא שמא אנשי דלא מעלי יקחו אותם. וזה לכא' שעה"ד, ויכול לטלטלם אפ' מחמה לצל. ויל"ע רק עד היכן יכול לטלטלם, ומתי חייב להניחם במקום שמור.

(סט) והנה, מגיד שיעור בהל' תפילין ודאי יכול להראות על תפילין בשבת, כי זהו צורך גופו, ללמוד הל' תפילין. אמנם בחור בר מצוה שמתחיל להניח מחר בבוקר ורוצה לנסות בשבת, לכא' אי"ז דומה ללימוד סתם, אלא דומה לאב הרוצה ללמד לבנו איך לבנות, ולכן בשבת מוציא פטיש ומראו איך לאחזו – ודאי אי"ז צורך גופו אלא צורך חול. ולכא' ה"ה בזה, אינו מלמדו עבור מצוות תפילין, אלא מלמדו דבר שאסור לעשות בשבת עבור מחר, וא"כ מסתברא דאי"ז צורך שבת.

(ע) או"ד, יודע עכשיו לעשות מצוה [כעיו סברות שאמרנו בהל' הכנה]. ואינו ברור לדינא.

(עא) טלית ותפילין בתוך תיק א', בדרך כלל אין א' נעשה בסיס לחבירו, א"כ בשבת כשרוצה להוציא טליתו, היא מטלטל התפילין מן הצד, לצורך דבר המותר, הטלית. ולפעמים התפילין מעכבים הטלית מלצאת, ואז מותר לטלטל התפילין לצורך מקומן.

סעי' ה' – ככר או תינוק

(א) לא דיברנו על סעי' זה בכולל, אך יש בו דינים חשובים מאוד.

(ב) הזכרנו כבר כשמל"א שאע"פ שקדירה היא מוקצה, מ"מ כשיש אוכל בפנים אינו מוקצה בכלל, ואמרי' דבטל אגב האוכל, ומותר לטלטלו איך שרוצה.

(ג) וידעי' גם דיש היתר למת, שהיא ממ"ג, להניח עליו ככר או תינוק ולטלטלו אגב ההיתר. דהיינו, כשמל"א יש היתר רק כשהוא בטל אגב דבר שזהו מקומו, ומת יש היתר מיוחד גם להיות אגב דבר שאין זה מקומו.

(ד) ובסעי' הזו מביא שו"ע י"א דכמו שיש היתר למת בכל ככר ותינוק, ה"ה כל כשמל"א.

(ה) דהיינו, מי שרוצה לטלטל דבר שהוא כשמל"א מחמה לצל, יניח עליו איזה כלי היתר, ומותר לטלטלו.

(ו) האם קיי"ל כדעה זו, כי א"כ יש לנו עצה לכמעט כל כשמל"א.

^ז כ' ל"ג.

^א בממח"כ מצינו כן גם באתרוג, גם בשופר, גם בפמוטים. וכולם צ"ע.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ז) מ"ב כ' דהכרעת הרבה אחרונים היא דהעיקר כרוב ראשונים דלא היתירו אלא למת בלבד.
- (ח) אמנם, בשעה"צ כ"ד מביא גר"ז דבמקום הפסד מרובה יכול לסמוך על דעה זו. וזו היתר גדול למעשה!
- (ט) רקע"א מסתפק אם להמקילים כאן ה"ה יקילו בממח"כ. ולכו"ע, בממ"ג אין היתר כזו.
- (י) בעיקר הא דקדירה או שאר כשמל"א יכול להיות בטל אגב היתר המונח במקומו הראוי היא חידוש שמצינו רק בכשמל"א.
- (יא) ושאלנו הגרפ"א פאלק זצ"ל אם מיחם של שבת היא בסיס לאיסור ולהיתר, לשלהבת ולמים, ואיזה מהם חשוב יותר, והשיב לנו דלא זה ולא זה, אלא היא מותרת לגמרי, וכל השלהבת בטלה אגב האוכל, והיא המים, שבפנים. ואע"פ שלא מצינו כן אלא בכשמל"א, מ"מ סברת 'אגב' שייך גם בגוף חימום. עכ"ד.
- (יב) ועפי"ז, אלו מיחמים שהמציאו מקרוב, שהוא בעצם קומקום רגיל לימות החול, ובשבת מתחבר אל הבסיס, וכדי להוציא מים ממנו, מטלטל כל ה'חפצא', כדרך שהוא משתמש בקומקום בימות החול. ולפי"ד הגרפ"א, מותר להשתמש בו, ואין בו משום איסור טלטול.

סעי' ו' וז' – ממ"ג

- (א) ממ"ג היא דבר שאינו כלי, ואינו עומד לשימוש בשבת. לאפוקי דבר שהוא כלי שהיא או כשמל"ה או כשמל"א או ממח"כ. ולאפוקי אוכל, ושאר דברים שאינם כלים אך ראויים לשימוש בשבת.
- (ב) ועלינו לברר מה נקרא כלי לענין זה. כי מבואר דאינו תלוי על כלי של הל' טומאה וטהרה, ואינו תלוי על הל' טבילת כלים.
- (ג) ידעין, עפר, חול, קורה, מעות, מת, עצים ואבנים, כל הני הם ממ"ג.
- (ד) שופר היא כלי, אך לולב אינו כלי אלא ממ"ג – כ"כ מ"ב כ"ה. אלמא, לולב הוא ענף בעלמא, כעצים ואבנים, ואינו כלי רק מהא שנוטלין אותה למצוה.
- (ה) ופרחים של נוי ג"כ בעצם בכלל זה, אבל לא למעשה, דהרי הואיל ועומדין לנוי וליופי, חל עלייהו שם כלי.
- (ו) קמח, מבואר בסי' שכ"ה מ"ב סקט"ז דהיא מוקצה. ואעפ"כ בסי' ר"ח לענין הל' ברכות מבואר דהאוכלו מברך עליה שהכל, אלמא ראוי הוא בעצם. וע"כ צ"ל, דאינו עומד לזה, ולא לזה קאי, אך הואיל ויש איזה הנאה במי שאוכלו, נקרא אוכל, ונקרא נהנה, אבל אין זה מספיק חשוב כדי שלא להחשיבו מוקצה, ועדיין נקרא אינו ראוי.
- (ז) וזה יהיה גלוי גדול לענין בשר חי ודג חי בזמננו, כדלקמיה בס"ד.
- (ח) תרופות שאינן תרופות הרגילות, הרי אינם כלי, ודבר שאינו כלי לא להיות מוקצה צריך להיות עומד לשימוש בשבת. וא"כ, בבי"ח או בגמ"ח תרופות אה"נ אינם מוקצה, דעומד לשימוש, אבל אם נשארו בבית פרטי, ואין חולה שם, ואינו מצפה שיהיה שם חולה, אינם ראויים, ומוקצה. כ"כ ר' משה ח' כ"א א'. [מלמהד"ד אוכל שאינו כשר, מדרבנן, אסור לבריא מותר לחולה, כ"ז שאין חולה אוכל זה אינו עומד לשימוש ומוקצה. וכן טבל.]

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ט) כל משככי כאבים ותרופות הנמצאים בכל בית, נקרא ראויים ועומדים לשימוש, ואינו איירי אלא בתרופות מיוחדות וספציפיות.
- (י) אה"נ, מי שחלה בשבת וצריך לקחת אותם, כשם שחולה מותר בדיני רפואה ג"כ יהיה מותר בדיני מוקצה, עיי"ש סי' שכ"ח סעי' י"ז.
- (יא) בסעי' י"א לגבי מחט מבואר שהיא כשמל"א, אך אם עדיין לא סיים יצירתו, כגון שלא נקבו עדיין, היא ממ"ג. דהיינו, אע"פ שבעצם ראוי להרבה דברים, מ"מ הואיל ולא סיים תהליך ייצור שלו, ואינו גמר כלי עדיין, נקרא ממ"ג.
- (יב) ממשיך המ"ב, אם זימנן נמלך עליהו להשתמש בו כמות שהיא בלי נקב, אז כבר נקרא גמר כלי, וכשמל"א.
- (יג) דהיינו, רק אחרי כל תהליך ייצור נעשה כלי, אבל טרם כן היא ממ"ג. וגמר נקרא היכא שלפעמים יחליט שזהו מספיק, ואי"צ להמשיך בייצור, וישתמשו בו כמות שהיא, ואינו מספיק אם ראוי להשתמש בו^צ. אבל היכא שתמיד ממשיכים על התהליך, ע"כ לא נגמר הכלי.
- (יד) אריכות זו היא כדי להבין דינם של 'גלילים', של נייר, של מפה פלסטיק, נייר אלומיניום, ניילון נצמד, וכהנה רבות. איך דנים אותם, כאמצע תהליך, שהרי מחוסר קריעה, או שראוי כמות שהיא.
- (טו) והיישוב לזה יהיה לקבוע האם זימנן נמלך עליהו ומשתמש בו כמות שהיא. והמציאות יוכיח דאינו כן, ולא משתמשים בגליל שלם לשום דבר.
- (טז) אה"נ לפעמים אולי ישתמש בו ואח"כ יקרע, אבל מ"מ הכלי כמות שהיא אינו ראוי לשימוש ככה, אלא עומד להיות קרוע לחלקים חלקים, לשימושים שונים, ולא לשימוש הכל בבת אחת. ואין על גלילים הללו, 'לפעמים נמלך עליהו' שלא לקרעם.
- (יז) וכדברינו כ' באוח"ש^צ. וע"ע שם מש"כ לענין גליל נייר טיולט, דהואיל ובשבת אם אין לו ברירה אחרת ישתמש בו כשעודו מחובר, נמצא שראוי לשימוש כמות שהיא.
- (יח) ודבריו תמוהים, כי איך מביא הוכחה מהיכא שאין לו ברירה אחרת לנידון אם זימנן נמלך עליהו. ועוד, דא"כ בכל הגלילים נימא הכי. ועוד, א"כ בטלת כל תורת ממ"ג, דבשעה"ד יקנח עצמו על אבן.
- (יט) אלא הצדק עמש"כ בתחיל דבריו, שהואיל ואינו הדרך לפעמים, שלא בשעה"ד, להשתמש בו כמות שהיא, נמצא בעיני בנ"א אינו נגמר הכלי, אלא מחוסר קריעה, וממ"ג.
- (כ) עוד דוגמאות לגלילים וכדו', היא גליל של פלסטר, Receipt Roll, תחבושות, גליל נייר אפיה, חוט, סלוטייפ, וכו'. וכן לכאו' Stick Of Staples, היא ממ"ג.
- (כא) ע"פ הא שכתבנו דדבר שלא הגיע עדיין לתכליתו ולגמר כלי אינו כלי אלא ממ"ג, יל"ע מה דינו של מסמר, ושל בורג, ושל כפתור^צ; האם אלו כשמל"א, או ממ"ג, משום דהם באמצע תהליך.

^צ וצ"ע דברי החו"ש, עיי"ש.

^צ י"ט קב"ה.

^צ איירי בכפתור שמעולם לא היה על הבגד, דאל"ה שייך למש"כ על דלתות כלים בסעי' ח'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כב) והנה, שש"כ^{צה} מחלק בין מסמר לכפתור, דמסמר היא כשמל"א, משא"כ כפתור היא ממ"ג.
- (כג) ואולי יש לבאר כוונתו, דשימוש של כפתור היא לחבר צד זו של הבגד לצד השני. וא"כ בכדי להיות מוכן לעשותו שימוש שלו, צריך לחברו, ואז מוכן לשימוש. דהיינו, אינו רק מחוסר שימוש, אלא גם מחוסר להיות מוכן לשימוש. משא"כ מסמר, שימוש הוא לחבר עץ זו לעץ השני, וכבר מוכן לשימוש, ושימוש הוא לתקעו להעץ. דהיינו מחוסר רק שימוש, אך כבר מוכן לזה. וא"כ מסמר נגמר תהליך שלו, משא"כ כפתור עדיין בשלב הקודם.
- (כד) ואע"פ שמשתמשים מסמרים ובורגים גם לתלות עליהם, נמצא ג"כ מחוסר ב' שלבים, מ"מ עשוי גם לחבר זו לזו, ולאלו מחוסר רק שימוש, וזה מספיק שיהיה עליהם שם כלי. משא"כ כפתור.
- (כה) וא"ת, מה דינו של כפתור לנוי, הא שימוש הוא להיות מחובר, נמצא מחוסר שלב א' לחוד, י"ל, כפתורים לנוי ודאי גרועים טפי, דהרי אין לו שימוש משלו, אלא להיות נטפל להבגד, וא"כ ודאי היא חלק מכלי שלם, ולא נגמר הכלי עדיין, משא"כ כפתור רגיל, ומסמר, יש לו השימוש משלו, ומפני כן הוא בכלל דיון הנ"ל.
- (כו) השתא דאתית להכי, נוכל להבין דברי הקצוהש"ח שבא לבאר דברי הגר"ז, שאיירי בנייר שהיא ממח"כ [שכבר הארכנו עליה במקומן], וכ' הגר"ז, ועוד, כיון שמקפיד עליה לא להשתמש בו, אין עליו תורת כלי כלל. עכת"ד.
- (כז) וביאר הקצוהש"ח כוונתו, דאיירי בנייר שמקפיד, דאל"ה ראוי לקינוח בשבת. וא"כ הואיל ומקפיד, עומד רק לכתיבה עליה, וא"כ עכשיו אינו גמר כלי, אלא באמצע תהליך, א"כ היא ממ"ג, וזהו כוונת הגר"ז שאין עליה שם כלי.
- (כח) ודבריו נשמעים אפ' עוד יותר כשמדובר בקלף, או 'קנבס', אך גם בנייר רגיל לכאן היא טענה אלימתא, שאינו כשמל"א, אלא ממ"ג, כל היכא שאינו עומד לקנח וכדו'.
- (כט) ויל"ע מה דעת מ"ב בזה, כי כ' שנייר הוא ממח"כ ולא ממ"ג. נו נו.
- (ל) בסי' שי"ב שעה"צ סק"ט נייר שאינו מקפיד עליה אינו מוקצה. וזה אינו סתירה להנ"ל, דהא ראוי לקנח, ובהא איירי הסוגיא שם. א"כ אין מ"ב הסותר דברים הללו.
- (לא) אבנים לבנין, וכן קנים וקורות, ממ"ג, דהם עתיד להיות בית, ולא נגמר עשייתן.
- (לב) מ"ב בהקדמה כ' מעות היא ממ"ג. ויל"ע בזה, מדוע, הא מיוצר, ושם דבר עליה, וקנים עמו. וע"כ חזינן, דבר שאין לו שימוש בעצם, אלא היא 'סמל' בעלמא, ואילו בנ"א היה להם זכרון מספיק טובה לא היה צורך בכסף בכלל, נמצא אינו כלי בעצם, אלא רמז בעלמא.
- (לג) בשלמא כרטיס, בזה היא משלם, ובזה סורק, ואח"כ משתמש בו שוב בפעם הבאה. משא"כ מעות, היא 'תזכורת' בעלמא ממה ששווה.
- (לד) ויל"ע, האם זה דווקא במטבעות, או"ד גם בשטרי כסף. כי ודאי שטר אמיתי היא כלי, ואין אומרים שהיא תזכרת בעלמא^צ, א"כ שטרי סכף, האם שם שטר עלייהו או שם כסף. לכאן

^{צה} כ"ט ז'.

^צ מדוע באמת לא. ע"כ הבנה זו אננו פשוטה כמש"כ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

דומה למטבעות [מהא דיכול לצאת משימוש, ע"כ אינו שטר באמת]. וש'ק, כשאינו ממח"כ, אולי דומה יותר לשטר.

(לה) [מטבע של חמש שקל, לכאן' בזמננו היא כלי, שבו יכול להשתמש בעגלה בחנות. ויל"ע, אולי כל מטבע היא כלי, הואיל ומפעיל מכונות משקאות, או צעצועי ילדים שיש בחנות, או מכונות סוכריות, שע"י הכנסת מטבע מסויים מתחיל לפעול, נמצא המטבע היא הכפתור. ועיין].

(לו) ומי שיש לו Bar Of Gold, האם זה ממ"ג? לכאן' כן.

(לז) אחרי שדיברנו כ"כ הרבה על ממ"ג, לכאן' מוטל עלינו להגדיר, מהו כלי ומהו ממ"ג.

(לח) כי מ"ב סקל"ד כ' דבקעת היא ממ"ג, ואילו נר של שעוה או חלב היא כשמל"א. ויל"ע מאי שנא. ובזה נוכל להבין הרבה מוצרים שונים.

(לט) ובאמת, באחרונים מצינו כמה חילוקים, וכולם אמת, אך צריכין אנו להכריע איזה העיקר. יש שאמרו, הואיל ונר מיוצר בצורה מיוחדת, ויש לו פתילה בפנים, ע"כ כלי הוא. אמנם, מצינו שגם פתילה לחודיה למ"ב כלי הוא.

(מ) וא"כ, אולי החילוק דנר אוחזו השלהבת, וכן פתילה, משא"כ בקעת, רק נכלה מאליו. ועוד, נר יתכן להשתמש בו כמה פעמים, משא"כ בקעת נכלה בבת אחת.

(מא) ואני הייתי אומר, דבר שהיא מיוצר בצורה מיוחדת, ואינו רק גוש חומר בעלמא, ואינו נמכר במשקל אלא ביחידות, ע"כ כלי הוא [מלבד כל החשבונות שהבאנו למעלה].

(מב) ויוצא מן הכלל הזה היא דבר שנכלה, דזה מגרע משם כלי. ולכן דבר שנכלה צריך לבא לסברות האלו.

(מג) והנפק"מ בכל זה היא בר של סבון, דכ' ר' משה ועוד שהיא ממ"ג. ואע"פ שזה מיוצר בצורה מיוחדת, ואינו משקל וכמות בעלמא, מ"מ נכלה בשימוש. ואינו אוחזו שלהבת כמו נר, וכדו'.

(מד) ועוד, הצורה שבו אינו צורה אמיתי, ולא היה משנה בעיני בנ"א אי היה קצת יותר רחב או ארוך או גבוה או קצר, כל שיכול לתפסו, בסדר. א"כ באמת הוא חומר שיכול לאחוז. משא"כ נר, או פתילה, העובי משתנה, וכן הסברא שאוחזו השלהבת היא סברא חזקה.

(מה) עפי"ז, כל איפור, ודיו, הוא חומר בעלמא. ויל"ע Lipstick, האם זה ממ"ג או כשמל"א. וה"ה Crayon, או עפרון, כולהו באותו שאלה. ולכאן', אלא אינם נכלים בפעם אחת, ועוד מיוצרים בצורה מיוחדת, על חשבון, ולכן לכאן' הם כשמל"א.

(מו) ויל"ע בענין גפרור, האם זה כלי או חומר. נכלה בפעם אחת. מיוצר, אוחזו השלהבת, ומסתברא דהיא כלי. אכן שש"כ כ' כדברינו, אך ר' באדנער בשם אג"מ ס"ל דזה ממ"ג.

(מז) סגריה, מסתברא דהיא כשמל"א.

(מח) כתבנו, דיו היא ממ"ג. וא"כ לכאן', מדוע לא אמרי' שעט היא בסיס לממ"ג, והיא הדיו. וע"כ מסברות הנ"ל, מיוצר להיות נכלה לאט לאט, בצורה מיוחדת, ולכן היא כשמל"א.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(מט) ממרח שניים היא ממ"ג. ואע"פ שמגיע תוך כלי, מ"מ היא רק מכיל אותו, ומאפשר יציאתו, ואינו דומה לעט שמיותר להוציאו בצורה מיוחדת. דהיינו זוהי שימוש של 'להריק', ואילו זו הוא שימוש של השתמשות.

(נ) ויל"ע עפי"ז, מה דינו של Fire Extinguisher, האם היא מיכל של ממרח שניים, או שהוא עט. וכן יל"ע בקבוק של קצפת האסורה משום מוליד. וכן יל"ע בכלי המיוחד להוציא ממרח שניים בצורה יפה ונאה. הנא תרי אחרונים לכאו' ממ"ג, אך הראושן אולי כלי הוא, ואינו ברור. וגם יל"ע מצד ממח"כ.

(נא) **אכ"מ**, דינו של שלג, יל"ע מצד נולד, האם זה נולד, ומה דינו כשירד מבעו"י. וגם יל"ע לענין האם נקרא חזי, ועומד לשימוש. והאם הוא שונה מגשם. ר' באדנער בשם ר' משה שלג היא מוקצה בכל אופן.

(נב) וחלקו עליו ר' אלישיב ורח"ק, ומביאים ראיה לדבריהם מסי' שכ"א מרסקין שלג לכוס של מים, ולא אמרו משום שייחדו לזה. ואכ"מ, ובעז"ה נחזור לזה במקומו.
שונות מסעי' ו' וז':

(נג) ביה"ל ד"ה כל הכלים. פירוש, כשמל"א, מוקצה היא מלבד צורך גופו ומלבד צורך מקומו. נשבר בשבת, וראוי לאיזה מלאכה של היתר שלא היה ראוי מקודם, לא אמרי' דהיה מוקצה לשימוש הזה מתחילה, אלא אמרי' ראוי לאיזה מלאכה, ואינו מוקצה. [או משום דמעולם לא היה הקצאה על שימוש היתר, הגם שעדיין אינו בעולם. או משום דכשמל"א לא אמרי' מגו דאיתקצאי]. ודרשו שהאריכו כאן, אין כאן מקומן הראוי אלא בביה"ל ד"ה כגון.

(נד) ביה"ל כגון. מביה"ל זו מבואר דכשמל"א שבשבת נעשה מלאכתו להיתר, לא אמרי' מגו דאיתקצאי. וא"כ לכאו' יש כאן ראיה מכרחת שכשמל"א אינו מדיני או גדרי מוקצה, אלא גזירה בעלמא עם כללים משלו, ולא אמרי' מגו דאיתקצאי. ומסתברא, ד"ה אינו עושה בסיס, עד שיהיה מקור לומר כן.

(נה) ושאלתי מו"ר הגרפ"א פאלק זצ"ל, והשיב לי דלכאו' כן יש כאן ראיה. נמצא, יש ראיה מכאן דמ"ב ס"ל גזירת כלים. וכן הוכחנו ממ"ב ל"ד. וכן מובן מדוע לית ליה כשמל"א סוג ב'. ולא נשאר לנו ליישב אלא ביה"ל וצ"ב לענין קדירה, שהלשונות שם צריכין יישוב.

(נו) ביה"ל ד"ה ואם זרקה. שברי כלי שזרקה מבעו"י מוקצה, היינו אפ' ראוי למלאכתו ראשונה.

(נז) ביה"ל מבעו"י. אפשר דיש להקל אם אינו יודע אם נזרקה בשבת או מבעו"י. ואם מצא ברשה"ר, דיש להסתפק אולי לא נזרקה בכלל, יש ספ"ס להקל. רעק"א.

(נח) היתר של שברי כלים דראויין לשום מלאכה, היינו גם אם אין מלאכה זו לפנינו.

שברי כלים

(א) ע"כ זכינו בס"ד לברר כמיטב יכולתנו גדרי ממ"ג. ועכשיו בעז"ה נתחיל לבאר דין שברי כלים, מה דינן, כי מצינו בו חילוקים שונים מסתם ממ"ג.

(ב) ולפני שנוכל להורות למעשה, צריכין אנו לדון מג' סוגיות. סעי' ו' וז', מה דין כלי שנשבר. ובסעי' ח', מה דינו כש'אביו' קיים, אגב אביהן. וסעי' ט"ז מתי גזרי' שמא יתקע.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ג) קודם נדון מה דינו של כלי שנשבר.
- (ד) מבואר משו"ע סעי' ו' וז', כלי שנשבר, לא שנא נשבר מבעו"י, לא שנא נשבר בשבת עצמה, כ"ז שראויה לאיזה מלאכה, אינו נעשה מוקצה. דהיינו, אפ' אינו ראוי למעין מלאכתו ראשונה, כ"ז היא ראוי לאיזה מלאכה שהיא, אינו מוקצה.
- (ה) ואפ' אם מלאכה הזו היא דבר שגם כל עצים ואבנים ושאר ממ"ג יכול לעשות, ואין זה שימוש מספיק חשובה כדי להחשיבם כעומד לשימוש, כגון לכסות בה החבית או פך וכדו', מ"מ שברי כלים עדיפים, הואיל ובאים מכלי שלם, לא בטיל מהם שם כלי כ"ז שראויים לאיזה מלאכה, אפ' כסוי כלים לחוד. יחוס.
- (ו) אמנם, כ' גר"ז בסעי' כ"ט, דהא דראוי לאיזה שימוש מהני, היינו משום שהדרך לפעמים לשמרו לאיזה שימוש, ובזה מתקיים עליה שם כלי. ועפ"ז מחלק בין שברי ערבה לחתיכת חרס, דזו הדרך לשמרו רק כשהוא גודל מסויים, ואילו השני הדרך לשמרו גם כשהם חתיכות יותר קטנות.
- (ז) ועפ"י דברי גר"ז הזו, לפני שנתיר שברי כלים, אינו מספיק אם ראוי לכסות בקבוק או כד או שאר שימוש שאינו מצוי אצלנו, אלא בעינן שיהיה עליו שימוש רציני שלפעמים ימנעו בנ"א מלזרקו מחמת זה.
- (ח) ובאמת, כן מבואר במ"ב סקמ"ח, 'דרך לזרוק אותה' עושה שברי כלי למוקצה. וכן בסקנ"ח מבואר ג"כ הכי.
- (ט) נמצא עד לכה, כדי ששבר כלי לא יהיה מוקצה, בעינן שיהיה ראוי לאיזה מלאכה שהיא חשובה בעיני בנ"א, ואינו הדרך לזרקה.
- (י) **צריך עיון:** מו"ר אמר דהא דשברי כלים אינם מוקצה כשראוי לאיזה שימוש, ובשו"ע אי' דלכסות כלים נקרא שימוש לענין זה, הנ"מ בזמניהם, שזו היה שימוש, דהיינו שלמעשה כיסו עם שברי כלים, אבל בזמננו בעינן שימוש שבעיני בנ"א נקרא שימוש. דהיינו שימוש מצוי, ו'פרקטי', אבל להיות כסוי בעלמא, או משקל בעלמא אינו כלום. ואמר כן בשם גר"ז. חפשתי ולא מצאתי גר"ז כזו. ושאלתי אותו, והשיב שיעיין בזה, ואפ' בלא"ה לכאו' מוכרח כן מסברא, דאל"ה תנאי זו דראוי לשום מלאכה בטל הוא, דהא אין לך שברי כלים שאינו ראוי לאיזה שימוש.
- (יא) שו"ר בגר"ז אות מ"א, וכ"ה בערוה"ש, שביאר המח' בב' דיעות בשו"ע ע"פ שאלה זו, האם תשמיש בטלה כקינוח משוי ליה כלי, וכ' דעיקר כשעה ראשונה, דבעינן ראוי לשימוש להוא עצמו בבית זו, ולא סגי בקינוח לחוד.
- (יב) נמצא, גר"ז וערוה"ש זו יהיה נפקוא גדולה בענין כלי חד פעמיים. ע"כ.
- (יג) ועוד תנאי בשבר כלי, נמצא בסעי' ז' וי"ב, דאם זרקו לאשפה מבעו"י, נעשה מוקצה. דהיינו, אם היה שבר שהיה ראוי לאיזה מלאכה, והדרך העולם לא היה לזרקו אלא היו שומרים אותה, מ"מ אם הוא זרקו לאשפה, נעשה מוקצה.
- (יד) דהיינו, בכוחו של הבעלים להגדיר שברי כלי כממ"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (טו) וכ"ז שנעשה מוקצה כשזרקה לשבר לאשפה, היינו כשזרקה לאשפה מבעו"י, אבל אם לא זרקה מבעו"י, אלא זרקה בשבת עצמה, אז לא משגחינן בהזריקה ידיה, אלא דנין אם ראוי לאיזה מלאכה, ואם דרך בנ"א לשמרה.^{טו}
- (טז) והא דזריקה מע"ש מהני לעשותו מוקצה, היינו רק בשבר כלי, אבל הלוקח כלי שלם וזרקו לאשפה, אינו מוקצה, מ"ב נ"א וביה"ל כאן, דאמרי' בטלה דעתו אצל כל אדם.
- (יז) ונראה, כל שהכלי עדיין אינו 'שבור', הגם שבלוי, מ"מ שם כלי שלם עליה. למשל חולצה ישנה, כל א' לפי ידיה יזרקו באיזה שלב מסויים. ואעפ"כ, שם כלי שלם עליה, וכל ששם כלי שלם עליה, אינו נעשה מוקצה רק במה שזרקו לאשפה. ורק בשבר, שנתקלקל עצם החפץ, וקרה לה משהו, אז נקרא שבר ויכול לעשותו מוקצה ע"י זריקה, אבל כלי שלם ובלוי, אין בידו.
- (יח) כך נראה לי כוונת מ"ב, הגם שכ' 'בטלה דעתו אצל כל אדם', היינו שכל כלי שלם עליה אין זריקה מוציאה מדין כלי. [אינו מוכח, דאולי בטלה דעתו היינו כפשטיה].
- (יט) עפי"ז, אשפה שמכולת זרקו לתוכה כל האוכל שעומד לפוג תקפו, והיא באריזות סגורות, הגם שאין בן אדם רגיל יוציאו משם, והגם שכל בנ"א גם הם יזרקו יוגורט שתקפו מסתיים היום, וכן אין מי שישתה חלב אחרי מי שהריחו הסתפק בשלומו, מ"מ מי שאינו יודע את זה ישתה בשמחה ובטוב לבב, א"כ כלי שלם הוא, ואינו מוקצה. וכ"כ שש"כ ואוח"ש.
- (כ) **מחלוקת יסודי יש בענין שברי כלים**, בין הגר"ח ש"ר משה. ונחלקו מה דינו של שבר כלי הראוי לאיזה מלאכה בעצם, אך לעולם לא ישתמשו בו מחמת שיש לו רבוי כלים. ואה"נ אילו היה בטיול היה משתמש בו הואיל ואין כלי אחר, מ"מ כשהוא ביישוב אינו משתמש בו; לא מחמת שאינו ראוי או שאינו חשוב, אלא משום שיש רבוי כלים.
- (כא) ואע"פ שכתבנו למעלה בשם מ"ב וגר"ז דכל שדרך לזרוק נעשה מוקצה, אולי היינו דווקא כשזורקים מחמת שאינו נוח לשימוש ואינו ראוי כ"כ, אבל היכא שראוי בעצם אך הדרך לזרוק היינו רק מחמת רבוי כלים, אולי אינו כלול בהאי דינא.^{טז} כך דנו גדולים הנ"ל.
- (כב) ר' באדנער^{טז} בשם ר' משה, כולא סוגיא דשברי כלים כמעט אינו נוגע בזמננו, דהכל דרך לזרוק מחמת רבוי כלים – דהיינו, למד דרך לזרוק, ולא משנה אם היא מחמת ראיותו, או מחמת רבוי.
- (כג) מאידך, שלמי יהודה^ק בשם רחפ"ש דזריקה מחמת רבוי אינו נקרא זריקה, וזריקה אינו מגרע משם כלי אלא היכא שהזריקה היא מחמת אי ראוייה של הכלי, אבל רבוי לחוד אינו משהו למוקצה.
- (כד) אלו ואלו מודים, שאם הוא במצב שיש בנ"א שיתשמשו בו, שאינו מוקצה, כגון מסכה באמצע הרחוב שנפסק גומי אחת, הדרך להמשיך ללבשו עד שיגיע הביתה. ומכשהגיע

^{טו} קשה, וכי אמרי' מגו דלא איתקצאי ביהשמ"ש לא איתקצאי כולי יומא, מדוע כניסת שבת קובע לענין שבר כלי, שאם זרקו לא יעשה מוקצה. וצ"ע.

^{טז} האם הא דעומד לזרוק היא גלוי על אי ראוי, או"ד עומד לזרוק כזרוק דמי, ולא איכפת לנו אם ראוי או לא.

^{צט} ב' או ד' מ"ז.

^ק בסוף הספר קונטרס מאת הגר"ח ש"ש, אות ז'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

הביתה, באנו למח' ר' משה ורחפ"ש. [דעך לאז אינו בכלל עומד לזריקה, וכמש"נ לקמיה בענין מפתח שנשבר.]

(כה) וכן מזלג שנתעקם או נשבר אצבע אחת באמצע אכילה, הואיל ויש בנ"א שיסיימו לאכול עמו, כו"ע מודי שעכשיו אינו מוקצה. סיים לאכול עמו, באנו למח' הנ"ל.

(כו) [כשזרקו כבר, כו"ע מודי שהוא שבר כלי שזרק, ולא מהני שום סברא כזה, והנפק"מ מכל המח' הוא היכא שעדיין לא זרק, או שזרק בשבת, והדרך לזרוק רק מחמת רבוי.]

(כז) להלבנת הענין, הבה נעיין במשל, גרביים או גרביונים שיש להם חור, מה דינם. ויש לדון בזרקה מבעו"י, זרקה בשבת, וכדלקמיה.

(כח) והנה, גרביים עם חור, האם זה שברי כלים, ואז צריכין אנו לדון אם דרך לזרוק, ואי תימא דרך לזרוק, אולי היינו מפני רבוי לחוד. או"ד, אינו נקרא שבר כלי אלא היא כלי שלם, הואיל ויש כ"כ הרבה אנשים ונשים הלובשות גרביים עם נקב, א"כ אינו בכלל שבור, ובעיני בנ"א אינו פגיעה בעצם הכלי.

(כט) ומסתברא, דאם משתמש בגרביים הללו גם אם יש לו עוד בביתו ובארונו, ע"כ אינו נחשב כשבור, ואינו מוקצה. אפ' זרקו מבעו"י, מ"מ כלי שלם הוא ובטלה דעתו.

(ל) כי מיבעיא לן, היכא שיש חור בצורה יותר חמורה, ומשתמש בו רק עד שיקנה חדש, וכשיהיה לו עוד יזרק את זה.

(לא) ולכא' בזה, עד שזרקו יש עליה דין שבר כלי הראוי לאיזה מלאכה, וא"א לומר עליה הדרך לזרקה, דאין עושים כן רק כשיהיה תחליף, אבל עד אז הדרך להשתמש בו [ואפ' אם לא ישתמשו בו ושהדרך לזרקו, מ"מ לרחפ"ש אינו מוקצה הואיל והיא רק מחמת רבוי כלים].

(לב) והיכא שזרקו בשבת, הדין לא השתנה. זרקה מבעו"י, האם אמרי' שהיא שבר כלי שזרקו, ונעשה מוקצה, או"ד הואיל וסוף סוף יש כ"כ הרבה אנשים נשים ילדים וילדות הלובשים גרביים וגרביונים כאלו מידי יום ביומו, אולי גם זה נקרא כלי שלם.

(לג) נפק"מ, האם יכול להוציאו מהפח אחרי ששם לב שצריך לו.

(לד) ודכוותיה יל"ע בענין חולצה שנתלכלך בדיו, או שנקרע קרע בשרוול, וזרקו מבעו"י, ואח"כ בשבת שם לב שיכול לשמרה לבנות סוכה או לקריעה בכותל המערבי.

(לה) נקודת השאלה, האם זה נקרא שבר כלי או כלי שלם.

(לו) ואינו ברור, אך דעתי נוטה שנקרא כלי שלם. [הגדר אינו ברור, כי יהיה שלב שכו"ע מודי שיהיה שבר כלי.]

(לז) ברם, במעשה שהיה זרקו בספק ביהשמ"ש, ע' ביה"ל בשם רעק"א^א, ועוד, היה קטנה שזרקה, ויל"ע האם יש בכוחה לעשותו לשבר כלי. ואכ"מ.

(לח) **כאן המקום** לדון בשבר כלי שלא קרה שום דבר לעצם החפץ. דהיינו, יש כלים שהדרך לזרקם הגם שלא נשבר נסדק נקרע או נתלכלך. כגון כלים חד פעמיים אחרי שימושם, שקיות פחיות בקבוקים וקרטונים שנתרוקנו, וכהנה רבות.

^אאגב מבואר לגבי דשיל"מ דלא כנוד"ב. ואינו מוכח לגמרי, ע"ע מש"כ יו"ד סי' ק"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לט) יסוד השאלה, האם זה נחשב שברי כלים, דהרי לא נשבר בעצם אלא הסתיים תפקידו. ואפ' אי כן נחשב כשבר כלי, האם זה נקרא ראוי לאיזה שימוש. ואפ' אם כן, האם דרך לזרוק. ואפ' אם דרך לזרוק, היינו רק מחמת רבוי כלים, ולא מחמת אי יכלתו.
- (מ) וידעינן כבר דשאלה זו הוא רק ע"פ הבנת ר' משה הנ"ל, דעומד לזרוק מחמת רבוי כן נחשב עומד לזרוק, דאילו לפי הגר"ח ש"כ כל השאלה אינו מתחיל, דהרי אפ' אי נקרא שבר, מ"מ ראוי לאיזה מלאכה, ואינו הדרך לזרוק הואיל והיא רק בגלל רבוי כלים.
- (מא) במאור השבת^{קב} שאל הרב יאדלער את רש"ז, הרי רש"ז הורה לו בעבר ששקית חלב שנתרוקן היא מוקצה, מחמת שבר כלי שדרכו לזרוק. ורוצה הרב יאדלער לדעת, מה דינו של Candy Wrapper שהוציאו ממנו הסוכריה, או קיסם אחרי ששימשו בו, ויוגורט ריקנית, ושאר כלי חד פעמי אחרי שימושם, דהרי לפי חשבון הנ"ל כולם יהיו מוקצה.
- (מב) והשיב לו רש"ז, וז"ל: "צודק". כל הנ"ל היא ממ"ג^{קג}.
- (מג) נמצא, עד לכה היה רחפ"ש שלא היה מסתפק כלל, אלא כולו שרירין וקיימין, ועכשיו יש בקצה השני דעת רש"ז, דכולם אסורים.
- (מד) ודע, דלמעשה לאו כל הני ציורים שווין, דהרי יש מהן שמונעין מלהשתמש בהם שוב מחמת אי נוחות, כגון הך דחלב, משא"כ כלי ח"פ, ודאי עדיף מזה. וגם, כשזרקו מבעו"י, אז דברי הגר"ח ש"ש הם יותר חידוש, כי למעשה סוף סוף זרקו מבעו"י. דהיינו מצד עומד לזרוק דבריו נשמעים יותר מהיכא שזרקו כבר מבעו"י. אך הוא ס"ל דגם כלי חד פעמי שזרקו מבעו"י אינו מוקצה כי אינו בכלל שבר כלי^{קד}.
- (מה) ודע עוד, שישנם כלים חד פעמי שכו"ע מודי בהו שנעשה מוקצה, כגון צלחות של נייר, או טישו ונפקין, שארי שימושם באמת אינו ראוי בכלל. וכוסות מנייר לשתייה חמה היא משהו באמצע.
- (מו) והנה, אמרנו למעלה אודות המאכל שבפח ליד המכולת, שאינו מוקצה הואיל והיא כלי שלם, אלא שמונעין מחמת ידיעת היסטוריה שלו, אבל מי שאינו יודע יאכול אותה, א"כ אינו מוקצה. ואמרנו כן בשם ש"כ ואוח"ש. וצ"ע, א"כ איך כאן נחשיב כף חד פעמי על השולחן כיותר גרוע מיוגורט בפח אשפה, הא שניהם כלי שלם עם היסטוריה. וצ"ע.
- (מז) הגם שמסברא היה נראה לנו בזה להורות כרחפ"ש, מ"מ היכא שזרקו מבעו"י רבו העומדים בשיטה של רש"ז, הלא המה כל ספרי קיצור, אוח"ש, חו"ש, שלמי יהודה^{קה} בשם ר' אלישיב ושלמי יהונתן. נמצא, זרקם מבעו"י, אין מי שיקל לנו מלבד רחפ"ש. נמצא, לדינא א"א להקל בזה, כגון להוציא כוס מהפח להשתמש בו; והפח שלו מוקצה, ובסיס.
- (מח) והיכא שזרקו רק בשבת עצמה, נראה לקמיה שיש יותר מקילין. אך בשש"כ החמיר רק מצד גרף של רעי, והחמיר אפ' במפת פלסטיק דאחרי הסעודה היא ממ"ג. וזו חידוש גדול, כי לפעמים משתמשים בו שוב. [טענו שם, דגם עני שבעניים לא ישתמש בו – וק' מה בכך, הא ראוי, ועדיין לא זרקו (או רק בשבת עצמה), ואינו אלא מחמת רבוי. ועוד אינו באמת נשבר.]

^{קב} עמ' 563.

^{קג} אולי לשיטתו בענין חותלות, דכל הנ"ל יש להם התירי חותלות, וא"כ עכשיו נעשו כקליפת ביצה. ועיין.

^{קד} עמש"כ למעלה אות כ"ד.

^{קה} ו' ס'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (מט) וכמו שאמרנו למעלה, יש ציורים שהם יותר חידוש. דהרי בשקית צ'יפס שנקרעה בצדו אולי כן נחשב כנשבר, אבל אם אינו נקרע אלא פתוח, לכאור' לא קרה אליה כלום. וכן, יש עטיפת סוכריה שיכול להחזיר הסוכריה לתוכו, ויש שאינו ראויים גם לזה.
- (נ) וגם, בקבוק ריקנית, הרי ראוי לשימוש חוזר, ואכן יש אנשים ששומרים אותם לשימוש חוזר, א"כ לכאור' כו"ע מודי בהו שאינם מוקצה. ויל"ע אי נקל גם היכא שזרקו מבעו"י.
- (נא) קרטון ריקנית, בעצם ראוי, והיא דוגמא לשאלה זו, שאינו נשבר, אינו מלוכלך, וזורקין רק מחמת רבוי כלים. ואלו שאין להם פקק, אלא קורעין אותם, לכאור' חמירא טפי, דהואיל וא"א לסגור אותם, שוב פחות ראויים לשימוש.
- (נב) גביעי לָבָן, יל"ע אם הא דמשתמשים בו ב'גנים' משוי ליה הדרך לשמרם.
- (נג) Sachets של מלח/קטשופ/מיונז וכו', לכאור' כו"ע מודי שאינו ראוי לשום שימוש.
- (נד) דאודורנט שנגמרה לגמרי, לכאור' ממ"ג.
- (נה) השש"כ החמיר בשקית חלב אף כשנשאר מעט מן המועט חלב בתוכו. וזו חידוש אדירה, כי בשעת הצורך ישתמש בחלב הזו. וזו באמת צ"ע.
- (נו) ומביאים בשם רש"י דה"ה טישו אחרי שימוש אחת נעשה מוקצה. והקושיא היא מכיס של כל א' וא' שיש שמה טישו שמשמש בו כשצריך. יהיה טישו שכו"ע מודי ליה.
- (נז) עכ"פ לדינא, אף שיראתי להקל כשזרקו בע"ש, מ"מ היכא שזרקו בשבת, לכאור' יש להקל, עכ"פ בהציורים היותר פשוטים, כגון קרטון, ושקית צ'יפס שאינו קרוע בצדו, וכלי ח"פ אחרי שימושם.
- (נח) וא"כ, עיין בפח אשפה בשבת, ותראה שלכאור' אינו מוקצה.
- (נט) [יל"ע, מה דינו של קופסת נעליים, Shoebox, האם הוא כלי שלם, או נכלל בהא של כלי ח"פ. ונראה, שאינו דומה לשלים חד פעמיים, אלא זהו בדיוק היכא שנחלקו ר' משה ורחפ"ש, רבוי כלים. (או"ד זה כלי שלם לכו"ע.)]
- (ס) Cardboard Box, לכאור' היא כלי שלם. וכשמקופל, לכאור' אי"ז בכלל שבר כלי.
- (סא) וע"ע מש"כ למעלה בשם גר"ז על סעי' י"ג, וערוה"ש, עיי"ש.
- (סב) ע"כ דיני שברי כלים היוצאים מסעי' ו' וז'. והמשך דיני שברי כלים יתבארו לקמיה בעז"ה.
- (סג) בענין שמות, גניזה. ע' או"ח"ר דהקה"י ורח"ק היו הולכין יחדיו, וראו חתיכת שמות על הרצפה, וצווה הקה"י לבנו להגביהו ולהניחו ע"ג אבן. ואמרו לחזו"א את כל הנעשה, ואמר שהוא מוקצה.
- (סד) ויל"ע, היכי דמי, ובמאי נחלקו. דהיינו, האם היה ראוי למעין מלאכה, דהיינו האם יכול לקרוא מעליה איזה מילים. האם זרקו מבעו"י. האם היה אשפה, או סתם נפל. האם היה כלי שלם. האם נתינה בגניזה היא אשפה, הרי אולי נחשב כשמירה עד שיליטו מה לעשות עמו. ובפרט במוסדות, הגניזה היא רק מקום לנייר הפקר, ומשתמשים בנייר הנמצא שם.
- (סה) עכ"פ, עד שנדע מה קרה שם, דף של גניזה שנפל מ'אוצר' של גניזה, לכאור' היא כלי שלם, ואפ' בלא"ה, אינו ברור שהיא אשפה אלא איכסון בטוח.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (סו) **מעשה שהיה**, אדם הכניס מפתח למנעול, ונשבר המפתח תוך המנעול, ונשאר 'ראש' המפתח בידו. מה דינו של ה'ראש'.
- (סז) והנה, ע"פ מש"כ למעלה, ראוי לאיזה מלאכה, והיא 'לשדך' אותו עם החצי שבתוך הדלת, כדי שיוכל לפתחו. זו שימוש הנחשבת בעיני בנ"א. אינו הדרך לזרקו טרם פתח דלתו. לא זרק מבעו"י. אינו מוקצה. דלא כמי שהורה בטעות שמוקצה היא.

סעי' ח' – אגב אביהן

- (א) בסעי' הקודם אמרנו דדיני שברי כלים עומדת על ג' עמודים, סעי' ו' וז', סעי' ח', וסעי' ט"ז.
- (ב) ולמעלה ביארנו עמוד הראשון, מהי דינו של כלי הנשבר. ועכשיו נדון בעמוד השני, והיא ההיתר של אגב אביהן.
- (ג) מבואר בסעי' שלנו, כלי שנתפרקו ממנו דלת, הדלת ניטל אגב אביהן. דהיינו, אע"פ שדלת זו יתכן שיהיה מוקצה ע"פ כללי סעי' ו', מ"מ אם אביהן מותר בטלטול, היא נטפל אגב אביהן ומקבל היתר טלטול אפ' אי בעצם מצד סעי' ו' יהיה מוקצה.
- (ד) לא שנא נפל בשבת לא שנא נפל מע"ש.
- (ה) וכ' מ"ב, דמותר לטלטל הדלת שנתפרק אפ' מחמה לצל. וקמ"ל, דאע"פ שיש דינא של אגב אביהן, והדלת יקבל ההיתר אגב אביו, מ"מ סוף סוף כרוך באיסור להחזירו, א"כ לכה"פ יהיה כשמל"א, קמ"ל דדנין הכלי כי אביו, לגמרי, ולא דנינן מה צריך כדי להחזירו.
- (ו) דוגמא לסעי' זו, כפתור, שבעצם היא ממ"ג כמו שביארנו למעלה. ואם נפל מהבגד, הרי מצד סעי' ו' לחוד היינו דנין אי ראוי לשום מלאכה או לא, ומסתברא דלא. אך נתחדש כאן דהוא מותר, דהואיל ואביו קיים, והיא המעיל/חולצה/בעקעש"ע, הכפתור מותר אגב אביו. וכ"כ אוח"ש^{קי}.
- (ז) ויש מי שדן בכפתור שנפל, ומסיק דתולה אם ראוי לאיזה מלאכה, ותלה בגודל הכפתור. ולפי דברנו, עלה טעות בידו.
- (ח) היכא שנסדק ונשבר הכפתור, לא אמרי' היתר אגב אביהן, דרק דבר הראוי להחזיר לאביו, אבל נשבר לא אמרי' כן, דאינו ראוי להחזיר לאביו.
- (ט) עוד דוגמא, שידה, Nightstand, שנפל ממנו הדלת, אי"צ לדון מצד סעי' ו', אלא הואיל ועיקר הכלי קיים, והיא השידה עצמו, מותר הדלת אגב אביהן.
- (י) [יל"ע בכספת, שנפל ממנו הדלת, האם אמרי' עיקר הכלי קיים, או"ד עיקר הכלי היא לשמור דברים באופן בטוח. ועיין].
- (יא) **אמרנו**, כפתור שלם, יש בו היתר של אגב אביהן, ואילו כפתור שבור אין לו היתר דאינו יכול להחזירו אביו. ויל"ע, מה דין כתור שלמה שנפל, אך אין בדעתו להחזירו להעיקר כלי. האם יש בו היתר אגב אביהן הואיל וראוי להחזיר, או"ד אינו מותר אלא היכא שיש עדיין 'זיקה' בן אב לבנו, וכשיש **כוונה ודעת** להחזירו.

קי"ט ר"כ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יב) כך הסתפק הקצוהש"ח^{קי}. ולדידן, השאלה היא בכפתור של חולצה, שאינו דווקא מקפיד להחזירו, אלא יקח כפתור אחרת. משא"כ של בעקעש"ע, שיש ציור מיוחד ומתאים לעיקר הכלי, מותר לכו"ע, כי בזה דרכו להחזיר.
- (יג) והמעין והמדייק במ"ב סקל"ה, כ' דמותר היכא שראוי להתחבר אל הכלי. ואה"נ כוונת מ"ב היא לאפוקי היכא שאינו ראוי, מ"מ הל"ל 'עומד' להתחבר. ואינו דיוק מכרעת.
- (יד) ולדינא, לכאן' בזה יש הרבה מקום להחמיר, אך מעיקר דדינא בשעה"ד יכול לסמוך על דיוקא של מ"ב, ועוד, שלא היה מי שהסתפק בזה עד קצוהש"ח, והוא לא ברירא ליה לאסור, אלא הסתפק. [שו"ר בשש"כ ט"ו רל"ד בשם רש"ז דהחמיר בזה].
- (טו) [בכולא ענינא של טלטול הכפתור, לכאן' היינו רק סתם להרימו, או כשיש חשש שילדים יבלעו אותו. אבל להתחיל לחפש מתחת לספה, ולהזיז כל הבית, לכאן' זה ממצוא חפצין].
- (טז) **הסתפק תהל"ד**, הא שיש היתר אגב אביהן, אולי הנ"מ שמחוסר מעשה חזרה פשוטה לחוד, אבל היכא שצריך הרכבה מחדש, אולי בזה אמרי' שהוא 'מרוחק' מדי מאביו, ואין לו היתר אגבו.
- (יז) ולפי דבריו, נאסור כפתור, כי בעי תפירה ולא רק חזרה למקומה. אמנם לדינא, סצימת מ"ב אינו לחלק בזה, ובפרט לפמש"כ לקמיה.
- (יח) **כ' ערוה"ש** הא שיש היתר לטלטל אגב אביהן, הנ"מ כשראוי לאיזה מלאכה, אבל היכא שאינו ראוי לכלום, אין בכוחו של אביהן להתירו בטלטול.
- (יט) והמעין במ"ב סקל"ה יראה דכ' להדיא לאפוקי מזה, ויש היתר זו גם כדאינו ראוי לשום מלאכה בכלל. ומקורו הוא פמ"ג.
- (כ) ולדברי הערוה"ש יש להקשות, א"כ, מהי רבותא של סעי' ח', תיפוק ליה דמותר מחמת סעי' ו'. ושאלתי את זה למו"ר, ואינני זוכר תשובתו^{קח}, אבל הסכים עמדי דפשטיה דסוגיא היא להתיר היכא שמצד סעי' ו' אסורה.
- (כא) וטען שבה"ל, דאפ' לדברי ערוה"ש, עדיין כפתור מותרת, דהא יכול לעטוף הכפתור תוך הבגד של חולצה, ואז לתחבו ככה לתוך החור בצד השני. ועיין.
- (כב) אג"מ^{קט} חשש לערוה"ש. שש"כ ט"ו רל"ה משמע כן ג"כ. ומביאים רש"י קכ"ו: דמבואר כזה ג"כ. אמנם יש כמה ראשונים כמ"ב, הלא המה, תוס' ריד, ריטב"א, וסמ"ג. וכן בשו"ש נקט כמ"ב.
- (כג) עכ"פ לדינא, יש להחמיר לכתחילה כדעה זו, אך במקום בצורך ובשעה"ד, ובהפסד, יכול לסמוך אעיקר דדינא של מ"ב, ומותר גם כשאינו ראויין לשום שימוש.

^{קי} ק"ט ח'.

^{קח} אולי משום הר דגר"ז בבסע' הקודם [הא לפני שזמנו של הגר"ז מאי אביא למימר], ואולי משום היכא שדרכו לזרוק [א"כ היא היתר מצומצם מאוד].

^{קט} ה' כ"ב ה'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כד) **מביאים** תוס' רי"ד דס"ל הא שיש היתר אגב אביהן, הנ"מ כשאין צריך אומן להחזירו, אך היכא שצריך אומן ואומנות להחזירו, אין בו היתר אגב אביהן. ולכא' ההבנה בזה היא דהואיל ומחוסר מעשה חשובה כ"כ, אינו נקרא כחלק מעיקר הכלי, אלא מופרד ממנו.^ק
- (כה) ויל"ע, אי תפירת כפתור היא מעשה אומן, לדעה זו. ומביאים בשם ר' אלישיב שכן היא מעשה אומן, והביאו ראיה מהל' חוה"מ.
- (כו) אמנם באמת, אולי הנ"מ בתפירה גמורה ומקצועית, אבל תפירה פשוטה שכל בחו ישיבה עושה לעצמו, אי"ז מעשה אומן לכו"ע, ומותר בחוה"מ! וא"כ, אפ' אי אין כוונתו לעשות תפירה כזו, מ"מ אינו מחוסר מעשה אומן בעצם.^{קיא}
- (כז) ולדינא, הגם שיש להחמיר, מ"מ סתימת מ"ב אינו להחמיר לזה.
- (כח) **עכ"פ**, חתימה מעין פתיחה, כפתור שנפל מבגד אינו מוקצה מטעם אגב אביהן. וזה עיקר הדין. אמנם, כשאינו נחוץ יש להחמיר, כי יש הרבה עיונים בזה, בפרט היכא שאין בדעתו להחזירה, וכשאינו ראוי לשימוש, וכו', וכמש"כ בס"ד.
- (כט) ולכן, אם הוא עכשיו בידו, ימהר להניחו במקום בטוח. וכשאינו בידו, ישתדל להצניעו בגופו, ולא טלטול להדיא.
- (ל) השתא דאתית להכי, יל"ע במעשה שהיה, יהלום נפל נטבעת, האם מותר להגיבה היהלום מהרחוב.
- (לא) מלבד ממצוא חפצין, דעתו להחזירו, אינו ראוי לכלום, צריך מעשה אומן. ואע"פ שאמרנו שמעיקר הדין המ"ב מיקל בכל דיונים הללו, והיה לנו להקל בשעה"ד גדול כזה, מ"מ לכא' שאלה הזו אינו נוגע בכלל לסוגיא שלנו.
- (לב) כי סוגיא שלנו היא אגב אביהן, דהיינו אביהן ראוי וקיים, והשאלה היא על הדלת/כפתור/רגל וכו' שנפל. אבל כאן, אין כאן עיקר כלי הקיים. דהרי טבעת יהלום בלי יהלום אינו כלום, ודומה לצלחת שנשברה לשניים, דא"א ע"ז אגב אביהן, דלא אמרי' הכי אלא כשיש עיקר כלי הקיים, אבל לא כשכל הכלי נשבר.
- (לג) ולדינא, תלוי אם הטבעת הזו ראוי לשימוש בלי היהלום, והאם היא תלבש את זה כשחסר היהלום. כי לפי הבנתי היא לא תעשה כן, וא"כ נכון מה שעשו והרימו היהלום מהקרע בפיה שלו. ויזהר שלא לבלעו.
- (לד) ב"ה זכינו לבאר עמוד השני מסוגיא זו, ובעז"ה כשנבאר עמוד השלישי בסעי' ט"ז, נאריך בכמה דוגמאות למעשה שיהיה תלוי על סעי' זו.
- (לה) דלתות כשמל"א, ככשמל"א^{קיב}. דלתות ממח"כ, כממח"כ, אפ' אי עליהם אינו מקפיד. אפ' נפלו מבעו"י. דהא אגב אביהן אינו חומרא או קולא, אלא מציאות, דנטפל ונגרר. כך אמר מו"ר בפשיטות. ולדידי נשמע כחידוש.
- שונות מסעי' ח'.

^ק זה ראיה דלא כתהל"ד הנ"ל.

^{קיא} ועוד, איני יודע אם יש לדמות חוה"מ להא דאומן של תוס' ריד, דהכא היא רק להראות שייכות, משא"כ התם.

^{קיב} כגון נפל 'מסגרת' ממאורר, היכא שיש איסור בהחזרתו, יהיה היתר לצורך גו"מ, כדין אגב אביהן.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לו) כל מה שכתבנו לענין דלתות שנפלו, היינו רק דלתות כלים הנטלין, אבל דלתות בית, כגון חלון או דלת, אינם מוכנין לטלטול. וע' מ"ב, ולשונו אינו ברור כוונתו.
- (לז) מ"ב בשם מג"א, ממח"כ יש בו מגו דאיתקצאי. ובסעי' א' וב' הסתפקנו בזה. ויל"ע מדוע הביאו כאן דווקא. יש חולקים על מ"ב ומג"א זו, רעק"א, ושש"כ בשם רש"ז מתייחס לזה. אך לדינא קיי"ל כמ"ב.

סעי' ט' וי' – דלתות שאר דברים, כסוי בור ודות

- (א) אי"ז נוגע להל' מוקצה, ובעז"ה נחזור לזה בדיני בונה.

סעי' י"א – מחט

- (א) הארכנו בסעי' הזו לגבי ממ"ג, שכאן המקור לאסור כל דבר שלא נגמר יצירותו, כגון כל גלילים. עיי"ש באריכות.
- (ב) מבואר כאן מחט היא כשמל"א. ומביא המ"ב כמה ציורים של צורך גופו. ויל"ע, אי המ"ב אינו גורס הא דסוג ב', מדוע הוצרך לפרט לנו שימוש.
- (ג) סקמ"ז מביא היתר של היזק גם כשיש רק אנשי ביתו.
- (ד) סקמ"ח, מביא דרך לזרוק עושה שברי כלים ממ"ג.
- (ה) ושם כ' לענין ייחוד, ועיי"ש כי נביא ראייה מכאן.
- (ו) ביה"ל ד"ה הקוץ. ע' סי' שכ"ח דהבאנו מביה"ל זו לענין חבלה, ופס"ר, ומלשאצל"ג, ומקלקל.
- (ז) שמבואר כאן, מקלקל, מלשאצל"ג, לא גזרו, והתירו הוצאת הקוץ. ומביא מח' אי היתר זו הוא רק היכא שאינו פס"ר, או גם היכא שהוא פס"ר.
- (ח) [אם הוא פס"ר, מובן החידוש, אך אי אינו פס"ר, מה החידוש בכלל.]
- (ט) ביה"ל ד"ה וחדשה, הא דמבואר שחדשה שלא נקבה עדיין זימנן ממליך עלייהוף ולכן אינו מוקצה, האם זה דווקא נקבה, או ה"ה שלא עשה חד שלה. ונשאר בצ"ע.
- (י) ויל"ע, מה השאלה, לך תראה ועיין במציאות אם אכן המציאות כך היא. ואולי מסתפק רק אם הגמ' דווקא או לא.

סעי' י"ב וי"ג – שיירי מחצלאות ומטלניות

- (א) הארכנו כבר בהיסודות הנוגע מסעי' הללו, בענין שברי כלים.
- (ב) מ"ב נ"ב צ"ע. אי לענינים אינו מוקצה דחזי לשימוש, ה"ה עשירים נימא דשייך לעשות בהו שום מלאכה. ולא מצינו בסעי' ו' חילוק בין עניים לעשירים. ועמש"כ בסוף הסימן.
- (ג) ודנו מכאן לענין בדי בדיקה אחרי שימושם, שלכאו' הם ממ"ג. ויל"ע באיזה מקומות ומתי אמרי' שחזי לעשות בהם 'שימוש'. ונגענו בזה לענין מוקצה בידו.
- (ד) ע' גר"ז מ"א ועורה"ש לענין שיירי מטלניות, איך שביאר ב' הדעות, ולכאו' זה יהיה נפקותא גדולה לענין כל כלי ח"פ שהארכנו עליהם בסוגיית שברי כלים.

סעי' י"ד וט"ו – מנעל וסנדל

(א) מה שיש להעמיק בסעי' האלו כבר נתברר למעלה בס"ד בטוב טעם ודעת.

סעי' ט"ז – שמא יתקע, והשלמת שברי כלים

- (א) כ' שו"ע כירה שנשמטה אפ' א' מירכותיה, אסור לטלטלה, וכ' רמ"א דה"ה ספסל שנפל א' וכ"ש ב' מרגליה, אסור לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב עליה.
- (ב) וביאר המ"ב, הטעם, גזירה שמא יתקע. דהיינו, חוששין שמא יחזיר הרגל אל הכירה או ספסל, ויעבור על איסור בונה או מכה בפטיש.
- (ג) וזה רגל השלישי בדיני כלים שנשברו; דמלבד סעי' ו' וז' שביארו דין כלי שנשבר, ומלבד סעי' ח' שהיה היתר של אגב אביהן, כאן נתחדש גזירה שמא יתקע.
- (ד) וזו היא סוג מוקצה אחרת שלא ראינו עד כה, והיא מוקצה מחמת איסור, דהיינו חז"ל אסרו הטלטול מחשש שיבא לעשות איסור, אפ' אי בלא"ה לא היה דווקא ממ"ג או כשמל"א, מ"מ אסרו חז"ל, ועשאו מוקצה גמור.
- (ה) והקושיא מתבקשת, מה ראו חז"ל לתקן רק הכא, ומה בין הכא שאסרו לסעי' ח' שהיה היתר של אגב אביהן ולא היה אסור מחשש שמא יתקע.
- (ו) וביארו המפרשים, דסעי' ח' איירי כשהעיקר הכלי היה עדיין ראוי ועומד לשימוש, הגם בלי מעלת הדלת וכדו', משא"כ סעי' ט"ז איירי כשעיקר הכלי אינו ראוי כמות שהיא, אלא צריך לבא לאיזה עצה או תחבולה, ולכן חששו שמא יתקע.
- (ז) דהיינו, חולצה שנפל ממנו כפתור, עדיין יכול ללבשו בלי כפתור הזו, ולכן שייכת לסעי' ח', ולא גזרו עליה הואיל ואינו בהול כ"כ, משא"כ שולחן שנפל ממנו רגל, הרי שולחן בג' רגליים אינו ראוי כמות שהיא, אלא צריך לבא לעצה אחרת, ולכן חששו שמא יתקע.
- (ח) [והיינו טעמא דבסעי' ו' וז' לא מצינו גזירה שמא יתקע, דחשש זו הוא רק היכא שיכול לתקן, בלי אומן כדלקמיה, אבל נשבר הכלי, וכן שאר הדוגמאות שהבאנו שמה, לא היה שייך לתקן, וודאי שלא ע"י מעשה אומן.]
- (ט) [שמא יתקע, ע' קצוהש"ח קי"ג ה"ה שמא יקשור, דגם בזה מצינו גזירות. וכו"ע לא אמרי' שמא יבעיר, ושמא יבריר ושמא יבשל. כי אי"ז מעצם הגירה.]
- (י) שמא יתקע, האם גזרינן היכא שמקסימום איסור דרבנן. ר' אלישיב בשלמי יהודה היקל, ולא אסרי' אלא שמא יתקע באיסור דאורייתא.
- (יא) דוגמא, להלבנת הענין, כסא שנפל ממנו הידיות, Armrests, אינו שייך לסעי' ט"ז, דעיקר הכלי ראוי לשימוש בלי זה, וא"כ לא חששו שמא יתקע, ולכן שייכת לסעי' ח', שעיקר הכלי אינו מוקצה, ומה שנפל ממנו יש לו היתר אגב אביהן, עם כל התנאים והגבלות שביארנו שם בס"ד.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יב) וכן Backrest שנפל מכסא, הגם שאינו נוח לשבת ככה, וחסר במעלת הכסא, מ"מ מהות הכסא היא לשבת, וזו יכול לעשות בלעדו, וא"כ היא שייכת לסעי' ח', וכן"ל.
- (יג) משא"כ היכא שנפל המושב, הרי לשבת בלי המושב אינו אפשרי, א"כ עיקר הכלי אינו ראוי – זוהי סעי' שלנו, וכאן אסרו הטלטול שמא יתקע.
- (יד) ברם, יש כמה קולות בגזירה זו.
- (טו) כגון היכא שלא שייך שמא יתקע, כגון שהרגל שנפל אינו כאן. או נשבר הרגל וצריך אומן לעשות חדש – לזה לא חששו. מ"ב ס"ט.
- (טז) וכן אם השתמש בו פעם א' מבעו"י בלי לתקנו, דהואיל וישב עליה ולא תקנו, שוב לא חיישינן שיבא לתקעו.
- (יז) ובס"ד נרחיב על גדרי קולות הללו בהמשך.
- (יח) היכא שאסרו תקיעה, אפ' להכניסו ברפוי אסורה, גזירה שמא יהדק. אמנם, הנחה בעלמא מותר. ולכן האי כסא שנפל ממנו המושב, אלולי איסור מוקצה שמא יתקע [או בא' מקולות הנ"ל], יכול להניח המושב על הכסא ולשבת עליה.
- (יט) עוד דוגמא שדנו בו הפוסקים, היא עגלה שנפל ממנו גלגל. דמסתברא, אי"ז דומה לסעי' ח', לומר שעיקר הכלי קיים, שהרי תפקידו של עגלה הוא להסיע התינוק, וזה בקושי רב כשחסר גלגל. ולכן שייכת לסעי' שלנו, ויש גזירה שמא יתקע.
- (כ) ומותר כשצריך אומן לתקנו, או שנשבר הגלגל, או שנאבד, וכן"ל. ולקמיה נרחיב כשהוא עדיין בידו.
- (כא) וכן, מעשה שהיה, ה'צמיג' נפל מהגלגל, ואמרו לה דלהשתמש בעגלה בלעדו, יקלקלו טובא. נמצא כל עיקר הכלי אינו ראוי לשימוש, ושייך לסוגיין.
- (כב) מעשה שהיה, כיבדו מישהו בהגבהת התורה, וכשהרימו עליה בידו רק העצי חיים ולא הספר תורה. לכאן עיקר הכלי היא התורה, לקראות ממנו, וזה עדיין אפשרי. א"כ אינו סעי' ט"ז, אלא סעי' ח', ויש היתר אגב אביהן, עם כל התנאים הנמצאים שמה.
- (כג) ולהחזיר העצי חיים, אפ' רפוי, אסורה, וכן"ל.
- (כד) שרשרת של פנינים שנפסקה, אין כאן עיקר כלי שנתיר מחמת סעי' ח'. אין שמא יתקע מצד סעי' ט"ז, דהא צריך אומן לזה, וגם שרשרת חדשה. א"כ היא סעי' ו', שברי כלים. ואינם ראויים לשום מלאכה, ומוקצה.
- (כה) שעון יד פשוטה שעמד מלעבוד, הרי עיקר הכלי היא להגיד הזמן, ואם אינו יכול, נמצא עיקר כלי מקולקל. ולכן אינו משתייך לסעי' ח'. ואם יש כאן חשש שמא יתקע, יהיה סעי' ט"ז, ואל"ה יהיה סעי' ו'.
- (כו) ואומרים בשם ר' אלישיב, דשעון שעמד מללכת, ורק צריך למתחו, Wind, כדי שיעובד שוב, הרי אנן חוששין שזה תיקון מנא דאורייתא, וא"כ השעון היא מוקצה.
- (כז) דהיינו, ס"ל לר' אלישיב, דמתיחה שוה לתקיעה, שהרי שניהם תיקון מנא. ועוד ס"ל, דאה"נ השו"ע ורמ"א דברו על כלי שנתפרק, שנפל א' מחלקיו, מ"מ אי"ז מעיקר הגזירה, אלא כל

הלכות מוקצה סי' ש"ח

שיש כלי מקולקל עם חשש שיבא לתקנו, ואין עיקר הכלי ראוי לשימוש, היינו סעי' ט"ז, ומוקצה.

(כח) ברם, היכא שהבטריה נגמר, וכדי לתקנו צריך להחליף בטריה, זה מעשה אומן, ולא גזרי' עליו שמא יתקע. אך יהיה תלוי על סעי' ו', דשעון פשוטה אינו ראוי לשום מלאכה.

(כט) ושעון יוקרתי, לכאו' י"ל דא' מעיקר תשמישו היא להיות כלי נוי ותכשיט^{קיד}, וא"כ אפ' עמד מללכת, לכאו' עיקר הכלי קיים, ולא שייך לסעי' ט"ז אלא לסעי' ח', ואינו מוקצה. ואעפ"כ, יזהר טובא שלא יבא לתקנו, ואין הנ"ל אלא לבאר שאינו כלול בעצם הגזירה של סעי' ט"ז.

(ל) שעון פשוט, שלחצו הכפתור, ולכן מופיע המסך 00:00:00, ואינו יכול לראות הזמן, יל"ע האם זה שווה להנ"ל, ונאסור. ובהשקפה ראשונה, הרי אינו יכול לראות הזמן, וזהו עיקר שימוש, ואסור ללחוץ כפתור בשבת, ויש לחששו טובא שיעשה כן, וא"כ יהיה כלול בהאי איסור.

(לא) אמנם באמת אינו כן. דלא מצינו הגזירה הנ"ל אלא היכא כשהכלי שבור ומקולקל, ולא כשהיא במצב הלא נכון. ועוד, אה"נ אסור ללחוץ הכפתור, מ"מ אינו תיקון מנא או בונה [עכ"פ מה"ת]. דהיינו, אין עיקר הכלי שבור, ולכן יש להתייחס שאלה זו לסעי' ח'.

(לב) ואע"פ שיש לחשוש טובא שיבא ללחוץ בכפתור, מ"מ אי"ז בעצם גזירה הנ"ל, והיא דומה לחדר אפל, שלא גזרו שיבא להדליק התאורה.

(לג) רצועה שנפל משעון, מצד סעי' ו' השעון אינו מוקצה, דעדיין מופיע השעה. ואינו סעי' ט"ז, דעיקר שימוש, להורות הזמן, קיים. ולכן היא סעי' ח', עיקר הכלי קיים, ואינו מוקצה. ואז גם הרצועה מותר מדיני אגב אביהן, עיי"ש פרטי הלכות אלו.

(לד) וזו אפ' היכא שיכול לתקן הרצועה בעצמו, וכ"ש היכא שצריך אומן, או היכא שאין איסור בתיקונו.

(לה) וכ"ת, איך נתיר שעון בטענה שעיקר כלי קיים מהא דמורה הזמן, הא למעלה אמרנו בענין שעון שעמד, שהעיקר היא הנוי ותכשיט. י"ל, שניהם עיקרים, שניהם לקולא.

(לו) [שעון על ידו והיא מוקצה, מה עדיף טפי, להשאירו על ידו, טלטול כל השבת, שלא בשנוי אלא כדרכו, בשב ואל תעשה, או בקום ועשה להורידו מידו, וטלטול מוקצה להדיא ממש. כך הסתפק רש"ז בשש"כ^{קטו}, ומדמה לסוגיא דעלה באילן, ואכ"מ. והיכא שיכול להורידו מידו שנוי, כך יעשה.]

(לז) [שעון רגיל שעובד, ע' סע' נ"א, יש להסתפק אם 'מורה שעות' מותר בטלטול, ורמ"א כ' פשט המנהג לאסור.]

(לח) וכ' מ"ב קס"ח, וזייגער שלנו אינו מוקצה. ומקורו היא פמ"ג, והתם מבואר מפני שהיא לנוי, ולתכשיט.

(לט) נמצא, שעון פשוט דזמננו, Casio, שאינו נוי, יהיה מוקצה! כך מבואר שם!

^{קיד} לכאו' הנ"מ בנוי ותכשיט גמור, ויוקרתי מאוד, דאל"ה ימנעו מללבשו כשאינו עובד.
^{קטו} כ"ח נ"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (מ) ויש שאמרו, דהא דשעון מוקצה, היינו בכלי מדידה, Sundial, או Sand Timer, שהם כשמל"א, אבל סתם מורה שעות לא. ומהמ"ב מבואר דלא כזה, מדהוצרך לבא להתיר שעון שלנו מטעמים שונים.
- (מא) ורש"ז יישב המ"ב, דבזמניהם, היו משתמשים בשעונים וכו' כדי למדוד איזה מלאכה, והיה עובדין דחול משום מדידה ומשום מלאכה. אבל שעון שלנו שמסתכלים עליה תמיד, סתם לדעת השעה, אי"ז מדידה האסורה, ואי"ז עובדין דחול, ומותר לכו"ע.
- (מב) וע"ע מש"כ שם, ובדרשו שם. ולמעשה יל"ע אי Sand Timer מותרת בטלטול או לא. לכאו' אסורה.]
- (מג) בורג שנפל מהשולחן, והשולחן קיים. זהו סעי' ח', ולא סעי' ט"ז. והבורג יש לו דיניי אגב אביהן.
- (מד) דלתות בית, אמרנו בסעי' ח' שאין היתר אגב אביהן. ולכן ידית שנפל מדלת, אסור להשתמש בו לפתוח הדלת. נפל מבעו"י, ומשתמש בו ככה, מביאים חזו"א שנעשה כלי, כמפתח, ושרי בטלטול. ובעז"ה בבונה נרחיב על מלאכות הללו, ומצד שמא יתקע בדברים אלו.
- (מה) מושב של בית הכסא שנפל. אין אגב אביהן, כיון שהיא קרקע. ומצד שמא יתקע, אין עיקר הכלי ראוי בלי איזה עצה ותחבולה. ולכן יש בו שמא יתקע. ואם השתמשו בו פעם א' מבעו"י, או שצריך אומן, מותר להניח המושב על בהיכ"ס.
- (מו) יל"ע, Crown שנפל משן, איך נדון להאי דינא. היכא שצריך אומן להחזירו, אין שמא יתקע. האם זה עיקר הכלי קיים, נפק"מ היתר אגב אביהן? במי משערינן, השן או האדם. נפק"מ, אם השן אינו ראוי בלעדו.
- (מז) והיכא שאי"צ אומן, יל"ע איזה איסור יש בהחזרתו. בונה באדם אינו איסור ברור. ואפ' אי אנן חוששין, יל"ע האם זה סעי' ט"ז או סעי' ח'. דהיינו האם עיקר הכלי עדיין ראוי לשימוש. והסתפקנו באות הקודם מהו עיקר הכלי, השן או האדם. ומסתברא דודאי לא משערינן בשן פרטי הזו, אלא בהפה בכללות, האם הפה יכול לאכול. אם כן, עיקר הכלי קיים. ואם לאו, תלוי בשאלת הנ"ל.
- (מח) הארכנו עד עכשיו לדון אם כלי שנשבר היא סעי' ו' או סעי' ח' או סעי' ט"ז. והיכא שהיא סעי' ט"ז, אסור הכלי בטלטול, מוקצה מחמת איסור. ויל"ע, מה דינו של החלק הנשבר, האם גם זה בכלל הגזירה שמא יתקע.
- (מט) ומצינו בזה מח' אחרונים. רש"ז^{קטז} ס"ל דדנים הרגל שנפל כסעי' ח', והיה גזירה על עיקר הכלי בסעי' ט"ז, אך אין הרגל נטפל לאיסור של עיקר הכלי. דהיינו, ספסל שנפל רגל, הספסל אסור בטלטול מחמת הרגל, אך הרגל יש לו היתר אגב אביהן.
- (נ) מאידך, החו"ש חולק, וס"ל דכשגזרו, גזרו על כל חלקי האיסור ולא רק על עיקר כלי. [מסברא, דבריו נשמעין, ועוד, איך יש היתר אגב אביהן כשאביו מוקצה.]
- (נא) ומלשון הרמ"א ליכא להוכיח מידי, עיי"ש.
- (נב) הבה נעיין בכמה ציורים, ובס"ד זה נחדד מה שלמדנו במשך סעי' ו' וזו' וח' וט"ז.

^{קטז} שו"ש ל"ב ג'. ושש"כ כ"ג ה'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (נג) מטאטא שנפל הידית מהמברשת. מצד סעי' ו' שניהם ראויים לאיזה מלאכה. מצד סעי' ח' וט"ז, לכאן עיקר הכלי, המברשת, מתקיים, ויכול לנקות כן, הגם שלא בנוח. [דהיינו ספסל וכירה אינו אי נוחות לחוד, אלא צריך לבא לידי איזה עצה, משא"כ כאן].
- (נד) א"כ שייך לסעי' ח', ואין המברשת מוקצה. והמקל, יש היתר אגב אביהן. והיכא שנשבר המקל, איבד ההיתר של אגב אביהן הואיל ואינו ראוי לחזור. וא"כ שייך לסעי' ו' לחוד, ויל"ע אם ראוי לאיזה שימוש.
- (נה) חו"ש כ' כדברנו, אך אסר המקל מחשבונות אחרות, וצ"ע, אבל עיקר דבריו כדברנו. מאידך, שש"כ דימה זאת לסעי' ט"ז, והמברשת יש בו שמא יתקע, והמקל מותר, לשיטתו למעלה, דאי"ז בכלל הגזירה. מסכים להקל כשנשבר המקל, ואין עוד א' מצויה כאן.
- (נו) ולדינא, הנראה לענ"ד כתבנו.
- (נז) חולצה שנפל ממנו כפתור, אמרנו היינו סעי' ח'. ויל"ע, חולצה שנפל ממנו כל כפתורים, האם זה סעי' ט"ז. כך הסתפק אוח"ש.
- (נח) ולכאן ממנ"פ יש להקל. חדא, לכאן עיקר הכלי, החולצה קיים, וראוי באיזה מצבים, כגון מתחת לקיטל, ע"ג T Shirt, ועוד. ואפ' אי תימא שחולצה בלי כפתורים אינו חולצה, וכל הנ"ל הם בכלל עצות ותחבולות, לכאן עדיין יש להקל, כי תפירת כל הכפתורים לכאן כלול במעשה אומן, ולא גזרי עליה שמא יתקע.
- (נט) טלית שנפסל, כגון שנקרע א' מראשי החוטין, האם היא שברי כלים, והאם היא ראויה לשום מלאכה. וע' שבה"ל ג' ל"א דאינו מוקצה בכלל, דראוי להשאיל.
- (ס) אמרנו למעלה, גלגל שנפל מעגלה, ואי"צ אומן, וקיים, יהא סעי' ט"ז. והגלגל עצמה, תלוי במח' רש"ז וחור"ש. והיכא שצריך אומן, שייך לסעי' ח', עם כל פרטיו.
- (סא) שטנדר, שהמדף מונח תוך המסגרת, ונפל המדף. האם עיקר הכלי קיים. לכאן לא. ואפ' תימא דראוי לאיזה מלאכה, מ"מ אינו קיים למה שהיא מיועד, ולכן שייך לסעי' ט"ז.
- (סב) ויל"ע, האם יכול להניח המדף תוך המסגרת – דאע"פ שמא יתקע אסרי' להניח אף ברפוי, מלבד מוקצה, י"ל כאן אינו רפוי אלא מונח. וכ"ת הא מוקצה היא וכמש"כ, י"ל, הא אין כאן ברגים, ואין כאן מברג, וא"כ יל"ע האם זו היתר בסוגיין.
- (סג) ומצינו בסוגיין דכשהרגל אינו כאן לא חששו שמא יתקע, אך לא מצינו כשהרגל כאן ואין ברגים.
- (סד) ואפ' אי לא נוכל להקל מצד זה לחוד [ע' בהמשך], יל"ע אי מהני ישב עליה מבעו"י. שהרי היה משטנדר בבהמ"ד, והיה ככה כבר כמה ימים ושבועות וחודשים. וא"כ ודאי הרבה מתפללים השתמשו בו כמות שהיא. אך מתפלל זו, לא השתמש בו, האם מהני.
- (סה) ורח"ק הורה, דבמשפחה אחת, אפ' א' ישב עליה, מהני להתיר לכל המשפחה, אבל בכיהנ"ס כמאה יחידים דמי.
- (סו) [ויל"ע, אם הא דמהני במשפחה, האם זה גם בא' מבניו הקטנים שאין לו רשות לתקן את זה?]
- (סז) ויל"ע, ישיבה, האם בחור כא' מבני המשפחה, או כמאה יחידים.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (סח) ויל"ע, אורח בבית, ודאי רשאי לשבת על כסא שישבו שם מבעו"י, אך האם מהני אם אורח ישב עליה מבעו"י. ומה דין אורח בישיבה, על הצד שישיבה היא כשמפחה.
- (סט) ויל"ע בביהכנ"ס להיפך, אולי לא מצינו הגזירה שמא יתקע רק כשהוא רכוש או אחריות שלו, אבל בציבורי, שאינו אחריות ידידה [או של שום אדם], מי גזרו חז"ל על זה. וחזינן מרח"ק הנ"ל דלא אמרי' סברא כזו.
- (ע) עכ"פ, בביהכנ"ס, מוקצה. ואפ' היא כבר מונח שם, מבעו"י, עדיין לא מהני למישהו חדש. וכ"ת, הא עכשיו ראוי, וא"כ מדוע יהיה מוקצה, י"ל, ה"ה ספסל אחרי שהניחו על ספסל אחר ראוי לישמוש, ואעפ"כ גזרו.
- (עא) למעשה, לגבי ההיתר מצד שברגים אינם נמצאים, לכאן' היכא שהוא בורג רגיל ומצוי, לא נוכל להקל, אך ברגים מסויימים, כגון במשקפיים וכדו', נוכל להקל ע"פ סברא זו.
- (עב) **משקפיים**. יש הרבה ציורים לדון במשקפיים שנתקלקלו, ע' שלמי יהודה באריכות. וכאן נדון בכמה ציורים, להבנת הענין עד בריו.
- (עג) נפל מוט אחת, האם זה נקרא עיקר הכלי ראוי לשימוש [סעי' ח'] או עיקר הכלי אינו ראוי [סעי' ט"ז]. ומסברא לכאן' סעי' ח', דלא כאוח"ש. ועיקר הכלי מותר, והמוט אגב אביהן. [אולי יש להסתפק במקום ציבורי שמתבייש ללבשן כך, אי נקרא עיקר כלי קיים.]
- (עד) נפל שני מוטות, לכאן' בזה כו"ע מודי שאין עיקר הכלי ראוי לשימוש בלי איזה עצה ותחבולה. וא"כ היא סעי' ט"ז. אם צריך אומן, אינו אלא סעי' ח' וו', ראוי לאיזה מלאכה. והמוטות עצמן, יהיו אגב אביהן. אי אין צריך אומן, אם ידחוף הבורגים למקום שלא ימצאם, לכאן' יש להקל, הואיל והם אינם בורגים רגילים אלא מיוחדים.
- (עה) א"נ, אשתו תדחוף המוטות למקום מוצנע, ואז הרגל איננו.
- (עו) נשברו המוטות באופן שאינו מוקצה, האם מותר לחבר המוט עם סיכה או מחט. ר' אלישיב החמיר, רש"ז במאור השבת הקיל.
- (עז) [אם נשברו בע"ש, ועשו עצות אלו רק בשבת, אמרי' מגו דאיתקצאי. נכון?]
- (עח) נתעקמו המשקפיים באופן שיש איסור דאורייתא לתקנם, האם גזרי' שמא יתקע, או"ד הנ"מ רק בהרכבת חלקים. ולכאן', מר' אלישיב שהחמיר בשעון למתחו, ע"כ חזינן דלא שנא הרכבה, לא שנא שאר תיקון של מכה בפטיש.
- (עט) עדשה שנפל ממשקפיים, עיקר הכלי אינו ראוי לשימוש בלי עצה. א"כ שייך לסעי' ט"ז. וא"כ, אם שייך לתקעו, כגון שסיבת הנפילה היתה מחמת בורג שנתרפה, יש שמא יתקע, ומוקצה. ואי נאבד הבורג או העדשה, יש להקל, וכמש"כ.
- (פ) והיכא שאסור מחשש שמא יתקע, העדשה עצמה תלוי בחו"ש ורש"ז, שלחו"ש יש עליו הגזירה ג"כ, ולרש"ז ראוי לאיזה מלאכה. אך בהא יל"ע, דאולי כאן נימא שהעדשה היא ג"כ מעיקר הכלי, והיא עצמה תהיה ה'כירה', ושימוש רק ע"י הדחק, א"כ היא גופא יהיה גזירה עליה. נמצא כאן כו"ע מודי לחו"ש.
- (פא) היכא שנפל עדשה וצריך אומן, אינו מוקצה. אם נפל מחמת שכל המסגרת נתרפה, נמצא מסתמא להחזירו אינו אלא איסור דרבנן, ואמרנו שבהא לא גזרינן שמא יתקע.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (פב) ואע"פ שלמעשה כמעט ואין ציור שנתיר להחזיר העדשה בפועל, היינו מחומר הענין שאולי היא הידוק ואולי היא תקיעה, אך לענין הגזירה, ישנם ציורים שנקל בהו לטלטלם.
- (פג) נמצא, היכא שכל המסגרת נשבר לשניים, בזה אינו מוקצה. כי אין שמא יתקע, אלא היא סעי' ו', שראוי לאיזה שימוש, ועד שיקנה חדשים אינו הדרך לזרוק. ואילו נפל עדשה לחוד מחמת רפיון כלשהו, כולו נעשה מוקצה.
- (פד) כשנשבר מסגרת העדשה, ג"כ לא שייך לתקנו, ואין עליה שמא יתקע.
- (פה) כשהעדשה נפל כבר כמה פעמים, לפעמים זה מורה על חלישות המסגרת, ואז החזרה אינו תקיעה מדאורייתא אלא מדרבנן, ובהא אין גזירה שמא יתקע, ואינו מוקצה.
- (פו) **ישב עליה מבעו"י**. יסוד ההיתר היא הואיל וישב ולא תקנו, ע"כ אינו בהול כ"כ לתקנו, ושוב לא חששו חז"ל. ויל"ע, היכא שהשתמשו ככה מבעו"י ולא תיקן, אך לא מפני אי בהילות, אלא משום שלא היה שהות או שלא היה יכול מאיזה טעם שיהיה, האם עדיין מותרת. י"ל, כן. כך הם גזרי חז"ל.
- (פז) נשבר בשבת, ולא ידע הלכה זו, והשתמש בו, האם אמרי' שישב עליה ולא תיקן, א"כ בכלל ההיתר של ישב עליה.
- (פח) ובשלמא כשנשבר בע"ש, וישב עליה רק בשבת, אמרי' מגו דאיתקצאי, אך היכא שנשבר בשבת מה דינו. כך הסתפק רש"ז בשו"ש.
- (פט) אך לדינא אין מה להסתפק, כי ביה"ל מבואר דכשיש היתר לטלטלו משום היזק, אעפ"כ אסור לטלטלו סתם. ומדלא כ' דאחר שישבו עליהו אינו מוקצה, ואינו איירי דווקא בנשבר מבעו"י, ע"כ רק ישב עליה מבעו"י הני, ולא בשישב בשבת עצמה.
- (צ) הסתפק האוח"ש, ישב עליה מבעו"י, אך היה בדוחק, האם זה בכלל היתירא דישוב עליה מבעו"י. והיישוב, ודאי שכן, דכך הם גזרי חז"ל, כל ששימש בו מבעו"י, שרי.
- (צא) אמנם, היכא שישב עליה, אך מפני הדוחק הפסיק מלהשתמש בו, לכאו' בזה אמרי' דעקר הגלוי והניחותא שיש לו מזה, ואין לו היתר מחמת ישיבה הזו. אינו ברור להחמיר.
- (צב) חזינן, ישיבה או שימוש היא גלוי של אי בהילות. ולכן, לשבת עליה מבעו"י בדווקא, כדי להתיר טלטלו, אינו ישיבה של גלוי. אמנם, היכא שאינו בהול בזה, יכול לשבת עליה להראות לנו את זה. דהיינו, ישיבה לגלות דעתו שרי. ישיבה כדי להתיר, ובעצם אין גלוי דעת על מצבו, לא מהני. לכאו'.
- (צג) קצוהש"ח ק"י כ' הואיל וכאן המוקצה היא מחמת איסור, לכן לא שייך שום היתר של מוקצה בידו, דהא איכא למיחש.
- (צד) ברם, מביה"ל מבואר דהיכא שמונח במקום שיכול להזיק אחרים, מותר לטלטלו, וממילא מותר להניחו על ספסל אחרת, ולשבת עליה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (צה) ואינו משמע מביה"ל שהיא היתר רק משום היזק, אלא משמע שיש היתר גם של מוקצה בידו ברשות. הגם שאינו מוכח כן, לכאו' הכי משמע, מדכ' 'ממילא'. ועוד, סתימת המ"ב היא להקל.
- (צו) נמצא, עגלה שנפל ממנו גלגל, בציורים שאכן נאסור מצד סעי' זו, אם הוא עדיין בידו, מותר להמשיך לטלטלו למקום בטוח. ואע"פ שזה מוקצה גמור, ולא היה ברור דעת מ"ב בזה, מ"מ במקום הפסד גדול כזה, יש לסמוך על מג"א.
- (צז) והנ"מ, כשהוא בידו ממש, כגון שהוא במדרגות, או בעליה או ירידה. אבל ברחוב 'שוה' שהוא רק דוחף ומגלגל, לכאו' אי"ז נקרא בידו.
- (צח) ע"פ כל התורה שלמדנו בדיני שברי כלים, פשוט, צלחת שנשברה לשניים, ודעתו לתקנו, מעשה אומן, היא מוקצה, דהא היא שברי כלי שאינו ראוי לשום מלאכה כמות שהיא, ומוקצה אע"פ שאין דרך העולם לזרוק אלא לתקן.
- (צט) אמנם, אוח"ש במילואים כ' דאינו מוקצה, הואיל ועומד לתקן. והוכיח כן מסעי' ט"ו דאמרי' סנדל שנפסקה רצועה פנימית עומד לתקן אינו מוקצה, חיצונה אינו עומד לתקן, מוקצה. אלמא כל היכא שעומד לתיקון, אינו מוקצה.
- (ק) וראוי להיות נבהל ונשתומם איך עלה זאת בידו. הא כל מה שלמדנו בכל דיני שברי כלים היא דלא כזה. ולדידיה, מדוע צריך היתר של אגב אביהן, הא עומד לתקן. ועל פי טעות זו כ' כל הל' שברי כלים.
- (קא) וכ"ת, הא יש לו ראייה מסעי' ט"ו, המעיין שם יראה שאין שום ראייה או הכרח או משמעות או רמז לדבריו. דשם איירי בסנדל, ומבואר בכמה מקומות בסוגיין, דסנדל ראוי לאיזה מלאכה, לכסות כלים וכדו', ועוד, דראוי ללבישה ע"י גומי. ושם מבואר דאם הדרך לזרוק, מוקצה, והיינו דינא דחיצונה. ואם הדרך לתקן, כגון פנימית אינו מוקצה, כדיני שברי כלים הראויים לאיזה מלאכה ואינו עומד לזרוק. ודבריו צ"ע טובא.
- (קב) **מ"ב סקס"ג**. לפני שנעיין במ"ב הזו, עלנו להקדים מה ששנינו בסוף סי' ש"א סעי' מ"ו שאסרו חז"ל לטטול בגד רטוב גזירה שמא יבא לסחטו. הארכנו על זה במלאכת דש, הגם שאינו ענין של דש אלא ענין של מלבן. כי דש סוחט עבור מימיו, ואילו מלבן סוחט עבור הבגד. והגזירה כאן היא משום מלבן.
- (קג) ומבואר שם, והארכנו על פרטיהם, שיש כמה קולות בהאי גזירה.
- (קד) כגון אם אין לו בגד אחר, או שהוא בגד שאינו מקפיד על מימיו; דהיינו אינו מקפיד שישאר רטוב כגון מטלניות ובגדי ים. וכן, אינו אסור אלא במים מרובים ולא מים מועטים, ואולי נוכל ללמוד הגדר בזה ממ"ב כאן.
- (קה) עוד היתר מבואר שם בא"ר ומג"א, ומקורם הוא גמ' להדיא, דע"י עקר בנ"א שרי. ומבואר שם בתוס', שעשר לאו דווקא, ה"ה שתיים, וליכא למיגזר, הואיל ומדכרי אהדדי. וצע"ק מדוע מ"ב משמיט היתר זו.
- (קו) עוד היתר, רק במים חיישינן שיסחוט, אבל שאר משקין, הרי מה יועיל הסחיטה, הא מלוכלך היא, ולכן לא חששו אלא במים.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- קז) ועיי"ש מה שהארכנו בכתבנו על מלאכת דש, שהבאנו כל הדיונים ושאלות ופרטים בהאי ענינא.
- קח) מ"ב כאן סקס"ג, איירי בבגד רטוב שתלאו לייבש בע"ש, והשו"ע איירי לענין טלטול הקנה דימיהם שהיה כשמל"א. וכ' המ"ב דע"כ איירי בבגד שנתייבש קצת מבעו"י, "דאם היה טופח ע"מ להטפח בבין השמשות אסור לטלטל החלוק כל השבת, דמגו דאיתקצאי" עכ"ל.
- קט) קודם כל, חזינן שהמ"ב גילה לנו מים מרובים היא טופח ע"מ להטפח, מים מועטים היא פחות מזה.
- קי) והנה, לכאן דברי המ"ב קשה טובא, דהרי המ"ב בסי' ש"י סקי"ט מביא לנו הגבלה בגמ' בדיני מגו דאיתקצאי, דאם היה 'גמרו בידי אדם', לא אמרי' ביה מגו דאיתקצאי.
- קיא) ומה זה גמרו בידי אדם. מסביר לנו המ"ב שם, כל שודאי יהיה ראוי באמצע שבת, זה גמרו בידי אדם, ואין אומרים על זה מגו דאיתקצאי.
- קיב) ודוגמא בגמ' היא קדירה של טשולנט שהיא חי ביהשמ"ש, ואינו ראוי לאכילה עדיין, אעפ"כ מותר לאכול ביום השבת כשיהיה מוכן, ולא אמרי' עליה מגו דאיתקצאי, הואיל וגמרו בידי אדם וודאי יהיה מוכן בשבת.
- קיג) וא"כ קשה על מ"ב, איך אמר שבגד הזו מוקצה לכל השבת, הא כל בגד שתלאו בע"ש, ודאי מוכח מאה אחוז דבאיזה זמן במשך השבת יגיע לשלב שאינו טופח ע"מ להטפח, אז שוב לא יהיה מוקצה. וא"כ נימא עליה גמרו בידי אדם, ואינו מגו דאיתקצאי.
- קיד) וכ"ת, איירי כשהוא מושלך רטוב לגמרי בקרן זוית, ואז אינו ודאי שיתייבש, הא זה אי אפשר, כי מ"ב איירי כשתלאו לייבש. [כתבתי הנ"ל בימות הקיץ. ועכשיו בימות החורף מוכן לכאן, כי אם תלאו בחורף לייבש, וירק עליו גשם, או שהיה רטוב מאוד, ותלאו בביתו, אינו מוכח שלא יהיה טופח ע"מ להטפח בסוף השבת. ועיי' במציאות!]
- קטו) שלמי יהודה בשם רחפ"ש הסכים עם כל מה שאמרנו, ואה"נ היקל היכא שודאי יהיה יבש במשך השבת, וע"כ המ"ב איירי היכא שלא היה ודאי, כגון שתלאו בחוץ. וזה סתום במ"ב. וכ"כ רש"ז במנח"ש קי"ח.
- קטז) ולדינא, כ"כ אג"מ קי"ט, אלא שאינו ברור אי אומר כן לדינא או אפ' בדעת המ"ב. וכ"ז דוחק.
- קיז) ואולי יש לפרש דברי המ"ב, דהא דגמרו בידי אדם מהני, היינו בממ"ג, כדמבואר התם. אבל כאן שהוא מוקצה מחמת איסור, בזה אין יסוד של גמרו בידי אדם. וכ"ת מאי שנא, י"ל, דבגמרו בידי אדם מצינו דעת הפמ"ג וחזו"א^{קב} שס"ל דהיכא שיהיה מותר בהמשך, מותר גם עכשיו על שם העתיד. וזו שייך רק בממ"ג, אבל פשוט דבממ"א לא יתכן לומר הכי. [צל"ע טובא, אנן לא קיי"ל כפמ"ג וחזו"א, א"כ גמרו בידי אדם אינו חידוש במוקצה אלא חידוש במגו דאיתקצאי, ובזה ליכא לחלק בין ממ"ג רגילה, ומוקצה מחמת איסור. רצ"ע.]
- קידח) [דבר בעתו מה טוב, מנורה על כסא ליד הדלת, ורוצה להכניס המנורה והכסא אחר שכבה, כדי שלא ישחק עמו ילדיו, האם מותר לעשות כן בשבת. אע"פ שהבאנו שאלה זו באמצע דיבורים על גמרו בידי אדם, מ"מ

ק"ח עמ' 81.

ק"ט ה' כ"ב כ"ז.

ק"ב מ"א ט"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

כאן שייך כל האי סוגיא, דבבסיס לא אמרי' האי כללא, וגם אם ודאי יכבה באמצע שבת, עדיין נעשה בסיס קבא. ובעז"ה בדיני בסיס נחזור לזה.

ק"ט) אך טען ר' אלישיב, דלהניח דבר מוצר על הכסא שמהני לענין נירות לא מהני כאן, שהרי בביהש"מ, הכסא והמנורה היו בסיס לנרות, שאסור לטלטלם עד חצי שעה אחרי צה"כ, וא"כ נימא בהו מגו דאיתקצאי.

קכ) אך באמת יל"ע בזה, כי אה"נ אינו רשאי להכניס המנורה עד שעבר שיעור הדלקה, מ"מ לזו"ז ס"מ לכאן או ס"מ לשם, מדיני חנוכה אינו בעיה, א"כ כשיניח חלה על הכסא, נמצא היא בסיס לאיסור ולהיתר, והיתר חשוב יותר, ואפ' בביהש"מ היה רשאי לטלטלו מעט, כ"ז שהוא תוך ג"ט מהדלת, וא"כ איך אמרי' מגו דאיתקצאי על דבר שלא היה מוקצה. ובאמת, שמעתי שבחו"ש מיקל בזה.

קכא) ע' אג"מ שם, דגמרו בידי אדם אינו אלא כשהיה בדעתו להדיא להשתמש בו בשבת. סתימת הסוגיא אינו כן.

קכב) אם עד עכשיו המ"ב היה קשה, עכשיו המ"ב היא תמוה וצע"ג. הק' שבה"ל קכב איך המ"ב בכלל ס"ל שבגד הזו מוקצה, הא יש היתר לטלטלו ע"י ב' בנ"א, וכמש"כ – ובמוקצה אין היתר של טלטול ע"י שניים, ע"כ אינו מוקצה, אלא סתם חז"ל אסרו ליחיד לטלטלו מחשש מסויים, אבל דיני מוקצה מאן דכר שמיה. וא"כ איך המ"ב ס"ל דיש ע"ז מגו דאיתקצאי, הא אינו 'מוקצה' בכלל.

קכג) והוכיח כן ממג"א סי' ש"ה, דלהרטיב בגד אין בזה משום ביטול כלי מהיכנו, דהרי אינו עושה אותו מוקצה, אלא עושה אותו שייך לגזירה של חז"ל; וכל האי ענינא בסו"ס ש"א, אינו קרוב ואינו משתייך ואינו קשור לדיני מוקצה דידן.

קכד) ודברי המ"ב באמת צע"ג.

קכה) לדינא, אין להקל נגד דבריו הקדושים של המ"ב, אך בשעה"ד ובמקום הצורך יכול לסמוך על הני רבוותא שהזכרנו למעלה. ומ"ב צע"ג טובא.

קכו) ע"ע זכור ושמור להגרפ"א פאלק זצ"ל, דהיכא שנרטב הבגד בטעות, אינו מוקצה בכלל, דאינו דחייה בידים. וזו עוד קולא בסוגיין קכג.

קכז) אגב, ספוג, מטלניות של ספונג'ה, כשמל"א.

קכח) ביה"ל ד"ה דאסור, בסופו, וע"ע מ"ב סקפ"ב, וצ"ע כעת.

קכט) ביה"ל ד"ה גם, בגזירה להניח רפוי, כשדרכו להיות יותר חזק, האם תליא בדידיה או בדעלמא.

סעי' י"ז – לבנים

א) כ' שו"ע, סתם לבנים מקוצים הם, והיכא שנשתיירו מבנין, סתמן עומדים לישיבה, ואינם מוקצה. סדרום, גלי דעתיה דעומדין לבנין.

ב) ומ"ב ע"ז מפקפק האם היינו סתמא, אן דווקא במחשבה.

קבא דשאני בסיס, שכוונתו לעשותו מוקצה, וגמרו בידי אדם אינו נאמר אלא היכא שבא להוציאו ממוקצה, כגון התולה בגד לייבש, ומפזר תמרים לייבש, או הנותן טשולנט על האש, אבל לא היכא שעושהו מוקצה בידים.

קכב ג' ל"ג.

קכג עיין, כי לא עיינתי עכשיו, אלא כך זוכרני שכתוב שם.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ג) תורת שבת וערוה"ש כ' דכ"ז בזמניהם, אבל בזמננו אין סתמן עומדין לכך.
- (ד) ויל"ע אולי עכשיו בירושלים עיה"ק, אחרי שבונים המדרכה עם אבנים מרובעים יפים, הדרך להשתמש בהם ככסא, או doorstopper או שאר שימוש, וא"כ יתכן שבזמננו כאן יהיו סתמן עומדין לשימוש.

סעי' י"ח – קוץ

- (א) סעי' זו היא המקור לדון בהיתר טלטול במקום חשש היזק. והרמ"א הזכירו כבר בסעי' ו'. ובסי' תקי"ח ג"כ מוזכר מכללים הללו.
- (ב) וסוגיא זו אינו ברירא כלל, כי מצינו כללים כאן, ובסעי' ו' אינו ממש אותו דבר, ואילו בסי' תקי"ח מצינו כללים אחרים לגמרי.
- (ג) דהיינו, כאן בשו"ע איירי כשיש שאלה מצד מוקצה וגם מצד הוצאה, ויש חשש היזק לרבים, ושו"ע מתיר לטלטלו פחות פחות מד"א. ובכרמלית מותר לטלטלו בלהדיא.
- (ד) ומ"ב סקע"ז ביאר דהא דבעינן כאן רבים, היינו משום איסור חמירא של הוצאה, דאילו סתם מוקצה היה שרי בכל חשש היזק, אפ' אינו רבים.
- (ה) מ"ב סקע"ו מסיק דהיתר זו היה אם' כשהיה לסלקו מבעו"י.
- (ו) מ"ב סקע"ה דן אם זה רק בקוץ קטן, דאילו קוץ גדול הא נראה לעין כל. וכ' דבטלטול מן הצד ודאי שרי. וק', הא ה"ל טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, וא"כ מאי קמ"ל.
- (ז) ועוד קשה, הא איכא ילדים, ולהם לא מהני הא שניכר וגדול, הא יש חשש היזק.
- (ח) ועוד, ביה"ל מאאריך לגבי אבן, גדול וקטן, האם חד היא או רק גדול – וקשה, מה נפק"מ, הא אם יש חשש שיזוקו נתיר, ואם לא, לא; ומדוע אנו דנים בחד או לא.
- (ט) ואולי, הבין המ"ב דרק על 'חפצא' של מזיק הקילו, אבל דבר שאינו חפצא של מזיק, רק חשש שיזוקו בו בנ"א, לא. נמצא, קליפת בננה, או Kerb מכוסה בשלג לא. וזה חידוש וחומרא נורא.
- (י) ובסעי' ו' במ"ב שם מחלק בין זכוכית לחרס; ואי"ז קשה כ"כ, כי בזמננו היו מכסים כלים עמו, והיו מקנחים עצמם עמו, א"כ לא היה חוששין כ"כ להיזק מיניה.
- (יא) ומ"ב סקמ"ז התיר טלטול מחט המוקצה בביתו, מחשש היזק, הגם שלכאו' יכולים לכסותו.
- (יב) ומלבד כל קושיות הללו, בסי' תקי"ח מצינו סתירות להדיא למש"כ כאן. כי שם איירי בשפוד שצלו בו ומוקצה, דשו"ע אינו מתיר טלטול אלא שומטו לקרן זוית, ומ"ב סק"כ היינו טלטול מן הצד.
- (יג) ומ"ב סקכ"א כ' כההיא דש"ח סעי' י"ח, אלא שהתם [כאן] מותר טלטול להדיא ואילו בהל' יו"ט רק טלטול מן הצד, משום דליכא רבים.
- (יד) ותמיה נוראה, כי כאן מבואר דרבים היא רק מצד הוצאה, ואילו טלטול מבואר בסעי' ו', סקמ"ז, וסעי' י"ח, דלא בעינן רבים להתיר טלטול להדיא, ואילו בסי' תקי"ח מבואר דבלי רבים אינו מותר אלא טלטול מן הצד. וצע"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (טו) והואיל ואין בכוחנו ליישב ולבאר דעת המ"ב, נביא רק מה שהתירו הפוסקים למעשה.
- (טז) אבל דע, דתמיד יחפש עצה או קולא, כגון לטלטל גופו, או מן הצד, או שיכסה, וכו'.
- (יז) חו"ש היקל להצניע תרופה המוקצה, אם ירא שילדים ישיגהו.
- (יח) וכן היקל להזיז שולחן או כסא וכדו' שנפל ממנו הרגל, הגם שמדיני שברי כלים מוקצה, אם יש לחוש שאם ישען מישהו עליו, יפול ח"ו.
- (יט) 'רבים', ביאר שש"כ, דאין הכוונה שיהיו הרבה נפגעים חלילה, אלא שקל מאוד שמישהו ינזק מזה, וא"א לשמור כולם. ועיי"ש עוד דכ' ג' בנ"א.
- (כ) חו"ש כ' דאי"ז להמתין עד שישבר ויהיה חשש היזק, אלא אפ' טרם נשבר יכול לטלטלו. כגון שמשא. או מראה, או חלון, או מנורה^{קכד} אם מוקצה, ומונחים במקום דשכיחא הזיקא.
- (כא) שלג וקרח, ג"כ בכלל סכנה, לפעמים, ונתיר איסור דרבנן כגון מוליד כשיש חשש רציני. ויל"ע אי מלח המיוחד לזו היא מוקצה או לא; דאין להתיר מחמת שעומד לזה, כי כבר אמרנו דמכשירים בחדר מיון עדיין מוקצה הם.
- (כב) חו"ש כ' דביהכנ"ס של יחיד אינו מקום דרבים. דהיינו תלה אם הוא ברשות הרבים או רשות היחיד.
- (כג) ר' פאלק התיר לנו להגביה קליפת בננה המונח במקום מסוכן.
- (כד) היזק רוחני, כגון צפרניים קצוצות בסביבת מעוברת, מסברא היינו אומרים עכ"פ סכנה היא, אך החו"ש כ' רק היזק גופני. ר' אלישיב בתשו' נחית שיחשב היזק.
- (כה) לא מצינו שחייב לעמוד שם ולהזהיר אנשים לשמור.
- (כו) מעשה שהיה, חלוק נשבר, ונשבר Jagged Edges שהיה סכנה לילדי הבית. להסירם אינו רק מוקצה, אלא גם סותר ע"מ לבנות וכשאינן גוי, יסירם בשנוי^{קכה}. וכ"ת, הא בעינן רבים כדי להתיר דבר מלבד מוקצה, י"ל, ע"פ שש"כ הנ"ל, עלול הזיקא נקרא רבים.
- (כז) ואפ' אם לא היה שם ילדים, עדיין מסוכן הוא הואיל והוא שקוף, ואינו נראה לעין כל.

סעי' י"ט – סולם

- (א) מסעי' הזו מבואר דג' סולמות יש. יש סולם של עלייה שעשוי להטיח בו גגות, וזה מוקצה. יש סולם של שובך, שאינו מוקצה אך לא יעשה כדרך שעושה בחול ויבא לצוד ולכן אסרו להוליכו משובך לשובך. ויש סולם שבבית שאפ' אם הוא גדול אינו מוקצה בכלל.
- (ב) והטעם דסולם של עלייה היא מוקצה, בראשונים יש שיטות, די"א מראית העין, וי"א משום דאינו כלי אלא היא כקירות הבית. ומ"ב משמע שהיא משום מראית העין. ערוה"ש נקט כצד השני.
- (ג) נפק"מ, סולם של קבלנים בזמננו, דלפי ערוה"ש אין סיבה לאסור, ואילו למ"ב לכאו' יש מראית העין. ואכן אסרו אחרוני זמננו.

^{קכד} היכא שאין המנורה עצמה סכנה, יסיר רק הזכוכיות שהם רק כשמל"א. ואילו המנורה היא ממח"כ.
^{קכה} יל"ע מהו שנוי, כי בזה הדרך לבעוט, או לשמט עם מקל.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ד) ויל"ע, סולם זו של עלייה, טרם הגזירה מה היה דינו, האם היה כלי היתר, שתכליתו היא להיות מדרגות, או"ד היא כשמל"א דמסייע במלאכות אסורות. ומסתימת המפרשים, משמע שבלי הגזירה לא היה מוקצה בכלל.
- (ה) ומצינו שנחלקו בו גדולי הפוסקים, שר' ניסים בחו"ש ס"ל דיהיה כשמל"ה, ואילו רש"ז חולק ומביא ראיות להוכיח שיהיה כשמל"א. ומח' זו היא נפק"מ גדולה בכל סוגיית כשמל"א!
- (ו) ביה"ל מביא שיטות דסולם זו אינו מוקצה אלא דינו כשל שובך, דמותר לנטותו, ורק הולכה ממקום למקום אסרו.
- (ז) בס' תקי"ח סעי' ד' איירי בדין סולמות ביו"ט, והתם צידה מותרת, ולכן של שובך אינו מוקצה. וסולם של עלייה אסר שם השו"ע, וביאר המ"ב משום מראית העין.
- (ח) אמנם, לענין סולמות שבבית, שהמ"ב כאן היקל לגמרי, שם מביא מח' בזה, ומסיק דאין להקל אלא ברשה"י, אבל ברשה"ר נכון לכתחילה להחמיר – וזה סתירה למש"כ כאן. וצ"ע.
- (ט) מעשה שהיה, בליל שבת כמה בחורים היו נעולים בחדר, שהידית נשבר, ולא היה אפשרות לצאת אלא אם הביאו סולם של קבלנים לחלון גבוה, ובזה היו יכולים לצאת מבחוץ. והתיר ר' אלישיב ע"י עשר אנשים.
- (י) ולכאן נימוקו, שס"ל דסולם זו כלול בהגזירה, שהיה מפני מראית העין. ולכן היה מוקצה מחמת איסור. ובממ"א מצינו היתר של עשר בנ"א, כגון האי דבגד רטוב, וא"כ ה"ה היקל כאן. אלא שק"ק, דהבאנו דתוס' שם כ' ה"ה שניים.

סעי' כ' – כ"ב: דיני יחוד כלים

- (א) מבואר מכל הסוגיא דיחוד מהני רק מבעו"י ולא בשבת עצמה. ופשוט שכן, דהא קיי"ל מגו דאיתקצאי.
- (ב) ואם זה היה כל הטעם, דבר שהיה כלי בכניסת שבת, ונשבר ונעשה שברי כלים המוקצים, ומיחדה עכשיו בשבת להיות כלי, יהני, כי אין עליה מגו דאיתקצאי.
- (ג) וע"כ אין אומרים כן, דאל"ה בטלת כל תורת שברי כלים, וכל סוגיא דיחוד מבואר דלא כזה. וק', מדוע באמת לא אמרי' כן. וכה"ק קצוהש"ח^{קכ}, ונשאר בצ"ע.
- (ד) וע' ביצחק יקרא להגר"א נבנצהל שליט"א דכ' משום תיקון מנא או נולד, דעכשיו שמייחדו, עושהו כלי.
- (ה) והנה, זה חידוש הנורא שיש איסור תיקון מנא או נולד במחשבה גרידא, כי לא מצינו כוותיה בכל הל' שבת. ועוד, דמסוגיין מבואר דלא מהני, ואילו לדבריו, הל"ל שאסור לעשות כן, אבל אי עשה כן יהני.
- (ו) עכ"פ, צ"ע מדוע לא מהני, אך הכי קיי"ל בלי שום ספק, שיחוד לא מהני אלא מבעו"י.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ז) וגוי שיחד בשבת, ג"כ אומרים עליו מגו דאיתקצאי. כ"כ ערוה"ש מ"ח. [וע' מ"ב ש"י סקי"ג וי"ד דמבואר דגוי מהני, התם אינו בדבר שאינו ראוי, אלא בדבר שאסור לישראל לעשות].
- (ח) כשמייחד, מהני לעשותו כלי שמלאכתו להיתר. כך מבואר בסקמ"ח, ועוד מקומות.
- (ט) בסוגיא דיחוד מתבאר שיש ב' סוגי יחוד. יש יחוד בדבר שעומד להכי, ויש יחוד בדבר שאינו דרכו בכך. ובשני סוגים הללו מצינו כללים חלוקים.
- (י) סעי' כ' איירי ביחוד דבר העומד לכך, ואילו סעי' כ"א איירי בדבר שאינו דרכו בכך.
- (יא) וביחוד של סעי' כ', דבר שרגיל, מבואר שיותר קל לעשותו כלי, ומהני מחשבה מבעו"י, או מעשה שיכינו לשימוש, או שישתמש בו פעם אחת מבעו"י; כ"ז מבואר בסעי' כ'.
- (יב) ואילו בסעי' כ"א, דבר שאינו רגיל כ"כ, בזה אינו נעשה היתר עד שעשה מעשה להכינו לשימוש, ואינו מספיק מה שחשב להשתמש בו.
- (יג) משל בעלמא, חול בחוף הים^{קכ}, וכן חול באתר בניה מוקצה היא. ולעשות ממנו 'ארגז חול', ^{קכ}Sandbox, לכא' זה משתייך לסעי' כ' ולא לסעי' כ"א; כי לכא' דבר רגיל הוא^{קכט}.
- (יד) ולכן, יותר קל לייחדו לשימוש, כי הא דסעי' כ'. כגון חשב עליה מבעו"י^{קל}, שימוש בו פעם א', או עשה מעשה, כגון לשפכו לתוך הארגז.
- (טו) והא דחשב עליה מבעו"י, כ' שו"ע דהיינו אפ' לחשוב עליה בע"ש להשתמש בו ביום חול, ואז נעשה כלי. אמנם, מ"ב סקפ"ו בשם א"ר בשם כמה ראשונים ס"ל דבעינן מחשבה להשתמש בו בשבת עצמה. והא דמ"ב סקק"ג סותם כשו"ע, אינו סתירה למש"כ בסקפ"ו, דבסקק"ג רק מבאר דעת המחבר.
- (טז) ובעיקר דינא דארגז חול - שאינו מוקצה, כגון שהשתמשו בו כבר כמה פעמים - יל"ע, האם היא מלאכתו לאיסור או מלאכתו להיתר. [אה"נ אינו כלי, מ"מ אי"ז מונע אותו מלהיות 'אינו מוקצה', כי יחוד מהני לעשותו מוכן, ובלעדו היה ממ"ג, ולא מוכן לשימוש בכלל].
- (יז) כי, בארגז חול, בונים, לשים, כותבים, מציירים, חורשים, וכו', וא"כ לכא' זה אסור בשבת. או"ד, עומד לשחק עמו סתם, ולא דווקא לעשות עמו מלאכות הללו. ולמסק' נראה שמלאכתו לאיסור ולהיתר, ואינו מוקצה. ואע"פ שיש פוסקים לכאן ולכאן, אין לנו לדון אלא לפי המציאות שיש לנו בזמננו. וכפי המציאות הנפוץ אצלנו, כך יהיה דינו.
- (יח) ואפ' תימא היא כן מוקצה, מ"מ תלוי על הא דר' משה^{קלא} דס"ל דכשמל"א של קטן שלא הגיע לחינוך, הגם שאיכא איסור ספינן, מ"מ אינו כשמל"א, דמיוחד לשימוש של מי שאין לו איסור. וזה שייך רק כשהיא מיוחד רק לטנים שלא הגיעו לחינוך, אבל אם מיוחד גם לילדים יתר גדולים, ר' משה יאסר, כי לא היקל אלא כשהוא מיוחד דווקא עבור תינוק שלא הגיע לינוך.

^{קכ} מה דין חול בחוף פרטי?

^{קכח} כל הדיון לגבי יחוד להיות משחק, תלוי על ח' מחבר ורמ"א בסעי' מ"ה לענין כדור, האם יחוד למשחק בעלמא נקרא יחוד למעשה.

^{קכט} בא"י ודאי המציאות כן. ובחו"ל, שמעתי שהילדים שם מפונקים יותר, ואינו משתמשים אלא בחול יותר דק. ועם כל זה, לכא' דבר מוזר לייחדו לכך. ועיין במציאות.

^{קל} להשתמש בו פעם אחת, וכ"כ מ"ב צ"ז דכן הוא עיקר הדין.

^{קלא} ה' כ"ב כ"ז. ויל"ע לפי דעת ר' משה, מה דינו של ציוד רפואי המיוחד לפיקו"נ. או כשמל"א המיוחד דווקא לגוי.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יט) יל"ע, לפי המ"ב דבעינן שיחשוב עליה להשתמש בו בשבת, על הצד שהיא כשמל"א, האם מהני לחשוב שתינוק ישחק בו בשבת. לכאו' כן. וה"ה, אם מיחד איזה דבר להיות כשמל"א, ושישתמש בו בשבת לצורך גו"מ, מהני.
- (כ) [גם בלא"ה, הרי כאן מייחדו לעולם, ובזה קיי"ל להתיר בכל אופן, כדמבואר בסעי' כ"ב. אך עדיין כדאי לדון בזה, ללבן המושגים כאן.]
- (כא) עוד דוגמא, לייחד אבן להיות Doorstopper, לכאו' רגיל בכך, ומהני לחשוב עליה מבעו"י להשתמש בו לשבת אחת. וכ"כ אוח"ש^{קלב}.
- (כב) והרוצה ליחד אבן א' מתוך גל להיות Doorstopper שלו, חייב לבררו קודם, ואינו יכול לברר כולם, ואין אומרים בזה ברירא^{קלג}.
- (כג) ביארנו למעלה, ליחד דבר שאינו רגיל ועומד לכך, אינו די במחשבה לחוד, אלא בעינן יחוד יותר חמורה.
- (כד) כגון מעשה, וכגון שמיחדו בחשבה להיות כלי לעולם [אפ' בלי מעשה], ולא רק לשבת אחת. והפרטים של יחוד זו, מפורטים בסעי' כ"ב.
- (כה) הא דיחוד לעולם מהני, כ' בא"ח ופמ"ג, היינו שמיחדו בפה. אך, המ"ב צ"ג חולק, ומהני במחשבה לחוד.
- (כו) הא דאמרנו שמעשה מועיל לעשותו כלי, יש מי שכתב ה"ה השוטפו. ויש מי שחלק עליו. ולדינא מסתברא, כמש"כ המ"ב בסקצ"ד, דבעינן מעשה המוכיח. דהיינו, אם מיחדו לשימוש שמתאים שישטוף אותו קודם, אז שטיפה מהני, אבל המייחדו לשימוש שאינו שייך לשטיפה, אין השטיפה מועיל.
- (כז) כגון, המייחד אבן להיות Paperweight, אינו דבר הרגיל, ולכן שייך לסעי' כ"א, ובעינן יחוד החמור. ובזה, מסתבר שישטוף קודם שיתשמש בו, וא"כ השטיפה אכן יהיה מעשה.
- (כח) אבל המייחד אבן להניח מאחורי גלגל רכב שלו, אין זה יחוד רגיל, ואפ' אם עושים כן, לא שוטפים לפני כן, ולכן אין השטיפה מהני לזה. כך משמע ממ"ב^{קלד}, ועוד יותר מדויק מדברי החיי"א^{קלה} שהוא מקור המ"ב.
- (כט) לצבוע אותו, או להחליקו, כל אלו הם מעשים גמורים שנותנים לה תורת לכלי. וכן עיטוף וכסוי, ע"ע שו"ע סי' ש"ג סעי' כ"ב.
- (ל) לייחד אבן לזרוק במחאה, יל"ע אם זה עומד ורגיל להכי. ומסתברא דלא, ולכן צריך יחוד של סעי' כ"א. כגון יחוד לעולם [פרטיו לקמיה]. או שיעשה מעשה. ומסתברא, דבהא שטיפה אינו מעשה. ויהני אם יכתוב עליו 'לכבוד שבת קודש'.

קלב י"ט רל"ז.

קלג למה לא?

קלד וע"ע מ"ב סקל"ד שלכאו' מדויק כן.

קלה ס"ו ז'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לא) עד כאן דיברו על יחוד לעולם או מעשה. וממ"ב סקצ"ג מבואר אופן אחרת לעשות כלי, והיא אם 'רגיל' להשתמש בו בחול [דהיינו, אינו הדרך לעשות כן, אבל הוא עצמו רגיל בזה]. ובזה אי"צ יחוד ואי"צ מעשה.
- (לב) וכמה היא רגיל? ע' מ"ב רנ"ט סק"ב דמביא מהב"ח דאפ' ב' פעמים נקרא רגיל.
- (לג) היכא שבעינן יחוד לעולם, ביאר החו"ש דאין הכוונה שמיחדו לעולם ועד ולנצח נצחים, אלא הכוונה היא שאינו מגביל שימוש. כגון, מי שכואב רגלו, ולוקח מקל עץ מהיער ומייחדו להיות המקל שלו, הרי להשתמש בזה בתוך העיר [לאפוקי טיול בטבע] אינו דבר רגיל ומסתברא דבעינן יחוד לעולם של סעי' כ"א. ולכן, המייחדו להיות מקל שלו עד שיתרפא רגלו, זה יחוד לעולם, דזה עד כלות הצורך בשימוש, הגם שלא ישמרו עד פעם הבאה. משא"כ מי שמתשמש בזה עד שיקנה מקל רגיל אחר שבת, הר"ז מגביל שימוש, ואינו יחוד לעולם. [כשעשה מעשה, או השתמש בו בחול, ע' למעלה].
- (לד) וכדברנו מבואר גם בשבה"ל^{קל}, דהיכא שמיחד איזה דבר לשימוש של כלוי, כגון נייר לקנח עצמו, זו נקרא יחוד לעולם, שהרי מיחדו לשימוש א', ואז שוב אינו ראוי לשימוש. והא דבעינן יחוד לעולם, היינו באבן וכדו' שאחר השימוש שיחד עבורו חוזר להיות כאבן רגיל שהיה מקודם.
- (לה) ויל"ע לדברי שבה"ל, האם יחוד אבנים לזרוק במחאה, האם זה שימוש של כלוי, או"ד אחר שזרקו נעשה כאבן רגיל. לכאו' להחמיר, ויחוד לשבת א' לא מהני.
- (לו) והיוצא מדברי פוסקים הנ"ל, לייחד אבן להיות משקל עד שיהיה לו פנאי לקנות אחרת, זה אינו יחוד לעולם. אבל כשאינו מגביל, זה יחוד לעולם.
- (לז) **יחוד מטבעות.** שו"ע סי' ש"ג סעי' כ"ב, וביארו המ"ב שם, הא דאי' במשנה וגמ' שבת סה.::, קושרת אשה מטבע לבגדיה בע"ש, ולא בשבת עצמה, דיחוד לא מהני ביה, רק מעשה, משא"כ אבן גם מחשבה מהני.
- (לח) דהיינו, מדמה אבן לסעי' כ', ומטבע לסעי' כ"א. נמצא, מורה הוראה הרוצה לייחד מטבע להיות כלי למדידת גריס, או מי שרוצה לייחד מטבע להיות חלק מ'קולקציה' שלו, Coin Collection, מהני יחוד לעולם, מעשה, או רגיל בכך.
- (לט) וע' חזו"א^{קל} דטען שיחוד מעות אינו אלא יחוד לפי שעה, ולא אהני יחוד במטבע לעשותו כלי, אלא תמיד שם מטבע עליה, דהרי עתיד הוא להחזירה כשיהיה צורך בכך.
- (מ) דהיינו, בשלמא אבן, אין לו שום סיבה להחזירו להיות מוקצה, אלא מסתמא ישאירו כמות שהיא, משא"כ מטבע, הואיל ויש לו שוויות, א"כ לא בטל מעליה האי שוויות, וא"כ אין היחוד שלו יחוד גמור.
- (מא) אלו ואלו מודים שמטבע שאינו בשימוש, שמהני יחוד. וגם, היכא שנקבה, או Weld, כגון לעשות מהם חפתים, אינו מוקצה.

קל' ה' מ' ג'.
קל' מ"ב י"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (מב) וגם, מטבע שאדם קיבל מאדמו"ר, ומיחדו להיות זכר/סגולה/תכשיט, לכאו' בהא יסכים חזו"א שמהני ביה יחוד, שהרי בזה לכאו' לא יבא להוציאו, גם בשעה"ד, וא"כ יחודו היה יחוד גמור.
- (מג) נמצא, לא מצינו שנחלקו אלא במורה הוראה, או במי שיש לו קולקציה.
- (מד) וק, הא אמרנו שמקור מ"ב היא שו"ע, ומקורו היא גמ' ומשנה, וא"כ איך החזו"א חולק על המשנה. ועיי"ש בחזו"א, ונראה מדבריו דהמשנה איכא לאוקים היכא שעשה מעשה מבעו"י, כגון שעטפו בבגדו, ובזה מהני לעשותו כלי. ורק שרש"י שם מבואר שיחוד לעולם מהני, שהיא מקור שו"ע ומ"ב; בזה חלק החזו"א.
- (מה) ולכאו', סברת החזו"א לומר שלא מהני יחוד, לכאו' באותו מדה שייך גם אצל מעשה. א"כ החזו"א היא 'מורה במקצת'. ועוד, הרי זה מ"ב ושו"ע ורש"י, וכל המפרשים באמצע, נגד החזו"א.
- (מו) וכ"ת, הא סברת החזו"א אלימתא היא, י"ל, דס"ל למ"ב ושו"ע וכו' דמה שיהיה יהיה, ודנים עכשיו כפי היחוד שעושה עכשיו. ואם עכשיו מיחד ואומר ברצינות וכנות שמיחדו כך לעולם ועד ולא יציאו, נעשה ככלי. החזו"א ס"ל דהואיל ויש לו שוויות, א"כ עדיין מעות היא, ואינו יכול להוציאו מידי כך, עכ"פ במחשבה ליחוד, הגם לעולם.
- (מז) והגם שהחזו"א היא נגד כל המפרשים, וכנ"ל, למעשה אינו מומלץ לנהוג כשו"ע, מטעמי חינוך. רק לענין מורה הוראה יל"ע מה יעשה.
- (מח) ולענין מי שיש לו קולקציה, לכאו' אינו ממש דומה להא דמורה הוראה, כי המורה הוראה הוציאו מתורת מטבע ועשאו ל'מטר', ואילו האוסף מטבעות, אוסף מטבע ואינו מוציאו משם מטבע, וא"כ אולי גריע טפי לכו"ע.
- (מט) וע' באוה"ש^{קל} דכ' שבאלו החזו"א יסכים להתיר. ולפי דברנו, במטבע שהיא עדיין בתוקף, אולי גם המ"ב יסכים, דהרי לא הוציאו מלהיות מטבע.
- (נ) ועוד, האוה"ש שם כ' דלענין יחוד מטבע, י"א מהני וי"א לא מהני. ולכאו' לא צדק בדקדוק לשונו, כי אינו י"א וי"א, אלא שו"ע ומ"ב ורש"י וכל המפרשים כולם, נגד דעת החזו"א. והל"ל 'מותר, והחזו"א אסר'.
- (נא) ולדינא, לא נשאר לנו אלא הא דמורה הוראה, האם יכול להקל לכתחילה. ועיין.
- (נב) גרעיני משמש, מנהג ילדי א"י היא לשחק עמהם, וקוראים להם בירושלים 'אג'ואים', וב"ב 'גוגואים'. ויל"ע בזה מכמה אנפי. קודם כל, האם יחוד של קטן מועיל בכלל.
- (נג) ושש"כ^{קלט} בשם א"ר פמ"ג ותוס' שבת, יחוד של קטן אינו כלום, כי מעשיו של קטן הוי מעשה, מחשבה של קטן אינו כלום. נמצא, אם מייחדו במחשבה ליחוד לא מהני. אמנם, אם שטפם, וניקה אותם, הר"ז מעשה, ומהני אפ' בקטן. וכ"ש כאן כשהוא יחוד בהסכמת ורשות הוריהם.

קלח י"ט של"ו.
קלט כ' פ"א ועוד.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (נד) עוד שאלה, האם יחוד למשחק בעלמא נקרא יחוד לשימוש. ונחלקו בזה שו"ע ורמ"א בסעי' מ"ה לגבי כדור, ואשכנזים מקילים.
- (נה) נמצא, ילד אשכנזי שניקה אותם מבעו"י, אינו מוקצה. ויל"ע, בשבת עצמה, אחרי שאכלו המשמש בשבת עצמה, האם הגרעין מוקצה, כי הרי אי אפשר ליחד בשבת גופא. או"ד, ראוי הוא, ולא היה מוקצה ביהשמ"ש שנימא עליו מגו דאיתקצאי.
- (נו) --וכ' חו"ש, דהגרעין נעשה מוקצה. וק', הא מדוע אינו שברי כלים. ויל"ל, הנ"מ בדבר שהיה כלי, ונשבר וראוי לאיזה דבר, שהכלי החדש יורש השם כלי ממה שהיה קודם. משא"כ כאן, מעולם לא היה כלי אלא אוכל, ועכשיו נעשה כלי, וא"כ א"א להחיל עליה שם כלי.
- (נז) והק' שש"כ על חו"ש, וכי ילדים גרועים מבע"ח, שנלמוד בהמשך שקליפות וגרעינים הראויים לבע"ח לא נעשו מוקצה, וה"ה כאן נימא שראוי לילדים. וע"כ צ"ל בדעת חו"ש, כשהיה אוכל, ועכשיו נשאר רק הגרעין, כשראוי לבע"ח לאכילה, שם אוכל לא פקע מיניה, אבל לעשות אוכל לכלי, לזה לא מהני לא בע"ח ולא ילדים, ואין ראיה מבע"ח דלא כזה.
- (נח) אמנם, כשנלמוד סעי' כ"ז נראה שמאכל בהמה אין לו דין אוכל אלא דין כשמלל"ה - כך מבואר שם מפמ"ג - נמצא, אכן צדק השש"כ דאוכל שנעשה כלי לבע"ח באמצע שבת אינו מוקצה, וה"ה במשמש נימא הכי, שנעשה כלי לילדים. --
- (נט) וכ"ת, שייחד אותו מבעו"י, בעודו פרי, שהגרעין יהיה כלי, י"ל, דבר שלא בא לעולם, ולא מהני ביה יחוד.
- (ס) ובאמת נראה, לכאו' בא"י, גרעין של משמש אינו צריך יחוד בכלל, דלהכי עומד, להיות משחק. ובשלמא כשנתפרק בשבת, לא היה מוכן בזה ביהשמ"ש, וא"כ תלוי בחו"ש ושש"כ הנ"ל, אך כשנתפרק מבעו"י, הרי היא משחק בפנ"ע. ולכן, אכלו משמש מבעו"י, וילד מצא הגרעין רק בשבת עצמה, אינו מוקצה, דהיה מוכן ביהשמ"ש מאליו להיות משחק.
- (סא) **יחוד למטרה שאינה חשובה.** הבאנו דאשכנזים יכולים לייחד למשחק. ומצינו גם למזכרת, כגון מטבע/ערבה מאדמו"ר, וה"ה לכאו' שברי צלחת מאירוסין. ויל"ע, מי שקיבל התעוררות תושבה מבקבוק שמן שנשבר, האם יכול לייחדו להיות ה'שערי תשובה' שלו, שהרי זהו יחוד שאינו חשוב, וגם, הוא היחיד בעולם שעושה את זה, ואולי בזה אשכנזים יסכימו לספרדים. ועיין.
- (סב) **מוקצה במחובר.** כאן המקום לדון בסוגיא גדולה, האם דבר מחובר מוקצה או לא. כגון עשבים, קנים, מתג שאיננו מחובר לחשמל, 'שנדלייר', נברשת, Chandelier, מנורה תלויה, האם מותר לנענעם.
- (סג) סי' של"ו סעי' א' עוסקת באיסור משתמש באילן, וכ' הרמ"א דכ"ז באילן וכדו' שהם קשים, ואיכא למיחש שמא יתלוש. משא"כ קנים הרכים, מותר להשתמש בהם אף שהם מחוברים.
- (סד) ומפורש להדיא, דאין איסור משתמש באילן אצל קנים הרכים. ומשמע מסתימת הלשון, דמותר לחלוטין, דהיינו אין לחוש מצד מוקצה.
- (סה) ואכן, להדיא מבואר כן ממ"ב, דלקמן בסי' של"ו שם בסקמ"ח, העוסקת באיסור להריח פירות גזירה שמא יתלוש לאוכלו, מבואר דמותר להריח הדס, דהואיל וליכא למיחש שמא יתלוש דהרי א"א לאוכלו. ומסיים מ"ב שם דלענין טלטולו, ע' לעיל בענין קנים הרכים.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (סו) הרי לפניך, המ"ב למד שקנים הרכים היא היתר כללי בשימוש ובטלטול, ולא רק בשימוש כשאינו מטלטלו.
- (סז) ובשעה"צ שם סקמ"ב כ' דלפי מג"א בסי' שי"ב יהיה מוקצה, אך כבר הקשו עליו הרבה אחרונים.
- (סח) וכשנעניין בסי' שי"ב, נראה שהוא מח' מפורשת שחור על לבן. דהשו"ע שם סעי' ו' איירי לגבי קינוח בעשבים מחוברים, ומתיר, ובלבד שלא יזיזם.
- (סט) והמג"א הוכיח מכאן, דיש איסור מוקצה במחובר, והשו"ע מתיר רק כשמזיז גופו ע"ג העשבים. והמ"ב בסקי"ט 'היינו' שלא יתלשם, ומשום קוצר. ובשעה"צ כ"ב ביאר כוונתו דבא לאפוקי מהמג"א [ומפשטיה דשו"ע], דעשבים מחוברים אינם מוקצה.^{קמ}
- (ע) וכ"כ שם סקי"ז, עשבים מחוברים לא הוי מוקצה. וזו משמע אפ' תלושים.
- (עא) ומ"ב בשל"ו סקכ"ד לגבי הליכה בעשבים ארוכים, שאם אחרי הליכה מצא בין אצבעי רגליו עשבים, יזהר שלא יסלקם בידו, דמוקצה הם, דבין השמשות היו מחוברים.
- (עב) ואן להקשות מכאן על כל מ"ב הנ"ל, דאולי כאן שאני, דביהשמ"ש היו מחוברים ומותרין, ועכשיו הם בצורה שונה ממה שהיה קודם, ולא היה 'מוכן' כזה ביהשמ"ש, אולי משום נולד.
- (עג) ובאמת, דעת המ"ב שאין מוקצה במחובר לאו יחדאה הוא. בספר שביתת השבת מביא דעת הבית יהודה שס"ל כן, ומק' על המג"א וכי שייך הקצאה על דבר שמחובר, ולא שמענו מעולם שיהיה מוקצה.
- (עד) וביאר בית יהודה ההבנה בזה, שהרי מוקצה היא גזירה אטו הוצאה, וכדי שלא יבא לעסוק בפנוי וסידור כל היום, ואילו דבר המחובר לא שייך הני טעמים, ולכן לא גזרו עליו מוקצה בכלל.
- (עה) והשביתת שבת עצמו שם^{קמא} מודה להבית יהודה שאין מוקצה במחובר, אך יש לו הבנה אחרת, דהואיל ואינו מוציאו ממקומו למקום חדש, ואינו יכול לעשות כן, אלא תמיד מחובר למקום שלו, אי"ז טלטול גמורה אלא טלטול במקצת. ודינו של טלטול במקצת ס"ל שזה לטלטול מן הצד, ומותר לצורך דבר המותר.
- (עו) ולכן, לטלטל עיניו של מת, היא טלטול במקצת שהוא לצורך דבר האסור, ואסור. משא"כ לטלטל עשבים לקינוח הוא לצורך דבר המותר, ומותר.
- (עז) ויוצא לפי הנ"ל, להזיז מתג שלא ידליק הנירות כשהחשמל יתחבר, מותרת לשני הטעמים, כי זה לצורך דבר המותר. וכן לנענע נברשת, אם הוא כדי לשחק עם תינוק, מותר. אך, כשמנענע הנברשת כדי שלא יטוף עליה מים, להבית יהודה מותרף ואילו להשביתת שבת היא לצורך דבר האסור, ואסור.
- (עח) ושניהם מודי למ"ב שמ"ב להזיז הדס, או עשבים לקנח עצמו.

^{קמ} אלו ואלו מודים שאין איסור 'שימוש' במוקצה. דלא כשלמי יהודה בשם רחפ"ש דהיתר של כלאחר יד אינו אלא בטלטול ולא בשימוש.
^{קמא} קוצר ל"ז באר רחובות.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (עט) ע' מנח"ש קמב שכ' דראה הרבה מקילים בזה קמג, אך המג"א וט"ז ופמ"ג ותפא"י גר"ז וקיצשו"ע אוסרים. וצ"ע, כי השמיט הא דמ"ב מיקל ג"כ.
- (פ) וכאן הקושי מתחיל. כי מ"ב אצלנו סקפ"א עוסק בעניני יחוד של זמורה מחובר, וחשש שמא יקטום, משתמש באילן וכו', וכ' שיחוד במחשבה לא מהני ביה, רק יחוד במעשה.
- (פא) ותמוה, הא ה"ל מחובר, ולדעת המ"ב שהארכנו למעלה מוכח שאין מוקצה במחובר; וכאן מבואר להיפך!
- (פב) ובאמת, השביתת שבת ובית יהודה, היו מקילים גם בזה, וא"כ המ"ב מוכח דלא ס"ל כמותם, וא"כ, המ"ב אין לו חברים, ואין לו הבנה! תו"ש כ' כמ"ב, והק' עליו תהל"ד, וכ' דמחמת זה הצדק עם הגר"ז שהסכים עם מג"א.
- (פג) ולקושטא דמילתא, אין זו הקושי היחידי. כי בסי' רע"ז לגבי נירות מאחורי הדלת, כ' מ"ב וביה"ל דאין הדלת מוקצה ובסיס לנירות, כי אדרבה, הדלת משמש להבית ולא הנירות.
- (פד) ולפי הבית יהודה אין צורך בזה, ואינו בסיס כי אינו מוקצה, הואיל וא"א להציאו לחוץ. ולפי השביתת שבת, אינו טלטול אלא טלול במקצת. [לפי בית יהודה קשה טובא, אך לפי שביתת שבת, אולי מ"ב נקט טעם יותר טוב, להתיר אפ' לצורך דבר האסור.]
- (פה) ועוד, אם המ"ב למד כשביתת השבת, בסי' שי"ב הל"ל אינו טלטול, ולא כתב כן, אלא כ' אינו מוקצה. עכ"פ, דעת המ"ב קשה טובא.
- (פו) ושאלו לר' אלישיב, והשיב, וכ"ה בשלמי יהודה, דבעצם, ס"ל מ"ב דיש מוקצה במחובר, ובזה מובן מ"ב כאן וסי' רע"ז. והא דשל"ו ושי"ב, איירי בעשבים, ועשבים דימיהם היו עומדים לקינוח או למאכל בהמה. ולכן, בין מחוברים, בין תלושים, אינם מוקצה אלא מוכן. ואילו כשנתלש בשבת, נעשה מוכן לדבר שלא היה מוכן מקודם [וכמש"כ למעלה].
- (פז) ולפי דבריו, עשבים דזמננו אסורים בטלטול. וכן, המתג או הנברשת, מוקצה היא, דלא היה עומד לשימוש בשבת. והדסים, איך היקל המ"ב בזה, הא אינו עומד לקינוח, לפי דברי ר' אלישיב. והשיב, דהיה עומד להריח, ולהכי נטעו אותה, וא"כ אינו מוקצה. ואה"נ כשנטעו על דעת ד' מינים, מוקצה היא.
- (פח) וק"ק על ר' אלישיב, איך היקל המ"ב בהדס ע"פ קנים הרכים, וכי גם קנים הרכים עומדים לקינוח? וצ"ע.
- (פט) ושבוי"י גם כ"כ בשם ר' אלישיב. ומצדד דדשא בגינה עומד לשחק עמה, ויסכים בה ר' אלישיב. וזו חידוש ע"ג חידוש.
- (צ) ובאמת, הקושי בדברי ר' אלישיב מובן מאליו, דסתום מאוד מאוד בדברי מ"ב, והיא אוקימתא גדולה מאוד. ועוד, איך יתכן שעשבים באיזה מקום נידח בעולם יהיה עומד לקינוח, ואילו אבן בגינה שלי אינו עומד לפתוח הדלת.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (צא) ודרשו מביאים רש"ז בכמה מקומות וחו"ש שישבו המ"ב באופ"א, ושמה שדבר מחובר אינו קולא ואינו חומרא, אלא דנין כל דבר כפי שהוא. והא דעשבים, האיל וסופו להיות ראוי, לקינוח ולאכילת בע"ח, נקרא ראוי גם מעכשיו הגם שהוא מחובר.
- (צב) ואינני מבין מילים הללו, איך דבר נעשה אינו מוקצה ע"פ שלב הבאה, הא נתיר כל ממ"ג עם זה; כל גליל נייר עומד להיות כלי, וכהנה רבות, וצע"ג.
- (צג) ועוד, המ"ב בשל"ו לגבי עשבים בין רגליו ה"ל להקל מחמת זה, ולא עשה כן.
- (צד) ומגודל קושי הענין, אולי יש להציע מהלך חדשה. אולי הגדר של טלטול היא להזיז דבר מכאן לשם. אבל דבר שמזיז, ותכף ומיד חוזר למקומו, ומעולם היה מחובר למקום התחלתו, אינו נקרא טלטול, שלא יצא ממקומו בכלל.
- (צה) כגון, עשבים שמנענע, חוזר מיד למקומו, וכן דשא, וכן הדס. והא דזמורה, אולי איירי בסוג כמו Vine, דכשמזיזו לכאן, אינו חוזר למקומו הראשון, אלא נשאר כאן לזמן מה, הגם שהיא מחובר למקומו הראשון, וזה נחשב טלטול, משא"כ הני קמייתא. ואסכים, הגדר אינו ברור ומוגדר.
- (צו) ובזה נוכל ליישב הא דדלת עם נירות דסי' רע"ז, דדלת אינו חוזר מיד ותכף למקומו הראשון, א"כ נקרא טלטול, ולהכי הוצרך המ"ב לטעמים דיליה.
- (צז) ועפי"ז, לנענע מברשת יהיה מותר, ואילו להזיז מתג יהיה אסור, כי זה חוזר מעצמו מיד, ולא השני. ולישען על רכב, יהיה מותר לפי"ז. כפתור, יהיה מותר לדעת המ"ב.
- (צח) ובאמת, בסי' שי"א מבואר דמותר לסוך המת – הא דוחף הבשר כשסח אותו. ואה"נ החו"ש כ' דצריך ליזהר טובא שיהא ידחוק הבשר אפ' מעט, מ"מ פשטיה וסתימת כל הסוגיא וכל המפרשים ונו"כ היא שמותר בכל אופן. ועפי"ד מותר, כי כשלוחף הבשר, מיד ותכף חוזר למקומו, ולכן לאו שמיה טלטול. משא"כ להזיז אבר מהמת, אסור, אע"פ שהיא מחובר.
- (צט) עוד רמז לדבר, היא הא דסי' ש"ב סעי' י"א מקנח ידו בזנבו של סוס ושל פרה. והק' ביה"ל הא משתמש בבע"ח. והביא תו"ש דאיירי בתלוש. וביה"ל מבין שזה דוחק גדול, ולכן מצדד דטלטול שער לחוד אינו כלום. ועפי"ד יש מקום לחילוקים הללו.
- (ק) אמנם, לכאן יש לפרוץ את כל מה שכתבנו. ונקדים הא דנגיעה במוקצה, כאן סעי' ג', ובסי' ש"י סעי' ו', שכ' שם שו"ע מותר לכפות כלי ע"ג מוקצה, ובלבד שלא יגע בה.
- (קא) ומ"ב שם סקכ"ב מביא מג"א וט"ז שס"ל דנגיעה במוקצה, הגם שאינו מטלטל דינו שוה לטלטול מן הצד, ואינו מותר אלא לצורך דבר המותר. והמ"ב חולק עליהם, וס"ל דאין איסור נגיעה בשום מקום, והא דאסר שם השו"ע, היינו משום דאיירי בביצה, שמנענע בקל, הלכך הנגיעה יהיה טלטול, אבל נגיעה לחוד בכל מוקצה שרי המ"ב.
- (קב) ובסי' רע"ז סקי"ט לגבי נגיעה במנורה תלויה, כ' מ"ב דאע"ג דאינו אלא נגיעה, מ"מ בקל מנענע. וכ' דזה אפ' אחר שהנירות כבו. ומקורו הוא ט"ז ומג"א.
- (קג) וק', איך אוסר בשמן, הא הם ס"ל נגיעה במוקצה שרי. וכ"ת כאן אסור לא משום נגיעה אלא משום טלטול, הא מג"א וט"ז ס"ל דיש איסור מוקצה במחובר, ואילו המ"ב, אמרנו למעלה שאם חוזר מיד למקומו, כי הא דמנורה תלויה, אינו נקרא טלטול.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- קד) וכן בסי' רס"ה מ"ב סק"י כ' בשם מג"א לאסור נדנוד מנורה תלויה.
- קה) לכא' מוכח, כל השטיקל תורה שלנו בדעת המ"ב אינו אמת, דאל"ה גם במנורה תלויה ה"ל להקל.
- קו) ועיי"ש בסי' רס"ה שמציין לביה"ל. ושם כ' דמוקר הרמ"א היא האור זרוע, ושם כ' דאינו אלא טלטול מן הצד, ומדחה שאר הגירסות בטענה שהם טעות סופר.
- קז) דהיינו, למד המ"ב וביה"ל דנדנוד מנורה אינו אלא טלטול מן הצד. דהיינו, אין האיסור מצד המנורה עצמה, אלא משום הנירות שבה.
- קח) ובאמת, בסי' רע"ז מציין למג"א ברס"ה, ולביה"ל שם ברע"ז וברס"ה.
- קט) ואולי יש לפרש כוונתו כזה: בעצם, כל מה שאמרנו בענין עשבים אמת ויציב, דאינו שמיה טלטול, דאינו מוציאו ממקומו וחוזר מיד. ושאני מנורה, שהיה עליו שם כלי מוקצה עוד טרם חיברו לבית. א"כ, הא דהגביל טלטולו אינו דומה אלא למי שקשר במנעול, וא"כ אינו מוציאו מתורת מוקצה. משא"כ עשבים, מעולם לא היה עליהם שם כלי, ורק נתהוו באופן כזה שלא שייך עליהם טלטול, ובזה היקל המ"ב דלאו שמיה טלטול.
- קי) דהיינו, דבר שמעולם לא היה כלי, ומטלטלו רק במקומו, וחוזר מיד, בזה היקל המ"ב, ולא בדבר שאינו חוזר מיד [זמורה], ולא בדבר שהיה כלי כבר [מנורה].
- קיא) ועפי"ז מיושב גם דלת שיש עליה נירות, דהמ"ב לא היה מיקל מחמת חשבון הנ"ל.
- קיב) ואפ' הא דמנורה שהמ"ב מביא מג"א להחמיר, אעפ"כ מביא או"ז להקל, דמטלטל מן הצד הנירות שהיו בו. ואה"נ החמיר המ"ב אפ' כבו הנירות, היינו משום מג"א, אך בכל מקום שהביא המג"א ציין לביה"ל שהביא או"ז דכ' כל הבעיה היא טלטול מן הצד של הנירות.
- קיג) דהיינו, נברשת שלנו, כבויה, שאין בו חשש ממ"ג מצד הנירות, המ"ב לא היה מיקל מצד מחובר לחוד, מחמת המג"א, דהואיל והיה עליה שם כלי כבר. אך אין המ"ב מושלם עם מג"א הזו, דהרי האור זרוע מיקל, וזהו ביאור כל הנידון והדיון והפקפוק שמביא המ"ב.
- קיד) [הא דדלת, אינו חוזר מיד למקומו, ולכן הוצרך לטעם שמשמש לבית להוציאו מידי מוקצה ובסיס. משא"כ מנורה אינו צריך להא דמשמש לבי, כיון שחוזר מיד.]
- קטו) היוצא מכל דברינו, מדינא, נראה שדעת המ"ב שאין איסור טלטול בעשבים ודשא שחוזר מיד למקומו, ואין להקל סתם ובפני ע"ה, כיון שיש מחמירין בדבר. ובמנורה, ונברשת, אין להקל, כי המ"ב אינו מיקל למעשה. מתג, מוקצה היא. לישען על רכב, אינו אסור מדינא.
- קטז) **דשא סנטטי**, יש לחלק בין שני אופנים. אם הוא חתיכה פרוסה ע"ג קרקע, כעין Rug בעלמא, דינו ככלי. ואם הוא מותאם לאותו מקום, מקיר לקיר, או בין העשבים ואילנות, דינו כשטיח מקיר אל קיר, ונקרא קרקע. לכאוק דינו כקרקע כשהוא מקיר לקיר, דומיא לשטיח.
- קיז) **חידושו של קצוהש"ח**. אמרנו למעלה שדבר שהיא מחובר ביהשם"ש ונתלש נעשה מוקצה, דלא היה מוכן לזה ביהשם"ש. ויל"ע, כשיש קוצים וכו' דבוקים על בגדו, ומפריעים לו, יש איסור הוצאה לצאת כן, וא"כ מה יעשה, לטלטל מוקצה בידים או לעבור איסור הוצאה.
- קיח) ברם, לכא' יש כמה ראיות שאין דברים כאלו מוקצה. כגון שעה"צ ש"ב סק"ט לגבי קוצים בבגד, דכשאין קורע וכשאין תיקון מנא, אין איסור בהסרתם. וק', הא מוקצה היא.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קיט) וע' מנח"י שהשואל שאל לענין חוט מונח על בגדו, האם מותר להסירו או"ד יש לאסור משום מוקצה. והשיב המנח"י עם יסודו המפורסם של החזו"א^{קמ"ד} בכמה מקומות, כגון הא דזבוב במשקה, שחזו"א ס"ל שמוציאו עם משקה, ואינו מוקצה הואיל ואינו אלא תיקון האוכל^{קמ"ה}. ואינו טלטול מן הצד לדעת החזו"א, אלא כידא אריכתא.

קכ) ויש תהל"ד כדבריו, כשנוגע לאוכל. אך החזו"א ומנח"י נקטו יסוד זה גם לענין שאר דברים, כגון טלטול מוקצה וכו'.

קכא) עכ"פ, מנח"י היקל בציור הנ"ל עם החוט מחמת יסודו של החזו"א, דאינו אלא תיקון בגד בעלמא.

קכב) ואולי עפי"ז נוכל להבין השעה"צ שהקל בקוץ, שאינו אלא תיקון בגד.

קכג) איברא, יש כמה הוכחות שהמ"ב לית ליה האי יסוד של חזו"א. כגון, הא דכיבוד קרקע בסי' של"ז, דהחזו"א ס"ל דהיתר טלטול האבק היא משום תיקון הבית, ואילו הביה"ל מאריך שזה רק טלטול מן הצד.

קכד) ועוד, בסי' של"ו לגבי עשבים שבין רגליו, החזו"א יקל להסירם משום דהוא רק תיקון הגוף, וכן אמר רח"ק, שהחזו"א יקל בזה; אך המ"ב החמיר בזה. ועוד, לענין פרעוש מבגדו בסי' שט"ז, מבואר ממ"ב ופמ"ג דלית להו הא דחזו"א. ויש עוד כמה וכמה ראיות כזה. וע"ע קצוהש"ח^{קמ"ו} דמוכיח שגם הגר"ז לית ליה האי דחזו"א ותהל"ד.

קכה) וא"כ חזרה קושיא לדוכתיה, מה פשט בשעה"צ בסי' ש"ב, ומה יעשה מי שנדבקו קוצים לבגדו ברשה"ר.

קכו) וקצוהש"ח מחדש חידוש גדול כדי ליישב הא דסי' ש"ב, ואומר, שכדי שעצים ואבנים יהיו ממ"ג, צריך שיהיה חשיבות עתידית, אבל דבר שאינו חשוב, ואינו יכול להיות חשוב, אינו אפ' ממ"ג. דהיינו, בשלמא עצים ואבנים, אילו הם בצורה הנכונה, במקום הנכון, בזמן הנכון, בכמות הנכונה, אז ראויים להיות משהו, כגון קיר או בית וכו'. אבל דבר שאינו ראוי לכלום, ואינו שייך להיות שום דבר, ואפ' בכמות גדולה אין לו שום חשיבות בכלל, אינו אפ' ממ"ג. דחז"ל אסרו ממ"ג שאינו ראוי לכלום רק היכא שיכול להיות משהו, אבל כלום שבכלום לא גזרו.

קכז) כגון, קוצים שמכנסיו, גם עשר קילו מזה אינו כלום. וכן גוזי שער, אבק, לכלוך על בגדו, קשקשים, צואת האף והאוזן והגוף, וכו'; כל אילו אינם אפ' כלום, ולדעת קצוהש"ח אינם מוקצה. משא"כ דשא ועשבים קצוצים, הוא מאכל בהמה בכמות ומקום הנכון.

קכח) וקליפת ביצים, שמ"ב כ' דמוקצה הם, אינו ראיה נגד זה, כי יש תרנגולים האוכלים אותם, ע"ע דרשו אות 118 בשם בא"ח.

קכט) ועפ"י קצוהש"ח זו הא דסי' ש"ב מיושב.

קל) אלא קשה, הא צפרניים קצוצים, לפי"ד הקצוהש"ח אינם ממ"ג, ויש ראיות מכמה מקומות שהם מוקצה.

קמ"ד מ"ז ט"ו.

קמ"ה ושבייתת שבת היקל משום גרף של רעי. וזה הגבלה.

קמ"ו קט"ז י'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קלא) ועוד, לכאור' דבריו טעונים ביאור, הרי ממ"ג היא מוקצה משום שאינו ראוי, וא"כ הסברא נותנת ככל שפחות ראוי נעשה יותר מוקצה, וא"כ איך אומר הקצוהש"ח דהואיל ואינם ראויים כ"כ עדיפי ממ"ג. ולא הצלחתי להבין עומק דבריו כעת.

קלב) –מ"ב סקפ"ב. מדוע אינו טלטול בגוף. מדוע אינו סתירה למש"כ בביה"ל סעי' ט"ז. ואולי מוקצה מחמת איסור שאני, וצ"ע. ודו"ק בלשונו של מ"ב וביה"ל.

קלג) –בסעי' כ"ב מבואר שיש שיטות שונות. והם שיטות הר"ו ורשב"א. ויל"ע, האם שו"ע בסעי' כ' וכ"א סתם כדעת הר"ן, או"ד הרשב"א מסכים התם. וע"ע פמ"ג וחזו"א.

קלד) –ע"כ דיברנו ביחוד ממ"ג. ובענין יחוד כשמל"א לעשותו היתר הוא יותר קשה, דבשלמא לקחת כלום ולעשות ממנו כלי, היינו תולה בידו. אבל לקחת כלי, ולשנות יעודו אינו פשוט כ"כ, ותלוי ברמ"א סי' ש"י סעי' ז'.

קלה) –יחוד בממח"כ, האם יוחד מהני, או"ד מהני רק להסיר קפדתו. וע' גר"ז על סעי' כ"ו – דזהו עסק הסעי' שמה, ובקו"א בריש הסימן.

קלו) –סעי' כ"ג עד כ"ו הם דוגמאות לכל מה שביארנו למעלה בס"ד. ויל"ע מדוע לפעמים דימה השו"ע לסעי' כ' ולפעמים לסעי' כ"ב. ועיין.

סעי' כ"ז – כ"ט: עצמות וקליפות לבע"ח

א) פ' שו"ע בסי' כ"ז עצמות וקליפות ופירורים שראויים למאכל בהמה, אינם מוקצה. ובסיפא, ושאינם ראויים מוקצה. ובסי' כ"ט ביאר לנו מה נקרא מצוי וכו'.

ב) וק', איך פירורים נעשה מוקצה, הא בעצם ראוי לבנ"א, והיא גם מילתא דשכיחא שאנשים יאכלו קצת פירורים מעל שולחן, מסיח לפי תומו.

ג) וכ"ת אה"נ, ובאמצע הסעודה אינו מוקצה, וכל האיסור היא אחרי הסעודה, הא סתום כן בשו"ע. ועוד, לפי מסק' שלנו בדיני שברי כלים, רק כשנשתנה דבר בעצם נוכל לומר שנעשה מוקצה, אבל הא דנטל מים אחרונים אינו יכול לשנות הפירורים מראוי למוקצה.

ד) ואכן, חו"ש ג' דרק נעשו מוקצה אחרי הסעודה, אך ק"ק וכמש"כ. עוד כ' שם, כ האיסור היא בפת, שאינו אוכלים אותו כלל אחר ברכהמ"ז, שהרי צריך נט"י, אבל פהבב"כ, זו ראוי גם אחרי גמר הסעודה. קמז

ה) ודבריו מובנים. ויל"ע לדידיה, מה דין פירורים כשיש קטנים האוכלים בלי ברכה ונטילה, הא עדיין ראוי הוא. ועוד, גם בלאו קטנים, הרי ראוי בעצם, וכמש"כ, וא"כ איך נעשו מוקצה.

ו) ואין להקל מחמת הש"ג שמביא רש"י שמיקל בכל זה, דהרי שו"ע וכל נו"כ מבואר דלא כזה. ועוד, הב"ח למד אחרת בדעת רש"י.

ז) ולהוסיף קושיא ע"ג קושיא, המ"ב קי"א כ' דפירורין מחמת קטנותן מסתמא עומדין למאכל בהמה. וקשה, וכי באמת כן הוא, היו סתמן עומדים לבע"ח!?

קמז ע' או"ח דהקה"י הקפיד בענין טלטול פירורים. ומשמע אפ' תוך הסעודה. וק', וכי לו היו GOLDFISH מצויים שם. וודאי היו עופות בב"ב. וצ"ע.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ח) ולולא דמסתפינא הייתי מציע ישוב מחודשת. ושבאמת חד מתרצת לחברתא. דבזמניהם, היו מצוי לכל א' וא' שיהיה לו בע"ח, ולא היו חניות שמכרו אוכל לבע"ח כמו שמצוי אצלנו. וא"כ, במקום להאכיל להעופות ועיזים פרוסות פת שלמות, היו שומרים עבורם הפירורים, ואכן לא היו אוכלין אותם.
- (ט) וע"ז בא שו"ע ואומר לנו, אע"פ שבנ"א מונעין מלאכול אותם, אעפ"כ אינו מוקצה דהא ראוי לבהמה. וכשבא השו"ע להחמיר ולאסור בסיפא, לא הזכיר מילה של פירורים. דאכן פירורים אינם מוקצה, דראויים הם. והשו"ע הזכיר פירורים רק ברישא כדי שלא יחשוב שאינם מאכל אדם ולכן מוקצה, אלא ראויים ואינם מוקצה.
- (י) וכ"ת, הא בסיפא דשו"ע גם לא הזכיר עצמות לאסור, ואעפ"כ אין אנו אומרים שעצמות אינו מוקצה, הא מ"ב קי"ד כ' ה"ה עצמות – והשמיט פירורים!
- (יא) נמצא, באתרא שאין בע"ח, ולא שומרים שיירי אוכל עבורם, אין הו"א שיהיה מוקצה, ואין שו"ע שאומר שהם מוקצה, אלא הוא כשיירי אוכל שאינו מוקצה, הגם שהדרך לזרקם לפח.
- (יב) ובאמת, האוח"ש^{קמח} מק', מ"ש פירורים מעצמות דמותר גם כשיש מעט בשר, הגם שדרכו לזרוק, הא גם בפירורים נימא הכי. ולפי"ד, הישוב הוא דצודק, ואכן הדין כן.
- (יג) ועוד, לפי דברי חו"ש ושאר האחרונים שאכן החמירו בפירורים כמו בעצמות, הרי ביו"ט העצמות הם מוקצה מצד נולד [ונולד כזה לא אסרינן בשבת], וא"כ ביו"ט ג"כ נימא שהפירורים מוקצה, ולא שמענו ולא ראינו מי שיורה כן. [ואולי, אם היה אסור משום נולד לא היה ראוי להאכיל לבע"ח, ולכן היו בעצמם אוכלין אותם, ואז לא היה מוקצה. וג"ז כדברינו.]
- (יד) משא"כ לפי"ד, אינם מוקצה כי ראוי היא בעצם. וכל הנידון לאסור היא רק בעצמות וקליפות.
- (טו) רח"ק בסוף ספר טעמא דקרא מביא הנהגת החזו"א, ושם כ' שנהגו שם בבית לנקות פירורים עם סכין. [ק', הא יש עופות? וצ"ע.]
- (טז) וק', ממנ"פ, אם מוקצה הם, הא חזו"א לית ליה שזה טלטול מן הצד, שהרי חולק על מ"ב קט"ו, וס"ל דזה מתייחס למוקצה. ואי אינם מוקצה, יטלטל ביד.
- (יז) ואוח"ש ושבו"י שאלו לרח"ק. ולשבו"י השיב שהקילו למעשה כמ"ב.
- (יח) ולאוח"ש השיב, בעצם היו גרף של רעי, אלא שהחמירו לטלטל בסכין. [עיי"ש בסגוית גרף, איזה מעלה יש כאן.]
- (יט) נמצא, לשבו"י יש היתר גדול בטלטול מן הצד. לאוח"ש יש חומרא גרף של רעי. ועיין.
- (כ) **עצמות**, כ' מ"ב היינו רק כשנתפרקו לגמרי, אבל אם נשתייר מקצת בשר עליהם, אינו מוקצה. והנה, אם היה כמות שהדרך לאכול, אין חידוש להמ"ב, אלא ע"כ איירי גם בכמות מועטת, שהדרך לזרוק, ואעפ"כ מותר דסוף סוף אוכל הוא.

^{קמח} י"ט קצ"ד. וע"ע שבו"י דכ' כדברינו, דאיירי בכמות מועטת שהדרך לזרוק.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כא) [וע' שעה"צ דכ' 'פשוט', אלמא, לא בא להשמיענו חידוש גדול. מאידך, מצוי שהמ"ב אומר פשוט לחידושים גדולים.]
- (כב) ויל"ע, מה הגדר שהמ"ב מסכים דאינו כלום, דאינו מסתבר שיתיר עד שהעצם יהיה נקי לחלוטין.
- (כג) חו"ש כ' דמח בעצמות שיכול למצוץ מועיל למנעו מלהיות מוקצה.
- (כד) מאכל בהמה, כ' פמ"ג^{קמט} שאין דינו כאוכל, אלא דינו ככשמלל"ה [שהחילוקים נתבארו בטוב טעם ודעת למעלה]. דהיינו, פירורים/עצמות/קליפות שלנו, נשתנו מאוכל לכלי. ועפי"ז, עמ"כ למעלה לגבי יחוד כלים בענין גרעיני משמש, ודעת חו"ש, וקו' שש"כ.
- (כה) כ' שש"כ, לקח עצם שראוי לבע"ח ויש בע"ח מצויים, וזרקו לפח בשבת, לא נעשה מוקצה, ואי זרקו מע"ש, נעשה מוקצה. וכ' דאם נמאס באשפה, נעשה מוקצה בכל אופן.
- (כו) והנה, כ"ז הוא לשיטתו בשברי כלים חד פעמיים, שאם זרקו לאשפה נעשה מוקצה. אבל לפי מה שאמרנו שמה דאם היא כלי, לא משנה אם זרקו לפח בע"ש, גם כאן לא יהיה מוקצה. דהרי, אוכל הוא, ולא בטל מיניה שם אוכל, וראוי בדיוק כמו שהיה מקודם, וא"כ איך נעשה מוקצה.
- (כז) והגם שהרבה אחרונים נקטו כדבריו להחמיר, מ"מ פשטיה דסוגיא היא כדברנו, דשם מאכל בהמה עליו גם כשזרקו.
- (כח) ומש"כ דאם נמאס נעשה מוקצה, איני יודע כוונתו, וכי שייך נמאס אצל בע"ח, הלא הם יאכלו הכל. וכ"ת דגילה דעתו שאין בכוונתו ליתן להם, מה זה משנה, הרי ראוי הוא, ושם מאכל בהמה עליו.
- (כט) יל"ע, הא דראוי למאכל בהמה מועיל שאינו מוקצה, האם זה בכל אופן, או"ד רק כשבכוונתו ליתנו בפועל לבע"ח.
- (ל) ור' באדנער^{קי} מביא בשם ר' משה שאכן אין היתר במה שראוי לבע"ח אלא כשבפועל מתכוון לתנו לבע"ח.
- (לא) ואם ננקוט כזה, הרי סוגיא זו כמעט לא עזר לנו למעשה, כי רובנו אין בכוונתנו ליתנו לבע"ח.
- (לב) אמנם, הרי סתימת שו"ע ונו"כ אינו כזה. ועוד, אינו ר' משה באגרות, אלא בע"פ. ובאמת, לכאן סתימת השו"ע מוכרח כן מסברא. שהרי, אנו רוצים כאן לקבוע האם דבר זה היא ממ"ג שאינו ראוי לכלום, או שיש עליה שם מאכל בהמה. ואינו מסתבר דשם מאכל בהמה על איזה עצמות יהיה תלוי בכוונתו אלא במציאות, האם היא ראוי לבע"ח.
- (לג) ועוד, דאילו היה צריך כוונה בפועל, היינו צריכים לדון מה הדין כשאין עירוב בעיר וכו', ולא מצאנו שידונו בזה.
- (לד) ובאמת, שאלנו לר' אלישיב, והשיב שאי"צ כוונה לתנו לבע"ח.

^{קמט} א"א י'.

^{קי} ה' י"ג ג'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לה) אך, מביאים פמ"ג^{קנא} דמבואר כדברי ר' משה, שרק כשכוונתו בפועל ליתן יהיה עליו היתר זו. ושאלנו לר' אלישיב, והשיב שאי"ז קשור.
- (לו) וכוונתו, דהפמ"ג הזו אינו בסוגיין אלא בסוגיא הבאה לגבי בשר חי, דכדי שנתיר אותו מחמת שראוי לבע"ח, ע"ז כ' פמ"ג דהיינו רק כשדעתו לתנו. והתם, אינו ענין לראות אם ראוי או לא, אלא האם יכול להפקיעו משם מאכל בנ"א ולהפכו להיות מאכל בהמה.
- (לז) והמעייין בסוגיא שם, ומג"א ומ"ב [דלא כט"ז], יראה שחילוק זה מוכח כמין חומר.
- (לח) וא"כ, היכא שאינו בא לשנות השם והיעוד, אלא בא לראות האם היא ממ"ג או מאכל בהמה, ואין שום קפידה בזה [לאפוקי בשר חי], הולכין בתר 'בעצם', ולא בתר כוונתו בפועל. כך מוכח מכל הלין, ומכל הסוגיא.
- (לט) וכן מבואר במנח"י^{קנב}, דהתיר טלטול בדי בדיקה משומשים משום שראוי לבע"ח – הגם שלא היה מאכיל אותם להכלב בפועל!
- (מ) וכן מוכח מביה"ל בסעי' ל' לגבי גרעיני תמרים, עיי"ש.
- (מא) **בסי' שכ"ד סעי' י"א** עוסק השו"ע איזה בהמות מותר להאכיל בשבת, ואיזה אסרו חז"ל משום טירחא. ומבואר שם דתלוי אם מזונותן עליך אם לאו.
- (מב) ויל"ע, הא דראוי לבע"ח מהני בסוגיין שאינו מוקצה, האם בעינן שיהיה מותר [מותר, ולא בפועל שיכוון לעשות כן, וכנ"ל] להאכיל אותם בשבת ע"פ הכללים המבוארים שם, או"ד, התם היא ענין של טירחא, והכא ענין של ראוי.
- (מג) וכ' מג"א שם סק"ז 'ע... סי' ש"ח סעי' כ"ט'. וביאר המחצה"ש כוונת המג"א, וכ"ה בתהל"ד דסוגיות הללו תלויין אהדדי, ומוכיח המג"א מכאן מה נקרא מזונותן עליך.
- (מד) דהיינו, למדו שסוגיין שמציר דבר שהוא מאכל בהמה, אינו אלא אם הוא מאכל בהמה כפי כללי שבת, אבל אם הוא אינו יכול לתנו בשבת אלא בחול, אינו נקרא ראוי לענין שבת.
- (מה) מאידך, במאור השבת מביא בשם רי"י פישר שאין סוגיות הללו תלויים זה בזה כלל. התם היא לענין טירחא, מה יכול לעשות בשבת, ואילו כאן היא לקבוע מה יש עליו שם מאכל בהמה, והואיל ואם הבע"ח היה מגיע מאליו ואוכלו, מוכח שהוא מאכל במה ושרי, הגם שאין מזונותן עליך.
- (מו) ועוד, ע' בפמ"ג שם, שמבואר שיש אופן אחרת ללמוד המג"א.
- (מז) ולכאו', סברת רי"י פישר מוכח כן מסברא, וכמש"כ כמה פעמים, שהרי כאן אינו תלוי על מה הולך למעשה, או כוונתו, או היתר למעשה, אלא לראות האם יש עליו שם מאכל בהמה. ואין שם מאכל בהמה תלוי בכלל על היתר האכלת בע"ח בכלל. זו ענין של טירחא בפנ"ע – אבל ראוי יהא הוי, ואיך יכול לחלוק ע"ז.

קנא מ"ז כ"ה.
קנב ה' קב"ו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (מח) עוד, הלא כאן בסי' ש"ח, המג"א אינו אומר כלום, וכן כל הנו"כ ומפרשים; אין מי שיזכיר מילה של דיני שכ"ד. נמצא, סתימת ופשטות הסוגיא, יחד עם סברא מוכרחת, נגד מג"א שאינו מוכח כוונתו, נוכל להקל לכתחילה שאין סוגיין תלוי על היתר שכ"ד.
- (מט) השתא דאתית להכי, אין כאן מקומו לדון מה נקרא מזונותן עליך, כי אינו שייך לסוגיין כלל. ורק נציין, ערוה"ש שם מיקל בבע"ח הפקר. וחידוש. ודבריו נשמעים יותר כשהוא בע"ח שרגיל לאכול אצלך.
- (נ) ורחפ"ש היקל כשרגיל לאכול אצלך. ור' אלישיב חלק, וס"ל דבעינן שיהיה שלך ע"פ דיני חו"מ.
- (נא) ביה"ל שם מבואר דאי"צ שיהיה מזונות עליך, בפרטי, אלא כל שהוא מזונות על ישראל, שרי להאכיל ואין בו משום טירחא.
- (נב) א"א בוטשאטש ס"ל דהואיל וכל האיסור הוא משום טירחא, א"כ היכא שבא לזרוק לפח, ובאותו טירחא יכול לזרוק לבע"ח, אין איסור בדבר, כי אינו טורח יותר. וזו חידוש, דזהו טעם שחז"ל אסרו, ולא משגחינן עכשיו בטעם. [הא ראייה, אסר המ"ב איסור טירחא ע"י גוי!]
- (נג) כשמזונותן עליך, אי"ז בגדר דחוייה, שעה"ד, אלא על אלו חז"ל לא גזרו בכלל. כך היה נראה פשוט מסברא. ולכן, אי"צ להשתדל להאכיל דגים שלו לפני שבת. ודלא כמי שהחמיר בזה.
- (נד) לענין שבת שירה, עיי"ש במ"ב.
- (נה) כלבים, מבואר שם שיש כללים אחרים. וכן חזיר, עיי"ש.
- (נו) בסעי' ל' מבואר דגרעיני תמרים אינם בעצם ראוי למאכל בהמה, רק ע"י הדחק. וכיון שכן, קשה לחול עלייהו שם מאכל בהמה, ורק במקום שאכן מאכילים אותם לבע"ח אינו מוקצה, דאז יש עליהם שם מאכל בהמה.
- (נז) [אגב זו ראייה למש"כ למעלה נגד שמועה מר' משה. וכן מביה"ל מבואר כן.]
- (נח) אבל במקום שאינו הדרך להאכילם, הם מוקצה.
- (נט) ויש מי שטען, ה"ה בזמננו א"א להתיר עצמות משום כלבים, כי אינו ראוי אלא ע"י הדחק.
- (ס) ואי"ז טענה זו נכון. חדא, הרי זו בעצם ראוי, ואם הבעלים רוצים או לא זה מחשבונות משלהם, משא"כ גרעיני תמרים אינם חזי כ"כ מצד עצמותן. ועוד, המבינים אומרים דגם אצלנו מאכלים עצמות לכלבים.
- (סא) עור ושומן של הבהמה, לא מצינו שהמפרשים יעסקו בזה, אלא מסתימת דבריהם משמע דשם אוכל עלה, ולא משנה אם כוונתו לאכול או לא.
- (סב) השתא דאתית להכי, שאין תריך לכוון באמת להאכיל בע"ח, ואי"צ שיהיו מזונותן עליך, נמצא בארץ ישראל סעי' זו הוא קולא גדולה, דהרי יש לנו חתולים שאוכלים כמעט הכל.
- (סג) וודאי כל עצמות דקות, של עוף ושל דגם הם אוכלים. וגם העבות, הרי המציאות יוכיח שהם שוברים ומוצצים המח שבפנים, ולכן אינם מוקצה.
- (סד) ויל"ע, איזה בע"ח נקרא מצוי, ועד כמה נקרא 'אצלנו'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (סה) [שש"כ^{קנ"ג} כ' דמותר כשראו לבע"ח גם כשאין בע"ח מצויים. וק', הא זה נגד שו"ע להדיא! וצע"ג. שוב הראוני במאור השבת שהמחבר שאל רש"ז, והשיב שטעה, וכבר רשם דחייב לתקן.]
- (סו) ואין לנו מ"ב לפרש מה כן נקרא מצוי, אלא יש מ"ב בשלילי, בסקקי"ט, אינם מצויים אצל רוב בנ"א. ומה דעשירים מגדלים בביתם אינו נקרא מצוי. עד כאן תוכן דבריו.
- (סז) וק' רישא אסיפא, דרישא משמע שבעינן שיהיה נמצא אצל רוב בנ"א, ואילו הסיפא משמע כל שהוא דבר רגיל, ואין סוג מסויים של אנשים קובעין לכולם.
- (סח) וכה"ק אחרונים – חו"ש, כה"ח, מנח"י^{קנ"ד}. וכל א' נתן גדר משלו, ונראה שכולם עולים על קנה אחת. אך בסופו של דבר לשון מ"ב נשאר בצ"ע.
- (סט) והוא, דכל שאינו מעורר תמיהות כששכן שלו מגדל אותו. אבל דבר שיגרום לאנשים להגיב 'יש לך מה בבית?' אינו נקרא מצוי. ודייקתי בהנוסח כאן, כי מה שרגיל בבית אינו רגיל ברחוב, הא ראייה ארנבת. וכנוסח זו משמע גם בגר"ז.
- (ע) כגון, בירושלים, חתול, כלב, דגים, ארנבת, עופות, וכו' נקרא מצוי. וכן כמעט כל דבר הנמכר שחניות של בע"ח. אבל לא כבש או עז או פרה.
- (עא) תרנגולים, תולה באיזור.
- (עב) עופות, ויונות, באמת קשה, הלא בכל מקום הם נמצאים, וא"כ איך פירורים יכולים להיות מוקצה. ואולי זה ראייה שצריכים מזונותן עליך. אך זה אינו, דהא שו"ע לא אסר פירורים, רק התירם משום דראויים לבע"ח. ועיין.
- (עג) ע"כ הוא סוג בע"ח. ועד כמה קרוב צריכים להיות.
- (עד) ואול"צ^{קנ"ה} כ' שצריך שבע"ח יהיו במרחק הליכה ממנו כדי שיקבל היתר בגללם.
- (עה) ברם, אחרי שביארנו דאי"צ כוונה בפועל אלא כל שראוי לבע"ח נקרא מאכל בהמה, לכאו' נוכל להקל יותר משיעור הזו, דעדיין יהיה עליו שם מאכל בהמה. כגון, אם אינו במרחק הליכה של בנ"א, אך הוא במרחק הליכה של בע"ח.
- (עו) ואכן, יביע אומר היקל יותר מאורל"צ, אך לא ביאר לנו הגדר בדיוק.
- (עז) חו"ש כ' דכלבים נקרא מצוי בבני ברק. ולכאו' כוונתו למה שאומרים בשם רח"ק, משום רמת גן הסמוכה לו.
- (עח) ולפי"ז, כיון שיש כלבים ברמת אשכול, זה יעזור לסנהדריה, סנהדריה מורחבת, מח"ל, מעלות דפנה, בר אילן, גוש שמונים, עזרת תורה. רוממה? לכאו' הוא לכה"פ במרחק הליכה.

קנ"ג י"ב צ"ו.

קנ"ד ז' ט"ז.

קנ"ה ב' כ"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (עט) ויל"ע, האם עיזים בשועפאט מועילים לתושבי רמת שלמה. וגרע מב"ב ורמת גן, כי התם יש רק כביש באמצע. משא"כ זו, הרי יש הקפדה גמורה שלא להתערב, ושלא יכנסו מא' לחברתה. ולמעשה, דעת מו"ר הגר"ש היה להקל גם בזו.
- (פ) בע"ח הללו, במקומות הללו, עוזרים ומועילים, אך מוגבלת. כי לעצמות רובם ככולם מותר בלא"ה מצד חתולים. קליפות, כגון בננות, גרעינים, וכו', גם בע"ח הללו אינם אוכלים.
- (פא) ע"כ היה ענין מה נקרא מצוי, דזה היה תנאי שו"ע בסעי' כ"ט כשאין לו בע"ח.
- (פב) וכשיש לו בע"ח, אפ' אינו מצוי, מהני להתיר קליפות ועצמות הראוי לו.
- (פג) דהיינו, כאן אינו קל לחול על פסולת הזו שם מאכל בהמה, דהא אינו ראוי בעצם לסוגים המצויים. אלא שאם יש לו, בזה אנו אומרים ששם מאכל בהמה הוא בשבילו. ובזה יש חידוש לומר ה"ה אם אין דעתו לתנו לבע"ח, עדיין שם אוכל עליה בביתו.
- (פד) ושכנו, האם גם הוא יש לו היתר מחמת בע"ח של שכנו. ושאלתי לר' אלישיב, והשיב שכן מהני. והבנתי, דאפ' אין בדעתו לתנו אליו. אמנם, הל' שבת בשבת התיר רק כשבדעתו ליתן אל הבע"ח. וסתימת השו"ע אינו אלא כפי הבנתי הנ"ל.
- (פה) וחבל, שלא שאלתי על שכונה, או עיר.
- (פו) נמצא, מי שגר ממש ליד גן החיות, כמעט ואין פסולת שלו מוקצה.
- (פז) [יל"ע, ילדים בא"י, גרעיני משמש הם משחק, ואינם מוקצה כשנתפרקו בשבת. ובחור"ל, הם ממ"ג. ומי שגר בחור"ל, ומשחקים ילדיו עמהם, אינם מוקצה. וסבא הגר בחור"ל, ואוסף אותם כדי להביא לנכדיו בא"י, איך נדון להאי דינא, האם שם 'מחק' כבר חל עליהו, או"ד נקרא אינו מצוי. אינו ברור.]
- (פח) **תרופות.** המנחת שבת^{קני} ושבוי"י דן לגבי תרופות בשבת, האם מוקצים או לא, ודימה לסוגיא שלנו, דתלוי על ראוי ומצוי.
- (פט) ברם, לכאנ' אין הנידון דומה לראיה. ונקדים, אוכל שהכינו ומכרו ומיועד רק לבע"ח מסויים שאינו מצוי, כגון אריזה של מאכל קופים, ומישהו קנה את זה כי רוצה לקנות קוף, עד שיקנה הקוף מה דינו של מאכל זו.
- (צ) הרי אינו דומה לכאן, דכאן היא פסולת בנ"א, שעומד לזרוק, וממ"ג, ונתיר אם הוא בעצם ראוי למאכל בהמה. אבל דבר שמתחילת הוייתו היה עומד אך ורק לבע"ח זו, ואינו יעוד 'ממילא', אלא כך היא מציאותו, מי אמר שזה תולה על 'מצוי' בכלל, הרי זהו מאכל בהמה אמיתי, שאינו תלוי על כללים הנ"ל.
- (צא) ולכאנ', ה"ה תרופות, אינו ממ"ג ופסולת, שאם יש חולה מצוי נתירו – אינו כן, אלא היא מיועד וראוי לחולה מסויים עם חולי מסויים, ולכך היא עומד ולכך היא מיועד. ובזה אי"צ מצוי בכלל.

^{קני} פ"ח ט"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (צב) ואה"נ האג"מ וכל האחרונים נקטו כדברי המנחת שבת, אך אתפלא איך דימו שני סוגיות הללו: זהו פסולת שרוצים 'להציל' מחמת שראוי לבע"ח; ואילו זו כך היא מציאותו, וכך היא יצירתו, ולכך עומד מתחילת ששת ימי בראשית.
- (צג) ועוד, אפ' לדברי המנחת שבת, הרי כפי הגדרים שהבאנו לעיל מה נקרא מצוי, כמעט כל חולים נקרא מצוי אצלנו – דהיינו, חולה פלוני נקרא מצוי אצלי כמו שכלב נקרא מצוי בבני ברק!
- (צד) נמצא, על 90% מתרופות, אין מח' כלל, ועל השאר לכאו' דברנו מוכרחים להתיר, לולא יראתי. ומשחות, הם ממ"ג מטעם אחר.
- (צה) השו"ע, כשיש קליפות ועצמות המוקצים על השולחן, כ' שינער השולחן, או שיש היתר אגב הפת, ואם היה צריך למקום השולחן מותר להגביה ולהסיר השולחן.
- (צו) ואי"ז ענין דווקא של שולחן או טבלא, ה"ה צלחת.
- (צז) ודין הראשון, ודין השלישי, מובארים בסי' ש"ט וש"י, שיש היתר טלטול מן הצד, אך קודם יש חיוב ניעור, וכשצריך למקומו נקרא א"א בניעור, שיש היתר טלטול מן הצד.
- (צח) אך הא דכ' שו"ע שיש היתר אגב פת, לא נתבאר מה היא. ומו"ר הגר"ש למד שהיא כדי שהשולחן לא יהיה אלא בסיס לאיסור ולהיתר שההיתר חושב יותר. וק', אעפ"כ יש חיוב תחילה בניעור. ועוד, ממ"ב מבואר שהפת היא כדי למנוע חיוב ניעור.
- (צט) ובאמת, חזו"א^{קנז} ואג"מ^{קנח} הק' על שו"ע מהי היתר זו של אגב פת, ולא מצאו שום מקור לזה.
- (ק) עכ"פ, למד מכאן מו"ר, שהוצרך השו"ע לפת זו כדי שלא יהיה בסיס לאיסור, אלמא יש בסיס לחצי שבת. וציין לתוס' ביצה שמק' מדוע אין הטבלא בסיס. ותי' ג' תירוצים.
- (קא) חדא, דומה לשכח, ולכן אינו בסיס. ועוד י"ל, דעתו להסירו, ולכן לא נעשה בסיס. א"נ י"ל, בסיס גם להיתר.
- (קב) וכולא תירוצא מסכימים שיש מושג של בסיס לחצי שבת, וכן היא דעת שו"ע, שנקט כתי' הג'.
- (קג) מאידך, בעה"מ מיישב קו' תוס', דאין בסיס לחצי שבת. ואי"ז מקומו של סוגיא זו אלא בסי' ש"ט.
- (קד) כשיש היתר אגב פת, כ' מ"ב 'אפשר' שמועיל נמי נתינת פת לכתחילה כדי להתיר.
- (קה) מו"ר למד ש'אפשר' זו היא ממידת עניות של המ"ב, ובאמת הכי ס"ל. ואוח"ש למד שיש כאן ספק. ואני אומר, שהמ"ב נוטה כזה, אך אינו מכריע לגמרי.
- (קו) ע' מ"ב סקקט"ו, דמבואר שסכין היא טלטול מן הצד. ודלא כחזו"א וגר"ז שס"ל דזה ידא אריכתא.
- (קז) גם מבואר שם, ערימה של עצמות הוא גרף. וע' בסוגיית גרף מה שהוכחנו מזה.

^{קנז} מ"ח ג'.
^{קנח} ה' כ"א י"ד.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(קח) [יסוד חשוב: הק' תהל"ד קושיא יסודית בכולא סוגיא, הרי קיי"ל דמוקצה לעשירים הוי מוקצה לעניים. וא"כ מדוע אצל בע"ח, מדוע לא אומרים מוקצה לאנשים הוא מוקצה לבע"ח.

(קט) והחילוק, כשיש ב' בנ"א, א' עשיר וא' עני, א' משתמש בו והשני לא, אז קבעינן ע"פ הבעלים אם שימוש זה נקרא שימוש. אבל היכא שלכלל בנ"א אינו אוכל, עלינו לברר האם הוא מאכל בהמה, דהיינו האם יש לו תשמיש אחרת לחלוטין. דהיינו, ב' בנ"א גריע מבנ"א ובע"ח.]

סעי' ל' – גרעיני תמרים

(א) עיקר יסודו של סעי' זהו כבר נתבאר בסעי' הקודם, דכשאינו ראוי אלא ע"י הדחק, בזה יש כללים אחרים.

(ב) והיכא שיש גרעינים המוקצים בפיו, כבר נתבאר בענין מוקצה בידו שאינו מותר להוציא מפיו בידו, אלא צריך לזרוק מפיו – כ"כ מ"ב קכ"ד, ערוה"ש, ור' משה קנט. וזו נוגע הרבה בענין פיצוחים. וכשמאוס, אולי מפני גרף נתיר להוציא עם נפקין.

(ג) במקום שמאכילין גרעינין הללו לבע"ח, שאינם מוקצה, כ' שו"ע שאדם חשוב יחמיר על עצמו. וע' חזו"א שס"ל דאדם חשוב אי"צ להחמיר.

(ד) מביה"ל כאן בשם רמב"ם מבואר, גרעיני תמרים הוא דבעי שיהיו עומדים לאכל בהמה, אבל שאר קליפות שבסעי' הקודם, אפ' אינם עומדים אלא שראויים, סגי, ואינם מוקצה.

(ה) גריעיני פירות, הראויים לבנ"א. ממשיך ביה"ל, גרעיני תפוחים ואגסים בלא"ה אפשר להקל, דהם ראויים למאכל אדם, ולפעמים אוכלים אותם ביחד. עכת"ד.

(ו) ונראה שכוונתו לומר, דהואיל ולפעמים אוכלם יחד, דהיינו אינו מקפיד כ"כ שלא יבלע גרעין כזו, נקרא מאכל אדם, ואינו מוקצה, גם כשהיא עומד לחוד על צלחת, דשם מאכל אדם עליה. ואע"פ שאין מי שיאכלו עכשיו, מ"מ אילו היה 'נטפל' תוך הפרי עצמו, לא היה חש כ"כ להוציאו מפיו, וא"כ שם אוכל עליה.

(ז) כגון, גרעיני אבטיח השחורים, אין מי שאוכל אותם בדווקא, אך לכמה בנ"א 'אינו נורא' אם לא יצליחו להותיא כולם, נו נו; בזה ס"ל לביה"ל שמאכל הם ואינו מוקצה.

(ח) וכ"ש הגרעינים הלבנים, שאין סתם בנ"א מקפיד להוציאם מפיו, ושם אוכל עליהם; הגם שאם פלטו אין מי שיחזור ויאכלם, אעפ"כ אינו מוקצה אלא אוכל.

(ט) משא"כ גרעיני תפוז, הרי כשנכנס לפיו, עושה כל מאמץ האפשרי כדי שלא יבלעו. ודלא כספר הארטסקרול שהיקל גם בזה.

(י) גרעיני אגס, בזמננו ודאי דומים לאבטיח, ולא לתפוז.

(יא) ושל תפוח, כשיש כל הCore, ודאי אינו מוקצה, כי יש עליה הרבה אוכל. וכל השאלה כשיש גרעינים לחוד. ובזה, נראה לי שרוב בנ"א מקפידים שלא לבלעם.

קנט ה' ט' ה'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יב) ויל"ע, כמה בנ"א צריכים כדי שלא יהיה מוקצה; כמה בנ"א חייבים לאכול הגרעינים, הגם בטעות, כדי שנתיר גרעינים הללו. אינו ברור.
- (יג) הנפק"מ בכל זה, אינו רק כשהוא מונח על צלחת לחודיה, אלא גם אם יכול להוציא מפיו בידו.
- (יד) גרעיני ענבים, לכאן' הדרך להקפיד.
- (טו) קליפות מלפפון וגזר ותפוח – של מלפפון ותפוח ודאי הדרך לאכול עם הפרי, ולכן יהיה כלול בהיתר של ביה"ל. ושל גזר, אינו ברור לי כ"כ המציאות, אך בלא"ה הלא ראוי היא לארנבות המצויים, ולכן אינו מוקצה. וגם אינו תדיר כ"כ שיקלפו גזר בשבת.
- (טז) וזה דלא כאוח"ש^{קס} ש"ל דהני כגרעינים שלא אוכלים.
- (יז) מסיים הביה"ל גרעיני פלומען שיש בתוכו אוכל, אינו מוקצה לכו"ע, אף שאין בדעתו לאכלן, כי אוכל הוא.
- (יח) וזה רק משום דבזמן המ"ב היה ראוי לאכילה. אבל שלנו, נסיתי אני בעצמי, ואינו ראוי בכלל.
- (יט) ומצאתי עוד ב' מקומות שמ"ב ס"ל שתוך הגרעין היא אוכל. חדא היא ביה"ל ר"ב סעי' ג', והשני היא במ"ב סי' ר"י סק"ט לענין בריה.

סעי' ל"א – ל"ב: בשר ודג חי

- (א) גמ' שבת קכ"ח ע"א, בשר חי, בין תפל בין מלוח אינו מוקצה, דחזי לאומצא. דג חי, מלוח אינו מוקצה, תפל, מוקצה, דאינו חזי לאומצא.
- (ב) אומצא, פ' לכוס, ולכוס פירושו אכילה ע"י הדחק. כן מבואר מרש"י בש"ס בכמה מקומות, וכן מסי' ר"ח. ויש הטועים בזה.
- (ג) בשר חי חזי לאומצא; ומצד איסור דם, אין איסור בדם חי אחרי שהודחו.
- (ד) הט"ז כ' דהא דדג חי הוא מוקצה, היינו משום שאינו ראוי לכלבים, דאילו ראוי הוא לכלבים אינו מוקצה, וכמו שנתבאר בסעי' הקודמים.
- (ה) אבל, מג"א חולק עליו, וס"ל דהא דראוי לבע"ח מהני, היינו רק היכא שאין קפידא לתת להם, כגון פסולת של אדם. אבל דבר שעומד להיות אוכל אדם, ומקפיד שלא לתת לבע"ח, אינו מועיל להוציאו ממוקצה ממה שראוי לכלבים.
- (ו) כ"ז הביא מ"ב בס"ק קכ"ז, ומסיים דכן פסקו אחרונים, כמג"א. משמע שלית ליה הא דט"ז.
- (ז) ברם, בביה"ל מצטרף דעת הט"ז, וכדיתבאר בעז"ה.
- (ח) הב"ח הסכים עם דעת הט"ז.

^{קס} י"ט קצ"ח.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ט) וקשה, הרי בגמ' שם מבואר שהיו חתולים מצויים, וא"כ איך אסר דג חי, הלא ראוי היא לחתולים. וצ"ע. וע' א"ר, ועדיין צ"ע. ובאמת, חשב האפוד^{קסא} כ' דכשנסמוך על דעת הט"ז, אין לחלק בין בשר לדג.
- (י) שבה^{לכסב} כ' דיש גורסים בגמ' שאין חילוק בין בשר לדג. ועפי"ז אין קושיא על הט"ז.
- (יא) וכשמש"כ, דעת מג"א דבסוגיין שעומד להיות מאכל אדם לא מהני מה שראוי לבע"ח.
- (יב) וכ' המג"א, הא דבשר חי אינו מוקצה דחזי לאומצא, הנ"מ בכגון הציור של הגמ', שהיה בשר רך, כגון אווזא ויונה, אבל בשר בהמה שהוא קשה, אינו חזי לאומצא.
- (יג) ומ"ב כ' דהרבה אחרונים העתיקו דברי המג"א [גר"ז תו"ש קיצשו"ע, חיי"א], אך הט"ז א"ר וגר"א [וכ"ה נוד"ב] למדו דאפ' בשר בהמה הוא בכלל בשר חי דחזי לאומצא. ומסיק מ"ב, דבמקום הדחק יש לסמוך על המקילין.
- (יד) [דהיינו, הט"ז חלק על המג"א בתרתי. חדא, האם בהמות מועיל. שנית, כשאין בהמות, מה נקרא חזי, רק בשר רך או אפ' בשר קשה.]
- (טו) הק' אחרונים על מג"א, אם איתא שבשר בהמה מוקצה, למה ליה להגמ' לומר שדג מוקצה, ה"ל לחלק מיניה וביה בין בשר בהמה לבשר עוף. עיי"ש.
- (טז) מקור הגר"א היא הרשב"א, דמוכיח דלא כמג"א מהא דשחט לחולה מותר השאר לבריא, לאומצא, ריש סי' שי"ח, ולא חילק באיזה בע"ח. וזו ניתן לדחות, דהלא איירי בחולה, ולדידיה מאכילין בשר רך. וע"ע ערוה"ש יו"ד ס"ז י'.
- (יז) בהאי מח' לגבי בשר קשה ורך, אינו מסתבר שיהיה מח' רחבה לגבי המציאות, שהרי ילכו ויבררו אם ראוי. אלא מסתבר דכו"ע מודי דבשר קשה הוא פחות ראוי מבשר רך. ורק נחלקו, כמה ראוי נקרא ראוי לענין שאינו מוקצה.
- (יח) ולפי פסקו של המ"ב, דבמקום הדחק יכול לסמוך על המקילין, נמצא שאם נתקלקל מקפיא שלו בשבת, ויש חשש שיפסד כל בשרו, יכול להוציא גם בשר קשה.
- (יט) אבל אם רק רוצה להוציא גלידה, והבשר מפריע לו, אינו יכול להוציא בשר קשה, רק בשר רך, דאי"ז שעה"ד.
- (כ) אבל דעו בכולא האי סוגיא, שהיודעי דבר אומרים שאם אינו פותח מקפיא אחר שנתקלקל, ישמור קורו לכ"ד שעות.
- (כא) בקיצור, לגבי המח' אם דווקא בשר רך או ה"ה בשר קשה, המ"ב מצרף להקל מעיקר הדין. לגבי המח' האם כלבים מהני, המ"ב לא הקיל.
- (כב) ע"כ הסוגיא. ועכשיו נעיין במציאות שנת 2010.
- (כג) כ' הערוה"ש, בזמננו אין סעי' זו נוגע, כי אין בשר חי ראוי לאכילה. וכ"כ בא"ח^{קסג}. וכ"כ אג"מ^{קסד}, דהצדק עם ערוה"ש. דהיינו, אינו חזי לאומצא, ועל ט"ז לחודיה לא מקלינן.

קסא א' נ'.

קסב א' ס"ב ג'.

קסג פיקודי ט'.

קסד ה' כ"ב ט'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כד) וק', הא המ"ב חי באותו תקופה של הערוה"ש, וכי היה ראוי בראדן ולא כמה קילומטרים ממנו? ועוד, אינו מסתבר דבכמאה שנה בין גר"א למ"ב נתשנה בשר מלהיות ראוי לאינו ראוי.
- (כה) ובספר שלמי יהונתן כ' ליישב, דהערוה"ש היה פוסק, והוא עסק במציאות, כמו שמצינו הרבה דמתייחס כפי המציאות שהיה לו. משא"כ המ"ב היה מפרש לשו"ע, ועסק בהספרים ולא בהמציאות.
- (כו) ואע"פ שיש דברים בגו, שאין המ"ב עוסק במציאות כ"כ כמו הערוה"ש, ואפ' כשהוא כן עוסק בזה, הוא בשם אחרונים, מ"מ יש מספיק פעמים שאכן הוא מתייחס למציאות הגם שהאחרונים לא עשו כן.
- (כז) ועוד, הטענה אחרונה שאינו מסתבר שהגר"א אכל בשר חי, במקומו עומדת.
- (כח) ולכן נראה לומר, דהרי כאן בשר היא בעצם מאכל בנ"א, ואינו 'אינו ראוי' כמו עצים ואבנים, אלא רק מחוסר מעשה בלבד. ואם נוכל להוכיח שמעשה זו האסורה בשבת אינו הכרחי, ויתכן לאיזה אנשים באיזה מקום בעולם לאכלו בלא זה, ע"כ שם אוכל כבר חל עליה מעכשיו.
- (כט) וא"כ, המ"ב בסקקכ"ה כ' דכל שיש אנשים שדעתם יפה, דהיינו שאינם מקפידים כ"כ [ואי"צ שיהיה כן לכתחילה], שאוכלים אותה כמות שהיא, שם אוכל עליה, ואינו מוקצה.
- (ל) ולכן, אה"נ צדק הערוה"ש שלא ישבו לאכול בשר חי, מ"מ ס"ל למ"ב שהואיל ויש איזה אנשים באיזה מדינה רחוקה שיאכלו בשעה"ד בשר חי לפני שיתחילו לאכול עלים ועשבים, ע"כ שם אוכל עליה בגלל זה.
- (לא) ומכיון שזה סברא מחודשת, לא יקל בזה רק בשעה"ד ובהפסד מרובה, וכשאינן גוי בסביבה, וכשיש לצרף דעת הט"ז [שהוא כמעט בכל אופנים].
- (לב) אוח"ש מצדד להקל כהט"ז, כיון דבזמננו כן מאכילים בשר חי של בנ"א לכלבים. ובאמת, הואיל ותולה על הקפדה, אם על בשר שלי אני מקפיד, טענה שלו אינו מועיל בכלל.
- (לג) [על הערוה"ש יל"ע, הרי לגבי המח' במג"א, לגבי בשר רך וקשה, ס"ל לערוה"ש דה"ה בשר קשה. דהיינו, המציאות לא השתנה לו כ"כ, ואילו למעשה פתאום המציאות כן משנה. ועיין].
- (לד) עכשיו נעיין במציאות של שנת 2021, שהרי הרבה השתנה מאז.
- (לה) בזמננו יש סושי, וגם יש Carpaccio – והיא בעצם מנה ראשונה יקרה, שלוקחים חתיכת בשר יקרה, וצולאים ה'קליפה' לחוד לכמה שניות בודדות. ולאחר מכן חותכים חתיכות דקות מאוד, מושכים אותם, ומכין אותם, עד שהוא דק מאוד, וכמעט שקוף. שופכים עליה שמן זית/חומץ/מיץ לימונים/פלפל צ'ילי ושאר דברים עם טעמים חזקים מאוד, וככה אוכלים.
- (לו) ובמסעדות עושים עם חתיכות מסוימות לחוד, אבל עינינו ראו שיכול לעשות כן בכל חתיכה של בשר, ואפ' בלי כל הכנות הנ"ל. ואמרו שאפ' על בשר לחמין יעשו כן.
- (לז) אך אמרו, שעל בשר עוף לא יעשו כן. רק בשר בהמה, ועל דגים מסויימים.
- (לח) ועל אלו שכן אוכלים, לאו דווקא בשר טרי, ה"ה קפוא ומופשר ג"כ יעשו כן.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (לט) נמצא, הואיל ואלו הם 'כמה בנ"א', יקל המ"ב אפ' לכתחילה לטלטל בשר זו.
- (מ) נמצא, בשר בהמה שהיה מח' מג"א וגר"א וכו', נוכל להקל כיון שיש אוכלים בזמננו. אך לגבי בשר עוף, שכו"ע הסכימו למג"א, בזה רק ע"י הסברות שאמרנו למעלה נוכל להקל, ובצירוף הט"ז, בשעה"ד.
- (מא) אך בשר טחון, הם לא יאכלו, א"כ בזה איבד 'כמה בנ"א' שלנו, ואיבד המג"א, ונשאר רק הגר"א, והט"ז, במקום הפסד מרובה.
- (מב) ברם, יש סוגי בשר טחון – ואינני יודע מה הם – שראויים לעשות מהם נקניק, ואלו, אנשים בדרום אפריקה אוכלים חי.
- (מג) נמצא, אלו שאנשים שמצויים אצלנו יאכלו, מותר. ושלא יאכלו, תלוי במח' גר"א ומג"א, וסברא שלנו בדעת מ"ב, ותלוי אם הוא רך או קשה, ואם הוא שעה"ד, ובדעת הט"ז.
- (מד) כבד חי, אינו מצוי כ"כ, ואינני יודע המציאות אם אוכלים חי. ואינני יודע אם זה בשר רך או קשה.
- (מה) עכ"פ, עדיין חייב אדם לסדר מקפיד שלו בע"ש.
- (מו) דג חי, יש סוגים מסויימים הראוי לעשות ממנו סושי, בין טרי בין קפוא ומופשר. כגון, סלומון, טונה, וכו'. משא"כ מושט, Trout, Whitefish, געפילט"ע, אינו ראוי לזה, ומוקצה כשהוא חי, מלבד דעת הט"ז, ושיש לנו חתולים.
- (מז) שוב אמרו לי, שהדייגם אוכלים כל מיני וסוגי דגים שיראו, לא משנה מי ומה. ואפ' זה נכון, אין דג חי שמוקצה!
- (מח) **שאר אוכל קפוא**, דעת שבה"ל^{קס"ה} פשוט מאוד שהוא מוקצה, כי אינו ראוי בכלל.
- (מט) וזה חידוש נורא, מה בכך שהיא קפוא, הלא יכול לעשותו ראוי ע"י כלי שני. וכ"ת דזה לוקח זמן, הלא אי"צ שכולו יהיה ראוי, רק קליפה החיצונה, וזה מקסימום לוקח חצי שעה – וא"כ, עד חצי שעה סמוך לצאת השבת יכול להקל.
- (נ) אך אפ' בלי זה, הלא בעצם היא אוכל, ובעצם יכול לעשותו ראוי בלי שיעשה איסור, וא"כ איך הוא מוקצה.
- (נא) אג"מ^{קס"ו} מאכל קפוא מבושל אינו מוקצה בתנאי שהיא בדעתו לאכלו. וזה סברא והגדרה מוזרת, ואכן תשו' זו נכתב להר" באדנער, ואינו מופיע בספרו, ואמר שאינו יודע מאין לקחו דברים הללו.
- (נב) ולכן העיקר כמש"כ. דעד חצי שעה לפני שקיעה בסוף שבת, ודאי מותר. לאחר מכן, מסתברא להקל.
- (נג) שאר מוצרי גלם. שעשועים, גריסי פנינה, קמח – כולם מוקצה הם.

קס"ה ג' כ"ט ג'.

קס"ו ה' כ"ב ל"ה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (נד) [לדידי קשה טובא, הלא קמח, מבואר בסי' ר"ח שמברכים עליה שהכל – חזינן דראוי הוא – וכי זה יותר גרוע מבשר חי? וכי אנשים אוכלים בשר חי יותר ממה שאוכלים קמח חי? אינו ברור.]
- (נה) תפוא"א, לכאן' אינו מוקצה, כי אם חותך דק דק, ומערב עם ביצה חיה ושמן ומלח, ראוי הוא כקוגל תפוא"א חי.
- (נו) וה"ה ביצה חיה עצמה, אינו מוקצה מטעם זה [וגם משאר טעמים].
- (נז) יל"ע במציאות מוצרי סויה, האם ראויים לאכילה בלי בישול וחימום? איני יודע.
- (נח) בהמה שנתנבלה שבשבת, אינו מוקצה, דראוי לבע"ח. וה"ה בע"ח בבית, Pets, לכאן' הדין כן.

סעי' ל"ג – קמיע

- (א) אין סעי' זו נוגע בזמננו, ואין חידושים כאן הנוגעים לסוגיא דידן.
- (ב) וע' דרשו אות 133, ואיני יודע כוונתם.

סעי' ל"ד – ל"ה: גרף של רעי

- (א) גרף של רעי היא ממ"ג, ואעפ"כ מותר לטלטלו. ויתבאר, דלא התירו חז"ל לטלטלו בכל אופן, רק התירו כשבא לסלקו מעליו.
- (ב) ומבואר גם, דלא בכל אופן מותר להסירו מעליו, רק כשהוא במקום שדר שם; ובעז"ה הגדרים יתלבנו בהמשך.
- (ג) ותחילת דרכנו היא לבאר מהי נכלל בהאי התירא של גרף, עד כמה מאוס צריך להיות כדי לקבל התירי גרף.
- (ד) ומצינו כמה גמ' שונות שעוסקים בסוגיית גרף.
- (ה) **גמ' דף מ"ז**. עוסקת בענין טלטול קרטין, והיא סוג אפר, ואביי התיר טלטולו מידי דהוי אגרף של רעי.
- (ו) ופריך עליו רבא, הא גרף של רעי מאיס, והאי לא מאיס, ועוד, גרף של רעי היא מגולה והאי מכוסה היא.
- (ז) חזינן מגמ' הזו כמה דברים הנוגעים לעניננו. חדא, אביי ס"ל דלא בעינן מאיס, אלא אפ' אפר היא גרף, ואפ' בימיהם שלא היו בתיהם מרוצפים! וחזינן, שרבא חלק ע"ז, וס"ל שאי"ז מספיק להיות גרף.
- (ח) ועוד רואים, שרבא ס"ל גרף היא רק מגולה ולא כשהיא מכוסה.
- (ט) **גמ' דף קכ"א**: עכבר נמצא בבשמים של רב אשי, ואמר להוציאו בזנבו משום גרף.
- (י) **גמ' קכ"ד**. הני קערות לאחר אכילה היכי מטלטלן להו לסלקן מלפניו, אמר רב ספרא מידי דהוי אגרף של רעי. וזו מקור חשוב, כי אין אלו מאיס באותו מידה של עכבר!

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יא) **גמ' קמ"ג.** גרעיני תמרים הוי גרף של רעי. אך דע, כי איירי בגרעינים שהכניסו לפיו ופלטו, אבל סתם גרעינים שהוציא טרם כניסתו לפיו אין ראייה מגמ' זו.
- (יב) **גמ' ביצה כ"א:** שיירי יין שבכוסות של עכו"ם הם גרף.
- (יג) **גמ' ביצה ל"ו:** דלף היא גרף.
- (יד) ועלינו מוטלת המלאכה לברר איך גמ' הללו שטים א' עם השני, וכאיזה מהם אנן קיי"ל. ובאמת, הפנ"י כ' דיש מח' הסוגיות.
- (טו) השו"ע כאן נקט ג' דוגמאות: צואה קיא ורעי. משמע, רק מאוס לגמרי היא בכלל התירא של גרף. ואילו גמ' הנ"ל, שיירי כוסות, צלחיות, וכו', משמע שאי"צ שיהיה מאוס כ"כ.
- (טז) וההיא דגמ' ביצה לגבי שיירי כוסות של עכו"ם אינו מובא לדינא בשו"ע. ואינו מובא במ"ב, רק בשעה"צ שכ"ה סק"א, שהיקל, אך לא מטעם גרף, אלא מטעם דין חדש שהפירורים הנשארים 'בטלי להכוס'. וטעם זה של השעה"צ אינו מוסכם, ומשמע שהשמיט בכוונה הא שהוא גרף.
- (יז) והא דגמ' ביצה לגבי דלף, מובא בשו"ע סי' של"ח סעי' ח'. ואה"נ אי"ז מאוס באותו דרגא של קיא וצואה, מ"מ היא עדיין מאיס ומסריח ומלכלך טובא. ואכן עיי"ש בשו"ע שמבואר שהיה מאוס.
- (יח) נמצא, יש גמ' עם משמעויות שונות, והשו"ע מבואר דרק מאיס ומסריח טובא היא בכלל גרף. איך השו"ע מיישב שאר הגמ'?
- (יט) יביע אומר נקט לדיא בשו"ע, ורק גרף ממש מותר לטלטל.
- (כ) **דעת המ"ב.** יתבאר, דדעת המ"ב מה נחשב כגרף היא יותר רחבה מהא דשו"ע.
- (כא) כגון מביה"ל בסעי' ד' לגבי קדירה ריקנית, שמוקצה. וכ' ביה"ל, ומ"מ נראה דאף כשהיא ריקנית, אם היא בבית מותר לסלקו לצד חוץ, מידי דהוי כגרף של רעי. עכת"ד.
- (כב) והנה, קידרה זו, אכל ממנו לפני כמה דקות, וא"כ ע"כ אינו מאיס כ"כ, ואעפ"כ ס"ל למ"ב שזה נחשב גרף.
- (כג) ושבה"ל^{קס} נחית לראיה זו; אך מדחה אותו, כי בזמניהם היו קדירותיהן עשוין מחרס.
- (כד) וצ"ע, חדא, הרי בהל' הגעלה מבואר דלא כזה, וכן בשאר מקומות. ועוד, מה בכך, הרי עדיין אכלו האוכל ממנו לפני שניות בודדות, וא"כ ודאי אינו גרף באותו מידה כדוגמאות השו"ע.
- (כה) ואה"נ מבואר שבימיהם היה להם כלי גללים, אולי זה היה עבור בע"ח, ולא לשימוש בנ"א.
- (כו) וביותר קשה, הרי מקור הביה"ל היא גמ' קכ"ד שאיירי לגבי קערות; נמצא הביה"ל טוען שאינו מחדש שום דבר יותר ממה שמבואר בגמ'. ועוד, לשבה"ל, היו קערות ג"כ עשוין מחרס? לא נראה כן.
- (כז) ועוד, לשבה"ל, קדירות שלנו לא יפסול סוכה כשמביאם בפנים, כי אינם מאוסים כ"כ. ואכן, הכי באמת ס"ל. אך לדינא, והמנהג היא דלא כדבריו.

^{קס} א' קכ"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כח) וכן ממקור הביה"ל, מאירי, משמע כדברנו.
- (כט) עכ"פ, לכאן יש ראייה ברורה מביה"ל שגרף אי"צ להיות נורא כ"כ כמו זה של שו"ע. ודחוי של שבה"ל אינו נראה, וצע"ג.
- (ל) ממ"ב ס"ק קט"ו מבואר ג"כ דאי"צ גרף כמו זה של השו"ע. דשם עוסק בענין עצמות מוקצה, איך מסירים מהשולחן, וכ' דאם נתקבצו הרבה יחד ומאוס עליו, מותר להעבירם, דהוי גרף. וזה שטים עם הביה"ל הנ"ל בערך, אבל לא עם דעת השו"ע.
- (לא) וכ' בסי' של"ז סקי"ב, קליפי אגוזים על הרצפה, מותר לכבדם משום גרף. וזו יותר קיל מהנ"ל, שהרי קליפות אגוזים על הרצפה מפריעים פחות מעצמות עוף אחר שנאכל העוף. ואילו בעצמות, היקל המ"ב רק בכמות גדול, ואילו בסי' של"ז לא הזכיר כמות מסויימת. ועייין. [עוד יל"ע, הלא בזה נחלקו אביי ורבא גמ' מ"ז. שהבאנו למעלה?]
- (לב) ע"כ בס"ד ביארנו דעת השו"ע, ביררנו בערך דעת המ"ב.
- (לג) דעת רש"ז בסוגיין היא מקצה אל הקצה. רש"ז^{קסח} ס"ל דיסוד ההיתר של גרף של רעי היא שחז"ל לא אסרו מוקצה במצב של 'אי-נעימות', עכ"ל.
- (לד) ומביא סימוכין לדבריו, כגון גמ' הנ"ל לגבי קערות. ועוד טען שם, בעיננו, רעי וצואה הם דברים נוראים, ואילו בזמן חז"ל, הרי הגרף היה נמצא תוך הבית כל הזמן. וא"כ ע"כ בעיניהם לא היה הפרעה ברמה שמפריע לנו היום, ואעפ"כ התירו; ע"כ כל שיש בו אי-נעימות, יש לו התירי גרף.
- (לה) והיקל רש"ז^{קסט} אפ' בעטיפה של סוכריה על השולחן [שלדעת ר"ז מוקצה היא], שאינו נעים, ולכן מותר להסירו.
- (לו) ועיי"ש עוד דמצדד לומר, פטיש ומסמרים מונחים על שולחן שלו, ואינו נעים, מותר להסירם, מטעם גרף.
- (לז) וזו חידוש ע"ג חידוש, כי אי"ז הפרעה בעצם, דהיינו אין הפטיש או המסמרים מאוסים או מלוכלכים או מבוזים בכלל, רק אינו מקום הנכון, וא"כ האי נעימות אינו בעצם. ואעפ"כ רש"ז צידד להקל!
- (לח) דהיינו, אין מקור מכל גמ' הנ"ל להתיר עד כדי כך, דהרי שיירי כוסות וקערות היו מטונפים או מלוכלכים, משא"כ זו.
- (לט) עפי"ד רש"ז, יל"ע בחור שיש לו מכשיר שאין רוח התורה ורוח חכמים ורוח הוריו נוחים הימנו. ובטעות השאירו על שולחן ליד מטה שלו, מגולה ומפורסם לעיני כל. ואם ח"ו ל"ע הוריו יראו אותו, יהיה 'ליהודים'.
- (מ) והיה מקום לדון להקל בזה לפי"ד רש"ז, שהרי אינו נעים לו שישאר כאן, מטעמים הנ"ל, וא"כ ליחשב כגרף של רעי^{קע}. ברם, אינו ממש דומה, כי בשלמא פטיש על השולחן, אי"ז מקום מתאים לפטיש, כי פטיש אינו ראוי שיהיה על שולחן שבת. משא"כ פלאפון על שולחן

^{קסח} מאור השבת א' ח' ז'; ועוד.

^{קסט} שם עמ' תקס"ג.

^{קע} עוד דוגמא, להסיר כביסה רטובה המוקצה מחדר שמתבייש שיראו בגדיו הפרטיים שם. עוד דוגמא, פשוטילין המוקצים דבוק על הקיר, ואומרים עליו דבריו לא טובים, לא נעים לו שיהיו כאן.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

ליד מטה, זהו מקומו הרגיל והמצוי, רק הוא יש לו בעיה עם זה מצד הוריו, א"כ אינו גרף בעצם, אפ' לדברי רש"ז, אלא בוששה בעלמא שיוצא מאי היתר טלטול מוקצה.

(מא) אך למעשה, אם רש"ז לומד שיסוד ההיתר היא האי-נעימות, וזהו יסוד וגדר ההיתר, א"כ כל חשבונות וחילוקים הנ"ל לא מחלקים, ומותר כפי צד זו ברש"ז.

(מב) ולמרות שהרבה פוסקי ומחברי זמננו נקטו כרש"ז, מ"מ אין בידנו ובכוחנו להקל כזה. שהרי בקצה השני יש שו"ע, והוכחנו למעלה מהי דעת המ"ב, ואינו נראה שהמ"ב היה מיקל עד כדי כך. וכן, סתימת מ"ב וכל הנו"כ בכולא סוגיא דקליפות ועצמות, אינו משמע כרש"ז, דאל"ה היה להם להתיר משום גרף, ולא מצינו קולא יותר ממה שקיל המ"ב בסקקט"ו.

(מג) אלא הגדר שנוכל להורות למעשה הוא גדרו של רח"ק מובא באליבא דהילכתא, שצריך שיהיה אי-נעימות הבאה מדבר מטונף. דהיינו, אינו מספיק שיהיה עטיפה של אוכל, אלא צריך שיהיה דבר מטונף או מלוכלך או מאוס. כעין קערות ושיירי כוסות דגמ'.

(מד) ודומה לגדר זה נמצא גם בשש"כ^{קעא}. דהיינו, למד דלא כרבו מובהק!

(מה) וזה עולה עם קנה אחת מה שראינו בדעת מ"ב.

(מו) **בסי' תמ"ו** סעי' א' מצא חמץ בפסח, כופה עליו כלי. וק' לדעת רש"ז, הלא אינו נעים, וא"כ נקל להוציאו בידים משום גרף. כה"ק רש"ז במנח"ש על עצמו.

(מז) ויישב, מהא דביום חול לא איכפת ליה מחמץ הזו, ע"כ אין ההפרעה והרגשת אי-נעימות בא מהחפצא, אלא באה משו"ע ומההלכה, ואי"ז גרף.

(מח) ודבריו מחודשים, כי אם היסוד הוא אי נעימות, מה זה משנה מאין באה הרגשה זו, הא אינו נעים. ועוד, הא דפטיש ומסמרים על השולחן, אינו הפרעה בעצם, אלא הפרעה במיקום, ואם זה עושה גרף, אז למה 'עתוי' ג"כ אינו עושה גרף.

(מט) ואם כדברינו, שרק הפרעה הבאה מחמת טינוף היא גרף, מובן היטב מדוע חמץ אינו גרף.

(נ) **סי' שי"א** עוסקת לגבי טלטול והוצאת מת בשבת. וקשה, מדוע אין המת נחשב כגרף. וזה קשה לדעת השו"ע, כ"ש לפי הגדרתינו למעלה, וק"ו ובן בנו של ק"ו קשה לדעת רש"ז.

(נא) ואם נאמר איזה סברא מחודשת, דעל גופו של ישראל קדוש, א"א לקרוא לזה מטונף ומלוכלך, מובן קצת לדעת שו"ע, ולדידן. אבל לרש"ז עדיין קשה.

(נב) ועיי"ש מש"נ בזה בעז"ה, דאולי רק דבר שאינו רוצה בקיומו יחשב כגרף, ולא בדבר שאינו רוצה אותו כאן – גם זה מיישב שו"ע, וגם מיישב הגדרתינו, אך קשה על רש"ז, ומהא דפטיש.

(נג) אגב, נראה לקמן בעז"ה, שנפל אכן נחשב כגרף.

(נד) צבע שנשפך על הרצפה, חוות יאיר^{קעב} אין לה התירי גרף, כי אינו מאוס. וזה מתאים עם דברינו, ודלא כרש"ז.

(נה) ט"ז^{קעג} מבואר ג"כ דלא כרש"ז, שיש דברים שאינם נאים, אך עדיין לא מקבלים התירי גרף.

קעא כ"ב מ"ו.

קעב ל"ד.

קעג רע"ט ג'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (נו) ערוה"ש^{קע} מבואר ג"כ דלא כרש"ז, מהא דמביא רשימה ארוכה של דוגמאות של גרף, וכולם מסריחים טובא. עד כדי שכ' דצואת סוסים אינו גרף! וע"ע שם סעי' נ"ה.
- (נז) מבואר מכמה מקומות – רע"ט סעי' ב', מ"ב סקט"ו, בסי' של"ז מ"ב י"ב, ועוד – גרף נמדד 'לדידיה', ואינו תלוי בדרך העולם. ושם מבואר כן לקולא, דהיינו שאיסטניס יש לו יותר היתרים.
- (נח) ויל"ע, האם אמרי' כן לחומרא. כגון רופא Gastroenterologist, שמומחיותו הוא לבדוק ולעיין בצואה, ולדידיה אינו מאוס עליו בכלל, האם יש לו היתר להסיר צואה מביתו בשבת, או"ד לדידיה לא מפריע לו.
- (נט) ולכאו', בדבר שידעינן שהם גרף בעצם, כגון הני דוגמאות של שו"ע, לכאו' אלו יכול להקל. אבל שאר הדברים, שבהם תולה כל א' כפי שהוא, בזה אין לו היתר אם אינו מפריעו.
- (ס) ר' משה מובא בר' באדנער, וכן חו"ש, נקטו כעין רש"ז, אך מה שנראה לנו כבר כתבנו למעלה.
- (סא) מבואר מר' משה הנ"ל, וכן עוד מקומות, אי"צ שמי שנמאס ממנו יהיה זה שמטלטלו, אלא כל שממאס בנ"א, מותר על הכל להסירו.
- (סב) ור' משה שטרנבוך מוסיף, דלא כל מקומות שווין. כי טישו על שולחן ביהכנ"ס, מאוד יתכן שהוא גרף, אך על הרצפה, לכאו' אינו גרף, כי אינו מפריע באמת לאף אחד.
- (סג) בכיור, כשיש 'כברת' על הצינור, ומתלקט שם פסולת כל הסעודה, מאוד יתכן שהוא גרף.
- (סד) ואפ' אם בימות החול אינו מפריע לו, יתכן שבשבת יפריע יותר. ורק כשהוא באמת כן, ולא 'משוגעת' בעלמא.
- (סה) יל"ע, האי היתר של גרף, האם הוא הותרה או דחוויה.
- (סו) וע' סי' רע"ט סעי' ב', ואין ראייה ברורה משם, כי אינו גרף בעצם. ועוד, ע' מ"ב שם ושעה"צ. [אגב, משם משמע דלא כרש"ז, לגבי אי-נעים.]
- (סז) ויש כמה נפק"מ. כגון האם ישתדל ע"י גוי, קטן, האם יכסה, האם המחמיר יש לו שכר בכלל, וכו'. ואין שאלות הללו ראיות בעצם, ואין כולם תלוי א' בהשני.
- (סח) ערוה"ש כ' פשוט שישתדל להסיר ע"י גוי. וכ"כ ר' באדנער בשם ר' משה. אלא שאמר רחפ"ש, אם ההיתר של גרף היא היתר מטעמי כבוד הבריות, אינו מסתבר שיחוייב לקרוא גוי מן הרחוב להוציא הזבל שלו. ומסכים, דכשיש עוזרת בבית, שיעשה על ידה לפני שישראל יעשיה.
- (סט) ע' אוח"ש^{קע} דמביא בשם ר' משה שישתדל ע"י גוי, וכ' מהכ"ת, וצ"ע עכ"ד. וצ"ע.
- (ע) הנה, אם הערוה"ש ור' משה כ' שישתדל, ק"ו וכ"ש שיעשה כן כשאינו ודאי גרף. דהיינו, כשאינו גרף לדעת השו"ע, כדאי מאוד לעשות ע"י גוי, ולמנוע עצמו מספיקות.

קע"ס.

קעה י"ט ת"צ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (עא) ערוה"ש ממשיך, מוטב לעשות ע"י קטן מלעשות ע"י גדול. ור' משה שם חלק ע"ז, לא מדיני שבת, אלא מטעמי חינוך. בזה נוהגין כר' משה.
- (עב) עכ"פ מכל הלין משמע, שגרף היא דחוייה ולא הותרה. דלא כשו"ש.
- (עג) עוד נפק"מ, במקום להסיר הגרף מעליו, האם ישתדל לכסותו. מגילת ספר^{קע} מביא תפא"י^{קעז} שחייב לכסות אם אפשר, אך המגילת ספר חלק עליו מגמ' שמבואר שאינו חייב לכסות.
- (עד) והמעין שם יראה שראיית המגילת ספר אינה מוכרחת, דאולי בגמ' שם היה מסריח, ובזה לא היה מהני לכסות, והיה חייב להסיר. וא"כ אין לנו ראייה להיכא שיכול רק לכסות.
- (עה) [ע' בגמ' מ"ז. שהבאנו למעלה, ורש"י שם, לגבי גרף מגולה ומכוסה].
- (עו) עוד נפק"מ, האם ישתדל להסיר הגרף ע"י טלטול מן הצד או טלטול בגופו. ערוה"ש הנ"ל שמביא גוי וקטן, אינו מביא שיעשה מן הצד.
- (עז) אך ר' משה^{קעח} כ' דכן ישתדל להסיר ע"י טלטול מן הצד.
- (עח) וע' למעלה בסעי' כ"ז לגבי עצמות, שהבאנו דבביתו של חזו"א ניקו השולחן ע"י דבר אחר. ורח"ק ביאר לאוח"ש דהיה לרווחא דמילתא, ובעצם גרף הוא. אלמא, ס"ל דבגרף יש מעלה מן הצד.
- (עט) ומביאים גם בשם ר' אלישיב דס"ל כן.
- (פ) [שו"ע כ' א'פ' בידו', דהיינו שאי"צ אגב היתר, ולא כ' שישתדל ע"י טלטול מן הצד. ועוד, כל המ"ב של גרף אינו משמע שישתדל מן הצד. כגון מ"ב סקקט"ו לגבי עצמות. ועיין.]
- (פא) היוצא מכל הנ"ל, ודאי לרווחא דמילתא יסיר מן הצד או בגופו, ובפרט שאין גרפים שלנו גרף לכו"ע.
- (פב) אמנם, באוח"ש^{קעט} מק' על ר' משה, ד'מהכ"ת, וצ"ע, ומבואר מתהל"ד דלא כזה, עכת"ד.
- (פג) ובאמת, התהל"ד אינו טענה בכלל דמסתפק אם ישתדל בלי ידיים, ומסיק דצ"ע. וא"כ, זה ראייה לסתור.
- (פד) ומצד טענת מהכ"ת, הלא היה הרבה דס"ל כוותיה, ועוד, מבואר מכמה מקומות שהיתר גרף היא דחוייה, וא"כ מסתבר מאוד כוותיה. ועוד, רשב"א בסוגיא ממש כזה ג"כ.
- (פה) ועוד, הקושיא היא על עצמו, שהרי הוא עצמו הביא הא דרח"ק שביאר החזו"א שכשיש היתר של גרף עדיין ישתדל ע"י דבר אחר. נמצא, האמת עמש"כ, ודברי אוח"ש צ"ע.
- (פו) [ע' ביה"ל סי' תרל"ח סעי' ב' ד"ה וביו"ט, שמשמע שאי"צ להשתדל. ויש לדחות.]
- (פז) ערוה"ש כ', דכשהגרף היה גרף כבר מע"ש, והיה בידו להוציאו ולא עשה כן, שוב אין לו היתר בשבת עצמו. ואין כוונתו לומר שע"כ אינו מפריע לו כ"כ, אלא כוונתו לקנס מיוחד. סתימת שאר פוסקים אינו כן.

קע"נ"ב ז'.

קע"תמיד ה' ה'.

קע"ה' כ"ב י"ג.

קע"ט"ט ת"צ.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (פח) מי שהיה לידו גרף, והחמיר על עצמו ולא הוציאו, האם הוא צדיק או כסיל. הרב נבנצהל ביצחק יקרא כ' קדוש יאמר לו. מאידך, יש מי שחולק, וס"ל חסידות של שטות. וע' בסי' רע"ט שמשמע כרב נבנצהל, אך אינו מוכח שם.
- (פט) גמ' קכ"א: צואת קטן אינו מוקצה דחזיא לכלבים. ויש מח' ראשונים אם אכן זהו הגירסא הנכונה או לא. וסתם השו"ע להשוות צואת אדם וצואת תרנגולים, כי הוא למד כגירסא השניה^{קפ}.
- (צ) והמג"א סקנ"ט פוסק דבשעה"ד יש לסמוך על גירסא המיקל. סתימת שאר מפרשים היא בשו"ע.
- (צא) גר"א מביא כמה ראשונים כגירסא המקלת, וחוות יאיר במקו"ח נקט כזה.
- (צב) הנפק"מ בכל זה היא גדולה מאוד; כל טילטולים שלנו. דלפי גר"א, ומג"א בשעה"ד, אינם מוקצה.
- (צג) אמנם, המ"ב משמיט מג"א זו.
- (צד) ואולי זה משום מה ששינוי בסי' ל', גרעיני תמרים, דבר שאינו ראוי לבע"ח רק ע"י הדחק, אז אינו מותר בטלטול אלא במקום שאכן מאכילים לבע"ח. ואולי, ס"ל למ"ב דאינו ראוי אלא ע"י הדחק, ואצלנו הוא מקום שלא מאכילים בפועל. נמצא, אם זה נכון, אין מי שיקל בזמננו.
- (צה) אך אינני יודע אם טענה זו אמיתית. כי מי אמר שצואת אדם לכלבים אינו אלא ע"י הדחק; אולי הכלבים אוהבים, והבעלים מונעים מלאכלו. ואם המציאות כן הוא, נמצא אינו סעי' ל' אלא סעי' כ"ז וכ"ט, ומותר!
- (צו) נמצא לפי"ד, אין לנו ראייה נגד גר"א ומג"א, עכ"פ בשעה"ד!
- (צז) ההיתר של גרף אינו שאינו מוקצה, וכמש"כ, אלא הוא היתר להסירו מעליו. ולכן, אין היתר של לצורך מקומו.
- (צח) ולכן יל"ע, כשמחליפים טיטול של קטן, מהי ההיתר להסיר המלוכלך כדי להניחו להצד, ואז להניח החדש, ואז להוציא הגרף. דהרי, כשמסיר המלוכלך, אינו מסיר כדי להסיר הגרף, אלא מסיר כדי שיספיק להניח החדש. וא"כ זה טלטול גרף לצורך מקומו, ולא לצורך הסרה.
- (צט) ובשלמא כשהוא טיטול 'רציני', או תינוק 'פריילעך', אז אינו מסירו ממקומו יהיה גרף עוד יותר גרוע, וכן הורה לנו ר' פאלק.
- (ק) אבל תינוק רגוע, עם טיטול 'לא נורא', מהי ההיתר. ואולי, בצינור כזו ינהוג כמנהג איזה אנשים, ושטרם יסיר המלוכלך, יניח מתחתיו הטרי, ואז הסרתו הוא כחלק מהסרת הגרף. וצ"ע.
- (קא) ואולי יש גם לצרף דעת גר"א ומג"א הנ"ל.

^{קפ} או, למד חזו"א מ"ח י', ס"ל דיש לחלק בין צואת קטנים לצואת גדולים.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (קב) [עוד בהסרת טיטולים, אינו מותר סתם, אלא מותר להכניס לשקית למנוע הריח, ומותר להסיר השקית מחדרו, אבל אינו יכול להניחו סמוך לדלת, ואח"כ ליד הדלת, ואח"כ מאחורי הדלת, וכו' וכו', אלא חייב למעט בטיטול].
- (קג) [לקנח אדם את עצמו בשבת, או לקנח אפו, הלא מטלטל ממ"ג. וכי זה מותר רק מצד גרף? יתכן. ועוד, הלא בעוגו בגופו, בטל לגופו, ואינו עובר הוצאה על זה. וכשמסירו, הוא מוקצה בידו].
- (קד) **ההיתר** להסיר גרף של רעי, מבואר משו"ע דהיינו רק במקום שגר שם, כגון חצר שיושבים בה, אבל סתם חצר או מבוי לא.
- (קה) וכן מבואר מסעי' ל"ז לגבי עשיית גרף לכתחילה, דבמקום פסידא התיירו להכניס מטתו או לקבוע ישיבתו שם, ואז להוציא. וביאר המ"ב סקקמ"א היינו שמכניס מיטתו לשכב עליה, או שולחנו ויאכל שם. מבואר, שהייה שם לחוד אינו נקרא מקום ישיבתו.
- (קו) מאידך, במ"ב סקקל"א דגרף במקום דריסת הרגל מותר להסיר, וכ' ה"ה במבוי שהוא מקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים.
- (קז) וא"כ ק', האם בעינן ישיבה גמורה, עם שולחן, או מטה לשכב עליה, או שדי עם דריסת הרגל.
- (קח) ולהוסיף למבוכה הזו, המאירי והמשנה למלך כ' דעכבר במקדש אין לו היתר גרף הואיל ואינו מקום דירתו של אדם. מאידך, התפא"י^{קפא} ס"ל שיש היתר של גרף שם, אלא שיכסה קודם עם אפשר. והנפק"מ בזה היא גדולה מאוד, כגון בית המדרש או בית הכנסת.
- (קט) ובביאור דברי המ"ב, אינו ברור. ואולי מקום דירתו היינו ליחיד, ואילו דריסת הרגל היינו ברבים. נמצא דריסת רגל של יחיד יאסור. ויל"ע, מהי הגדר בין דריסת הרגל למקום שדר שם, כגון מקום שעובר כל חמש דקות, אך אינו מתעכב שם. ומהו מקום דירתו, השירותים בכלל? אינו ברור.
- (קי) ועוד, במקום דריסת הרגל, המ"ב בסקל"א התיר לסלק לצדדים, ולא להסיר לגמרי. ועוד, כ' [מגן אברהם].
- (קיב) עכ"פ, ממש אינו ברור, אך חזינן כפי גודל ההפרעה כך היא גודל ההיתר.
- (קיג) אע"פ שהבאנו מאירי ומשנה למלך ותפא"י למעלה, מ"מ נראה דביהמ"ד שלנו מותר להסיר גרף לכו"ע, כי אנשים שוהים שם זמן מרובה, ויש עליהם מזוזה, וישנים ואוכלים שם, וא"כ שפיר בזמננו נקרא מקום דירתו של אדם.
- (קיג) עפי"ד, אין היתר לקחת שקית זבל [אם היא מוקצה, ושאינו מריח ואינו נוטף] המונח בחדרי מדרגות ולהניחו בפח הגדול. וכל פעם שמגביה פח זבל המוקצה, צריך לחשוב פעמיים אם אכן מותר.
- (קיד) ואם השקית מונח לפני הדלת שבביתו, אפ' אינו נוטף ואינו מריח, יתכן שיהיה גרף, הואיל ועובר ושב כל הזמן, ופשיר נחשב מקום דירתו, והוא דבר מטונף המפריע לבנ"א.
- (קטו) טיטול בחדר מדרגות, אם מסריח, מותר להסירו, אפ' אינו מסריח אלא כשעוברים ממש לידו- לכאו' עדיין יש להקל בזה. אך, כשאינו מריח, אינו ברור להתיר.

^{קפא} תמיד ה' ה'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- קטז) מטבח, כ' שלמי יהודה שאין לה התירי גרף הואיל ואינו מקום ישיבה או אכילה או שינה. ופשוט, דאיירי בחלק של מטבח שאינם יושבים בה.
- קיו) ולכאו' דייק כן ממ"ב שכ' אכילה או שינה. אך לכאו' באמת לכאו' כוונת המ"ב לדבר בהווה, וכל מקום ששוהה שם איזה זמן מה, מותר.
- קיח) ברם, אם הוא באופן שם שאינו חוזר ושוהה שם עד אחרי שבת, צדק השלמי יהודה.
- קיט) ועוד, הרי אם אדם זו מטבח שלו היא בלגן כל שאר ימות השבוע, יל"ע האם עכשיו בשבת יכול להחליט שכן מפריע לו. וע' מש"כ לעיל אות ס"ג וס"ד.
- קכ) עכ"פ חזינן, שפיר צריך לחשוב טובא לפני שסומך על התירו של גרף.
- קכא) כשיש היתר של גרף, יש היתר של מוקצה בידו. וראינו בריש הסימן, דאצל גרף יש יותר היתר של מוקצה בידו.
- קכב) כשיש היתר של גרף, לכאו' אי"צ לרוץ לטלטל כולו מיד בלי התחלה עד הפח, אלא יכול להביאו אתו כמה שהוא הולך, ואז כשממשיך, להמשיך.
- קכג) עכבר מת, מבואר ממ"ב שהיא גרף. ועכבר חי, כ' חו"ש שאינו גרף. ואה"נ זה נכתב בב"ב, לישראלים, ואילו לאנן ודאי גרף, אך מ"מ קשה, הלא ס"ל לחו"ש כדברי רש"ז, שאי נעימות היא גרף – וכי אינו אפ' לא נעים? ועיין.
- קכד) וכהורתנו מבואר גם באג"מ ה' כ"א, גרף הכל כפי שהוא אדם.
- קכה) יל"ע, עד לכה מצינו היתר גרף, לטלטלו אע"פ שהוא ממ"ג. ועכשיו יל"ע, האם יכול לטלטל ממ"ג בעלמא כדי לכסות גרף. כגון חול לפזר על קיא [או כגון לסגור ברז ממ"ג למנוע ריח של גז].
- קכו) ורש"ז^{קפב} כ' כל ימי נסתפקתי בזה. עומק הספק, האם התירו מוקצה במקום גרף, או שהתירו הגרף עצמו, הגם שהוא מוקצה.
- קכז) ועיי"ש בשש"כ שמבאר מדוע אין ראיה מסעי' הבאה, דדוקא ע"י יחוד מהני, ובלא"ה אסור, הא תיפוק ליה משום גרף. וכ' משום דאולי איירי במקום שלא יחשב כגרף. אמנם באמת קשה לומר כן, דהרי אי' שם 'בבית', ואי איירי דווקא בחצר, ה"ל לפרט. וצ"ע. ומסק' שם מביא שבות יעקב שמיקל. וע' מנחת שבת לקמיה.
- קכח) כשמנקה השולחן מלא גרף, אינו רשאי להביא פח מוקצה אל השולחן, ואז להחזירו להמטבח, כי זה רבוי טלטול מוקצה שלא לצורך.
- קכט) יל"ע, האם צריך הגרף להיות גרף עכשיו ואז מותר להסירו, או"ד כל שיהיה גרף בהמשך מותר להסירו כבר.
- קל) ומנחת שבת דן בציור כזה, כגון חתול שנכנס לבית ורוצה להסירו [באופן שאין צידה] לפני שעושה החתול צרכיו. ומסיק להתיר.

^{קפב} שש"כ כ"ב קכ"ד.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קלא) ומציור שלו אנו רואים כמה דברים. חדא, מניעת גרף שרי. שנית, לדידיה אין החתול עצמו נחשב גרף. ועוד, התיר טלטול החתול הגם שאין הוא עצמו הגרף, אלא הצואה שיבא אח"כ.

קלב) וזה ראייה לשאלה שלנו שמותר עוד טרם נעשה גרף. ולכא' ראייה גם לענין טלטול מוקצה עבור גרף, אפ' אם היא אינו הגרף [הגם שאינו ממש דומה, כי זה מייצר הגרף].

קלג) כגון מקפיא שנתקלקל, ונשאר רק דג חי אחת [דאל"ה אולי הפסד הוא], שאם אינו מסלקו מכאן יסריח כל הבית. וכהנה רבות.

קלד) ע' מחזה אליהו ח"ג דכ' שאין בכלל זה להריק הפח זבל כדי שיוכלו למלאותו שוב, ואל"ה ימלא כל הסביבה עם מה שנשאר; אין זה דומה; שהרי ישימו עוד שקית אחר לידו, ולא ישתמשו בהישן. ולכא' יהיה אופנים שבו יסכין המחזה אליהו, כגון בפח של טיטולים, או פח בישיבה, שאם לא יהיה עוד שקית, לא ישתמשו בו...

קלה) נמלים, לכא' כמות מרובה היא גרף. ולכמה בנ"א, אפ' הרבה אינו גרף. ולכמה בנ"א, אפ' א' או שתיים היא כבר גרף.

קלו) קשקשים, יתכן שיהיה גרף. ציפור, וכנף, יתכן שיהיו גרף. פדים, גרף.

קלז) כינים, מבואר בסי' שט"ז לגבי צידה ונטילת נשמה. והק' תהל"ד, הא מוקצה היא, ותי' גרף.

קלח) ג'וק, דינו כגרף. ה"ה לטאה.

קלט) שש"כ^{קפג} קורי עכביש, Cobwebs, הוי גרף. ואינו מסתבר כן ברוב מקרים.

קמ) מים הנוטפים ממזגן שהיא מוקצה מצד נולד, אם נוטפים על הרצפה כ' שש"כ^{קפד} שיתכן והוא גרף. ואין נפק"מ להוריד המים ע"י דבר אחר, אלא יהיה נפק"מ להזיז הצינור עצמו הנוטף.

קמא) יל"ע, הא דיש היתר של גרף, והא דהתרנו עוד טרם שיעשה גרף, מה דינו כשיהיה גרף רק אחרי שבת, ואילו מצד עכשיו אין לא היתרי גרף; האם יכול להסירו כדי למנוע אי נעימות במוצ"ש. ויש לדון בב' אנפי. חדא, אם לא יסירו עכשיו יהיה גרוע טפי במוצ"ש, ושנית, כשלא יהיה גרוע טפי, רק עכשיו אינו משתמש בחדר זה, רק במוצ"ש.

קמב) ושאלה זו מצוי מאוד, כגון לנקות מטבח הגם שיוצא עכשיו עד סוף השבת, שאם לא ינקה יתמלא זבובים ונמלים. להסיר טיטול מחדר פנוי בבית.

קמג) שש"כ בשם רש"ז במאור השבת מתיר כשיהיה גרף 'למחר' – ואולי הכוונה מליל שבת ליום השבת, וא"כ אין ראייה לענינו.

קמד) למעשה נראה, שאם אינו מסירו עכשיו יגרע טפי, ואז יהיה לו היתר גרף, מותר להסירו כבר מעכשיו, אפ' אם מונע אי נעימות שיקרה רק במוצ"ש.

קמה) והיכא שלא יגרע, רק שאינו עכשיו מקום דירתו, ובמוצ"ש יהיה כן, אין ביכלתנו להקל.

קמו) וזו נפק"מ גדולה למי שמתארח אצל מישהו לסעודת שבת, ותינוק שלו עשה טיטול – אם הוא באמבטיה שלו, תלוי אם האמבטיה נחשב מקום מגוריו. ואם האמבטיה כבר יש לו שאר

קפג כ"ג ל"ד.
קפד כ"ב קי"ח.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

טיטולים, ואין הוספה שלו עושה נפק"מ בעצם, רק רגשי, איני יודע היתר להוציא הטיטול עמו.

קמז) 'רגשי', כשהוא רגש של האורח ודאי צדקנו. וכשהוא רגש של הבעה"ב, לכאן הוא יכול לומר מאיס עלי שיירי חבירו, ולחייבו להוציאו. אך כשהבעה"ב אומר שאין בעיה, ואין אנו יודעים אם זה בגלל מידות טובות, או שאמת בפיו, לכאן אין אנו יכולים להקל להוציא מוקצה בציור כזה.]

קמח) וכשהחליף התינוק בסתם חדר פנוי, שלא ישתמשו בו לעוד כמה שבועות חודשים וכו', לכאן אם לא יסירו, במוצ"ש, או מתי כשישתמשו בחדר זה, יהיה גרף יותר גרוע. ואז נוכל להקל. ואל"ה, צ"ע להקל.

קמט) והיכא שהחליפו במקום שאינו מקום הדירה לעולם, כגון בסוף הגינה, ולעולם לא יהיה לו היתירי גרף, איני יודע שום היתר להסירו.

קנ) דהרי, בושה, ו'אינו מענטשליך' אינם היתירי גרף [חוץ מרש"ז ודעימי']. ע"כ.

קנא) אמרנו למעלה דעכבר חי אצלנו הוא גרף. והנה עכבר מת בחדר שלא משתמשים בו עדיין הוא גרף, דמסריח כל הבית. אבל עכבר חי, שאינו במקום דירתו אלא בחדר אחרת, ואינו מסריח, רק אינו מרגיש טוב כשחושב עליה, לכאן אין לו היתר גרף קפה.

קנב) נתבאר למעלה, דכמותר להסיר גרף, מותר להסירו מעלי לגמרי, ולא רק עד ממקום שדר בו. דהיינו אינו חייב להשאירו בביתו, או בחדר מדרגות, אלא מסירו עד הפח הגדול בחוץ [כשיש עירוב]. ברם, אם נפל שקית אשפה ברחוב בדרכו להפח הגדול, או הניחו לפוש, או הניחו כדי פתוח הפח עצמו, הואיל והניחו מידו במקום שאין בעצם היתר של הסרת גרף, לכאן שוב אסור להגביהו. וע' מש"כ בסעי' ג' לגבי מוקצה בידו בשם בא"ח, באות ק"צ וקצ"א.

קנג) שולחן שבת שהיא גרף [אינו מצוי כ"כ שיהיה מוקצה, ושגם יהיה מאוס עליו כגדר הנ"ל], ומתחיל לפנותו בהיתר, יל"ע, אם באיזה שלב נפחת המיאוס, ואיבד היתר של גרף, האם מותר לסיים הפנוי.

קנד) ואולי היה מקום לדמותו לנידון ביו"ד לגבי הגעלת חרס, שאנן מקלינן במקום הפסד מרובה, ורעק"א ס"ל דהנ"מ בכלי שהיא עצמו הפסד מרובה, אבל הרבה כלים קטנים ביחד, אי"ז הפסד מרובה, אלא הרבה הפסד מועט ביחד. ור' משה קפ"י מביא רעק"א זו, וחולק עליו, דלעשה עכשיו הוא הפסד מרובה, ולא מסתכלין כלפי הכלי אלא כלפי הכיס.

קנה) ממשיך ר' משה, דאם הוא 'סעט' לכו"ע, גם לרעק"א, מצרפים כל הכלים יחד.

קנו) ועפ"י ר' משה זו אולי יש מקום לדמות לכאן, דנחשב הכל כגרף אחד, וכי היכי דבהגעלה הכל מותר, ולא אמרי' שלא לו שבסוף כבר אינו הפסד מרובה, ה"ה בגרף, הכל נחשב כגרף.

קפה חוץ מהיכא שהבע"ח שורק....
קפו יו"ד א' מ"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

קנז) שש"כ^{קפז} בשם רש"ז פסק על נידון דהיכא שלא הפסיק, אכן הכל נחשב כחד, אבל כשהפסיק אינו המשך הקודם, אלא התחלה חדשה. ולא ביאר לנו מה נחשב הפסק. ומסתברא, התפלל מנחה הוי הפסק. שירותים? קטנים או גדולים? אינו ברור.

קנח) ואין נידון זו דומה לנידון הקודם היכא שהניח השקית זבל לפני שזרקו להפח, דהתם לא היה בכלל היתר גדולה אחת, ולא היה בכלל 'תהליך', אלא 'שלב הבאה', וא"כ אין לדמותם אהדדי.

קנט) אין כאן המקום לדון, אך היא המקום לעורר לגבי פחיות זבל התלויים ומחוברים למגרות או לדלתות במטבח, האם יש בו משום מוקצה, או בסיס, וכו'. וע"ע מחזה אליהו ח"ג הדין בזה באריכות.

קס) ויל"ע גם בשקיות זבל בביתו ליד הדלת, ששכחו להוציא, אך אינו מריח, האם זה גרף.

קסא) לגבי החזרת העביט דסעי' ל"ה, מבואר שהעביט מוקצה. ואע"פ שלית לן מוקצה מחמת מיאוס, ש"י סעי' א', מ"מ היכא שמאיס הרבה כגון הך דהכא, כו"ע מודי דנעשה ממ"ג.

קסב) ומ"ב מציין לסי' פ"ז דתולה מאיזה חומר היא עשויה, דמתכות [ופלסטיק] אינם בולעין כמו עץ ואבן. נפק"מ, סיר Potty דזמננו, אינו מוקצה.

קסג) מבואר שיש היתר להחזיר ע"י מים. וע' בב"י ועוד מהו ההיתר זה, הא אם הוא מחמת היתר של כבר ותינוק הלא לא התירו אלא במת בלבד. וע' ב"י התירו סופו משום תחילתו. ומג"א דכ' שהוא למ"ד בסעי' ה', עיי"ש.

סעי' ל"ו – ל"ז: עשיית גרף לכתחילה

א) אין עושין גרף של רעי לכתחילה. דהיינו, אינו יכול לגרום למצב שבו יבא לסמוך על היתר של גרף, דלמה לן לגרום לטלטל מוקצה שלא לצורך, כלשון הערוה"ש סעי' ס"ג.

ב) וגמ' סוף קמ"ג. רב פפא ורב ששת פלטו לגרעיני תמרות מאחוריהם, ואילו רב הונא אכל כדרכו ואח"כ הסירם משום גרף. והק' עליו חבריו, וכי עושין גרף של רעי לכתחילה.

ג) ועפ"י ז"ל"ע, איך אנו אוכלין סעודתנו בשבת, הא עושין גרף לכתחילה. ועוד, מבואר ממ"ב סקקט"ו לגבי עצמות, דהאוכל כדרכו מותר להסירם אח"כ אם הם גרף, ולא אסר משום עשיית גרף לכתחילה.

ד) וע"כ צ"ל, וכ"כ ר' אלישיב בתשו' קפח^ה, דודאי האוכל ונוהג כדרכו וכדרך בנ"א אינו נקרא עשיית גרף לכתחילה, אלא כמי שנוהג כהרגלו, ומה שנעשה נעשה, ואז נמצא יש גרף לפניו שמותר להוציא.

ה) משא"כ הא דרב הונא, הרי ס"ל לחבריו דהואיל ויש עוד ברירא, ולנהוג כמו שהם נוהגים, ולפלוט מאחוריהם, א"כ רב הונא יש לו עוד אפשרות, וא"כ אינו 'מעשה אכילה' אלא מעשה של עשיית גרף.

קפז כ"ב קכ"ה.
קפח ד' ל"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ו) ואלו ואלו מודי, דלאכול עוף ודג, ולשייר העצמות על הדג, הוא נוהג כמנהג העולם, ואינו עשיית גרף לכתחילה, אלא שם אכילה עליהו, לכו"ע.
- (ז) ועפי"ז, מי שיושב אצל שלום זכר, ויש ב' סוגי אותו אגוז, א' מקולף וא' עם קליפה, האם צריך לאכול המקולפים ולא אלו עם קליפות, דבזה מונע טלטול של מוקצה בהיתרא של גרף; דהרי חזינן מרב הונא דכשיש ברירא אחרת כך צירך לעשות.
- (ח) או"ד, יכול לבחור מה שרוצה לאכול, ורק אח"כ דיני גרף יקבע איך יתנהג עם שייריו. ועוד, אם הוא אינו אוכלם, משהו אחר יאכלם, ויהיה גרף בלא"ה. ועוד, השולחן כבר יהיה גרף. ואינו ברור.
- (ט) אלא שקשה על מהלך זו מגמ' ביצה, דמק' איך מזמינן גוי בשבת, ולטלטל שייריו בהיתר של גרף, הא אין עושין גרף לכתחילה. ולפי מהלך זה, הרי להזמין גוי היא דבר רגיל. וע' אוח"ש דכ' שאינו הדרך להזמין גוי. ואינו נראה כן, דלפעמים ודאי כן הוא הדרך, כגון עזרת, משרת, וכו', וא"כ מדוע מק' הגמ'.
- (י) ובאמת, החזו"א מק' מגמ' הנ"ל, וכ' דאנן לא קיי"ל כהך גמ'!
- (יא) כשקולף ביצים, עפ"י הנתבאר כאן, יקלפם מעל הפח זבל, במקום לקלפם על השולחן, ואז לטלטלם מכח היתר גרף אל הפח. ובגמ' היה אמורא שבדק בהמות דווקא ע"ג פח.
- (יב) אמנם, האוכל אגוזים ופיצוחים, אי"צ לאכול ע"ג הפח, כי אי"ז נהוג של בנ"א, אלא אוכל במקומו, ומטפל בו אח"כ, כמו שאינו חייב לאכול עוף ע"ג הפח.
- (יג) כשלא יבא לידי היתר של גרף, כגון שישאירו שם, או יש גוי, אין איסור של עשיית גרף לכתחילה. ע' סי' של"ח סעי' ח' כשיש לחוש מצד ביטול כלי מהיכנו אם משאירו להיות מוקצה.
- (יד) לענין פריסת מצודה בע"ש, הלא זה עשיית גרף לכתחילה, כשיתפוס העכבר. וי"ל, אינו ודאי שיתפוס, ועוד עושה רק בע"ש, ועוד, כך הוא הדרך. ועוד במקום פסידא עושין גרף, וא"כ הא שיהיה עכבר רץ בבית הוא כמקום הפסד.
- (טו) ע"כ הכל טוב ויפה. ומכאן מתחיל המבוכה. והוא הביה"ל בסי' של"ח סעי' ח', שכ' דהנוטל נט"י בבוקר לתוך כלי, או הנוטל מים אחרונים לתוך כלי, אין מים הללו ראויים, והוא עשיית גרף לכתחילה, שמותר לדעת הטור אם משאירו שמה.
- (טז) וק', מה עשיית גרף לכתחילה יש כאן, הא נוהג כדרכו וכדרך העולם, וכ"ש אצל נט"י בבוקר. ושאלנו לר' פאלק, ואמר לנו דצ"ע. ור' אלישיב שם כ' דלדידיה הכל מיושב איך נוטלים, כי נוהג כדרכו. אך להביה"ל מאי איכא למימר.
- (יח) ולהוסיף קושיא ע"ג קושיא, הלא מים הללו ראויים הם, כגון לשטוף בית הכסא, ועוד שימושים כזה, וא"כ מדוע היא מוקצה בכלל. ובאמת, כך מסיים הביה"ל שם, דאינו מקרי אינו ראוי. אך ק', מה היה ההו"א.
- (יט) ומוחור הקושיא אולי היה מקום להציע יישוב, הגם שאינו ברור שצודק, דיש לחלק בין עשיית גרף של אכילת עוף, לעשיית גרף של נט"י. דהרי אכילת העוף, הרי עושה מעשה אכילה, ואח"כ 'נתהווה' עצם. משא"כ בנט"י, אינו משתנה מעוף לעצם, אלא הוא מים שמשתמש בהם כדי להעביר הזוהמא והליכלוך, והיא פעולה של עשיית לכלוך, וא"כ אין

הלכות מוקצה סי' ש"ח

ע"ז היתר של עושה כדרכו, שהרי היא כל כולו מעשה של עשיית הגרף. משא"כ בשאר הציורים.

(כ) ועל הצד שישב זה צודק, נמצא שחייב אדם להחליף טיטול של תינוק שלו תוך השירותים, כדי שלא יבא לידי היתר של גרף, כי הרי מטרתו הוא הסרת הלכלוך, ומעשה של עשיית גרף. ועיין.

סעי' ל"ח – מלא קופתו של עפר

- (א) מה שנוגע מסעי' הזו כבר נתבאר למעלה בדיני יחוד, ובדיני גרף של רעי.
(ב) וע"ע שבו"י דהק מסעי' זו לבקעת בסי' תק"ד, ומה שיישב בשם ר' אלישיב, ועיין.

סעי' ל"ט – בעלי חיים

- (א) כ' שו"ע אסור לטלטל בע"ח.
(ב) אלו שמחזיקים בע"ח להשתשע, באר משה ב' כ"ח קרי להו משוגעים, ורש"ז שו"ש ע"ד ד' מבליים זמן להבל וריק, ושיגעון. ספר חסידים כ' שמרבים הבל, ויפזרו כספם למקומות ראויים. וע' יעב"ץ לגבי הנוהגים במעשה ערלים, ומפזרים הון רב ומגדלים בע"ח שאין להם שערות.
(ג) איסור בע"ח: מח' אם היא דאורייתא או דרבנן. מקורות: עזוב תעשוב עמו. ע' מ"ב ש"ה ס"ט. מאירי ב"מ ל"ב: דריש מלא תחסום. חינוך תק"נ דריש מלא תחרוש שור וחמור יחד.
(ד) לרפואה, כ' רמ"א אין איסור צעב"ח, וה"ה שאר צורך, דלהכי בראם הקב"ה. ורמת הצורך יהיה כפי רמת הצער. רמב"ם במורה נבוכים דריש צעב"ח מבלעם ואתונו. ואע"פ שס"ל צעב"ח דרבנן, הנ"מ בשב ואל תעשה, אבל קום ועשה היא דאורייתא. יש דורשים מאיסור אותו ואת בנו. רמב"ן, בשבת צעב"ח דאורייתא לכו"ע, מדין שביתת בהמה. י"א דגים אין בהם צער, ועליהם להביא את הראיה. יעב"ץ ק"א דן לענין שרצים. אך אוסר בדגים. אג"מ חולק על יעב"ץ, ומתיר הריגתם רק כשמפריעים לו. חינוך כ' דלבנ"א יש איסור צעב"ח מכל"ש. רדב"ז חולק. וכו"ע מודי בקטנים.
(ה) גמ' שבת קכ"ו לגבי לוף, מבואר שהיה להם פעטס. וכן מתוס' שם רבינו יוסף. ועוד גמ' לגבי ילדים עם חגבים. במלכים י כ"ב שלמה המלך היה לו בע"ח. מאידך, הבאנו ספר חסידים ובאר משה שאמרו שזה משוגעת. ולמעשה, תולה אם היא לבלות זמן, ולהיות לו חבר, דא"ז השקפת התורה. אבל להעסיק ילדים, וללמדם ההלכות, וללמדם אחריות, ונפלאות הבורא, זה כן השקפת התורה.
(ו) כלב רע אסור. וגדרו אינו ברור. ע' חו"מ ת"ט. וע' סי' קס"ז לגבי חיוב להאכיל בע"ח לפני שאוכל, וביה"ל שם אם הוא דאורייתא או דרבנן. וע' יד אפרים שם, סיפור נפלא!
(ז) לצוד בע"ח, ע' נוד"ב, ושו"ע סי' שט"ז.
(ח) מקור שו"ע הוא תוס' מ"ה: בע"ח מוקצה כגרוגרות וצימוקים, דלא חזי למידי. וכ"פ מ"ב כאן, ובהקדמה.
(ט) ושם בתוס' יש דעת רבינו יוסף, וס"ל דהני מילי בבע"ח העומד לרכיבה, לעבודה, לשחיטה, ולחליבה, אה"נ לא חזי למידי [קצתם יהיו לכה"פ כשמל"א?], אבל בע"ח דחזי לשחק בו תינוק, שפיר חזי בשבת, ואינו מוקצה.
(י) מסק' תוס' היא לאסור, וכך הביא שו"ע, ומ"ב. וריטב"א, ומרדכי, הגה' אשר"י, רעק"א, גר"ז, בא"ח, ועוד.
(יא) רעק"א מביא הלכות קטנות שדן להתיר ע"פ תוס' ב"ק דקרי לבע"ח כלי לענין קנין חליפין, וא"כ כאן יהיה כשמל"א. אך רעק"א חולק עליו, ומקורו הוא מסק' תוס' לאסור.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יב) וק', הלא צדק סברת רבינו יוסף, הלא חזי לשחק בו.
- (יג) ועוד, כל הני שאסרו, הלא איירי בסתם בע"ח, אמנם היכא שיחדו הבע"ח להיות משחק ולשחק בו, הרי לא מצינו שום מקור לאסור, ולכאוי' יחוד יהני ביה כמו שמהני בכל דבר אחר. כך טען דברות משה^{קפ"ט}.
- (יד) לספרדים, יהיה תלוי על מה שהראכנו בדיני יחוד, מסעי' מ"ה, האם יחוד מהני לשטות ולמשחק בעלמא.
- (טו) [ועיי"ש בסעי' מ"ה שיש מח' בדעת שו"ע, האם מוקצה משום דלאו שמיה יחוד לדבר של שטות, או"ד, אינו מוקצה, אלא יש איסור לשחק בו משום ירושלמי במעשה עם טור שמעון. נפק"מ, בזמננו שכדורים אינו יחוד של שטות, אלא שטות שנתפס אצל כל העולם כולו, והוא עסק גדול מאוד, וא"כ אולי השו"ע יסכים בזמננו. אך אי משום בזיון, אין לחלק בין זמנם לזמננו.]
- (טז) עוד נפק"מ, שאר משחקים לשו"ע, האם יחוד מהני, הואיל ואינו בזיון של כדור, או"ד עדיין שטות היא.
- (יז) ע"ע שבלי הלקט, וקצוהש"ח ק"י ט"ז. וכ"ז לספרדי, אך לאשכנזי יחוד בכדור מהני.]
- (יח) עכ"פ הנוגע לעניננו, לאשכנזים, ואולי גם לספרדים, שיחוד למשחק מהני, לכאוי' יחוד יהני גם בבע"ח.
- (יט) בשו"ת מהר"ח אור זרוע סימן פ"א [בסופו] שאל רבו הרא"ש לגבו בע"ח שרוצה לשחק בהם, כגון עופות המצפצפים, שלא יהיו מוקצה. והשיב לו הרא"ש שם בסימן פ"ב [בסופו] דמוקצים הם כעצים ואבנים, ועוד יש איסור שימוש בבע"ח ולא פלוג רבנן.
- (כ) וביאור דבריו לכאוי' כך היא. בשלמא עצים ואבנים, מוקצה הם, ושייך בהם יחוד כשמייחדם לעשות משהו, להיות איזה שימוש, כגון אבן להיות משקל, או Doorstopper, אבל היכא שאינו מיחד לעשות כלום, אלא מייחד שיעשה מה שתמיד עושה, רק שיעשה אותו כאן, אי"ז יחוד בעצם החפצא, אלא צידה בעלמא.
- (כא) זה טענתו הראשון. ועוד טען, הרי יש גזירה דרבנן שאסור לשמש בבע"ח, ועשאם כמוקצה. והנ"מ בבע"ח ששייך לרכוב עליהם, וע"ז גזרו חז"ל; וע"ז חידש הרא"ש דעל שאר בע"ח אמרי' לא פלוג, אפ' הני עופות המצפצפים.
- (כב) ועכשיו מבינים חידושו של רבינו יוסף בתוס' שם, דחלק על סברא ראשונה של הרא"ש, ושיחוד מהני. ועוד, חלק על הלא פלוג של הרא"ש.
- (כג) לדינא, קיי"ל כהרא"ש, ובע"ח מוקצה ויחוד לא מועיל בהם.
- (כד) ומ"ב סי' ש"ה סעי' י"ח מבואר דיש לא פלוג לגבי גזירת שימוש בע"ח, כגון במדבר. וא"כ מובן מדוע ס"ל כלא פלוג הזה [דאילו היה מיקל שם, ודאי ה"ל להקל כאן].
- (כה) וכן הורה ביצחק יקרא, ויביע אומר^{קצ}. וכן הורה ר' אלישיב.

^{קפ"ט} ל"ג ד'.
^{קצ} ה' כ"ו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (כו) ושש"כ^{קצא} בשם רש"ז מבואר ג"כ דקיי"ל כגזירותיו של הרא"ש, ורק מסתפק לגבי דגים, ונוטה להקל בדגים לא שייך סברת הרא"ש, וגם הרא"ש יסכים להקל באלו, כשמיוחדים להיות נוי.
- (כז) וע' אג"מ ח"ה סי' כ"ב אות כ"א דיש סתירה מיניה וביה מש"כ שם בסגריים. והעיקר כמו שהביא ר' באדנער בלי מילים המיותרים, שכל בע"ח, כולל 'פעטס' הם מוקצה.
- (כח) בשו"ש אות ע"ד מביאים שרש"ז נטה להקל בבע"ח הבתיים. דהיינו, כל בע"ח רגילים כגון סוס ופרה הסכים לאסור, ורק חלק על הלא פלוג של הרא"ש, ולהתיר 'פעטס'.
- (כט) ור' נבנצהל שם כ' דלא היה כוונת רש"ז להתיר, אלא כוונתו לעורר ולשאל מדוע אינו מותרת.
- (ל) ולמעשה, אין להקל בכל בע"ח [מלבד דגים כדלקמיה], ואולי אין למחות באלו שרש"ז פקפק בהם, אבל שאר בע"ח לכאן יש חיוב למחות ג"כ.
- (לא) ודגים, הבאנו למעלה שרש"ז בשש"כ מיקל. וכן היקל אז נדברו^{קצב}. אמנם, ר' משה, ור' אלישיב ס"ל דדגים כלול בגזירת הרא"ש.
- (לב) והנה, אם האקווריום הוא גדול, ברו מקרים הוא ממח"כ בלא"ה. והשאלה היא רק באקווריום זולה, או דגים תוך אגרטל לנוי, שבזה יש מקום להקל.
- (לג) כלב לסומא, ע' שש"כ^{קצג} דאינו מוקצה. וק', הא ליהוי כלול בלא פלוג של הרא"ש מחמת איסור שימוש בבע"ח, שהשש"כ ס"ל כמותו.
- (לד) וצ"ע, אך במציאות אינו נוגע כ"כ, כי אינו מטלטל הבע"ח, אלא הבע"ח מושך ומוליך אותו, וזה ודאי מותר כי אינו מטלטלו [משא"כ שאר כלבים, אינם עושים רצון בעלם תמיד]. וע' אג"מ א' מ"ה לגבי כלב זו בביהכנ"ס, שמתיר, אך לא יכניסו אותו קדימה.
- (לה) ע"כ עסקנו בטילטול בע"ח. ולענין ללטה, Stroke, ע' שו"ע ש"ב סעי' י"א מותר לקנח ידיו בזנב הסוס וזנב הפרה.
- (לו) והק' תו"ש מובא בביה"ל שם, הא משתמש בבע"ח. ותו"ש, דאיירי בזנבים תלושים.
- (לז) וביה"ל כ' דזה דוחק גדול.
- (לח) השביתת שבת במלאכת קוצר, והיא אותו שביתת שבת שהבאנו לענין מוקצה במחובר, ס"ל דהואיל ומחובר אינו נחשב אלא כטלטול במקצת, שדינו כטלטול מן הצד, ומותר לצורך דבר המותר. וחידוש זו אינו רק לענין מוקצה, אלא גם לענין איסור שימוש בבע"ח.
- (לט) ביה"ל שם מציע דאינו נחשב טלטול גמור הואיל ואינו גופן של בע"ח, אלא שערן, ושערן לא נחשב כטלטול גופן. ומסיים דצ"ע.
- (מ) ואפ' אם נתקבל חידושו של הביה"ל, בין לענין מוקצה, בין לענין איסור שימוש בבע"ח, מ"מ היינו רק ללטה, אבל לPat, לכאן לא יקל בזה הביה"ל בכלל.

קצא ע' י"ח ס"ב, כ' קע"ד, וכ"ז ק"א.

קצב ח' ל"ו.

קצג י"ח ס"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (מא) ועוד, אולי הא דציידד הביה"ל שערן אינו כמותן, הנ"מ בזנב, שאינו מעיקר הגוף, אבל לא לענין שערות גופן. ועיין.
- (מב) עכ"פ, אין להקל למעשה מחמת מה שמבואר כאן, כי לא היה מילתא דברירא. ואולי אין למחות. כ"ש בסומא.
- (מג) עכ"פ, אנשים החושבים שאין איסור טלטול כשהוא בע"ח שלו, משא"כ כשהוא של חבירו, אינו אלא טעות מוחלטת. ואלו חשבו כן מדיני מזונותן עליך.
- (מד) ע' בסעי' הזו לגבי ביטול כלי מהיכנו. וע' מ"ב סקמ"ו לגבי מוקצה במקום הפסד, וע"ע סעי' ט"ו, ורע"ט א' ושעה"צ ב'.
- (מה) בע"ח ביו"ט, ע' בסעי' הבאה מש"נ בזה.
- (מו) כשיש עליו זבוב, יא יסירו בידו, אלא ינפח.

סעי' מ' – מרדין ורוחנים

- (א) בסעי' הזו מבואר כללים שלא ראינו עד כה.
- (ב) כגון, אע"פ שידעינן דדבר המוקצה אסור לטלטל אפ' מקצתו, מ"מ התירו במקום צעב"ח לגרור – מדדים – בע"ח. וע' לפרטים לגבי רשה"י, רשה"ר, כרמלית, בהמות גדולות, קטנות, עגלים. ותרנגולת אסור מפני שעוקרים עצמם מן הארץ. וע' חזו"א לענין בע"ח גדולים מאוד ברשה"ר גמור.
- (ג) טלטול גמור של בע"ח במקום צעב"ח, ע' מ"ב ש"ה סק"ע דאוסר, ומביא א"ר שמיקל כשאינן ברירא. ומתיר ע"י גוי.
- (ד) גר"ז וחזו"א מקילים כשהוא צעב"ח וגם הפסד.
- (ה) כגון, אקווריום שנסדק בשבת, ויש דגים יקרים שעומדים למות, הוא צעב"ח, ומקום הפסד, ומותר להחזירם למים [כשאינן צידה]. ובפרט לפי דברי רש"ז לגבי דגים שהבאנו למעלה. [כשראוים לאכילה כשמתו, האם אמרי' עלה מגו דאיתקצאי, ע' סי' שי"ח סעי' ב'.]
- (ו) שש"כ קצ"ד דן כשיש אקווריום, ודג א' עומד לאכול כל דגים האחרים, האם מותר להוציאו, טלטול מוקצה [בלי צידה], כדי להתיל האחרים, צעב"ח והפסד. ומסיק לאסור, דאי"ז צעב"ח, אלא כך היא דרכם של בע"ח.
- (ז) ויל"ע, דג א' באקווריום מת, ואם אינו משאירו גם כל השאר ימותו, האם זה צעב"ח ומקום הפסד, או"ד ג"ז דרך העולם. ואם הוא מטלטל מן הצד אולי נוכל להקל בלא"ה.
- (ח) בשו"ע סי' תצ"ה, לגבי מוקצה בבע"ח ביו"ט, דעת שו"ע פרה לחרישה מוקצה, דאינו עומד לשחיטה, ואילו פרה ושאר בע"ח העומד לשחיטה אינו מוקצה דראוי הוא. ורמ"א שם מתיר כל בהמות כשרות, אפ' אינם עומדים לשחיטה. ובעצם היא מח' ר"י ור"ש.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (ט) ובזמננו, שאין לנו מי ששוחט ביו"ט, לספרדי כל בע"ח מוקצה. לאשכנזי, כל בהמה הראויה לשחוט, אין בו איסור מוקצה ביו"ט, דהלא בעצם חזיא. ויל"ע, האם זה מועיל אפ' Goldfish.
- (י) לדחות בע"ח, מ"ב קנ"ב, מותר אפ' אין צעב"ח, רק הפסד ממון, ואינו נכון לדחות בע"ח כשאינו הפסד ממון. וזה מותר בין ברשה"י בין רשה"ר. ואיני יודע מה זה, האם נחשב כטלטול או לא.
- (יא) ע' סי' ש"ב סעי' ט"ז לענין הלכות של לקיחת בע"ח לטיול, מצד הוצאת הרצועה ועוד.
- (יב) ומעולם לא ראינו מי שיש לו כלב, שיתקיים כל הלכות הוצאה, טלטול ושימוש בע"ח, בשבת.
- (יג) כר של כלב, אפ' כשאינו בסיס, היא כשמל"א.
- (יד) חתול שמסתובב אצלו ליד/תוך הבית, ומזונותן עליך, אך אינו שלו, ורוצה להוציאו מביתו, כי עושה בלגן, הרי זה טלטול מוקטה גמור במקום הפסד, שאינו מותר, אלא יטלטלו החוצה מן הצד, או בגופו.

סעי' מ"א – חי נושא את עצמו

- (א) סעי' זו עוסק בענין חי נושא את עצמו, ושו"ע מביאו איירי דעסק בענין מדדין, הגם שאינו קשור להלכות מוקצה בכלל. הרחבנו עליה בעיקר במלאכת הוצאה.
- (ב) מבואר באג"מ ד' צ"א, ילד שעמד מללכת ברחוב, אם הוא כרמלית, הרי חי נושא את עצמו, וא"כ הוא שבות דשבות, ומותר במקום צער. וזהו חידוש נורא, כי לא מצינו עד כה שבות דשבות ע"י ישראל שמותר!
- (ג) ומ"ב סקנ"ד מיקל ע"י גוי. וק', הא כללי שבות דשבות, ש"ז סעי' ה', רק במקום מצוה חולה או הפסד מותר כן, אבל כאן המ"ב היקל סתם. ושונה הלכות כ' 'צע"ק'.
- (ד) ור' משה שטרנבוך הציע דאולי קיל טפי משום דהוא שבות דשבות דשבות – כרמלית, חי, עכו"ם.
- (ה) עוד יישבו, בדרך כלל היא מקום צורך, וא"כ לא חש המ"ב לומר כן. וצ"ע.
- (ו) הנה, כשעמד הילד מללכת, יתכן מאוד שדינו יהיה ככפות וחולה, דאנן לא אמרי' בהו חי נושא את עצמו. [וא"כ ק' על ר' משה שהיקל].
- (ז) וע' דרשו שהרחיבו על הא דישן, וחולה, וכו' ותלאו על ר' משה שהביא ב' צדדים בהא דחי נושא את עצמו קיל טפי, האם הוא משום דהיה יכול להגיע לשם בלעדו, או"ד משום דהחי מגביה ונושא את עצמו, ונמצא הנושא אינו עושה כל הפעולה. [אינו סתם שנים שעשו, דהא זה אינו יכול וזה אינו יכול...]
- (ח) ע' ביה"ל, וע"ע כל כתבי ח"ח, שיש כמה כתבי יד מהגאון הח"ח עצמו על המ"ב, ויש שמה דף מלא, שהוא ביה"ל שלנו.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

סעי' מ"ב ומ"ג – נגיעה ונפיחה במוקצה

- (א) כבר נתבאר למעלה כל מה שיש לבאר על סעי' אלו.
- (ב) ויל"ע, נפיחה, דינו גטלטול מן הצד או גטלטול בגופו, נפק"מ לצורך דבר האסור. פשטות משמעות שו"ע ורמ"א שמותר לגמרי.

סעי' מ"ד – כלי שנתרועע

- (א) סעי' זו שייך ברובו למלאכת תיקון מנא, ושייך גם לענין שברי כלים.
- (ג) ואינו ברור מדוע בכלל מופיע בסימן שלנו, ובפרט מדוע כאן.

סעי' מ"ה – כדור

- (א) כבר הארכנו על סעי' זו, בענין יחוד כלים, ובענין יחוד בע"ח. ואמרנו שיש ב' מהלכים. או שסעי' הזה הוא משום יחוד, דלא שייך יחוד על משחק בעלמא. או אינו מוקצה, אלא הוא איסור בעלמא משום טור שמעון.
- (ד) ועל הצד שהוא משום מוקצה, מובן מדוע סעי' זו הוא כאן, אך הוא חידוש גדול. ועל הצד שהוא משום זילזול שבת, צ"ע מדוע מקומו הוא כאן, אך מדויק קצת בשו"ע.
- (ה) ע' ביאור הגר"א.
- (ו) מ"ב מבואר דלמד משום מוקצה. נפק"מ, האם בזמננו לספרדים מותר הואיל וכדורים אינו 'שטות' פרטי, אלא עולמי. וע' שבו"י.
- (ז) עכ"פ, כדור המיועד לשימוש בחוץ, האסור משום משוי גומות, יהיה כשמל"א, ולא יהני לבעוט ברגל, דאי"ז טלטול בגופו אלא טלטול כדרכו.
- (ח) יל"ע, מה דינם של שאר כדורים, לספרדים. האם תלוי על הטעמים.

סעי' מ"ו – אצילי ידיו

- (א) בסעי' הזו יש ב' ענינים. מוקצה, ומוליד בחומו.
- (ב) ומבואר דאינו טלטול בגופו. ויל"ע, כמה מוזר היתה זה במזניהם, וזה יעזור לנו להגדיר מה נקרא רגיל, ומה נקרא טלטול בגופו.
- (ג) מוליד בחומו, ע' שבה"ל ג' צ"ז שלמד מכאן מקור לאיסור חשמל.
- (ד) ע' מ"ב מש"כ לגבי פס"ר. ולא הבנתי, הלא זהו כוונתו.

סעי' מ"ז – שעטנז

- (א) יש אוסרים לטלטל בגד של שעטנז, ויש מתירים. עכ"ל שו"ע.
- (ב) וביאר מ"ב, דהיש אוסרים ס"ל דהוא ממ"ג, והיש מתירין ס"ל תורת כלי עליו. ולא ביאר לנו מ"ב, האם היא כשמל"א או כשמלל"ה.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(ג) חזינן ממ"ב, כלי שאינו יכול לעשות כלום עמו, אינו נעשה 'סוג ב' שהתיר המ"ב ככשמל"א, אלא נעשה ממ"ג, לדעת האוסרים. והטעם, דזו גרע טפי, דגם בימות החול אינו ראוי בכלל, ולכן איבד ממנו תורת כלי, משא"כ ס"ל למ"ב דדבר שיש עליה שם כלי לענין שאר ימות השבוע, הוא כלי גם בשבת, הגם שאין לו שום שימוש של היתר.

(ד) המ"ב כ' דהעיקר היא כדעה ראשונה, האוסרים. וביאור שיטתם, דהוא בגד, שאינו ראוי ללבישה, ואינו יכול למכרה, כדמבואר ביו"ד, ואינו יכול לתנה במתנה לגוי, מטעם הנ"ל, אלא יכול להשתמש בו כמטלית בעלמא, והלא לזה אינו עומד. או שיכול לתקנו, אלא שא"כ אינו נגמר יצירתו, ולכן היא ממ"ג. וכן ביאר הגר"ז בסעי' פ"ה. קשה, הא יכול להשאלה לגוי, ויש גוים מצויים. ועמ"ש"נ בזה לגבי מוקצה לעשירים ועניים.

(ה) ערוה"ש למד סעי' זה באופ"א, וס"ל דהאוסרים ס"ל דהוא כשמל"א, והמתירים ס"ל כשמל"ה. ואע"פ שהבאנו במקומו שהערוה"ש ס"ל דסוג ב' הוא ממ"ג, י"ל דזה שאני הואיל ואינו מאיסור שבת אלא מאיסור אחרת.

(ו) [דהיינו, מ"ב ס"ל דזה גרוע מכל הואיל ואין עליה שם כלי גם בימות החול, ואילו הערוה"ש ס"ל דזה עדיף הואיל ואינו איסור שבת אלא איסור אחרת. וצ"ע.]

(ז) עכ"פ, קיי"ל כמ"ב, דהאוסרים ס"ל ממ"ג, ושהעיקר כהאוסרים.

(ח) חידוש התפא"י בכלכלת השבת, כל הנידון בסעי' הזו הוא בבגד שיש בה מעט שעטנז, ויכול לתקנה בחול, וא"כ השתא לא נגמר הכלי. אבל היכא שהוא מלא כ"כ בשעטנז עד כדי שאינו יכול לתקנה, נמצא אינו עומד ללבישה ולמכירה כלל, אלא כל שימוש אינו אלא לכסות בו בע"ח, או לנקות הרצפה, וא"כ היא כשמל"א/היתר.

(ט) ולפי איך שביארנו דברי המ"ב, מובן דבריו, הגם שהם מחודשים טובא, ועשה יחוד ויעוד ע"י Elimination לחוד, דבר שלא ראינו עד כה.

(י) רש"ז בשו"ש קצ"ה דן סברא הפוכה, דאם יש בבגד רק חוט א' או שתיים של שעטנז, ובקל יכול לתקנה בחול, נמצא אינו 'לא גמר כלי', אלא יש הפרעה מועטת, דומיא לכלי שצריך הכשרה או הגעלה או טבילה, שעדיין כלי הוא הואיל ותיקונו כ"כ קל וקרובה.

(יא) ומסברא הייתי אומר דזה חידוש יותר גדול מתפא"י הנ"ל.

(יב) ובעיקר השאלה לגבי כלי הצריך טבילה והגעלה, רש"ז שם כלל אותו יחד עם בגד עם חוט א' של שעטנז. ועומק הספק, הואיל והוא דבר כ"כ קל וקרוב, א"כ אינו חסרון בעצם הכלי, אלא חסרון צדדי חיצוני בעלמא. וזה חידוש גדול.

(יג) ואפ' אם יש מקום לפקפק בחידוש זה, יש חילוקים בין בגד לכלי. דבגד, החסרון הוא מעצם הבגד, וצריך תיקון בעצם הבגד, ולכן מובן שיהיה ממ"ג; משא"כ כלי, אינו צריך שנוי בעצם הכלי, אלא יטבלנו במים, וזהו. ועוד, זה איסורו דאורייתא, וזה איסורו מדרבנן [חילוק שאינו מחלק כ"כ].

(יד) וכ"ת, הלא חזי לאיזה מלאכה, כגון לאכסן דברים, או אוכל צונן בכלי הצריך הגעלה, י"ל, בשלמא כלי הצריך הגעלה, נחשב את זה כשברי כלים, אבל כלי שאינו טבול, הרי עדיין לא חל עליו שם כלי שלם שנקל בו משום שברי כלים, דהרי לא שייך ביה היתר אגב אביהן.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

טו) ובשלמא כשהוא כלי העומד גם לאיכסון דברים, אה"נ, עומד גם לדבר הראוי, אבל כלי שאינו עומד אלא לבישול ושימוש ולא לאיכסון, מאי איכא למימר.

טז) ברם, ראיתי בס' נחלת ישראל^{קצו} שהיקל מטעמי הנ"ל [אך יהיו הגבלות, וכמש"כ, כגון כלי שאינו עומד לאיכסון], והוסיף דיכול להקנות לגוי לצורך מצוה, וגם שגוי יכול להשתמש בו, ועוד, דאם היא כלי שממלאין בו, יכול לעשות כן במקוה בשבת, כשהוא במקום מצוה.

יז) דהיינו, אפ' אם יהיה איזה כלי שאינו ממלא בו, כגון מזלג וסכין, יש עצות הללו של עכו"ם, א"כ לא מצינו איפוא שנאסר.

יח) ועיי"ש באריכות מתי נקל בדבר שאינו ראוי בשבת מחמת שראוי לגוי.

יט) נחזור לעניננו של שעטנז, בגד של גוי, שיש בה שעטנז, האם מותר לישראל לטלטל אותו, או שמוקצה היא. וגר"ז כ' בתחילת דבריו כאן דכל האיסור הוא בבגד של ישראל; משמע של גוי מותר, הואיל ועומד לשימוש של גוי, המותר.

כ) וע' אליבא דהילכתא מה שמביאים בשם רח"ק, וכנראה נפל 'אי הבנה' ביניהם, וכוונת רח"ק הוא כדברי הגר"ז.

כא) בגד של גוי שנמצא אצל ישראל כמשכון, כ' מ"ב דאסור לטלטלן בשבת, ומציין לפמ"ג. ושם מבואר דלמד דעכשיו נעשה כשל ישראל, ואינו חזי למידי.

כב) בגד שעדיין לא בדקוהו לשעטנז, כ' שש"כ^{קצו} דמוקצה היא. וכל מחברי זמננו העתיקו דבריו.

כג) והנה, בשלמא כשיש ספק אמיתי, אז הוא ספק דאורייתא ויש איסור ללבשו. אבל היכא שאינו מיעוט המצוי, שהוא רוב מקרים אצלנו, א"כ אה"נ אנו בודקים, מ"מ אי"ז מדינא ממש, ונקל ללבשו בשעה"ד, וא"כ מהכ"ת שיהיה מוקצה מחמת חומרא שאנן נוהגין. אלא נראה שאינו מוקצה, דחזי ללבישה בשעה"ד.

כד) הרבה יסודות נוכל ללמוד מהאי סוגיא דשעטנז.

כה) כגון אוכל לא כשר, האם הוא מוקצה או לא. וביצחק יקרא כ' דמוקצה היא דומיא דשעטנז. אמנם באמת, אינו דומה. כי בשעטנז אמרנו שיש איסור למכרו או לתנו לגוי במתנה, כדמבואר ביו"ד. אבל אוכל שאינו כשר, הרי ראוי לתת ולמכור לעכו"ם, א"כ חזי לעכו"ם ואינו מוקצה. וכ"ת אינו עומד לזה, י"ל דאי"ז נכון. חדא, למי עומד אם לא לעכו"ם, ועוד, הרי אוכל עומד לאכילה, והואיל ויש איזה בנ"א שאוכלים, לא פקע מיניה שם אוכל [דלא כבע"ח, עמש"נ בעז"ה לגבי מוקצה לעשירים].

כו) ולכן נראה, הגם שיראתי להורות כן, דאוכל לא כשר, בשר נבלה, וכדו', אינו מוקצה.

כז) ואפ' במקום שיש בו רק חרדים, מ"מ יש עוזרת או סיעוד רפואי עכו"ם הנמצא תוך התחום.

כח) יל"ע, דבר שאינו ראוי בכלל, הואיל ואין מי שישתמש בו כאן, מה דינו. כגון מוצץ בבסיס צבאי, או אוכל ביוה"כ כשיש רק מבוגרים, או בגדי נשים בישיבה שאינו תוך תחום העיר.

^{קצו} עמ' רמ"א והלאה.
^{קצו} כ' ל"ח.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(כט) והגר"א נבנצהל ביצחק יקרא כ' דאוכל מוקצה היא ביוה"כ, כשאין קטנים או חולים בסביבה. וכ"כ בס' נחלת ישראל. ודן בזה שש"כ כ' קל"ד.

(ל) אך באמת, זו חידוש גדול יותר משעטנו הנ"ל, דהרי בשעטנו הרי יש איסור חפצא, והוא גם בחול, משא"כ אוכל זו ה"ל אוכל, ויש עליו איסור גברא זמנית, א"כ מנלן שזה נחשב כמוקצה. ואינו דומה אלא לגבינה במקום שכולם 'בשרי', ולא יהיו 'חלבי' עד סוף השבת, וכי נימא שהגבינה מוקצה.

(לא) ושאלו להגר"א נבנצהל, האם מוצץ בבסיס צבאי מוקצה, הרי אינו ראוי לשום אדם, והשיב דזה שאלה מעניין. וכוונת השואל היה להמחיש דאי"ז חפצא שאינו ראוי, שיהיה ממ"ג, אלא יש חסרון מצד הגברא קצח.

(לב) ומצד הגמ' שמבואר דהתירו קניבת ירק, יכולים לאוקים דאיירי במקום שיש קטנים, אך זה דוחק.

(לג) ולכן מסתברא לומר דאין אוכל מוקצה ביו"כ בשום אופן. ואינו נוגע למעשה.

(לד) נעליים ביו"כ, אינם ממ"ג, דהרי מותר ללבשם כשעובר בטיט וכו'. וחידוש ר' אלישיב דהם כשמל"א, דעומדים רובם לסתם לבישה שאסור ביו"כ, וא"כ ה"ל כשמל"א.

(לה) טלית שנקרע ציציותיו, שבה"ל קצט התיר טלטולו, דחזי לאשה, להשאיל, להפקיר.

(לו) אמנם, בגד של טלית גדול/קטן שעדיין לא קשר עליהם החוטים, לכאן' לא נגמר הכלי, ולא 'לפעמים נמלך עליהו' להשתמש בו כמות שהיא.

סעי' מ"ח – מניפה

(א) פ' שו"ע מניפה להבריה זבובים מותר לטלטל בשבת.

(ב) ולא ביאר שו"ע אם היא כשמל"א או להיתר. ומ"ב סקקס"ב כ' דהוא כשמל"א.

(ג) ויל"ע, מדוע היא כשמל"א, הלא עשויה להבריה, כמש"כ שו"ע, וא"כ מלאכתה לטלטל מן הצד לצורך דבר המותר.

(ד) ובשבה"ל כ' דע"כ למד המ"ב דעשוי להריגה.

(ה) אמנם, לכאן' זה אוקימתא נגד הפשטות. ואולי היה מקום לבאר, דעשוי להבריה, והלואי להרוג, א"כ מלאכתו היא על השאיפה, הגם שרוב פעמים רק מבריה זבובים. וע"ע סעי' כ"ג, ומ"ב סקצ"ט.

סעי' מ"ט – מכבדות

(א) מכבדות מותר לטלטלם. כ"כ שו"ע, ולא ביאר לנו כשמל"א או להיתר. וביאר מ"ב, מחמה לצל, דהיינו כשמלל"ה.

(ב) ומ"ב תלאו על במח' שו"ע ורמ"א בסי' של"ז.

קצח מלמהד"ד, כלי באי נידחת באמצע הים, האם הוא מוקצה הואיל ואין מי שישתמש בו.

קצט ג' ל"א.

ר' ג' ל"א.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

ג) בזמננו, לדידן, מטאטא ביתית כשמלל"ה. ושל חוץ, הוי כשמל"א לכו"ע.

סעי' נ' – אצטרולו"ב

א) לרשב"א מותר לטלטל אצטרולו"ב, וה"ה שאר ספרי חכמות, ולדעת הרמב"ם יש להסתפק.

ב) דהיינו, תולה על סי' ש"ז סעי' ט"ז וסעי' י"ז, ומ"ב שם ס"ב. והנה, לדידן הכל שרי, אבל לרמב"ם יל"ע מהו הספק, הרי ספרי שאר חכמות אסור משום שטרי הדיוטות, וא"כ מה זה קשור לאצטרולו"ב. וע' מ"ב שם סקס"ו. אינו ברור כל צרכו.

ג) ולכאוי, גם להאוסרים לא יהיה יותר מכשמל"א.

ד) מה זה אצטרולו"ב? מ"ב בסי' ש"ז כ' שהוא כלי שמביט בו כוכבים, ותנובה וכו'.

ה) ועפי"ז יש אמרו שהוא Telescope. ובאמת, בזמנים קדומים היה כלי בשם Asrolab שבו היה מלחי ספינות משתמשים בו כדי לדעת מיקומם, ולאן הולכים, ע"פ סדר הכוכבים. ואולי זהו כלי של סעי' שלנו.

סעי' נ"א – מורה שעות

א) מורה שעות, מחול או ממין אחר, שו"ע מסתפק אם מותר לטלטלו. רמ"א כ' מנהג לאסור.

ב) התיאור של שו"ע מבואר שהוא Hourglass, Sandtimer.

ג) וביאר המ"ב, דהוי כשמל"א, לאיסור מדידה.

ד) ויל"ע, מדוע בדיוק הוי כשמל"א, ועל פיה יל"ע מדוע שעונים שלנו אינם כשמל"א.

ה) ורש"ז בספרו הנפלא מאורי האש^א ביאר דבזמניהם היו משתמשים בזה למדוד איזה מלאכה, והיה בו איסור מדידה, משא"כ שעון שלנו הוא רק מגיד לנו הזמן עכשיו, ולא כמה זמן עבר.

ו) ובאמת, לא הבנתי עד בריו הבנת הענין, אך יש ב' דברים ברורים היוצאים מזה. שעונים שלנו כשמלל"ה. וש Sandtimer כזו הוא כשמל"א. [אומרים בשם רש"ז להתיר שאינו אלא משחק בעלמא. וצ"ע, וקשה להקל.]

ז) כ' מ"ב סקס"ח, זייגע"ר שלנו יש להתיר, ודווקא קטנים, דהיינו שעון כיס, אבל הגדולים אסור לטלטל, ואותן כלי שעות העומדין בתבה על הקרקע יש להחמיר אם לא לצורך מקומו.

ח) ולא ביאר לנו הטעמים שהקיל והטעמים שהחמיר. רק ידוע לנו, שעון כיס היקל. אבל יותר גדולים מאלו החמיר, והשאלה מתבקשת, מדוע.

ט) ועוד, לא אמר שהוא ממח"כ, דהא התיר לצורך מקומו, וא"כ חשבו כשמל"א. וק', מדוע זה גרוע משעון כיס רגיל, דהיינו מדוע חמיר טפי. [האם התיר שניהם לצורך מקומו או"ד רק אלו בתבה, ולא הגדולים סתם?]

י) מקורו של המ"ב היא שע"ת. ושם משמע משום איסור השמעת קול.

^ארא"ב ב' ג' ד'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

- (יא) וק', הא הדרך לערכו מבעו"י, דשרי כדמבואר בסי' רנ"ב סעי' ה' וסי' של"ח סעי' ג'.
- (יב) עכ"פ לדינא, שעון יד וכיס שלנו, מותר ככשמלל"ה. שעון בתיבה, Grandfather, רובם ממח"כ. שעון על הקיר, לחזו"א^{יב} היא מוקצה מפני שקובע לה מקום, וגם יש בו משום בונה, ור' משה^{יג} חלק, ואינו מוקצה, ואינו בונה.
- (יג) מדי דברי בענין שעון, יל"ע, מה בין שעון למאוורר. דהיינו, שעון היא כשמלל"ה, ואילו מאוורר היא כשמל"א. ויל"ע, מאי שנא. דהרי שניהם, אחרי שמחוברים לחשמל, משתמשים בו להיתר, וא"כ מדוע זה אסור וזה מותר. כך מסתפק האוח"ש.
- (יד) וע"כ צ"ל, מאוורר מדליק כשצריך, ומכבה כשסיים עמו. משא"כ שעון, נדלק תמיד. דהיינו אפ' אלו שצריך למתוח מחדש כל יום, מ"מ לא מפסיק השימוש לעולם, משא"כ מאוורר. וכמדומני שיש ר' משה שמצדד להיתר מאוורר אחר שמחובר ככשמלל"ה.
- (טו) שעון עם מחשבון, כשמלל"ה.
- (טז) שעון סטופר, Stopwatch, אפ' אינו חשמלי אלא ידני, ה"ל כשמל"א לאיסור של מדידה, לכאו'.

סעי' נ"ב – מוקצה לעשיר

- (א) קיי"ל, ומקורו הוא גמ' דף מ"ז, מוקצה לעשירים נעשה מוקצה לעניים, ולא אמרי' מוכן הוא אצל עניים.
- (ב) וכ' מ"ב, לא שנא עני שבביתו לעני שברחוב, מוקצה הוא.
- (ג) יש עוד גמ' דף מ"ו, אשה שנדרה על ככר, נעשה מוקצה לכל העולם.
- (ד) גמ' קב"ח: תרומה, חזי לכהן ולכן אינו מוקצה, אף שהוא של ישראל.
- (ה) והק' תוס' קב"ז: איך דינים הללו מתאימים א' עם השני. וביאר, דיש לחלק בין היכא שאינו ראוי מחמת איסור להיכא שאינו ראוי מחמת גריעותא. דאם היא איסורא, א"כ אינו חסרון בחפצא אלא צדדי וחיצוני, וכל שראוי למישהו אינו מוקצה. משא"כ היכא שהיא מחמת גריעותא, בזה יש חסרון בהחפץ, ואזל ממנו של כלי, וזה חל כלפי כו"ע.
- (ו) והא דכבר שאסור על כל העולם, היינו במי שנדר אסור על כל העולם.
- (ז) כ"ז מבוא במ"ב סוף הסימן.
- (ח) כשהוא של עני, האם מותר לעשיר. חזו"א^{יד} כ' דמותר לעשיר. אמנם המ"ב כ' בשם ט"ז דאינו מותר אלא לעשיר הדר בבית העני, דאז נגרר בתריה, אבל עשיר דעלמא לא.
- (ט) והנה, מבואר דהעני צריך להיות הבעלים, ואז עשיר אצלו מותר. וזהו חידוש נורא, כי הוא כלי לבעליו, ושרי, ושכנו המתפלל לידו בביהכנ"ס אינו יכול לטלטלו, ויש בו איסור מוקצה; מוזר מאוד.

^{יב} מ"א ט"ז.
^{יג} ה' כ"א י"ג.
^{יד} מ"ג כ'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(י) כגון, טישו או מסכה משומש, הרי לבעליו חזי, ואילו לאחרים לא חזי. א"כ ליהוי מוקצה לאחרים שאינם גרים עמו. חידוש.

(יא) על כולא האי סוגיא קשה, הרי ידעינן דשיירי אוכל, קליפות, עצמות, אפ' לא חזי לבנ"א, כל שחזי לבע"ח המצויין אינם מוקצה. כל זה הארכנו בטוב טעם ודעת בסי' כ"ז-כ"ט. וא"כ ק', וכי עני גרוע מבע"ח, מה בכך שאינו חזי לעשיר, הא חזי לעני, ועני מצוי, ותיפוק ליה העני מדין כלב.

(יב) והבאנו שם דברי התהל"ד דמיישב, דאכן העני גרע מכלב. דהרי העני והעשיר שניהם בנ"א, ומשמשים בחפצים באופן דומה. וא"כ, שימוש זו שהעני יעשה עם חפץ זו, הרי גם העשיר יכול לעשות כן, אלא שהחליט העשיר שאינו נחשב בעיניו כשימוש, אלא היא גרוע מדי, והקצה דעתו ממנו. דהיינו הקצה דעתו מהאי שימוש שהוא והעני יכולים לעשות עמו. משא"כ בע"ח, הרי הבעה"ב אומר שאינו ראוי לבנ"א, אך מודה שהוא עדיין שם אוכל לבע"ח; דהיינו הקצה דעתו משימוש בנ"א ולא משימוש בע"ח. ומפני כן, לעני מוקצה, ולא לבע"ח.

(יג) אלא שהיה מקום לטעות ולשאל, איך התרנו בשר חי ודג חי ע"פ איזה אנשים שדעתם יפה שאוכלים אותו, הרי הבעלים נמאס מכך, ולעולם לא יעשה כן, וא"כ בעיניו אינו ראוי, וא"כ מה מועיל מה שיש אחרים.

(יד) וע"כ אי"ז קשיא, דהרי הגמ' מסכים שאינו ראוי בעצם, רק חזי לאומצא. וע"כ החילוק, התם איירי באוכל, והשאלה היא האם כבר חל עליו שם אוכל, או"ד עדיין אינו חזי. ולזה אמרנו הואיל וחזי לבנ"א, נקרא כבר אוכל, הגם שהבלים אינם עושים כן, ונמאסים מזה. משא"כ כאן, אינו בדרכו להיות כלי, אלא היא אחר שימוש, ובדרך לפח, ולזה בעיניו שיהא נחשב עדיין כלי בעיני הבעלים, ושלא יהיה גרוע, ולזה לא משערין עם אחרים, דכבר בטל מעליה שם כלי ע"י בעליו.

(טו) עפ"י הנתבאר יל"ע, דבר שלהבעלים אינו חזי מחמת חומרא או מנהג, מה דינו כלפי אחרים. ומה דינו אם הבעלים חושבים שהמקילין טועים הם.

(טז) ושבה"ל^{יה} מביא מהרש"ם בשם גדול א' דדבר הראוי למי שאינו מקפיד על הלכה, עברייין, אינו מוקצה, דסוף סוף חזי הוא. וחלק עליו שבה"ל, והוכיח כדבריו מהא דנדר אסור לכל העולם, ולא אמרי' שאם יש מי שאינו שומר תו"מ שרי. אלא ע"כ, נקרא לא חזי, והעברייין משתמש בדבר שאינו חזי, ואינו מועיל לעשותו אינו מוקצה. וכל בשר חי וקמח וכו' של חילוני מוקצה הם.

(יז) וע"ע דברי ר' משה"י מש"כ להקל בדבר שאינו אסור משום מלאכה אלא משום דבר אחר, דאם יש מי שאינו מקפיד ע"ז שרי, כגון ספרים שאסור לקרותם גם ביום חול, אם מי שאינו מקפיד ע"ז, מותר לטלטלם בשבת.

(יח) וק' על ר' משה, מדוע אין ספר זה כשמל"א רגיל. ועוד מה יגיד לגבי בגד של שעטנז של מי שאינו מקפיד. ועוד, האם כסף היא מוקצה מחמת מלאכה או מחמת איסור אחרת. דהיינו הגדר וההבנה אינם ברורים כל צרכם.

^{יה} ט' ע"ח.
^{יז} ה' כ"ב ב'.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

יט) ע"פ הנתבאר, מי שמיקל להשתמש במגבונים בשבת, אסור למישהו אחר להושיט לו, שהרי לדידן הוא עבריין ושלא כדין, ואיסורו הוא מחמת שבת, וא"כ שבה"ל ואג"מ יחמירו בזה.

כ) קטניות בפסח, כ' חזו"א^י דאינו מקוצה, דחזי לקטנים חולים וספרדים. ויל"ע מה דינו כשאין חולים או קטנים או ספרדים, האם מוקצה היא. ולכא' דומה למש"כ בסעי' מ"ז לגבי אוכל ביוה"כ. אך אין מציאות כזה נמצא אצלנו.

כא) מצה שרויה, געברוקטס, כנ"ל.

כב) אוכל לא כשר, או השגחה לא טובה, חזי לגוי, וכו' ולהכי עומד.

כג) מצות מכונה, יש חשבונות הנ"ל. ומי שחושב באמת שהואכל מצות הללו כאוכל חמץ, אז לדידיה דינו שזה למש"כ בענין מגבונים [מלבד סברת ר' משה], אך בורבא דרובא אינו מאמין כן באמת, אלא אומר כן לקיים מנהג אבותיו, וכשיש חולה ודאי יאכילו מצה מכונה לפני חמץ.

כד) כששביעי של פסח היא ביום שישי, ושבת בא"י אינו פסח, האם קטניות מוקצה, דהרי בביהש"מ^ש היה מוקצה, א"כ נימא מגו דאיתקצאי. [איירי כשאין קטנים וכו', או אפ' בחמץ, אם שטר מכירה מרשה לו את זה].

כה) ורעק"א בתשו' כ' דאין אומרים מגו דאיתקצאי מחמת יום שעבר. דהיינו, אע"פ שבביהש"מ^ש אינו ראוי, היינו רק ספק שמא יום שעבר, אבל אילו היינו יודעים מתי בדיוק מתחיל יום השבת, היינו אומרים שמיד בכנסית שבת שרי, א"כ בכניסת השבת לא היה מוקצה, רק שלא ידענו מתי זה היה בדיוק. כך הוכיח רעק"א, והכי קי"ל.

כו) עוד דנו, מהו לבשל קטניות הללו בע"ש על סמך העירוב תבשילין; דהרי כל ההיתר של עירוב תבשילין היא משום דילמא אתרמי לו אורחים, ואילו בקטניות לא שייך למימר הכי. וע' אוח"ש.

כז) ע"פ סעי' שלנו דנו מה דין טלטול סגריות ביו"ט. שידעינן שיש מבוכה ושאלה גדולה האם מותר לעשן ביו"ט, האם נחשב כאוכל נפש. והמקילין מביאים ראיות מגדולים שחיו בתקופה אחרת שבו היה נפוץ יותר, ואינו ראיה לדור שלנו.

כח) ולדינא, אם ס"ל שהמעשן ביו"ט הוא עבריין, אסור לטלטלם [מלבד ר' משה], ואם הוא מחמיר מספק, או מחומרא, אז נקרא חזי להמעשן. וכ"כ שע"ת סי' תקי"א ד'.

כט) פקק בקבוק - של פלסטיק וכ"ש מתכת - שמישהו פתחו בשבת, האם מי שחושב שהוא עבריין אסור לטלטלו, דהרי עכשיו נולד הוא, ודבר חדש שלא היה בעולם, דמעיקרא סתימה בעלמא, ועכשיו פקק הראוי לשימוש. וע"ע סי' ש"י לגבי דחי בידים, וסי' שי"ח סעי' ב' לגבי בהמה ששחטו לחולה, דמותר לבריא, ולא אמרי' מוקצה הוא.

ל) הזכרנו כבר למעלה בסעי' כ"ב דעת ר' משה^י שמשחקי קטנים דלא הגיעו לחינוך, היכא שאין לאסור מצד ספינן, כגון שאינו נותן בידו אלא לפניו, האם נחשבים כשמל"א [כשכרוך באיסור] או כשמל"ה, הואיל ומיוחד למי שאין לו איסורים. ואמרנו שר' משה מיקל.

^י מ"ט ט"ז.
^י כ"ב כ"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"ח

(לא) ואפ' בלי חידושו של ר' משה, דהיינו אפ' אי הוא כשמל"א, היה מקום לומר דנחשב לצורך גופו, הגם שהוא לגופו של איסור, אך היא למי שאינו מחוייב ולכן יש היתר הנ"ל. [למעלה בענין כשמל"א, מסק' היה שאי"ז נחשב לצורך גופו].

(לב) ר' אלישיב חלק על ר' משה, ולא סבירא האי חשבון דמיוחד למי שאין לו איסורים.

(לג) וק', לר' משה, איך נימא שהיא כשמלל"ה, הא הבעלים הם ההורים, ולדידם הוי מוקצה, א"כ מה בכך שראוי לקטנים, נימא מוקצה לעשירים – ההורים, מוקצה לעניים – הקטנים.

(לד) והתירוץ, שהטעם מדוע יש לההורים כלי זו הוא רק עבור הקטנים, וזהו שימושן של העשיר הוא כדי לתת לעני, דהיינו ההורה יש לו את זה כדי לתת לקטן, א"כ מלבד דבזה לא נלך בתר הבעלים אלא למי שייך, כאן עדיף טפי, דשפיר ראוי להורים לתת לקטנים, וא"כ חזי לעשיר.

(לה) [ועוד, לא מצינו מוקצה לעשיר ולעני אלא בממ"ג, אבל בכשמל"א לא מצינו שידונו בזה].

(לו) רעשן, Rattle, מלבד כשמל"א או להיתר גם יש בו דיני השמעת קול. וע' ביה"ל סי' של"ח סעי' א', בקצרה, בשם פמ"ג, שמסתפק אם כלי להשמעת קול היא כשמל"א. ועיי"ש מש"כ בביאור הענין. וצ"ע.

(לז) ע"פ הנתבאר בסעי' זו, אחרון של פסח בא"י, שהיא יו"ט לבני חו"ל, וחול לבני א"י, האם יש איסור מוקצה לבן א"י על בשר עוף חי, קמח חי, ועל חמצו של בן א"י. ולפי ר' משה למעלה, היינו מקילים, וגם היינו מקילים בפסח עצמו בחמצו של חילוני, וצ"ע.

(לח) ולמעשה, נוהגים ששומרים דיני מוקצה כרגיל.

(לט) [הוספה: מוקצה לעשירים ולעניים, ביארנו ע"פ דברי התהל"ד החילוק בין עני לבע"ח, דזה מחמת גריעותא וזה מחמת חסרון שימוש. ועפי"ז, היכא שהוא מוקצה לעשיר משום חסרון שימוש, נימא שאינו מוקצה לעני. כגון, חמצו של בן א"י הנ"ל, הרי הבן חו"ל מוקצה עבורו לא מפני גריעותא אלא מפני שאסרה תורה, וא"כ נימא שאינו מוקצה, דחזי לבן א"י.

(מ) וה"ה כל קמח חי, בשר עוף ודג חי, אם יש עכו"ם בעיר נקל בזה. לא מיבעיא לפי הט"ז שהיקל אם ראוי לבע"ח, הגם שיש הקפדה לא להאכיל להם, ודאי יקל אם ראוי לגוי. אלא אפ' למג"א ולמ"ב שם, דאמרי' היכא שיש הקפדה אינו נעשה היתר עי"ז שראוי, לכאן הנ"מ לעשותו ממאכל אדם למאכל בהמה. אבל מאכל אדם שראוי לאדם, אע"פ שיש הקפדה עליה, מ"מ עדיין שם מאכל עליה, וחזי לכמה בנ"א, כגון עכו"ם שלא מוטל עליהם לשמור שבת. נמצא כל מוקצה מסוג זה נוכל להקל. כגון משחת שניים, אבקת כביסה, מעות, איפור, וכהנה רבות, אם חזי לגוי נקל בזה.

(מא) וכ"ש ביו"ט שני, דהבן חו"ל יכול להקל בכל מה שראוי לבן א"י.

(מב) וע"כ צ"ל, דאולי לפי הט"ז אה"נ. אבל למג"א ולמ"ב, הקפדה אכן יש בכוחו לעשותו מוקצה אפ' אם שייך לאדם אחר. דהיינו, הואיל ויש הקפדה לא להאכיל לגוי, א"כ לא נוכל להקל ע"פ מה שחזי לו. [זה לא יעזור ביו"ט שני כשאין הקפדה. אך יהיה תלוי של מי הוא, מי הבעלים, והאם העני/עשיר דר שם, ומי הבעה"ב].

(מג) אלא שקשה, איך נקל בשר חי משום דחזי לאומצא, הא הבעלים לא אוכלים, והבעלים מקפיד לא לתת לפלוני אלמוני. [שוב שמעתי שיש רבנים גדולים כאן בירושלים עיה"ק שמורים דדג חי השייכת למי ששונא סושי, מוקצה היא לכל!]

(מד) ונראה לחלק, דבשר חי, הרי לאלו האוכלים חי, ראוי כמות שהיא בלי שום הכנה, וא"כ בזה הואיל וחזי, חזי, ואינו מוקצה הגם שיש הקפדה. משא"כ קמח חי וכדו' שראוי רק ע"י אפיה, הרי לכולם אינו ראוי כמות שהיא, ולגוי שמותר לאפות, יש לו מה לעשות עמו. א"כ, דבר שראוי רק אחרי תהליך, ולמי שמותר לעשות

הלכות מוקצה סי' ש"ח

כן, ולאיש הזו יש הקפדה, אז לא מהני במה שהוא יכול לעשותו ראוי. ולא נתבאר עד בריו. כנ"ל בס"ד.
וע"ע בספר נחלת ישראל מש"כ בזה. וע"ע סי' ש"י סעי' ב'.

--- סי' ש"ט – דיני טילטול מן הצד ---

סעי' א' – בנו געגועים

- (א) סעי' הזו עוסקת בתינוק האוחז מוקצה, האם מותר לאביו להרימו, או שזה נחשב כטלטול, או שיש להקל כשיש געגועים. והיכא שהתירו, הנ"מ באבן, אבל לא בדינר. ויש גם ב' דעות לענין לאחוז ידו כשאוחז מוקצה. ומבואר דבעצם יש איסור להרימו, ואיסור זו נדחית כשיש געגועים, ורק באבן ולא בדינר.
- (ב) ורואים מכאן עד כמה חששו וגזרו ואסרו חז"ל להתרחק מאיסור מוקצה.
- (ג) פשטות הסוגיא והפוסקים, בין לאיסור, בין להיתר כשיש געגועים, היא בכל תינוק או תינוקת, לא שנא משלו, לא שנא של חברו, לא שנא בנו לא שנא בתו. אמנם מביאים מרח"ק שמדייק מרש"י שבת ס"ו: שיש יותר געגועים מבנו לאב. ולא ראינו שחוששין לזה לדינא.
- (ד) עיקר העיון בסעי' זו היא מהו האיסור להרים ולהחזיק תינוק שיש לו מוקצה ביד, הא מקסימום יהיה טלטול מן הצד. ובעז"ה נעסוק בזה בהמשך, אחרי שביררנו כל הפרטים בסעי' זו.
- (ה) יל"ע, הא איסור שראינו בסעי' זו, מצינו ב' חפצים: אבן, ודינר. ויל"ע, האם איסור זו דווקא או לא, דהיינו האם כשמל"א בכלל.
- (ו) ומסברא היינו אומרים, דכשמל"א מותר לצורך גופו, וא"כ תינוק האוחזו היא צורך גופו. וכ"ת דניחוש דלמא נפיל, ואתי אביו להרימו, הלא גם זה צורך גופו הוא, ומותרת. והיינו אומרים דכל השאלה היא בציור שהתינוק אינו רוצה אותו, והאב אינו רוצה להשתמש בו אלא רוצה שלא יהיה מונח על הרצפה, חמה לצל, ואז אין היתר בכלל. אך אין מציאות כזו מצויה כ"כ.
- (ז) מג"א בסי' ש"ח סקי"ח עוסק בהמנהג שהילד מביא נר של שעה לביהכנ"ס, ומסיים המג"א 'ומיהו יש להחמיר, ע' ריש סי' ש"ט', עכ"ד. וביאר המחצה"ש דכוונתו לאסור מסעי' שלנו, אפ' לאחוז יד תינוק וכו', כדעת הי"א. עכ"פ חזינן, דמג"א לדעת מחצה"ש ס"ל דסעי' שלנו שייכת גם על כשמל"א^א.
- (ח) וגם הפמ"ג דחולק על מחצה"ש שם, מסכים שהוא דמיון טוב בין הסוגיות.
- (ט) נמצא, יש איסור להרים תינוק עם כשמל"א בידו. ומהו העצה? לכאן יש עצה פשוטה, והיא להוציא המוקצה מידו ולהניחו במקום שירצה; דהרי מוקצה עכשיו מונע מלהרים התינוק, א"כ מוקצה הזו מפריע לכל מקום התינוק, וזה כשמל"א לצורך מקומו. ולכאן,

^א עיי"ש דמחצה"ש כ' דאצלנו החשש בדינר הוא ששמא יעבירו ד"א ברשה"ר. א"כ האי חשש ליכא לחלק בין כשמל"א לממ"ג – וה"ה לכשמל"ה. וא"כ, בבית, אולי מחצה"ש מסכים שאין איסור בכשמל"א. אך ק' על מחצה"ש, ע"כ אין האיסור משום הוצאה, דאל"ה גם באבן נגזור. ואכן, עיינתי במחצה"ש כאן אצלנו, וכ' להדיא דהאיסור אינו משום ד"א ברשה"ר, דאל"ה גם באבן נגזור. וצ"ע. ואיני יודע אם מהא איכא למשמע מינה.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

אפ' אינו רוצה להרים התינוק רק להסירו מידו, כגון עט בידו, מותר לעשות הערמה, וכמש"כ שם.

(י) נמצא, כמעט ואין לנו ציור בכשמל"א האסורה, ומותר להגיבה גם כשאין געגועים. דאם התינוק רוצה אותו, זה צורך גופו, ומותר להגיבה עמו³. ואם אינו רוצה, יסירו מידו כיון שהיא צורך מקומו. [יל"ע, איזה מהם עדיף טפי, מהי החומרא ומהי הקולא, האם יגיבה כמות שהיא, או שיסירו מידו בטענת צורך מקומו].

(יא) וכ"ת תימא אה"נ אין איסור בעצם מה שנושא התינוק, אעפ"כ נאסור מהאי גזירה של דינר. ויל"ל, הרי בדינר מבואר שאסור להרים גם כשיש געגועים, דחששו שמא האב יטלטל המוקצה. וביאר מ"ב סק"ה דאין הכוונה שישכח עצמו, ויטלטלו בלי לחשוב, דאל"ה ה"ה באבן נגזור. אלא הגזירה הוא דמחמת החשש הפסד יעשה חשבון לומר כי היכי דהתירו להרים התינוק עם המוקצה כשיש געגועים, ה"ה דמותר להרים מוקצה כדי ליתנו לו.

(יב) וא"כ, בכשמל"א, אפ' אם יעשה חשבון כזה, עדיין מותר, כי הוא לצורך גופו. ואפ' היכא שהתינוק אינו רוצה אותו, מ"מ הלא לכה"פ הערמה היא.

(יג) ולכן נראה, דאכן אין שום איסור בכלל בכשמל"א, דתמיד יש היתר מצד צורך גופו, או שיכול להסירו בטענת צורך מקומו. ואכן, אין מ"ב שאוסר בכשמל"א, רק בממ"ג, ומסתברא דדוקא הוא.

(יד) [ואע"פ שאמרנו דיכול להרימו כשאוחזו משום צורך גופו, א"כ איך יכול להסירו בטענה שהוא צורך מקומו, הא אינו מפריע, וכמש"כ, י"ל דיכול לומר שאינו רוצה לסמוך על חשבון זו].

(טו) עד לכה ראינו אבן מותר כשיש געגועים, ודינר אסור בכל אופן. ויל"ע, מה נכלל באבן, ומה נכלל בדינר. ובספרי הקיצור באנגלית יש שנוי נוסחאות. י"א כל מה שהוא Valuable היא דינר, ופחות מזה הוא אבן. וי"א Anything Of Value. וההבדל ביניהם רחב מאוד, וא"כ עלינו לבאר הצדק על מי. וגם בגדולי אחרונים אין הגדרה ברורה, כגון חיי"א, עיי"ש.

(טז) ויש מי שכתב דתולה על ערך שבהול עליו. וע"פ המ"ב שהבאנו למעלה, דיעשה חשבון מטעת להרים, אין זה משמע משום הבהילות, אלא כל דבר שירים בימות החול, יעשה חשבון שמותר גם כאן – דאין חשבון זו נובעת מרשעות, אלא מחוסר ידיעה, וא"כ ליכא לחלק בין שוויות, אלא כל שווה מידי יש לאסור, ואינו מותר אלא בדבר שאינו רוצה שיאחזו התינוק בכלל, דהוא דבר שאינו שוה כלום, ובזה לא יעשה חשבונות.

(יז) שבו"י מחלק בין היכא שהוא בפנים והיכא שהוא בחוץ, אך להמ"ב ליכא לחלק.

(יח) בקיצור, אבן דווקא הוא, וצע"ק על השו"ע שנקט דינר ולא נקט פרוטה. [אינו ברור עדיין מה דינו של מטבע עשר אגורות. ומה דינו של כמה מטבעות של עשר אגורות.]

³ וכ"ש כשהוא כשמלל"ה לדעת ר' משה, משום שהוא של תינוק.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (יט) בעיקר האיסור וההיתר של סעי' זו, יש לחקור, האם הא דתינוק אוחז בידו נחשב כאילו עושה טלטול רגיל, והגעגועים מתירים לו לעשות טלטול זו, או"ד אי"ז טלטול רגיל, אלא טלטול מן הצד, ואעפ"כ אסור, והתירו כשיש געגועים.
- (כ) ולצד הראשון עלינו לבאר מדוע נקראת טלטול רגיל, ומדוע התירו הטלטול כשיש געגועים. ולהצד השני עלינו לבאר מדוע בעינן געגועים, כל שהיא לצורך דבר המותר יהיה מותר.
- (כא) להצד הראשון, יש לבאר, דנקראת טלטול רגיל הגם שהוא ע"י דבר אחר, משום דהוא אוחז התינוק בידו, והתינוק אוחז המוקצה בידו, א"כ הכל נחשב כאחיזה בידים, ולכן איננו נחשב כטלטול מן הצד – כך משמע בפמ"ג שיש כאן אחיזה שלמה, וכן רש"ז בשש"כ.
- (כב) חזו"א¹ ביאר הסוגיא באופ"א, דבעצם האוחז תינוק שיש בידו מוקצה היא כן טלטול מן הצד, ושאני כאן שהואיל והאב רוצה שהתינוק יהיה רגוע במה שאוחז המוקצה, ע"כ הטלטול 'מתייחס' גם להאיסור, וא"כ היא טלטול מן הצד לצורך דבר האסור. וכמובן, זה חזו"א לשיטתו, וכמו שנתבאר כמה פעמים. ולכן, הוצרכו להיתר חדש של געגועים.
- (כג) נפק"מ בין מ"ב לחזו"א, כשהתינוק אינו מעוניין בהמוקצה בכלל, או שהאב לא איכפת ליה בבכיות בנו, למ"ב עדיין אסור כי מטלטל כדרכו שלא בידים; ואילו לחזו"א, הלא זה רק לצורך דבר המותר ואינו מתייחס לאיסור בכלל.
- (כד) ולצד השני היה קשה מדוע בעי געגועים, כל שרוצה להרים התינוק יהיה לצורך דבר המותר. ואולי י"ל, כל שאינו מפיל המוקצה מידו, ע"כ ניחא ליה במה שהתינוק רגוע בהאחיזה, א"כ הטלטול מתייחס לדבר האסור. [ע' לקמיה מה שנביא ממ"ב ושעה"צ דנירות לצד השני של החדר, כשצריך לאורו נקרא לצורך דבר המותר – וזה דלא כמש"כ כאן].
- (כה) תוס' רי"ד מבואר כצד השני, וכ' פמ"ג דכן הוא דעת שו"ע. וכן מבואר מקיצשו"ע² דלמד כזה.
- (כו) מאידך, המ"ב סק"ב קרא לזה 'טלטול שלא בידים', ולא קרי לה טלטול מן הצד – מבואר שלמד כצד הראשון, וגדר חדש יש כאן, שאינו טלטול בידים, ואינו טלטול מן הצד אלא טלטול שלא בידים, וזה התירו במקום געגועים. וכ"פ רש"י בסוגיין.
- (כז) נפק"מ בין מהלכים הללו, עד כמה חזקים צריך להיות געגועים הללו. לצד השני [שו"ע], בעצם היא טלטול מן הצד, א"כ לא צריך געגועים כ"כ חזקים [ואכן המפרש בשו"ע כ' 'עצבון'], ואילו למ"ב הרי געגועים הללו מתירין טלטול שלא בידים, ולכן מסתברא דרמת הגעגועים היא יותר חזקה. וכן משמע מלשונות המ"ב.
- (כח) ע' גר"ז וערוה"ש, ואינו ברור כוונתם, כי עירבו דעת רש"י ודעת תוס' רי"ד יחד.
- (כט) ע"פ סוגיין, יל"ע, תינוק עם טלטול מלא, האם שרי להרימו בשבת. כשמגביהו כדי להחליפו, אה"נ אי"ז טלטול מן הצד לדעת המ"ב, מ"מ אולי כלול בהיתר של הסרת גרף.

¹ מ"ז ב'.
² פ"ח י"ד.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

אבל היכא שמגביהו סתם, מאי איכא למימר. הרי הוא אוחז התינוק כדרכו, והתינוק ג"כ עושה כדרכו [אולי הואיל ואינו בידו עדיף טפי].

(ל) לפי החזו"א שרי, דאין הטלטול מתייחס לדבר המוקצה. לשו"ע שרי, כי כאן הוא לצורך הדבר המותר, כשלא מעניין אותו בכלל דבר המוקצה.

(לא) ושאלנו לר' פאלק זצ"ל, והשיב לנו שעדיין אינו מוקצה, ודימה לקליפת תפוז וביצה, שאינו מוקצה כל זמן שלא נתפרד מהפרי/ביצה. וכמובן זה חידוש, כי אינם ממש דומים אהדדי.

(לב) בדרגת הגעגועים, כ' מ"ב 'במקום סכנת חולי'. ולכא' אין הכוונה לסכנת חולי גמור, דהלא מוקצה מותרת במקום חולי, כדמבואר בסי' שכ"ח סעי' י"ז, ולא היה מגביל כאן כשהוא טלטול שלא בידים. ע"כ כוונת המ"ב למצטער, וכמו שראינו כמה פעמים במ"ב, דסכנת חולי הכוונה היא למצטער, כגון הא דהכל חולים אצל הצינה.

(לג) ע' מ"ב שכ"ח סקנ"ח, ושעה"צ ל"ד, ויל"ע איך זה מתאים עם סעי' שלנו. [שם כ' דפמ"ג מצדד דלגבי האכלת מוקצה לתינוק בעי שנוי, וכמו שמבואר כאן – דהיינו כאן הוא טלטול בשנוי עבור צרכי תינוק. אמנם סתם דעת מ"ב שם ברישא הוא שאין צריך. וא"כ איך מיישב סעי' שלנו. וע"ע לשונות מ"ב כאן סק"ד. וצ"ע כעת.]

(לד) כשהתינוק אוחז דינר בידו, דעה קמיתא בשו"ע שאסור אפ' לאחוז יד התינוק והוא מהלך ברגליו. ודעת י"א, שרק אסור להרימו, אבל לאחוז ידו אין בכך כלום.

(לה) דעה קמיתא אוסרת גם כשיש געגועים. דעת י"א מתיר אם' בלי געגועים. [יל"ע להאוסרים, האם מהלך ברגליו דווקא, דהיינו לאחוז ידו ולא להלך, האם גם זה אסור.]

(לו) כשהתינוק יושב על ברכיו, ואחז מוקצה בידו [כגון שמצא על השולחן], נחלת ישראל כ' דשרי לכו"ע. והק' רש"ק, הא נושאו. ותי', דהרי כל החשש היא שנקרא טלטול בידים, וכאן אינו אוחז, אלא יושב עליו. ועוד, דהחשש שמא יפול ויבא להרימו, כבר כתבנו דדעת מ"ב הוא שהחשש שיעשה חשבון מוטעת; והיכא שלא התירו טלטול שלא בידים, כגון כאן שיושב על גופו, לא יבא לעשות חשבון זו א"כ שרי.

(לז) ביה"ל כ' דיש להקל כדעת י"א, כשיש געגועים. ואין כוונת ביה"ל לחדש לנו שיטה חדשה אמצעית, אלא כוונתו היא לכה"ח, דהשו"ע מביא דעת י"א כדי שנדע להקל כשיש צורך.

(לח) כשהתינוק אוחז מוקצה [ממ"ג] ואינו רוצה שיפסד ויתקלקל, אסור להרימו, ואסור להסיר מידיו. אסור להליכו ברגליו. מותר לקראותו. לנענע ידו היא טלטול מן הצד לצורך דבר האסור. לנענע ידו להסירו כדי ללמדו הלכות מוקצה, אם זה באמת כוונתו אז זה לצורך דבר האסור. יכול לגרד Tickle אותו.

(לט) יכול להערים, ולרצות להגביהו, ואסור לנענע מידו לצורך דבר המותר, דהיינו ההגבה עצמה.

סעי' ב' וג' – כלכלה

(א) מלבד סוגיית טלטול מן הצד וחובת ניעור, מכאן מתחלת לבאר דיני בסיס. ובתורת הקדמה לסוגיית בסיס, ע' מ"ב רע"ז סקי"ח.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (ב) ועיי"ש לגבי דעת ר"ת, ולגבי מה ההיתר צריך להיות יותר חשוב, ולגבי מה מועיל להיות יותר חשיב, ומתי ההיתר צריך להיות על השולחן. ועיי"ש דכשההיתר חשוב טפי, אז האיסור איננו כאן בכלל, וכן הוא מ"ב כאן סק"ט. [ואעפ"כ יש חובת ניעור קודם – לא הבנתי איך ב' דברים הללו הולכים יד ביד.]
- (ג) כשאינו בסיס, מותר לטלטל לצורך דבר המותר, אם אי אפשר בניעור. הפסד של דבר המוקצה ג"ז נחשבת כא"א בניעור. כשמותר לטלטל, מותר בעוד הנירות דולקות, רק שיהיה בנחת.
- (ד) גם מבואר שם דפמוטות שלנו לא היה דווקא 'רגישים' כ"כ, מדכ' מ"ב שינער אותם. נפק"מ לענין ממח"כ.
- (ה) [כל ציורים של בסיס במ"ב שו"ע וכל נו"כ ומפרשים הינם רק ממ"ג, וכשמל"א לא מצינו בכלל. וע' סי' ש"י סעי' ז', ואינו יודע אם יש דיוק משם. ושאלנו ר' פאלק מביה"ל סיש ש"ח סעי' ו' דכ' ערבה שנשברה בשבת מותר מחמה לצל. ע"כ אין לכשמל"א מגו דאיתקצאי, וא"כ מסתברא דלא יהיה לו גם בסיס. והשיב לנו דלכאו' יש כאן ראייה. וע' ערוה"ש דמבואר שיש בסיס לכשמל"א. אך סתימת המפרשים, וראיה זו, לכאו' נגד ערוה"ש.]
- (ו) הניח כלי המלאכתו להיתר ע"ג היתר ממש, האם נעשה בסיס עד כדי שאינו מותר אלא לאיזה צורך, ואוסר שלא צורך כלל. ע' מנח"י ח' כ"ב.]
- (ז) ציור של סעי' זו היא כלכלה או דלעת שיש בה אבן, מתי נעשית כחלק מדפנה, ומתי לא. ודלעת שאין האבן קשור יפה, הדלעת נעשה מוקצה מדין בסיס – ע"פ מ"ב סק"ח.
- (ח) והנה, בהא דידעינן שיש מושג של בסיס, יל"ע, האם בסיס היא דווקא בצורה של בסיס, דהיינו ההיתר מתחת והאיסור על גבה, או"ד כל שההיתר משמש להמוקצה, אפ' היא מצדדי או מע"ג, נעשה טפל אליו ומוקצה.
- (ט) גמ' מ"ט. עוסקת בענין הטמנה, וקדירה שיש עליו גיזי צמר המוקצים, והגמ' קאמר שמגביה הכסוי ומנערם. והק' ראשונים דלהוי הקדירה בסיס להגיזים המוקצים. ותי' ר"ת, הואיל והיה דעתו להסירו בשבת, אינו נעשה בסיס – מקור לשיטת ר"ת בסעי' ד'.
- (י) ובעל המאור תי' באופ"א, דבסיס אינו ענין מי ע"ג מי, אלא תלוי מי משמש מי, ולכן בניירות על השולחן הרי השולחן אוחו הנירות במקומן, ומשמשן, ונפל לגביהן ונעשה בסיס. משא"כ כאן הגיזין המוקצה הם משמשין לההיתר, והיא הקדירה, וא"כ הקדירה היא העיקר, ואינו טפל עושה העיקר לבסיס.
- (יא) ור"ת, מובא בשו"ע כדעת י"א, ומ"ב סומך עליו במקום הפסד. [בעה"מ דחה הכרחו של ר"ת.] ואילו דעת בעה"מ מובא במ"ב רנ"ט סק"ט [ובאמת כך מבאר השו"ע שם]. וכן בסי' שי"א מ"ב כ"ט. בקיצור, ר"ת אינו פשוט להלכה, ואילו הבעה"מ היא הלכה למעשה.
- (יב) נמצינו למדין, שבסיס אינו תולה דווקא על ע"ג או מחתיו, אלא מי משמש מי. ולכן, מי שיש לו כתבים של היתר, והניח עליהם דבר מוקצה לשמרם, שלא יעופו, אינו נעשה בסיס, כי האיסור משמש לההיתר.
- (יג) ועדיין אי"ז פותר שאלה שלנו, היכא שההיתר משמש לאיסור, אך אינו ע"ג – אה"נ לר"ת הכל תלוי מי למעלה, א"כ אינו בסיס, אך לבעה"מ יתכן שיהיה בסיס, כי עדיין משמש העיקר, מע"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (יד) ופמ"ג ריש סי' ש"ח מסתפק בזה. ודעת תורה^ה והב"ח כתבו דרך בסיס בצורה של בסיס היא אסורה, אבל בסיס מלמעלה, אינו בסיס.
- (טו) ונראה, דהא דהסתפק הפמ"ג היינו רק בציור שההיתר אוחז האיסור מלמעלה. דהיינו, בסיס רגיל, ההיתר אוחז האיסור ע"ג. ונראה דהפמ"ג רק הסתפק כשההיתר אוחז ההיתר מלמעלה, אבל בסתם מונח עליה, הרי אינו ממש דומה לבסיס מתחת, וא"כ לכאור' בזה לא היה מסתפק פמ"ג, ואין צורך להחמיר.
- (טז) כגון, כסוי של אופנים חשמליים [ממח"כ], לכאור' לכו"ע אינו בסיס. אבל כוס על כסף ניירות, לאחזם ולמנעם מלפזר ולעוף, בזה הסתפק הפמ"ג, ובזה יש מקום לחומרא.
- (יז) ויש מי שכ' דמנורת שבת Shabbos Lamp, חלק העליון שמסתובב הוי בסיס לפי ספיקת הפמ"ג. ואינו כן. חדא, הרי אינו משמש להמנורה אלא משמש להאדם ולחדר, ואדרבה, שימוש הוא לסתור שימוש של המנורה, ולכן אינו בסיס, ואינו כשמל"א. ועוד, גם לפמ"ג אינו נראה שיהיה בסיס מלמעלה אא"כ הוא אוחז מלמעלה, ולא סתם מונח עליה, וכמש"כ.
- (יח) מגנט חזק התולה על הקיר, שבו תולה מטבעות, מפתחות, פלאפון, וכו', האם נעשה בסיס להאיסור – אינו מתחתיו, אינו מלמעלה, אלא מצדדים. לפי דע"ת וב"ח אינו בסיס כי אינו הצורה של בסיס. אך לפמ"ג יש להסתפק, ולכאור' זו יותר חמיר מלמעלה. ועיין.
- (יט) כ"ז היה בתורת הקדמה לקושיא על סעי' זו. אמרנו אבן שאינו קשור יפה לדלעת, אינו נעשה כדופנה, והדלעת נעשית בסיס לו. וע"פ הנ"ל קשה, מדוע הדלעת נעשית בסיס לו, הלא האבן היא לעזור לדלעת, ולהיות נטפל אליו, א"כ מדוע העיקר נטפל להטפל, הא ליהוי כגזיז ע"ג קדירה. ואכן, רעק"א ורש"ש ס"ל אינו בסיס מטעם זה; אך על שו"ע ומ"ב קשה טובא.
- (כ) וכעת צע"ג.
- (כא) שאר הסעי' מרחיב בדיני מתי יש חובת ניעור. וע"ע מ"ב י"ב דמתיר לטלטל על מקום שירצה.
- (כב) [ע"ע שעה"צ י"ז דניעור אולי דינו כטלטול בגופו, ומותר אפ' לצורך דבר האסור.]
- (כג) יל"ע, ידעין שבשבת לפני שמטלטל מן הצד יש חובת ניעור. ויל"ע, האם זה מגלה לנו דחייב אדם לסדר ולטרוח כדי שלא יבא לידי טלטול מן הצד. דהיינו, האם אדם מחוייב לסדר ביתו, ודלתותיו, מקרר, מקפיא, כל מגירותיו, שלא יטלטל מוקצה מן הצד כל פעם שפותח הדלת.
- (כד) ור' משה^ה עוסק בקלסר שיש בתוכו דפים כתובים וגם דפים רקים, ומסתפק שם האם הוא חפצא של היתר, או שהוא בסיס לאיסור ולהיתר שההיתר חשוב יותר. דהיינו, האם היא מאה חפצים או חפץ אחת. נפק"מ לענין טלטול מן הצד, חובת ניעור, וכו'.

^ה ש"ח ט"ז.

^י לא ראיתי.

^ז ה' כ"א ח'.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (כה) והכריע ר' משה, דאם הסיבה שמשתמש בקלסר ולא בספר רגיל הוא משום שרוצה להסיר דף כשטועה בו, אז גילה שאינו רוצה איחוד באמת, וא"כ הם חפצים חלוקים. אבל אם מוציא דף רק כדי להראות, לצלם, להעתיק, אז בעצם חד היא עם אפשרות מיוחדת.
- (כו) ומסיים שם ר' משה, דאם היא כהרבה חפצים שונים, אז יסיר נייר החלק מע"ש.
- (כז) חזינן מר' משה, דחובת ניעור מחייב גם בע"ש.
- (כח) ומו"ר שאל ר' משה שטרנבוך שליט"א, והשיב לו דמסתימצ כל המפרשים, ושלא אמר לנו אף א' שיסדר מבעו"י, ע"כ אינו מחויב לעשות כן, ולא משנה למה ומדוע.
- (כט) ושאל גם לר' אלישיב, והשיב דמרום פשיטותו של הענין לא הוצרך אף א' להגיד לנו, וודאי מחוייב. וכן נקט שש"כ".
- (ל) ואולי כלימוד זכות, הואיל והוא כ"כ טירחא יתירה, זה גופא עושה שאי אפשר לנער. וצ"ע.
- (לא) ונראה, דאפ' אי יתעצל לגבי כל מגירות וארונות וכו', אלו שיודע שיש בהם ודאי ממ"ג, וודאי יפתחו בשבת, אין מנוס מחובתו לסדר מע"ש שלא יטלטלו. כגון דלת מקרר ומקפיא, שבמשך שבת פותח וסוגר עשרות פעמים, ויש שם ממ"ג ודאי – גריסים, שעועית, פופקורן, שמרים, וכהנה רבות, בזה לכאו' מוטל עליו לסדר.
- (לב) דהיינו, הקלנו בכשמל"א, והקלנו בדברים שאינו מוכח שיבא לידי אפ' טלטול מן הצד.
- (לג) ע' אוח"ש דמסתפק דאע"פ דידעינן שדלת בית לא נעשה בסיס למה שתלוי בה אלא משמש להבית – רע"ז סק"ז, הנ"מ דלת בית שהוא קרקע וחלק מהבית, אבל כלי, כגון מקרר, אולי כן יטפל למה שבתוכו, ולא להמקרר.
- (לד) ודבריו מוטעים, כי אינו תלוי בקרקע או כלי, אלא תולה במהות, מהי שימוש. ודלת מקרר עשוי לסגור מקרר, ואגב גם מאכסן שם, ממש דומה לבית. ועוד, הוא מ' סאה הרבה פעמים.
- (לה) כי יש מקום לדון, היא מגרה או ארון שתלוי בו פח אשפה [מוקצה], למה הדלת משמש; האם משמש ואוחז הפח, או שהוא משמר הבית שיראה יפה, ולעכוב הריח רעה. אינו ברור כ"כ. וזה חמור טפי כי היא הנהגה מאות פעמים כל שבת.

סעי' ד' – חבית

- (א) רישא דהסעי' היא המשך דיני טלטול מן הצד וניעור. המשך הסעי' היא דיני בבסיס; כשהיה אבן מונח ע"פ החבית בדווקא.
- (ב) הק' ביה"ל, הלא איירי בחבית מלאה ביין [כך הביא ביה"ל בשם ראשונים], וא"כ מדוע אמרי' דהחבית נעשית בסיס להאבן שעליה, נימא שבסיס גם להיתר, והיא היין, וההיתר חשוב יותר, ולא יהיה בסיס בכלל.

^ה כ' פ"ו.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (ג) ותי' ביה"ל בשם אחרונים, דהטעם משום דפי החבית מלמעלה לא נעשה בסיס כי אם להאבן שמונח עליה, עכ"ל.
- (ד) ואינו משמע שכוונתו הוא למה שמשמע מרעק"א דיש לחלק פנים החבית, הכלי, להיין, והחוף להאבן – לא משמע הכי, אלא משמע דהעליון בסיס לאיסור, ומתחת בסיס להיתר.
- (ה) וזהו חידוש נורא, דהלא לא שייך חלק העליון בלי חלק התחתון, וא"כ איך מחלקו. ועוד, מדוע אסר שו"ע, יטלטלו ע"י חלק התחתון, כי זה אינו בסיס אלא להיתר. וצ"ע. וכה"ק תורת שבת על חילוק זה, וכ' דאין בר שכל יכול לחלק כן. אמנם, יש הרבה אחרונים שכתבו כביה"ל.
- (ו) ובעיקר דבריו של מ"ב מבואר שיכול לחלק כלים. ואם הביה"ל ס"ל כן לגבי הגובה, כ"ש שהל"ל כן לגבי רחבה. כגון מפה ארוך שיש על צד הא' נירות, יהיה מותר לטלטל הצד השני, כי נחלקו לשנים. אמנם, הגדר חייבת להיות מוגדר היטב, כי גם להיתר נימא הכי, ולא יהני לטלטל השולחן מצד של הנירות אם יש חלות על צד הרחוק, דרך בצד השני נתיר. וצ"ע כי לא מצינו שיאמרו כן.
- (ז) ועוד, שעה"צ סקכ"ד לגבי הסרת מפה העליונה, שהט"ז הק' קושיא על מנהג מפה עליונה^ט, ונחלקו אחרונים מהו קושייתו. יש שפרשו דקושייתו איך מגלגל המפה, הא ליהוי בסיס מחמת צד השני. ויש מפרשים דזה אינו בעיה, כי הוא מצד השני, וכל קושייתו הוא איך מסיר כל המפה.
- (ח) והיה מסתבר, שהמ"ב דס"ל שיחלק חבית, יסבור שאין איסור בהגלגול, רק בהסרה. אך בשעה"צ שם מסביר הקושיא דיש איסור בהגלגול – וק' הא נחלק כלים. וצ"ע.
- (ט) ואולי, היכא שיש 'היכר' איפוא לחלק כלים, נחלק לכו"ע. כגון חלק המפה העודפת מעל השולחן, בזה לכו"ע לכאו' אינו נעשה בסיס מחמת הנירות שהם עם השולחן.
- (י) בעיקר השאלה לגבי החבית והיין והאבן, תי' האו"ש באופ"א, שאינו תלוי על מחלקים כלים. ותי', דבדרך הולכין בתר היותר חשוב, כי נימא דהשולחן מתייחס יותר לזה מלזה. משא"כ כאן, הרי האבן מעכב היין מלצאת, א"כ ע"כ חייבים להתייחס להאבן. וחייבים להתייחס עליה עוד לפני שמתייחס להיין, כי זה קודם בהסדר. ודברים הללו מתיישבים על הלב, ומה נעשה שביה"ל לא פירש כן.
- (יא) לאחרונה מכון צומת המציאו קומקום מאושר לשבת שיש בה מצב שבת ומצב חול – מצב חול הוא כקומקום רגיל, ובמצב שבת הקומקום מתחבר ונועל אל הבסיס. והשאלה הוא, הרי נקטינן [נבאר בס"ד במקומו] דגוף חימום דינו כאש, ממ"ג, וא"כ, האם הכל נעשה בסיס להגוף חימום.
- (יב) ואכן, שו"ש' כ' דכל מיחם הוא ממ"ג, מחמת הגוף חימום שבו – נפק"מ להזיזו, ולTilt אותו להוציא שיירי המים.

^ט ע' אג"מ ג' ע"ג לביאור הנהגתם.
^י ש"ט ד'.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

(ג) ברם במנח"ש^{יא} דן להתיר מטענה שמיחם עם גוף חימום בלי מים אינו שוה כלום. וכל תכלית ומטרת הכלי הוא המים חמים שבו, א"כ הכלי יהיה בסיס מים חמים, והגוף חימום הוא טלטול מן הצד שא"א בניעור, לצורך דבר המותר.

(יד) וזו סברא מחודשת מאוד, כי היה מקום לטעון ממש להיפך, שאין מים חמים בלי גוף חימום, וא"כ א"א להתעלם מהגוף חימום כאן, ולעשות כאילו איננו.

(טו) נחזור לקומקום חדש זו, שבעצם רש"ז אסרו, מלבד סברות מחודשות אלו.

(טז) ואם היה מקום לבעל דין להקל, זה יהיה לחלוק על ההנחה שגוף חימום הוא ממ"ג, ואפ' תימא שהוא כן ממ"ג, אולי כסברא מחודשת שצידד רש"ז.

(יז) ושאלנו הרב פאלק לענין מיחם רגיל, האם נעשה בסיס למים או להגוף חימום, והשיב דלא זה ולא זה, אלא הכל מותר, ואין שום מוקצה כאן; ודימה להא דמצינו שקדירה כשמל"א, כשיש אוכל בפנים אינו אסור בכלל, בנטפל להאוכל שבפנים; וטען מרן דה"ה כאן, הגוף חימום נטפל להמים שבפנים.

(יח) וזה חידוש גדול, כי דימה מה שנמצא כשמל"א, ואמרו בממ"ג. ואה"נ שניהם יש אוכל בפנים, מ"מ לעשות ממ"ג טפל לאוכל, עדיין לא מצינו להדיא.

(יט) יל"ע, מיחם מוקצה, וידית, האם ומדוע הידית שרי לטלטל.

(כ) עוד יל"ע, היכא שיודע שהגוף חימום לא היה פועל [כל] ביהשמ"ש, ועכשיו אינו דלוק, איזה איסור יש בשימוש, הא אין כאן מגו דאיתקצאי, ואין כאן אש עכשיו. [תשובה: אה"נ, אבל לא כן המציאות, אלא דולק תמיד בחום נמוך.]

(כא) ע"ע גליון חוקי חיים שדן בקומקומים החדשים האלו, ואסר מטעם מוקצה וכמש"כ. וכ' דגם יש איסורים מצד חזרה כשהמים חוזרים, ומצד עובדין דחול. ומקורו הוא שו"ת חוקי חיים שלא זכיתי לראות בעצמי.

(כב) הבאנו את זה כאן, כי שייך לנידון שהבאנו למעלה, 'מי משמש מי', בענין הכרעת בסיס.

(כג) מעשה שהיה, ישיבה היה מכינה קדירה מלאה של טשולנט עבור הבחורים ביום השבת, אלא שבהגיע עת הסעודה הקדירה היה כבר חצי ריקה, אחרי שבחורים רעבים בליל שבת קיימו מצות ענג שבת. ואחרי שזה קרה במצב תמידי, החליט האחראי שם לסדר הענינים, והדליק נר ע"ג הקדירה. הגיעו הבחורים בליל שבת, ראוי הנר, צעקו מוקצה, ולא אכלו.

(כד) ובהגיע שבת בבוקר, וכבר כבה הנר, נתעורר להם האם כל הקדירה נעשה בסיס לנר הזו, ואסור הטשולנט, או שנוכל להקל בזה.

(כה) ויל"ע בזה מכמה אנפי. חדא, יל"ע מי העיקר ומי הטפל, הרי הנר היא 'שומר' להטשולנט, ולא שהטשולנט משמש לנר. או"ד, רצה שהטשולנט יהיה בסיס כדי נוע גניבה בליל שבת, ורצה שהטשולנט ישמש לנר. אינו ברור.

(כו) עוד יש לצדד, הלא יש כאן דעת ר"ת, כי יודע שיכבה הנר במשך השבת, והמ"ב סמך על ר"ת במקום הפסד. ולכאו' ישיבה רעבה הוא מקום הפסד.

^{יא} י"ד א' ד"ה עתה.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

(כז) אמנם, ע' ביה"ל סי' רע"ט סעי' ב' דמחלק בין היכא שהיה בדעתו לסלק בידים, דבזה יש ר"ת, ובין היכא שיסתלק מאליו. ובאמת כן מדויק ממ"ב מש"כ כמה פעמים שהאינו יהודי יסירו – הא תיפוק ליה שהנר יכבה מאליו. משמע, דרק סילוק בידים יש דעת ר"ת, אבל בהסרה ממילא, אין ר"ת.

(כח) עוד טעם להתיר בנידו"ד הוא ע"פ הרמ"א מובא בסעי' זו דבסיס אינו אלא במניח בכוונה, ואדם המניח על של חבירו, אינו נעשה בסיס, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

(כט) ויל"ע, היכן הדברים אמורים. כי מסתברא, דבמלון שיש בו כסא תוך חדרו, יש בכוחו של האורח לעשות הכסא בסיס, כי המלון נותנין רשות להאורח לאסור כסא זו, ולעשות כל מה שרוצה עמו, בתנאי שיחזרו אליהם בסוף שהותו שם, במצב דומה כשקיבלו.

(ל) משא"כ כסא תוך החדר אוכל, יש לו רשות לשבת עליה, אך אין לו רשות לעשות מה שרוצה עמו, ולקחתו לחדרו. וא"כ מסתברא, דכסא שבחדרו יש בכוח האורח לעשות בסיס, ולא בכסא שבחדר אוכל.

(לא) [א"א לומר שיש בכוח לעשות כל מה שרוצה, אך לא לאסרו, כי אין הוא זה שאסרו, אלא כל שהוא מניח ברשות, ממילא נעשית בסיס ואסור. בעינין רשות על ההנחה, לקבעו שם, ולא רשות לאסרו].

(לב) [ומכאן נובע השאלה הגדול, כשנעשה בסיס, ונתערב בכל שאר הכסאות, האם כולם נאסרו, דהרי דשיל"מ, וכו', ונוד"ב, ביה"ל ש"ח סעי' ז'.]

(לג) ורנ"ק אמר, דמי ששוהה במלון, יש לו רשות לשמש בו, אך אין לו רשות לקלקל עבור כל שאר האורחים, א"כ היכא שנתערב אין לו כח לאסור. וזו סברא מחודשת, דנמצא שאם כסא זו נשאר לבד, אכן היא בסיס, ואם הוא השומר תו"מ היחידי שם, נעשה בסיס, ורק כשיש שאר אנשים שומרי תו"מ שם, אז פתאום לא היה בסיס מעולם. וצע"ק.

(לד) שותפין, לכאן' כל א' מהם יש בכוחו לעשותו בסיס.

(לה) מ"ב כ"ז, אם עשה לטובת חבירו שלא מדעתו, ומן הסתם ניחא ליה נעשה בסיס. ומצטרף לזה ר"ת. ויל"ע, היכי דמי, מה אמר כשחוזר הבעה"ב – אם היה ניחא ליה, פשוט. אם לא היה מרוצה, איך נעשה בסיס שלא מדעתו. אינו ברור.

(לו) ודע עוד, דניחא ליה במה שאינם כאן, אינו ניחא ליה במה שהם כן שם.

(לז) דנו אחרונים האם אדם יכול לעשות חפץ של הפקר לבסיס. והסתפק בזה חו"ש, כי אין דעת אחרת המפריע, אך אינו בבעלותו. ודע"ת נקט שנעשה בסיס.

(לח) עוד דנו, האם ילד פחות מבן י"ג יכול לעשות בסיס. לא מיבעיא כשהוא בשליחות האב, ודאי נעשה בסיס. כי מיבעיא לן במגירה שלו, האם יש בכוחו לאסרו. הדע"ת כ' דקטן אין לו דעת, וא"כ א"א שזה יהיה מניח בכוונה.

(לט) מאידך, אוח"ש כ' דבמגירה של הילד, ההורה נותן לו רשות לעשותו בסיס. ואיני יודע איך ענה לטענת דעת תורה, הא אין לו דעת וא"כ אינו מניח בכוונה וברצון^י.

(מ) ודע"ת שם דם גם לענין אשה לבעלה, האם ביכלתה לעשות בסיס. ותלה שם על נכסי מלוג. ואחרונים חילקו בין חלקים שבבית שהם תחת שליטתה – שהיא כן עושה בסיס,

^י למעשה נקט רש"ק כדברי דע"ת.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

ובין חלקים שבבית שהוא השליט שם, כגון בחדר לימוד שלו, וקופסת כובע שלו – שאינה אוסרת על שלו.

(מא) וכן דנו, מה הדין לבעל לעשות בסיס במטבח של אשתו. ולכא' בזה אמרי' דסוף סוף הוא יש לו רשות על כל הבית, וממנה אותה כשליט על הבית, בתנאי 'רק הכסא אגדל ממך'.

(מב) בחור ישיבה השאיר מוקצה על שטנדר בכוונה, כ' חו"ש^י אינו נעשה בסיס, דא"נ יש לו שימוש להשתמש, מ"מ אין לו שימוש להקצות – דומה למש"כ דמלון למעלה. ולפי"ד יש לומר בנוסח אחר, שאין ביכלתו לעשות עמו מה שרוצה, ע"כ יש לו רק רשות שימוש, ולא כ'בעלות'. [ולכא' ה"ה קטן].

(מג) נחזור לעניננו, האחראי כאן במטבח של ישיבה, אה"נ הוא האחראי כאן, והוא יכול להחליט מתי לפתוח הדלת, ומתי לסגור, ומי מקבל מנה יפה וכו' וכו', מ"מ אין ביכלתו להקצות, למנוע, ולקלקל הטשולנט עבור כל בני ישיבה. דהיינו, אה"נ הוא אחראי ויש לו כח, מ"מ כוחו מוגבל, וסוף סוף הוא עובד ושכיר, ואין יכול להחליט לאסור הטשולנט עבור כולם^י.

(מד) וא"כ, נראה דכאן הטשולנט אינו אסורה, מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

(מה) ועוד טעם להתיר הוא ע"פ ביה"ל הנ"ל לענין חבית, דאם ס"ל דמחלקין חבית למחצא, כ"ש שיסכים לחלק הכסוי ועצם הקדירה, ולחלק הכסוי והטשולנט שבתוכו.

(מו) וא"כ, אחרי כל הנ"ל, שטשולנט עצמו ודאי שרי, ונראה דגם הקדירה אינו מוקצה.

(מז) עוד טעם להתיר מצד מחלקין חבית מחלקין קדירה.

(מח) יל"ע, חפץ של מוקצה נפל מעצמו על דבר היתר, וראתה ושמח בלבו, האם נעשה בסיס, הרי לא היה פעולת הנחה ברצון. והנה, אם ראה בע"ש, לכא' ודאי נעשה בסיס, דלאו בפעולת הנחה תליא מילתא, אלא אם הא שמונח כאן הוא לרצונו.

(מט) אבל היכא שראה רק בשבת אחר ביהש"מ^ש, בזה אינו נראה שיעשה בסיס דהרי לא היה רצון בביהש"מ^ש, מלבד היכא שמן הסתם ניהא ליה בזה, או שהיה קינה של תרגולים, לקמיה.

(נ) כמה שאלות וציורים בגדר מניח ושכח. כגון במוצ"ש הכניס כסף לכיס שלו, ומצאו בליל שבת. אה"נ היה הנחה מדעת, מ"מ לא רצה שישאר שם עד שבת הבאה, ודאי בבגדי שבת, וא"כ בשבת עצמה היא שכח, ואינו בסיס, וצריך ניעור, ואם א"א יטלטל מן הצד. וע' ש"י סעי' ז'.

^י ג' קנ"ו.

^י וכ"כ או"ח ש"ש. אלא שאם ס"ל כן, ה"ה באשתו נימא כן, דיש לה רשות ואחריות לסדר הבית, מ"מ כוחה מוגבל. וצ"ע על או"ח ש"ש דנתן כח בלתי מוגבל לאשה ולא לאחראי בישיבה, כי המציאות אינו כן. וה"ה יל"ע בגבאי ביהכנ"ס; דלפי"ד באשתו, ובארחאי בישיבה, שניהם כוחם מוגבל, ה"ה בגבאי. דהיינו, כולם יכולים לעשות בסיס כל כמה שזה נופל תוך שליטתם, אבל להחריג משליטתם בזה אינם עושים בסיס. ואשה יכולה לעשות כלים בסיס, ולא הטשולנט, וכו'. ועיין בכל זה.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (נא) אי אפשר לנער, כ' רעק"א דהיכא שאינו רוצה שתפסד המוקצה, אי"ז א"א לנער, דהרי הטעם שאי אפשר הוא משום המוקצה ולא משום ההיתר.
- (נב) אבל שעה"צ סקי"ז וי"ט [וכן ברע"ז שם] מיקל בזה, ואפ' אי מניעת הניעור הוא מחמת הפסד מוקצה, נקרא א"א בניעור.
- (נג) והנה, מ"ב סקי"ח ושעה"צ סק"כ מביא מח' תרוה"ד וב"י, שהתרוה"ד ס"ל דסתם הנחה בע"ש נקרא מניח וכאילו כיוון שיהיה שם בשבת, ודעת ב"י הוא דאפ' בע"ש, כל שלא חשב בהדיא שתהיה מונח שם בשבת, אינו אלא שוכח.
- (נד) והיכא שהיה דעתו לסלק לפני שבת ושכח, או היכא שיש אומדנא כזאת [משל: הניח מנורת לילה על כר שלו כשניקה השידה, או העודף ממזמנית בע"ש שהכניס לכיסו בלי לחשוב], כו"ע מודי דאינו אלא שוכח.
- (נה) ורק היכא שיכול האיסור לשיאר שם בשבת ולא להפריעו, והוא 'הגיוני', בזה אמר התרה"ד הסתמא שלו.
- (נו) ומסתמא, כל שהוא ממש סמוך לשבת, ויודע שלא יהיה לו זמן לסדר אחריו, זה נחשב כמניח לכו"ע, כי הניח בידיעה שישאר שם [ע' אוח"ש].
- (נז) וא"כ, מתי נחלקו תרה"ד וב"י. וכי ס"ל לתרה"ד דסתם הנחה בע"ש בבוקר יחשב כמניח? ואולי תרה"ד איירי סמוך לשבת דווקא, וע"ז חולק הב"י, ואם הוא ממש סמוך לשבת אז כו"ע מודי. ועוד, התרה"ד כ' 'הואיל ויודע שיהא נח על החפץ בשבת' – ואיני יודע מאי קאמר, קולא או חומרא, דהיינו האם המניח חושב בכלל או שהוא סתמא. האם זה סברא או דין. עכ"פ, אינו ברור לי בכלל.
- (נח) משמע ומבואר ממ"ב דהעיקר הוא כב"י. והיכא שמתנה בהדיא שאינו מניח אלא שכח, לכאו' מהני להתגבר על סתמא של תרה"ד.
- (נט) הניח המוקצה על ההיתר בדעת כוונה ורצון, ואז החליט שאינו רוצה אותו שם, ושיסירו, ושכח להסירו. האם הולכין בתר דעת ההנחה או דעת בכניסת שבת. ושש"כ"ט בשם רש"ז, הולכין בתר הדעת בכניסת השבת, ואינו בסיס.
- (ס) היכא שהניח בכוונה בע"ש, וסמוך לשקיעה התחרט – אי"ז דומה לאות הקודמת, כי התם היה דעת להסירו בפועל, משא"כ כאן אינו מתכוון להסירו, אלא אומר חבל שנעשה בסיס. והיכא שמתחרט באמת, ואומר שאינו רוצה שיהיה שם, אולי אינו בסיס אלא שכח [דהוא כמנח בע"כ]. אבירא, כ' חו"ש דהוי בסיס, שהרי כשעומד בביהכנ"ס ואומר 'חבל', אי"ז חרטה, אלא כאומר הלואי שלא יהיה בסיס, והוא רצון בעלמא שלא יאסר עליו, ואינו חרטה באמת. לדינא אינו ברירא לי.
- (סא) מעות בכיסו, אם הוא בגד שבת, ע"כ שכח הוא. ובבגד של חול, ע' לקמיה בענין קינה של תרנגולים.

^{טו} ב' קצ"ג.
^{טז} כ' ר"ה.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (סב) ראה מוקצה על היתר, ומחמת עצלות לא הסירו שם כ' חו"ש דהוי בסיס. דהרי העצלות שלו הכריע שרוצה שישאר שם והוא ישאר על הספה, ומעדיף כן מלקום ולהסירו. דהיינו זה מניח עם חשבון.
- (סג) אבל היכא שלא הסירו מחמת חוסר זמן שלא הספיק להסירו, זה נקרא שכח. וע' אוח"ש דעירב ב' הציורים.
- (סד) והיכא שעומד בביהכנ"ס ויודע שיש בביתו מוקצה על היתר, ויש לו עשר דקות להסירו, ואם הוא רץ הוא יכול להסירו בזמן, האם זה נקרא שאין זמן, או שזה עצלות. דהיינו, מה בדיוק הגדר בין חוסר זמן לעצלות. ואינו ברור לי.
- (סה) הניח ביום חמישי מוקצה על היתר על דעת שישאר שם עד סמוך לשבת, ואז גילה שהיה באמת יום שישי – דהיינו מניח, אבל לא ידע שהוא שבת – ע"ז כ' חו"ש דנעשה בסיס, כי סוף סוף בעת הזו היה מונח עליו מרצון [כי לא על האדם לעשות הבסיס, אלא על האדם לעשות ההנחה מרצון, והשאר בידי שמים].
- (סו) וכן מי שאינו יודע דיני בסיס, ודאי השולחן נעשה בסיס אם היה במניח, וכ"כ שש"כ"י.
- (סז) מי שיודע דיני בסיס, אלא שלא ידע שחפץ זו מוקצה היא, האם עושה בסיס. ואחו"ש"י כ' כן. ואינו מוכח, שהרי אם חשב שהוא היתר, א"א יתכן שחשב להסירו בשבת, ואם זה המציאות אז יהיה לו דעת ר"ת, שנסמך עליו במקום פסידא. ואינו דומה לשש"כ שבאות הקודם, דהתם ידע שחפץ זו מוקצה, ולכן ידע שאינו יכול להסירו בשבת, משא"כ כאן.
- (סח) נמצא, חילוני, מאוד יתכן ששולחן שבת שלו עם נירות [לחוד] לא יהיה בסיס, כי בעמרצותו [ל"ע] מתכוון להסירם אחר גמר סעודה, וא"כ יש לו דעת ר"ת.
- (סט) הניח מוקצה על היתר בע"כ, אינו אלא שוכח. כ"כ אחרונים.
- (ע) כשסומך על דעת ר"ת במקום הפסד, כ' ביה"ל בשם רעק"א דזה מותר רק אחרי שניער המוקצה מעל ההיתר, ואז שרי אח"כ לטלטלה, אבל בעודו עליו אין קולא בכלל. מאידך, גר"ז מיקל אפ' בעודו עליו, אם אי אפשר לנער, כטלטול מן הצד רגילה. [משא"כ לביה"ל זה כעין חצי בסיס שאסור בעודו עליו].
- (עא) הניח נירות על השולחן בכוונה, והניח חלות ג"כ עליה מבעו"י, אך לא היה כוונתו בהנחתם להתיר טלטול השולחן, אלא רצונו היה להסירם לפני שבת כדי להניחם על פלטה, ושכח. האם היתר בשכח מתיר להשולחן.
- (עב) רש"ז בשש"כ"ט כ' דאין השולחן בסיס, כי סוף סוף היה היתר על השולחן שחשוב יותר.
- (עג) מאידך, רחפ"ש הורה דפשוט שנעשה בסיס, כי בדעתו ורצונו שלא יהיו כאן, ושיהיה השולחן בסיס רק לנירות.
- (עד) ושש"כ בשם מנחת שבת מיקל אפ' אם ההיתר לא היה מעולם המניח, אלא בשכח, כגון ספר שלמד בו בבוקר ושכח להסירו. ואילו רחפ"ש יגיד דזה ודאי אסורה.

י"כ"ב"כ"ג.
י"ח"ט"רכ"ה.
י"ט"כ"רכ"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- עה) ובציור הפוך, הניח נירות, ורצה [או רגיל] להניח החלה, ושכח להניחם, מה דינו של השולחן. הרי לרחפ"ש, אולי אינו בסיס, כי לא רצה שיהיה בסיס לנירות, אלא לחלה ונירות שההיתר חשוב יותר. ואילו לרש"ז לכאו' נחמיר בזה, כי סוף סוף היה רק איסור.
- עו) ואכן, הורה רחפ"ש להקל. אמנם, השש"כ ג"כ היקל בזה – וק', הא הוי בסיס רק לנירות, וחזינן משש"כ למעלה דהכל הולך אחר מה שקרה בפועל, ולא בכוונתו. וע"כ צ"ל, דס"ל שלא נעשה בסיס, עד שיהיה כן מרצונו, וגם במציאות, אבל אם חסר א' מאלו אינו בסיס.
- עז) ואג"מ היכא ששכח להניח החלות, אסור. דהיינו הולכין בתר מציאות לחוד, ובמציאות היה בסיס רק לנירות. וזה מתאים עם דברי החו"ש שהבאנו כמה פעמים, דאין האדם עושה הבסיס, אלא האדם עושה ההנחה, ושמים עושים בסיס. ואכן חו"ש אסר בציור זו.
- עח) למעשה, שכח החלות על השולחן, יש להקל, כרש"ז. שכח להניחם, קשה להקל נגד אג"מ וחו"ש, שע"פ דבריהם כתבנו כל הנ"ל, ואילו לרש"ז ולרחפ"ש, כל מה שכתבנו עלול להשתנות.
- עט) מעשה שהיה, שביגע"ר מסויים הדליקה נירות שבת על שולחן צדדי משך שנים ארוכות. יום מן הימים החליטה שהיא מתחיל להדליק על שולחן המרכזי. לאחר שבועות ספורות, הגיע בנה עם משפחתו לשבת, ואחר שהשביגע"ר הדליקה נירות, ראה כלתה שהדליקה על השולחן, וחשב ודאי טעות הוא כי יש ילדים כאן, וזה שונה מהרגלה, ולכן הסירם והניחם על שולחן הצדדי.
- פ) שולחן המרכזי ודאי אינו כלום, כי לא היה עליו נירות בכלל. שולחן הצדדי, מה דינו. הרי, אה"נ הבאנו למעלה דהעושה עבור חבירו ומן הסתם ניחא ליה בזה עושה בסיס, מ"מ כאן כשהשביגע"ר בקום ועשה לא נהג כהרגלה ודווקא הדליקה על שולחן אחרת, גילה דעתה להדיא שאינו רוצה שיהיו על שולחן הצדדי; ולכן נראה שאינו בסיס.
- פא) מעשה שהיה, יום הולדת שחל להיות בשבת, והחליטו להדליק נירות שבת על עוגת יום הולדת, וכשיכבו יאכלו העוגה. האם העוגה נעשית בסיס.
- פב) ושייך ע"ז דעת ר"ת [ממילא, ולא בידיים]. ויש שהתירו משום שהוא אוכל, ואוכל לא נעשה בסיס – ע"פ או"ש^{כא} ומאירי^{כב}. אמנם, מ"ב בסי' שי"א סקכ"ט ושעה"צ ל"ג מבואר להדיא דשייך שאוכל יהיה בסיס. וא"כ לא נשאר לנו אלא דעת ר"ת, שמותר רק במקום הפסד.
- פג) מעשה שהיה כך היה, מישוהו הניח שקית מלא אורז תוך הסיר של הטשולנט בע"ש [גרוק"ט וכו']. בשבת בבוקר פותח הטשולנט ורואה שהאורז לא נתבשלו עדיין, והם חיים לגמרי, ומוקצה. ורצונו לדעת, האם שאר הטשולנט בסיס אל האורז.
- פד) ולכאו', כוונתו היה שהאורז יתבשל ולא יהיה מוקצה, וא"כ לא רצה שהטשולנט יהיה בסיס לכל השבת, א"כ לכאו' יש דעת ר"ת [הגם שזה הסרה ממילא ולא הסרה בידי אדם, עמש"כ למעלה; וע"ע מש"כ למעלה לגבי מי שאינו יודע שהוא מוקצה, אם עושה בסיס כל השבת, או ח"ש ושש"כ].

^כ ג' נ"א, ד' ע"ג.

^{כא} כ"ה ט"ו.

^{כב} קמ"א:

הלכות מוקצה סי' ש"ט

- (פה) אמנם, ר"ת אינו היתר ברור, כי רק במקום הפסד סמכין עלה.
- (פו) ולכא' יש להתיר מטעם אחר, והוא מטעם בסיס באקראי, וכדלקמיה.
- (פז) כ' מ"ב סקי"ח בשם מג"א, תיבה, שמפני שאין רוח לפנות כל חפץ מקום בשולי התיבה, רגילין להניח חפצים זו ע"ג זו, אי"ז נקרא בסיס רגיל אלא בסיס באקראי. ופסק מג"א דאינו בסיס, דאינו כדי שיתיישב המוקצה על ההיתר בטוב, אלא באקראי בעלמא.
- (פח) ומ"ב סמך ע"ז במקום הצורך. דיש חולקין ע"ז – תרה"ד קצ"ג, דס"ל סוף סוך הניח. [יל"ע, האם זה תרה"ד לשיטתו, בענין סתם הנחה בע"ש, דלדידיה אי"צ טעם וסיבה חיובי לעשות בסיס, ועיין].
- (פט) עכ"פ בנידו"ד, לא רצה דווקא שהאורז יהיה צף למעלה על שאר הטשולנט, אלא כל היכא שימצא, נוחא לו; א"כ הוא בסיס באקראי ומותר במקום בצורך.
- (צ) יל"ע, מה בדיוק נחשב בסיס באקראי. לשון מג"א מובא במ"ב דבסיס אינו אלא כשהמוקצה על ההיתר 'בשביל שיתיישב עליו בטוב', אבל בלא"ה הוא בסיס באקראי.
- (צא) ובא"ח^כ כ' דאם מניח העליון על התחתון כי כך הוא יותר נוח להכניס ולהוציא, אי"ז בסיס באקראי אלא בסיס בכוונה ורצון, עם חשבון, ואינו מקרה בעלמא.
- (צב) אמנם, מדקדוק לשון המ"ב אינו משמע כן – דהיינו בא"ח מבואר כל שאינו מקרה נקרא בסיס. ואילו המ"ב משמע דרק כוונה חיובי, ורצון מדוע זו יהיה ע"ג השני, ומודע השני יהיה מתחת להעליון, בזה נעשה בסיס, אבל חשבונות אחרות נכלל באקראי.
- (צג) כגון, המניח קמח חי ע"ג גלידה כדי שמשקל הקמח ישמור הכסוי על הגלידה, זהו בסיס אפ' לדעת המ"ב.
- (צד) היכא שיש לספק היא היכא שמניח העוף על הגלידה כי ע"כ העוף הוא יותר יציב ולא יפול. הו"א, אינו רוצה שגלידה יאחוז עוף, אלא רוצה שהכל ישתמר במקפא, וכך עושים את זה; אך ר' אלישיב הורה, דהואיל וזה 'מטעמי ישיבה' וכדי שיתיישב עליו בטוב, נעשה בסיס. [במקום הצורך יש לצדד להקל בזה, עם שאר ספיקות].
- (צה) גר"ז מבואר בדקדוק כמו מ"ב ומג"א.
- (צו) כשמכניס למקפא בצורה מיוחדת כי רק כזה מכניס הרבה דברים, זה בסיס באקראי ודאי לפי מ"ב.
- (צז) המניח העוף ע"ג הגלידה כדי שלא יראו אותו הילדים, למ"ב שרי, כי אינו רוצה שיהיה מונח עליו, רק שיכסה אותו. [חידוש?] ואפ' לבא"ח אולי שרי.
- (צח) מנהג קדום היה שפרסו מפה על השולחן, ובה מונח עליו החלות והיין וכו', ועל גבה עוד מפה שהיה מכסה החלות, ועל מפה זו העליונה היו מונחים הנירות. וע"ע אג"מ^כ ליתר ביארו הנהגתם.
- (צט) וכ' מ"ב, דאלו המסירין מפה עליונה לאחר שהסיר הא"י הנירות, כדין עושים. וביאר המ"ב, וז"ל: לפי שא"צ שתהא המנורה דוקא על המפה אלא על השלחן ואינו מעמידה על המפה אלא מפני שא"א לו לפנות מקום להמנורה בגוף השלחן עצמו או מפני שאינו

^כ ויגש י"ג.
^כ ג' ע"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

חושש לפנות לה מקום ולפיכך לא נעשית המפה בסיס להמנורה שעליה שתאסר בטלטול, עכ"ל. וכ"ה בגר"ז.

(ק) ור' משה שם כ' דע"כ המ"ב לא דק, כי לא יתכן שמפה העליונה לא יהיה בסיס להנירות.

(קא) ונראה כוונת המ"ב לומר, דאחרי שידעינן בסיס באקראי אינו בסיס, ה"ה זה אינו בסיס. דהרי אין לו רצון שיהיה נירות הללו דווקא על מפה זו, שהרי אינו מיפה אותו, אינו אוחז אותו, ואינו עושה כלום. ואילו היה להמפה חור בדיוק בצורה וגודל של הנירות, היה ניחא ליה, א"כ אין כאן רצון חיובי שיהיה על מפה עליונה; וא"כ כלול בבסיס באקראי.

(קב) נמצא, לדעת מ"ב בסיס הוא רק היכא שהוא בדווקא כדי שזו יתיישב על זו בטוב, בכוונה ורצון, ודעת.

(קג) ולכאנ', אם יש לו נירות ומגש ומזכוכית, אז רוצה שיראה המפה מתחתיו, ולא היה מרוצה אילו היה חור שמה, ולכן בזה נראה שהוא בסיס לכו"ע.

(קד) יש אנשי מעשה, שרוצים הנירות על השולחן בשבת, ורוצים להחליף מפת חד פעמי כל סעודה, וא"כ בע"ש מכינים מפות עם חור וחתך, שאז יכולים להחליף בלי לטלטל נירות, ובלי ליכנס לשאלות של בסיס.

(קה) למעלה עסקנו לגבי לחלוק כלים, בחבית, במפה, וכו'. ואמרנו שחלק של המפה התולה, בזה אולי מחלקין לכו"ע, וא"כ אפ' אם יש רק נירות על השולחן, עדיין שרי לטלטל העודף. ועפ"מ ש"כ עכשיו, לכאנ' אי"צ בזה, כי בלא"ה אינו בסיס לנירות, כי הוא רק בסיס באקראי.

(קו) מזוודה, שיש דברים הרבה זו ע"ג זו, ויש באמצע דבר מוקצה, כגון מחשב, שדווקא מונח באמצע כדי שיגן עליו הבגדים, איך נדון להאי נידון. כי מחד גיסא רוצה שינוח המקוצה על ההיתר. אך מאידך, היינו רק כשזזים המזוודה, ולא כשמניח אותו בביתו. ואינו ברור לי איך לדון את זה.

(קז) **בסיס בין השמשות.** אמרנו אינספור פעמים, בסיס תולה וחל בין השמשות, מגו דאיתקצאי בין השמשות^{כה}. ויל"ע, כדי שדבר יהיה בסיס, האם בעינן שהאיסור יהא מונח עליו מקצת ביהשמ"ש, או"ד רק כשמונח שם כל ביהשמ"ש נעשה בסיס, אבל חסר מעט אינו נעשה בסיס.

(קח) וזו מוגע בהרבה ציורים שונים. כגון שמונח עליו/הוסר מעליו ביהשמ"ש. ההיתר מונח עליו במקצת ביהשמ"ש. באמצע שינה משכח למניח או להיפך.

(קט) אג"מ^{כז} אפ' לא היה בסיס כל ביהשמ"ש אלא מקצתו, עדיין אסור, כי מי יודע מתי בדיוק שבת מתחלת, ואולי חל שבת ברגע שהיה שם, וא"כ אסור.

(קי) אמנם, מ"ב סקי"ט כ' ביהשמ"ש, היינו כל זמן ביהשמ"ש. וזה משמע דרק כשהוא שם מתחילה ועד סוף נעשה בסיס, ואל"ה, כגון שדקה אחת היה שכח או היתר לידו, אינו בסיס.

^{כה} עפי"ז יל"ע, האם מהני יחוד אחר שקיבל שבת לפני ביהשמ"ש. ולפי מסקנתנו כאן, יהני עד סוף ביהשמ"ש.
^{כז} ה' כ"ג ל"ג.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

קיא) וח' ש' כ' דע"כ המ"ב לאו דווקא, ו'כל' פירושו 'כל דהו', אפ' מעט. ואם זה דוחק כאן, בסכ"ז זה בלתי אפשרי, דכ' שם מ"ב דרך מתחילת ביהשם"ש עד סופו נעשה בסיס לאיסור. ואם מסקב"ז אין מנוס, א"כ אין אנו צריכין לדחוק סקי"ט.

קיב) [אמנם, במ"ב בסי' רע"ט סקי"ב לגבי איני בודל, כ' 'כל ביהשם"ש' – ואילו לדברינו, כל כמה שלא בדל רגע א' מביהשם"ש שרי. וצ"ע. ושאלנו הר' פאלק, ואמר צ"ע. ואמרנו שיש אומרים דנר שאני, והשיב מהב"ת, והעדיף לישאר צ"ע מלתרץ חילוק שאינו מחלק.^כ] וגם מ"ב רע"ז סקי"ח שכ' דנוהגין הנשים להניח ההיתר לפני שמדליקין הנירות, אי"ז דיוק להלכה, כי רק ביאר מנהג הנשים.

קיג) בקיצור, דעת מ"ב, וכ"ה באמת כבר ברשב"א ושאר ראשונים, דבסיס אינו בסיס אא"כ היה בסיס רק לאיסור, ובכוונה, כל משך ביהשם"ש^כ.

קיד) שאלה זו מצוי הרבה במי שמקבל שבת מוקדם, שכשיגיע ביהשם"ש כבר נגמר החלה שהניח על השולחן, וא"כ יזהר שיהיה היתר יותר חשוב מהנירות כל ביהשם"ש, לכתחילה; כי כ' פמ"ג דלאו בקבלת שבת תליא מילתא, אלא בביהשם"ש.

קטו) ורש"ז במנח"ש ושו"ש^{כט} מצדד לומר, דאע"פ שהכל תלוי בביהשם"ש, הנ"מ שאר מוקצה, אבל בניירות שבת, זו תלוי בקבלת שבת ידידה. וע' מ"ב רע"ז י"ח דיש דיוקם כזה. ואוח"ר^ל בשם קה"י חשש שמ"ב דווקא הוא.

קטז) נמצא, מי שמקבל שבת לפני ביהשם"ש, יש חומרא שיהיה החלה על השולחן משעה שמדליק, ולא רק בביהשם"ש, אבל זה חומרא בעלמא.

קיז) אגב, ר' פאלק אמר לנו דהואיל וחז"ל קבעו דיני בסיס ע"פ ביהשם"ש, עד ביהשם"ש אין שום בסיס, וא"כ מי שמקבל שבת מוקדם אין לו דיני בסיס. [לכא' חצי בסיס עדיין יהיה לו, בעז"ה לקמן בס"ד].

קיח) ויל"ע, מה נקרא ביהשם"ש לענין זו; דלר' משה צריך ההיתר עליו כל רגע ורגע, ולמ"ב מעיקר דדינא שרי כשהיה ההיתר עליו שעה אחת.

קיט) ור' משה שם כ' דביהשם"ש לענין זה הוא כל א' כפי מה שנוהג אצלו. ולא ביאר לנו אם מה שהוא חושש לחומרא, או מה שהוא ס"ל מעיקר הדין בשעה"ד. עכ"פ לפי"ז, ליטאי יש לו ביהשם"ש יותר קצר מאיש חסיד.

קכ) ולכא' אם היה רק נירות על השולחן, וכעשרים דקות אח"כ הניח החלה לידם, לכא' יש שני צדדים לחומרא. חדא, אולי כר' משה, ובעינן ההיתר כל ביהשם"ש, ועוד, אולי כבר נגמר ביהשם"ש, וגם לדעת המ"ב נאסר.

קכא) וכן יש לדון להיפך, הניח ההיתר על השולחן חמש דקות אחרי שקיעה, דלמ"ב שרי, ועוד אולי לר' משה ג"כ, דאולי אפ' לא התחיל ביהשם"ש עדיין.

^כ ובאמת לכא' הקושיא אינו קושיא, דגם המ"ב מסכים שמעיקר הדין לכתחילה יניח ההיתר שם כל ביהשם"ש, אלא שאם לא עשה כן יש ספק דרבנן לקולא. וא"כ כאן הוא עיקר הדין וכאן הוא לכתחילה.

^כ ואין להקשות, אם היה היתר על שולחן זו חמש דקות אחרי שקיעה, ועל שולחן השני עשר דקות אחרי השקיעה, אם נקל בשניהם ה"ל תרתי דסתרי; דאי"ז טענה, דדומה לשני שבילים, ואכ"מ.

^{כט} רס"ג כ"ג.

^ל עמ' קי"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

קכב) וכ"ז הוא רק לעורר שהנהגה הראויה הוא להחמיר ככו"ע, ושיהיה ההיתר שם מתחילה עד הסוף, אך אם לא איסתייא מילתא, מעיקר דדינא יכול לסמוך על מ"ב.

קכג) **קינה של תרנגולים.** מ"ב סוסקי"ח בשם מג"א ואחרונים, בשם גמ' שבת מ"ה:, ביצה המוקצה שהיה בקינה של תרנגולת מבעו"י, ולא ידע מזה, אעפ"כ נעשה הקינה בסיס, שהרי הדרך הוא בכך, והוא במניח ולא כשכח. וכן כל כיוצא בזה, בדבר שהוא דרכו בכך נעשה בסיס גם אם לא ידע מזה.

קכד) וטרחו מחברי זמננו למצוא דוגמא למעשה לדין הזו. ומארו דוגמאות, Guitar Case, Potato Rack, Tool Box, Pencil Case, תיקי מחשב או כלי נגינה, וכו', ואמרו שאלו נעשה בסיס אפ' לא ידע מזה.

קכה) אמנם, לכאן לא דייקו במ"ב. כי הם הביאו דוגמאות של 'מיוחד לכך', ולכן מצאו דוגמאות מסויימות בלבד. אך המ"ב לא כ' 'מיוחד לכך' אלא 'דרכו בכך'. נמצא הלכה זו רחבה פי הרבה ממה שהם חשבו.

קכו) כגון, כל פח אשפה, כיס של מכנסיים, מגרה, וכו', אינם מיוחדים לאיסור, אלא דרכם שיהיה איסור בתוכם, א"כ נעשה בסיס גם כשלא ידע מזה. וה"ה מחשב על שולחן ביתו, הרי דרכו בכך להיות שם בימות החול, א"כ הוי בסיס גם כשכח להסירו מבעו"י! [ופשוט, דאי"ז אלא כשדרכו להיות שם בסיס במניח ובכוונה, אבל דרכו בשכח אינו נכלל בדין זו].

קכז) אמנם, ביה"ל בסי' רס"ו סעי' י"ב כ' דמעות בכיס הוי שכח – וק' וליהוי דרכו בכך.

קכח) ונאה לבאר, דיסוד זו אינו דין דכל מה שהוא דרכו יהיה בסיס. אלא הוא דין דאע"פ שלא ידע מזה, אנו נוקטין שהוא במניח הואיל ודרכו הוא במניח. דומה להא שהבאנו דאם חבירו עשה בסיס על שלו, ומן הסתם ניחא ליה בזה נעשה בסיס – ה"ה כאן, מן הסתם ניחא ליה במה שיש מוקצה במקום הרגיל לו.

קכט) דהיינו, מעות במכנסיים או מעיל של חול, הרי דרכו בכך, ומסתמא ניחא ליה, ונעשה המכנסיים והמעיל/כיס בסיס להמעות. וא"כ, אם בשבת החליט ללבשם או לטלטלם, אינו יכול, דהם מוקצה. משא"כ מכנסיים של שבת, אע"פ שהוא דרכו בכך להניח שם מעות, מ"מ בזה ודאי לא ניחא ליה דיהיה בגדיו של שבת מוקצה בשבת, א"כ אין עליה דין של קינה של תרנגולים; דזה אינו אלא כשתמא ניחא ליה בזה.

קל) וה"ה מחשב על שולחן סלון, אה"נ דרכו בכל בששת ימי המעשה, מ"מ בשבת עצמו ודאי לא ניחא ליה בזה, וודאי אינו בסיס אלא שוכח, כי בזה אין הסתמא שניחא ליה בזה.

קלא) וכעין זה מצינו גם לענין ר"ת, דהא דר"ת היקל כשהיה בכוונה להסירו באמצע שבת, כ' מ"ב דהיינו רק כשהיה כוונה להדיא, אבל סתמא לא. וכ' שם מ"ב דאם רגיל להסירו, נקרא כוונה להסירו.

קלב) וה"ה כאן, רגיל להסיר מעות מבגדי שבת ומחשב מעל השולחן, וא"כ זה כוונה להדיא להסירו, ואין קינה של תרנגולים אוסר כשיש כוונה להדיא שאינו רוצה אותו שמה.

קלג) יש מי שכתב, תלחת רגילה שיש עליה קליפות מבעו"י דינו כשכח. משא"כ צלחת חד פעמי, הדרך להשליחו לפח עם הקליפות שעליה, וא"כ נעשה בסיס גם כשלא ידע מזה,

הלכות מוקצה סי' ש"ט

ע"פ הדין שנתבאר כאן. ואי"ז נכון לדינא, כי אינו רוצה קליפות מונח על צלחת, בסתמא, אלא כך זורקין באופן הכי יעיל. וא"כ אינו שייך לסוגייתנו כלל.

קלד) ע' שעה"צ כ"ו, וכוונתו לבאר מדוע תיבה ובסיס באקראי אינו כלול בקינה של תרנגולים. וביאר דהתם אינו הדרך שיהיה בסיס בכוונה אלא הדרך להיות בסיס באקראי, משא"כ קינה הדרך להיות בסיס במניח.

קלה) רש"ז בספרו מאורי האש דן בענין מקרר שבטעות השאירו הנורה בו מע"ש, והסירו גוי בשבת. והשאלה היא האם דלת המקרר אסור בטלטול מטעם מגו דאיתקצאי, הואיל ובביהשמ"ש היה אסור לטלטלו.

קלו) והיכא שהיה יכול לפתחו מעט בלי להדליק הנורה [כמו שנמצא במקררים ישנים], או שהיה יכול להזיז כל המקרר [היכא שאינו ממח"כ], כו"ע אינו מוקצה, דהיה יכול לטלטל קצת, ועתה מותר לתווך יותר רחב. כי מביעאי לן היכא שלא היה יכול להזיז הדלת בכלל בביהשמ"ש, האם נאסור לכל השבת.

קלז) ואכן רש"ז אוסר. ור' אלישיב היקל מטעם שאין כאן דחייה בידים [בסי' ש"י בעז"ה]. וע"כ רש"ז ס"ל דמי שיש לו מקרר כזו, הרי יש דחייה בידים ממילא לכל היכא שלא יסיר הנורה. ועיין.

קלח) שולחן שהיה בסיס לאיסור ולהיתר בביהשמ"ש, וכשבא להזיז השולחן כבר הסירו ההיתר, מבואר ממ"ב רע"ז סקי"ח, ומהגר"ז, דשרי להזיזו עכשיו, ואי"צ להניח היתר בשעת טלטול. [חצי בסיס?] ואוח"ש מביא יש מחמירין שיהיה שם היתר בעת שמזיזו. ומביאים בשם הגאון ר' משולם אגרא שתלה שאלה זו על מח' רש"י ור"ת אם בסיס תולה על כל השבת או על ביהשמ"ש. עכ"פ, זה חומרא בעלמא ולא מעיקר דדינא.

קלט) איך ומתי בסיס להיתר מהני. דעת הריב"ש סימן צ"ג, דכל היתר שיניח על דבר שהוא בסיס לאיסור מהני, אפ' אם הוא מקומו של האיסור. כך הביא השו"ע בסי' רע"ט סעי' ג' בשם יש מי שמתיר, וכ' שו"ע שאין לסמוך עליו. ציור של שו"ע הוא ליתן לחם על הפמוט עצמו.

קמ) וביאר המ"ב סק"י, הואיל והמנורה עיקר עשייתה היא בשביל השלהבת, א"כ תמיג נטפל להיות בסיס לשלהבת ולא לשאר דברי היתר הנמצאים שם, הגם שחשובים יותר.

קמא) נמצא, התולה שרשרת על הפמוט שלו להתירו, לא הועיל מידי, כי מיוחד לנר ולא לתכשיטין.

קמב) ועפי"ז יל"ע, מה מהני להניח על מגש של הנירות להתירו, כי הלא מיוחד לנירות.

קמג) ואג"מ^{לא}, כששאלו אם להניח ככרות על המגש של הנירות מתירו, כך השיב להם: הטס אסור בטלטול כיוון דמיוחד בשביל המנורה. ול"ד לשולחן כיוון דשולחן הוא לכל תשמישים, היינו שמיוחד לכיכר ולמנורה, משא"כ טס שמיוחד למנורה. ואפי' אם משתמש בטס זה לצורך אחר הו"ל בכ"ז מוקצה, כיוון דהדרך שהוא מיוחד לנרות. אכן אם הוא טס גדול מאוד ושייך בו תשמישים אחרים לא הו"ל מוקצה.

^{לא} ה' כ"ב י"א.

הלכות מוקצה סי' ש"ט

קמד) ועפי"ד, כ' כל מחברי זמננו, שאינו מועיל מה שמניח על המגש דבר היתר.

קמה) ברם, מו"ר הגר"ש פקפק להתיר כאן. חדא, אולי ר' משה איירי במגש שהיה מיוחד לניירות, וכך השתמשו בו, משא"כ מי שמתחילת שימוש היה משמש לניירות וגם לטבעת של אשתו, אולי הוא כן מיוחד לשניהם. [אינו מיוחד לתכשיטין, אלא מיוחד לניירות ולניח תכשיט להתירו. כי טבעות אינם הולכין על מגש, רק ניירות וכדו'.]

קמו) ועוד, מ"ב כ' 'עיקר עשייתה בשביל זה', וכי מגש זו אינו 'נעשה' לזה, אלא לכך ייחדו. [הא יחוד מהני במוקצה, ועוד, וכי על המפעל להכריע, על הקונה הכריע.]

קמז) ועוד, הפמ"ג מסתפק במגש שבימות החול יש לו שימוש של היתר, אך בשבת מיוחד רק לניירות – ואצלנו הלא ק"ו הוא, שבשבת עצמו מיוחד לניירות וגם להיתר.

קמח) ועוד, מגש אינו רק עבור ניירות, אלא הוא כלי Universal, וא"כ מהני כל מה שמניח עליה, משא"כ המנורה עצמה של המ"ב. [הא לכך ייחדו, ועוד דלי הוא כלי להכל, ולא מתאים להניח שם ה-כ-ל ממש, כגון תכשיטי אשתו – יש גבול. ה"ה כאן, מגש מיוחד לכל כלי תכשיט לבית, אבל לא להניח עליו תהילים ישן נושן.]

קמט) בשלמא מגש מיוחד מתאים להניירות, אה"נ לא יועיל במה שדחף תהילים בין הפמוטות, אבל במגש כללי, דעתו של מו"ר היה נוטה להקל ע"פ סכום הכולל מסברות הנ"ל.

קנ) ולדידי, אין סברות הללו מוציאות מפשטות מ"ב ור' משה.

קנא) - סעי' ה', כל החידושים כבר נתבארו למעלה בס"ד.

קנב) בכדי שנוכל להמשיך לבאר מה נקרא בסיס לאיסור ולהיתר, ואיך אנו קובעין חשיבות, אנו מוכרחים ללמוד עכשיו סי' ש"י סעי' ח'.

--- סימן ש"יא- דיני מוקצה בשבת ---

נלמוד הסעיפים כאן כפי סדר הסוגיא, ולא כפי סדר שו"ע.

סעי' ח' – מחתה

- (א) גמ' מ"ז. מחתה שיש בה אפר וקרתין. יש הרבה מהלכין בגמ' זו, ע' פמ"ג.
- (ב) הרמב"ן פי' דאין המחתה נעשה בסיס לאפר הואיל והיא כ"כ לא חשיבי, א"כ אין בכוחו לעשות בסיס. והגם דאנן לא קיי"ל כרמב"ן לגבי לימוד סוגיא זו, מ"מ לדינא אנן נוקטין כן, בענין איזה פרוטות.
- (ג) השו"ע למד הגמ' דהאפר אינו מוקצה, הואיל וראוי לכסות בו צואה ורוק. וקרטין, שהוא שברי עצים, ממ"ג, דהם עומדים לשריפה לחימום ולבישול.
- (ד) וע"ז כ' שו"ע דכשהאפר חשוב יותר, הוא בסיס להיתר; ואם להיפך, אסור.
- (ה) ולא ביאר לנו שו"ע מה דינו כששניהם שווין בדיוק. ודיוקא דרישא ודיוקא דסיפא סותרין אהדדי. ור' אלישיב אמר דכשאינו יכול להכריע מהשוויות של איזה דבר, נידון כשזה בשוה. וא"כ עלנו לבאר, מה דינו של שוה בשוה.
- (ו) ומ"ב סקל"ב כ' דכששניהם שוה אסורה. דהיינו, בכדי שהמחתה יהיה בסיס להיתר ולא להאיסור, חייבת ההיתר להיות שוה יותר, ובלא"ה אסור.
- (ז) מאידך, ערוה"ש^א מיקל, מספק דרבנן לקולא. וק"ק ששו"ע לא דק עד כדי שיש מח' בדבר.
- (ח) דברות משה^ב כ' דכשיש סתירה בין דיוקא דרישא בשו"ע, ובין דיוקא דסיפא, נקוט כהרישא כי הוא העיקר. נמצא, בצירור דידן ר' משה יאחוז כמ"ב.
- (ט) והערוה"ש, או שלית ליה האי כללא, או שלא איכפת ליה, ומורה כפי שעיניו רואות כל כמה שאינו נגד שו"ע.
- (י) מ"ב ל"ג מוסיף, דחשיבות תולה כל א' לפי עצמו, ולא דווקא כפי כל העולם [אבל שקר אסורה בכל אופן].
- (יא) מ"ב סי' רע"ז סקי"ח מבואר, וכ"ה ברע"ט סק"י, דההיתר חייבת להיות יותר חשוב מהשלהבת. וזה לאפוקי מדעת הריב"ש שס"ל דההיתר חייבת להיות יותר חשוב מכל מה שנעשה בסיס; דהיינו השלהבת, הפתילה, השמן, הנר, המנורה.
- (יב) ומ"ב ס"ל דהואיל וכל אלו אינם מוקצה מכל עצמן, אלא מכח בסיס, א"כ ההיתר חייבת להתגבר רק על מקור האיסור.
- (יג) ולא ברירא לי אם חייבת להתגבר גם על השמן, כי גם זה מוקצה הוא, ואסור להסתפק ממנו. וע' חת"ס, וע' מ"ב רע"ט סק"י. ואולי, השמן אינו אסור בטלטול, ואילו היה יכול

^א שלא כסדר שו"ע, אלא כסדר שלמדנו בכולל.

^ב ט"ו.

^ג ל"ד נ"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"י

לטלטלו באופן שאינו מפריע להנר, כגון לשנות צורתו, היה שרי. נמצא לא נאסר בטלטול בעצם.

(יד) והמנורה עצמו, מבואר ממ"ב שם ברע"ז, דלעמים שייך ניעור בלי לשברם. ע"כ לא היו ממח"כ. ויל"ע, פמוטות שלנו, האם הם ממח"כ. והנפק"מ עצומה, האם ההיתר חייבת להיות חושב יותר מהשלהבת, או חשוב יותר מפמוטות יקרות.

(טו) שש"כ כ' דפמוטות של זמנם היו כשמל"א, ואילו שלנו הם כשמל"ה, כי עיקרם לנוי. והק' עליו דהרי אסרי' נשק, ולא אמרי' דתפקידו להפחיד, כי רק מפחיד הואיל ועושה איסור; וה"ה כאן, אינו נוי אלא משום דמדליק עליה. וע"כ יש לחלק בין הציורים, כי הדברי יציב עצמו שהיקל בנשק, החמיר בפמוטות דידן.

(טז) וע' אג"מ דכ' שפמוטות דידן כשמל"א. ומו"ר דרש מזה דינים חדשים, שלא התיישבו על ליבי.

(יז) שאלנו להרב פאלק, השיב שאינם ממח"כ, דהרי גם בזמניהם היו להם פמוטות יקרות שגנבו מהם הנאצים ימ"ש.

(יח) ואני העני לכאו' אינני מבין הראיה, דאה"נ שלהם היו שווין הרבה, מ"מ חזינן שלא היו רגישין כ"כ, הא ראייה מ"ב כ' דינער אותם. א"כ ע"כ שלהם היו גוש כסף טהור. ושלנו הם חלולים, מבריקים, עם פוליש, וכי שריטה על שלנו הוא הפסד, משא"כ בשלהם.

(יט) ולכן, לענ"ד, שלנו הם ממח"כ.

(כ) עכ"פ, כפי נירות שלו, צריך ההיתר להתגבר.

(כא) ומבואר ממ"ב בכמה מקומות דחלות עדיפי מנירות. ויל"ע מדוע, הרי שניהם חשובים, וא"כ מאי אולמיה חד מהשני.

(כב) ואולי היה מקום לומר, דנירות שבת הם מדרבנן, משא"כ אכילה בשבת היא מדאורייתא. או"ד, אכילה יותר חשוב משאר הנאות. או שכבר יצא חובת נירות שבת, וטרם יצא לחם משנה. או"ד משום כבוד נגד עונג. ועוד, בזמננו אין הנירות עיקר נירות שבת, אלא החשמל שבבית, א"כ הנירות הם בונים בעלמא.

(כג) אמנם, שבה"ל כ' דחלות עדיפי הואיל והיחס בין חלות לשולחן הוא יותר טבעי, זהו מקומן, אוכל על שולחן. משא"כ נירות, יכולים להיות כל מקום בבית, ולאו דווקא על השולחן. דהיינו, למד שחלות לא עדיפי, אלא כלפי השולחן הם עדיפי.

(כד) ולפי"ז, שולחן מיוחד לנירות, ר' וואזנער יגיד שאלו חשיבי מחלות.

(כה) ואינו נראה מפשטות ריהטא דמ"ב' שלמד כשבה"ל. אינו משמע שיש כאן תורת היחס, אלא משמע דחלות חשיבי טפי. ועלנו לבאר למה ומדוע.

(כו) שאלו לר' משה, איך קובעין חשיבות לענין בסיס לאיסור ולהיתר, האם תולה על ערך ושוויות לחוד. לדוגמא, סידור נגד מאה דולר, מה חשוב יותר. והשיב להם ר' משה,

^ד כ"ב כ"ח.

^ה ח' נ"ב.

^י כגון ממה שכ' 'פשיטא', דלשבה"ל, אינו פשוט אלא סברא חדשה.

הלכות מוקצה סי' ש"י

דוודאי שוויות הוא חשבון, אך אינו חשבון היחיד. וכ' שם דסידור יש לו יותר חשיבות מכסף.

(כז) וממשיך, דאפ' משפיים נגד כסף, הרי אם צריך להמשקפיים בשבת, הם יותר חשוב אפ' מאלפי דולרים. אבל אם יש לו עוד זוג^א, אז בזה תולה על סכום הכסף ושוויות המשקפיים. וה"ה כבר נגד הון רב, הכבר עדיף טפי.

(כח) וכדבריו אלו נקט שש"כ^ב, נגד משועה מרש"ז דתלה בשוויות לחוד. וכן באוח"ר כר' משה.

(כט) וממ"ב ברע"ז אין לנו דעה על שאלה זו, כי הוא איירי בצורך נגד צורך, ולא בצורך נגד שוויות. ברם, ממ"ב כאן דכ' דהולכין בתר ידיה ולא בתר כל העולם, לכאו' משמע כדברי ר' משה, דאין שוויות מתגבר על צורך, אלא להיפך.

(ל) ומ"ב שכ' דככרות עדיף מניירות, וכ"כ בפשיטות, לא רק כ' ככרות, אלא כ' ושאר דברים שצריך לשבת. ע"כ, אינו מדין כבוד נגד עונג או מחיוב מה"ת, אלא כל מה שהוא צורך אצלו יותר מנר.

(לא) דהיינו, אין כוונתו להחשיב היין לקידוש, או החלות, או החמין, דבאלו חשיבי מניירות. לא כן, אלא כל מה שצריך לו בשבת יותר מניירות, עדיף ממנו. כגון טישו [אם אין לו עוד בבית], כל המנות ראשונות, עיקריות, ואחרונות, וכל החטיפים בשבת, סלטים, משקאות, כובע, מעיל, כוס של קידוש, כלי כסף וכלי סעודה; כל אלו עדיפי מניירות, דהרי האדם יוותר על נירותיו עד למצו"ש כדי לקבל א' מדברים הללו.

(לב) דהיינו, אפ' יש לו מים בבית, ואפ' יש לו שאר משקאות, מ"מ בקבוק קולה הזו הקר, בזה כוונתו לשותות, וא"כ עדיף מניירות אצלו. ואפ' אם אין בקבוק זו קר, מ"מ אם בדעתו לשותות מזו, אולי אף בזה עדיף מניירות, הגם שאי"ז ברור כעת.

(לג) החלה שמוכן לסעודת שבת, או מצה שרוצה בשבת זו, עדיפי מניירות. אבל סתם להניח ככרות או לחם פרוס על השולחן, או מצה למי שאינו אוכל מצה בביתו בשבת, בזה אינו מועיל, כי הנירות חשובים יותר בעיניו מדברים הללו.

(לד) מסופקני אם געפילטע פיש עדיף מניירות. ותלוי את מי שואלים.

(לה) ונראה, דבזמננו שעיקר מצות הדלקת נירות היא החשמל, א"כ מסתברא דגם דוריטוס עדיפי מניירות שבת. בקבוק קולה סגור, או שאינו עומד לאכלו בשבת, נר עדיפי מינייהו.

(לו) צלחות, סכו"ם, עדיפי מניירות, וכ"כ ערוה"ש^ט. ויש להסתפק היכא שיש הרבה אחרים בארון, או"ד באלו רוצה להשתמש. וזה עדיף מהיכא שיש לו עוד קולה או עוד טישו, כי אלו כבר הכין במקומן.

(לז) ונראה, אפ' כלים חד פעמי העומד לשימוש בשבת, ואין לו עוד מספיק, ע"כ אלו חשיבי מהנר.

^א או שהם משקפי שמש.

^ב כ' רל"א.

^ט סעי' י'.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (לח) כוס של קידוש עדיף מנר. ה"ה מגש של חלה. ה"ה העיתון לשבת. יל"ע בסכין היפה, כי הלא גם הנירות יפים. וכן יל"ע בענין הפרחים באגרטל. וכן Napkin Rings.
- (לט) המפה עצמה, אין זה סיבה להתיר טלטול השולחן, כי אין השולחן משמש למפה, אלא המפה משמש להשולחן.
- (מ) הא דאמרנו שטישו מהני נגד הנירות, לכאן' הנ"מ בקופסא שמתאים להשולחן, או סתם טישו שמקומו על השולחן. משא"כ נייר טיולט, הלא השולחן אינו מקומו של נייר זו, וידעין דבסיס הולך בתר מצב הטבעי, וה"ה כאן מסתבר דהשולחן יהיה בסיס לנירות, ולא בסיס לנייר טיולט. [מקור: הא דכבר לא מהני בנירות, והא דקינה של תרנגולים.]
- (מא) שעון נגד נירות, לאור האמור, אם השעון הוא שעון של שבת, יתגבר על הנירות. ואם הוא של חול, הנירות עדיף. [או"ד, אם הוא שעון חול יקרה, בזה נימא ששויות מתגבר, לקולא, מעל צורך שבת לחומרא.] ורח"ק אומר 'אולי'. מהא ליכא למשמע מינה.
- (מב) יל"ע, בכניסת שבת היו מצות על השולחן, ובדעתו היה לאכלן לסעודה שלישית. הגיע סעודה שלישית וכולם היו שבורות [או קופסא ריקנית]. איך נדון להאי דינא, דרצה שיהיה בסיס להיתר, אך בפועל לא היה היתר עליו. וכבר דננו שאלה זו למעלה, בשם רש"ז בשש"כ, רחפ"ש, ור' משה. ומסקנתנו היה שנעשה בסיס.
- (מג) יין לקידוש עדיף מנירות, אם לא שיש לו עוד בקבוקים פתוחים, דאז תולה על מה שהסתפקנו למעלה בענין קולה וכו'.
- (מד) ספרי קודש, הבאנו מר' משה דודאי עדיף מהכל. ואין לטעון הלא אינם כת"י אלא בדפוס א"כ קדושתן פחות, דלמעשה יש להם קדושה, ואנן נוהגים ומתייחסים אליהם בקדושה, ובעינינו עדיפי מנירות.
- (מה) נמצא, אם יש זמירות או ברכון, זה מתיר הכל לכו"ע. ואם המגש הוא מתאים ומיוחד גם לא' מאלו, נמצא שזה יתיר גם המגש.
- (מו) מאור השבת' שאל רש"ז האם מותר להניח הכתבי קודש על השולחן בכדי להתירו, או"ד זה בזיון לספר, והשיב רש"ז דמותר אם ילמד ממנו [לא צריך ללמוד עכשיו, אלא במשך הזמן].
- (מז) ואוח"ש^א תלה שאלה זו על מח' מג"א וט"ז בסי' שט"ז מ"ב סק"ל, לגבי שימוש בספר לשען עליו ספר אחר. אך אינו דומה באמת, כי התם השאלה הוא האם יכול להשתמש בספר זו כדי ללמוד ספר אחר. משא"כ כאן, היא משתמש בספר לא כדי ללמוד אלא כדי להתיר מוקצה.
- (מח) אוח"ר^ב כ' דהואיל ונירות חשיבי ג"כ, ויש לו הרבה חומשים, אין כתבי קודש מתירים אלא כשילמד דווקא מזו. אך זה נגד ר' משה הנ"ל.
- (מט) ואוח"ש כ' דזמירות לא מהני נגד הנירות. אך באמת, לא מיבעיא דמהני לר' משה, אלא אפ' לשבה"ל הנ"ל מהני, כיון שמתייחס להשולחן. ועוד, אוח"ר הנ"ל יסכים, כי משתמש בו. וא"כ מסתברא דזה מן העצות הטובות ביותר.

^א עמ' 488.

^{יא} י"ט תי"ח.

^{יב} עמ' קי"ט.

הלכות מוקצה סי' ש"י

(ג) תיק או דף מגן ילדים לסעודת שבת, תלוי באיזה גיל מקבל קדושה. ועוד, הוא עראי, ואי"צ גניזה גמור. וכן עלונים. ברם, יתכן שהם צורך שבת יותר מהנירות, כגון אם זה מה שקורא תוך/אחרי הסעודה, וכמש"כ. [דהיינו, אולי אינו כתבי קודש, מ"מ לא גרע מדוריטוס שלו].

(נא) ברכון של הדלקת נירות, יל"ע אם קדוש בכלל. וכן סדר הקידוש.

סעי' ט' – להטות

(א) כל מה שנתחדש בסעי' הזו, כבר נתבאר למעלה בס"ד.

סעי' ז' – מוכני

(א) לפני שנעסוק בסוגיא קשה הזו, נעמיק עכשיו בדינא דחיי"א מובא במ"ב סקל"א, דאיירי לגבי מגירה שיש בתוכה מעות, אפ' בהניח ולא בשכח, אינו בסיס, וז"ל: אך אם יש בתוכם רק איזה פרוטות בטלים לגבי הבגד והשלחן דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות [ח"א].

(ב) ויל"ע, הא בסי' ש"ט היה אבן על החבית בשכח, הא נתיר משום דאינו חשוב בכלל. וכה"ק רמב"ן שם, וע"ע אג"מ ד' ע"ג שיישב דאיירי שהניח בכוונה וברצון, ובזה לא שייך סברת אינו חשוב, אלא שבדעתו היה להסירו, ושכח. [א"נ י"ל דאיירי כשהיה דרך להשתמש באבן כפקק, א"כ אינו דבר לא חשוב לגמרי, ומוקצה היא גם בשכח].

(ג) יסוד זו של החיי"א אינו רק חיי"א, אלא יש מקורות קדומים למושג כזה.

(ד) כגון גמ' ביצה כ"א: שיירי כוסות של עכו"ם, מוקצה, ומטלטלם אגב הכוס. ומובא בשו"ע שכ"ג, ומ"ב שם ל"ז, וכ"ה בעשה"צ ריש סי' שכ"ה. וכ"ה גר"ז ומג"א ועוד – שטעם ההיתר הוא משום ששהוא כ"כ אינו חשוב.

(ה) אמנם, החזו"א דחה דין זה, ואמר שלמסק' הגמ' לא היה מותר בגלל שאינו חשוב, אלא משום גרף.

(ו) הרמב"ן שהבאנו ריש סעי' ח' התיר מחתה עם אפר משום שאפר הוא כ"כ לא חשוב. וזה ג"כ כנ"ל.

(ז) וכ"ה ברשב"א דף קמ"ג שביאר ההיתר בגמ' בטבלא עם קליפות, שאינו בסיס משום דכ"כ אינו חשוב.

(ח) סברת אינו חשוב, שייך בטבלא, או שולחן, או כוס. אבל מקום המיועד לדברים לא חשיבין, לא שייך האי סברא. כגון ארנק, נעשה בסיס גם לעשר אגורות, הגם שאינו חשוב, כי זהו מקומו. וכן פח אשפה. ואינו תולה על שוויות השולחן, אלא האם הוא מקומו המיועד או לא.

(ט) בסי' ש"ח סעי' כ"ז מנער הטבלא מקליפות. והק' מג"א הלא בסיס הוא, ותי' מג"א כתירוצי תוס' שהבאנו שם. ולא הביא רשב"א הנ"ל דאינו בסיס משום דאינו חשוב. ויל"ע מדוע, הא אנן קיי"ל כיסוד הזו, וא"כ מדוע לא הביאו.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (י) ועוד, המ"ב לא נחית כלל לשאלת בסיס, ולא הביא מג"א הזו, ואולי זה מפני שס"ל כרשב"א וכסברת איזה פרוטות.
- (יא) ואוח"ש"י מציע ליישב המג"א, דהא דאיזה פרוטות אינו ענין של שוויות אלא ענין של התייחסות. דהיינו, איזה פרוטות על שולחן אינו נעשה בסיס, כי הוא כ"כ לא חשיבי. וכן כמה קליפות ועצמות. משא"כ כשיש הרבה קליפות, ערימה, בזה ודאי מתייחסים להפסולת, הגם שאינו שווה כלום.
- (יב) ומ"ב בש"ח קט"ו לא נחית לכמויות, רק לענין גרף – ואילו לאוח"ש הל"ל דכמות מרובה נעשה בסיס. ואי"ז טענה כ"כ, כי כשיש מעט יש רשב"א, וכשיש הרבה יש טעמי תוס'. עכ"פ ממ"ב אינו ראה נגד או לסייע לאוח"ש.
- (יג) ומ"ב אצלנו, אינו ברירא אם ואיך לדייק, האם כאוח"ש או נגד אוח"ש. והנפק"מ למעשה גדולה, כגון צלחת חד פעמי שיש עליה קליפת ביצה בהניח מבעו"י, האם בזה נעשה בסיס או שנימא שאינו חשוב בכלל. ואינו ברור.
- (יד) ור' משה"י איירי בדף חלוק תוך ספר, ודן מצד בזיון, וכ' דגם בלא"ה, הספר נעשה בסיס להנייר [שלדידיה הוא ממח"כ]. ורח"ק אמר שאינו בסיס. והבנת רח"ק, אולי משום דאסור לעשות כן, ע"כ הספר לא נטפל אל הנייר, אלא הספר במקומה עומדת, כהיתר. א"נ י"ל, דיש כאן היתר זו של איזה פרוטות, הואיל והוא רק דף נייר אחד בעלמא [בין אם ממח"כ בין אם אינו ממח"כ].
- (טו) יל"ע איזה פרוטות על השולחן, אך הם פרוטות של צדקה, האם עכשיו נעשו חשיבי, או"ד עדיין הם איזה פרוטות. וחשוקי חמד סנהדרין פ"א דן בזה. ומסיק דהוא רק איזה פרוטות, ואינו בסיס.
- (טז) ע"כ ראינו שאיזה פרוטות אינו עושה בסיס. ויל"ע, האם עדיין יש חובת ניעור. ומפשטיה דסוגיא כאן אינו סיבה לחשוב שיפטור מחובת ניעור. אלא שלא מצינו בסי' שכ"ג לגבי שיירי כוסות שינער. ואולי לשפוך יין נקרא א"א בניעור. ושונה הלכות משמע שפוטר גם מחובת ניעור! ועיין.
- (יז) ואם כדברנו למעלה, שמ"ב בש"ח סקקט"ו ס"ל דלא נעשה בסיס משום הרשב"א ואינו חשוב, הרי שם כ' דינער, וא"כ יש מ"ב להדיא דכשאינו חשוב עדיין יש חובת ניעור למרות שאינו נעשה בסיס.
- (יח) חו"ש מובא בדרשו, וכ"ה בשבו"י, הא דיש היתר של איזה פרוטות, היינו כשנשתיירו שמה [הגם שהוא במניח], אבל היכא שהניח איה פרוטות, הרי עשאו בסיס בידים, ונעשה בסיס הגם שאינו חשוב.
- (יט) אמנם לדינא, אינו משמע ממ"ב לחלק כן בכלל, ובכל גווני אינו נעשה בסיס. וכן מראשונים הנ"ל לא מתבאר חילוק דין הזו.
- (כ) ובגדר שוויות 'איזה פרוטות', עדיין לא נתבאר לדינא, ואינו ברור.

י"ט רצ"ד.
י"ד ע"ב.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (כא) **עוד ענין אחר** בסעי' שלנו שאינו עיקר הסוגיא, והיא לבאר דינו של הכיס בתחילת הסעי'. דב' שו"ע דהיכא שאינו בסיס, ואין על הכיס עכשיו מעות, אפ' מיוחד למעות, מותר לטלטלה.
- (כב) והרמ"א כ' דיש אוסרים, אך מתיר לצורך גו"מ. דהיינו, לשו"ע היא כשמלל"ה. לרמ"א היא כשמל"א. ומ"ב סקכ"ה וכ"ז מביא בשם מג"א דאינו כשמל"א אלא ממח"כ, הואיל ומקפיד שלא להשתמש בה תשמיש אחר זולת זה.
- (כג) קודם כל יל"ע, מדוע לשו"ע אינו כשמל"א, הא מיוחד לדבר איסור. וכי עדיף מקדירה, או ערבה. או"ד, במציאות ס"ל שאינו מיוחד רק למעות. ועיין.
- (כד) דעת הרמ"א מובן, שהיא כשמל"א. אך דעת המ"ב בשם מג"א ושאר אחרונים קשה, מהכ"ת יהיה ממח"כ. הרי זה סוג חדש ומיוחד של ממח"כ שלא ראינו עד לכה, דכל שהיא מיוחד לאיזה דבר, הגם שדבר ההיא אינו ממח"כ, מ"מ בגלל שהיא כלי מיוחד, הל"ל ממח"כ. ואכן, ערוה"ש סקי"א כ' דזה דבר תימא.
- (כה) דוגמא של הלכה זו יהיה תיק של תפילין [ע' שו"ש הקדמון], קופת צדקה ריקנית, כיס של פלאפון, קופסא או תיק מיוחד של שום כלי איסור, אפ' איננו ממח"כ. [בשלמא כשהוא מיוחד להיתר, שרי, כי ראוי לשימוש בשבת, אבל מיוחד לאיסור, נעשה התיק יותר חמור מהתוך!]
- (כו) או"ח ש' פסק כרמ"א. ואע"פ שיש ערוה"ש כוותיה, מ"מ אין בכוחו להתעלם ממ"ב מג"א ושאר פוסקים; ובפרט שבכל הספר אינו מתייחס כ"כ לערוה"ש. וצ"ע בכל זה.
- (כז) **עוד ענין שיש בסעי' שלנו**, היא שמבואר דבכדי להוציאנו מיחודו, בעינן מעשה, לפתחו מלמטה.
- (כח) וזו נוגע לענין כשמל"א וממח"כ, דלא סגי בהחלטה בלב לחוד להסיר דינו מעליה, אלא בעינן מעשה. וע"ע סי' רנ"ט.
- (כט) ואע"פ דלשנות ממ"ג לכלי, או ממח"כ להיתר מהני יחוד, כדמבואר בסי' ש"ח סעי' כ' – כ"ב, י"ל, ה"מ לקחת דבר שאינו כלי, ולעשותו כלי, בזה החלטה אמיתי בלב יכול לחול עליה שם כלי. משא"כ דבר שכבר כלי, אלא שרוצה לשנות ייעודו, זה קשה יותר, ורק ע"י מעשה מהני.
- (ל) וזה הסבר טוב ויפה, אלא שאינו שטים עם סי' רנ"ט, דממח"כ יכול לייחד להיתר, ואין הטעם משום דהסיר הקפדתו, אלא משום דיחוד מהני, עיי"ש. זו לחוד לא היה קשה כ"כ. ועוד, מ"ב אינו משמע כזה.
- (לא) **עיקר סוגיין בסעי' הזו** הוא סוגיית מוכני, שבת דף מ"ד. יש שם מח' ראשונים מהי מוכני בדיוק, אך לצורך הפשטות ננקוט שהוא עגלה, והסוגיא היא לדון מה דין העגלה כשיש מוקצה מונח על הגלגל.
- (לב) ופשטות סוגיין אינו שטים עם מה שכתבנו לגבי חבית ומפה, אם מחלקים כלים. אך אינו סתירה גמורה, ואפשר ליישבה, דהכא איירי בעיקר וטפל, ואילו התם איירי בב' עיקרים.
- (לג) הגמ' שם תולה דין העגלה, על אופן חיבור הגלגל לעגלה, ומחלק בין אם היא נשמטת או שאינו נשמטת. אם נשמטת, אין גוררין, ואם אינה נשמטת, גוררין.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (לד) פירוש, אם נשמטת, דהיינו שהגלגל אינו מחובר להעגלה, אלא יכול להסירו, אז אין גוררין, אין מטלטלין העגלה. והטעם, שהעגלה בסיס לגלגל, וגלגל להמוקצה שעליו. ואע"פ שהגלגל נטפל להעגלה, מ"מ הואיל ונשמטת נידון ככלי בפנ"ע, וידעינן דכלי גדול נעשה בסיס לכלי קטן; כגון שולחן לניירות שעליה.
- (לה) אבל אם אינו נשמטת, דהיינו שא"א להסיר הגלגל מהעגלה, אז גוררין, פי' יכולים לטלטל העגלה. והטעם, דאין כאן כלי גדול שבבסיס לכלי קטן, אלא יש כלי אחד מורכב מכמה חלקים, ואין עיקר הכלי נטפל לטפל הכלי. דהיינו, כשטפל כלי זו נעשה בסיס, אין בכוחה לאסור עיקר הכלי. דהיינו, גלגל אינו אוסר העגלה.
- (לו) כך ביאר מ"ב הסוגיא, ע"פ רשב"א. שו"ע משמיט דין זו לגמרי, ורמ"א מרמז אליו, ומ"מבאר בהרחבה.
- (לז) להבהרת הענין, בגד שיש בו כיס התלוי, ויש מוקצה במניח תוך הכיס, האם שאר הבגד נעשה בסיס ג"כ. כיסים דידן אינם נשמטת, וא"כ הוא כלי גדול אחת, ואין טפל של הכלי, הכיס, אוסר עיקר הכלי, הבגד. ולכן אין הבגד נעשה בסיס^{טו}, רק הכיס נעשה בסיס^{טז}. וע' מ"ב סוסקכ"ט וסק"ל לגבי חובת ניעור^{יז}. הכיס בסיס, ולכן הגם שמותר ללבוש הבגד, מ"מ אסור להכניס ידו אל הכיס.
- (לח) ואילו הכיס הזה לא היה תפור, אלא ע"י רוכסן וכדו', א"כ הכיס נשמטת, וא"כ כלי הגדול, הבגד, נעשה בסיס לכלי הקטן, הכיס, והיא להמוקצה שיש בו, וכולו נעשה בסיס^{יח}.
- (לט) כוס התפור כולו להבגד, Patch Pocket, כגון של חולצה, הרי המוקצה אינו מונח על טפל של הכלי אלא על עיקר הכלי, וא"כ פשוט שכולו נעשה בסיס, מלבד דיני מחלקין כלים שנתבאר במקומו.
- (מ) יל"ע, כיס התפור כולו, ויש מוקצה מונח רק על הכיס, כגון עט [ממח"כ] תולה רק על חלק החיצון, איך נדון להאי דינא. ונראה, שאין לנו מקור להתיר את זה, כי רק מצינו טפל כשהוא כלי שלם בפנ"ע, אבל חצי כלי, אי"ז נחשב כחלק טפל מהבגד, אלא כטלאי בעלמא של הבגד.
- (מא) רש"ז בשש"כ^{יט} דן, הרי בזמננו לא שייך מכנסיים [רגילים] בלי כיסים, וא"כ אולי הכיס אינו חלק נטפל של הבגד אלא חלק עיקרי. וטענה זו צ"ע, כי גם עגלה בלי גלגל אינו חסרון צדדי בעלמא. וע' מאור השבת דרש"ז אמר כן לעורר בלבד.
- (מב) ואם יש לעורר, לכאו' יש כאן טענה אלימתא אחרת, בשלמא חליפה, בלי הכיס חסר טפל הבגד, אבל מכנסיים דידן, הרי אילו לא היה כיס, היה חור בבגדיו, והיה בשרו נראית לעין כל. נמצא הכיס בבגדו אינו טפל בעלמא אלא עושה שימוש של בגד גופא, לכסות בשרו או בגדיו התחתונים.

^{טו} ומותר לטלטלו, אבל לא ילבשו, שמא ישכח ויצא; רמ"א. וע' שעה"צ כ"ב.

^{טז} חיי"א חולק ומתיר הכיס ג"כ! אבל מ"ב אינו כן. והחיי"א מודה כשהוא כיס מיוחד לאיסור, כגון כיס מיוחד לפלאפון, או כיס מיוחד לארנק או מעות וכו'.

^{יז} ולא הבנתי מדוע השתנה כאן חובת הניעור.

^{יח} חיי"א מיקל כאן בדבר בהבגד, ורק הכיס נעשה בסיס, חוץ מהיכא שמיוחד לזה. והעיקר כדברי מ"ב שהבאנו. ^{יט} כ' רע"ה.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (מג) והמ"ב והאחרונים שעסקו בכיס, אולי איירי במכנסיים שונים, או שאיירי בחליפה, אבל אין לנו מי שיורה כן במכנסיים שלנו. ואכן, דעתי נוטה שבמכנסיים הללו, אין הכיס טפל, אלא כעיקר הבגד, ודינו תולה על מחלקים כלים, כמש"כ בענין חבית ומפה עיי"ש.
- (מד) [וכ"ת, מי קאמרת לחלק הכיס בחלק העליון, יחלק מתחתיו, איפוא שמונח המוקצה, י"ל, זה משום מחלקים כלים, אבל משום מוכני, לא מצינו שנחלוק אלא בחילוק טבעי ובעצם.]
- (מה) מעשה שהיה, הניח מוקצה בכיס של חולצתו בע"ש, בכוונה להדיא שיהיה שם עד מוצ"ש, אלא שרצה להחליף חולצתו, ושכח. ובשבת מצא שיש לו מעות תוך הכיס שלו. יל"ע, מה עליו לעשות, הרי לכאן ע"פ הנ"ל כולו נעשה בסיס, וא"כ מה יעשה, לעמוד שם כל השבת. או יסיר אותה, בשנוי? ימשיך כהרגלו?
- (מו) ואורל"צ דן בציור דומה לזו, והורה שאין החולצה בסיס לאיסור בכלל. והבנתו ברורה, כי אין החולצה נעשה בסיס לאיסור, אלא בסיס להיתר, והיא הלוּבש, א"אכ החולצה היא היתר, ויש שאלה של טלטול מן הצד של האיסור, וינער, וא"ם א"א לנער מותר לטלטל מן הצד לצורך דבר המותר.
- (מז) וציור כזו נוגע גם בפורים שחל להיות בע"ש, שאם שיכור נתעורר בליל שבת ומוצא מוקצה בכיסו, שדין הנ"ל שייך אליו.
- (מח) אין לטעון דזה חידוש, כי אין ההיתר ע"ג החולצה, אלא תוכו, אי"ז טענה דכוותה מצינו לגבי נירות בדלת, שהדלת נטפל להבית ולא להנירות שעליה, מפני שכך היא שימוש, וה"ה וכ"ש חולצה להאדם.
- (מט) ובאמת, על כל האי סוגיא היה ניתן להקשות, איך העגלה נעשה בסיס, הא אינו מתחתיו, וראינו בסוגיית בסיס שיש הרבה מקום לומר דרק מתחתיו נעשה בסיס. י"ל, דכאן אוחותו, וכאן היא דרכו, וא"כ בזה אמרינן בסיס.
- (נ) מכנסיים שיש עליהם חגורה, ועל החגורה יש תיק, ובתוכו יש פלאפון; כל אלו נשמטת, וא"כ כל הבגד כולו נעשה בסיס לאיסור ההיא.
- (נא) יל"ע, אמרנו דתולה על נשמטת ואינה נשמטת, וזה מגלה לנו אם היא כלי אחת או שניים, יל"ע, האם תולה על בעצם, או תולה בהיתר עשייתה בשבת. והנפק"מ היא עצומה, כל מיני חיבורים שאסור לעשותם בשבת משום בונה או מכה בפטיש או שמא יתקעושמא יהדק, האם עכשיו הם ב' כלים או אחת.
- (נב) מחצה"ש ותו"ש כ' דתולה על היתר עשייתה בשבת. נמצא, אם אינו יכול לעשות בשבת, נחשבת כחד, וא"כ אין העיקר נעשית בסיס בגלל הטפל. וזה קולא.
- (נג) אמנם, פשטיה דסוגיא אינו כן, ופשטיה דמ"ב הוא דתולה אם בעצם נשמט או לא, ולא בהיתרא דדבר תליא מילתא. נמצא חומרא, שאם נשמטת בחול, בשבת הכל יעשה בסיס בגלל הכלי הקטן.
- (נד) מעיקר דדינא ההלכה כהני רבוותא, הגם שלבי נוקפי, ואומרת לי שאין דעת המ"ב ושאר מפרשים כן.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (נה) עפ"י הנתבאר, כיס התפור ויש בתוכו מוקצה, ויש גם כיס התלוי, ובתוכו היתר חשוב טפי. לכאור' הבגד מוקצה, כי האיסור הוא על עיקר הבגד, וההיתר על טפל הבגד, וכשם שהטפל אינו אוסר עיקר הבגד, כ"ש שאינו מתיר עיקר הבגד. וע' לקמיה מש"נ בענין מגירות, שנלבן הלכות הללו.
- (נו) עגלות שלנו, Stroller, Pram, Buggy, יש להם כמה מקומות שונות שמצוי שמונח שם דברים, וצריך לדון על כולם, ואם הוא נשמטת או לא.
- (נז) כגון, Buggy Clip על הידית, ותלוי עליה כיס עם מעות, זהו נשמטת, א"כ הכל נעשה בסיס. אך, רק היכא שהיה שם במניח, ולא בשכח. ויל"ע היכא שהיה שכח אך דרכו בכך, האם נעשה קינה של תרנגולים, או"ד זה כבגד של שבת שלא אמרינן כן. ותלוי בהנהגה שלו, כגון אם יתכן שלא ישתמש בו בשבת, או שיש לו כמה עגלות בבית.
- (נח) סל של עגלה, יש שהם נשמטת, ויש שאינם נשמטת. [ויש שנשמטת בחול, אבל לא בשבת, וזה יהיה תלוי על תו"ש ומחצה"ש הנ"ל]. אם היא נשמטת, הכל בסיס אם המוקצה היה במניח, ואם אינה נשמטת, עיקר הכלי, העגלה, לא יהיה בסיס, הגם שהסל יהיה בסיס בכל אופן.
- (נט) נשמטת, והיה על עיקר הכלי היתר, כגון התינוק עצמו, נעשה בסיס להיתר אם הוא חשוב יותר.
- (ס) Buggy Bag, נשמטת, והכל נעשה בסיס אם היה במניח, אם לא שהיה היתר חשוב יותר.
- (סא) יש עגלות שיש להם כיסים על עצם עיקר הכלי. ובזה נעשה בסיס בכל אופן, אם לא שיש היתר חשוב יותר.
- (סב) מגירות. מ"ב סקל"א כ' דה"ה מגירות, שהשולחן היא העיקר, והמגירות הם הטפל, וכשיש מוקצה בטפל, האם אוסר העיקר תלוי אם נשמטת או לא.
- (סג) הערוה"ש ס"ל דאין שולחן ומגירה דומה לסעי' שלנו, דבשלמא בגד וכיס, עגלה עם שקית, יש כאן עיקר כלי והטפל אליו, משא"כ שולחן ומגירה, יש כאן ב' כלים שונים, שניהם עיקרים, וא"כ אינו סוגיין בכלל [אלא שייך למחלקין כלים של חבית ומפה]. וע"ע חיי"א.
- (סד) [ע"ע סוף מ"ב בשם חיי"א, וצ"ע, כי זה משמע כריב"ש שהשו"ע ומ"ב דחאו בסי' רע"ט סעי' ג'. ולא עסק בה רבינו בהשיעור. וצ"ע. ועוד, מקור הדברים הוא החיי"א, וזה מתאים כפי הבנתו בכל הסוגיא, כמוש"כ בהערות הקודמות, אבל למ"ב אין מקום לזה בכלל. ועוד קשה, הרי השש"כ פסק כדין זו שסיים המ"ב דצ"ע. וצ"ע.]
- (סה) יש מי שכתב דעפי"ז Dresser שייך לסוגיין. אמנם אינו נראה, כי סוגיין הוא רק כשיש שולחן עם מגירה או שתיים, דהיינו עיקר היא השולחן, אבל היכא שכל כולו הוא מגירות, ודאי השולחן אינו עיקר הכלי, ואולי אדרבה, המגירה העיקר, והשולחן הוא הטפל.
- (סו) שולחן עם ב' מגירות, ויש איסור באחת, והיתר בהשני. כשהם נשמטת, של האיסור אסור, של ההיתר מותר. והשולחן עצמו תולה בחשיבות ההיתר והאיסור – כ"כ שש"כ².

² כ' רס"ה.

הלכות מוקצה סי' ש"י

כשהאיסור שוה יותר, השולחן בסיס, אך לכאן זה לא יאסור זו של ההיתר. וכשאינה נשמטת, אולי השולחן שרי, כי אינה אוסר כל הכלי.

(סז) מוקצה תוך מגירה והיתר ע"ג השולחן חשוב יותר. השולחן שרי בין נשמטת בין אינה נשמטת. המגירה, מ"ב ושעה"צ מצדדים דיהני גם למגירה, אפ' היכא שנשמטת. וכ"ה בקצוהש"ח. והסברא בזה אינו ידוע לי. תהל"ד ג"כ אינו סובל צד כזה.

(סח) מגירה שיש בה היתר, ועל השולחן יש איסור חשוב טפי. האם האיסור של העיקר אוסר המגירה. תהל"ד מיקל, וכן שש"כ^{כא}. ויש מי שחולק, אבל העיקר כמש"כ, בין אינה נשמטת, וכ"ש כשנשמטת.

(סט) שטנדר, שיש בה מגירה שאינה נשמטת, כגון עמוד של חזן, ויש בפנים היתר [טלית], אך ע"ג יש איסור [ניירות]. האם הטפל מציל העיקר. [למעלה, העיקר לא אסר הטפל, כאן השאלה האם מתיר העיקר]. אם נשמטת, לכאן כן, כי למעשה הוא בסיס גם להיתר חשוב יותר. ואם אינה נשמטת, כי היכא שאינו אוסר כל הכלי, ה"ה שאינו מתירו, או"ד להיתר קיל טפי. קצוהש"ח אוסר.

(ע) קלסר, שיש בה ניירות כתבובת וגם ריקות, עמש"כ למעלה בשם ר' משה האם הוא כלי אחת או כמה כלים יחד. ונפק"מ גם כאן לענין האם הריקנות מוקצה. שש"כ^{כב} בשם רש"ז טוב למנוע מלטלטל הדפים הריקנות. אומרים שהחזו"א היקל לטלטל כולם. עכ"פ אינו ברור.

(עא) לגבי פח אשפה מוקצה, יל"ע האם מותר ללחוץ ברגלו על הפדל, האם זה כלי אחת או ב' כלים. וכ' חו"ש, כולו חד כלי, הואיל וכולו לאותו מטרה, לאכסן ולייחד ולקבץ הזבל, וא"כ אם חציו מוקצה, הכל מוקצה. ואין היתר מהא שהוא ברגלו, דהא דרכו בכך. ומסכים שיש היתרי גרף, אם שייכים.

(עב) והמכסה עצמה, האם יכול להרימה בידו. אם אינו מחובר, או שיכול להסירו [בשבת, בחול, מחצה"ש], אינו נעשה בסיס לשום איסור, ואינו כהכלי עצמה, אלא היא כלי היתר בפנ"ע, ושרי.

(עג) האמנם, הרי יש ט"ז ולבושי שרד לגבי מחלקין מפה וחבית, ואמרנו דהיכא שיש 'מקום טבעי' לחלק, מחלקין יותר. כגון חלק העודפת על השולחן, או כגון כיס התפור. ועוד, אינו ממש אוצה שימוש, חלק הגדול מאכסן, והפדל הוא כלי שימוש להמכסה. ועוד, אה"נ בסוגיין יש עיקר וטפל, ושטפל אינו אוסר העיקר, מ"מ לא ראינו דכשהעיקר נעשה מוקצה שהטפל יעשה כן ג"כ [ע' למעלה תהל"ד, שש"כ, ועוד].

(עד) ואדרבה, בממח"כ ראינו להיפך, שאם ארון ספרים היה ממח"כ, אעפ"כ היה מותר לפתוח דלתותיו. ועוד, אולי הוא טלטול במקצת.

(עה) עכ"פ, מחמת כל הנ"ל, איני רואה שיחמיר בזה.

(עו) **בסיס לחצי שבת.** למרות שאין זה מקומו של עיקר סוגיית בסיס, מ"מ נרחיב עליה כאן, כי בסעי' שלנו מ"ב וביה"ל מביאים דין זה.

כא כ' ס"א – ס"ב.
כב כ' פ"ז.

הלכות מוקצה סי' ש"י

(עז) בס"ד מרובה הצלחנו לבאר כל דיני בסיס, וכל התנאים השונים לעשות הכלי מוקצה לכל השבת. ובסעי' שלנו נתחדש משוג חדש, דאפ' היכא שלא נעשה בסיס לכל השבת, כגון שלא היה עליו ביהשם"ש, מ"מ עכשיו שהאיסור מונח על ההיתר, במניח ובכוונה, נעשנה הכלי בסיס.

(עח) ודתיה שונות משאר בסיס, ומחמת כן כינו לה אחרוני זמננו 'חצי בסיס' או 'בסיס באמצע שבת'. ומבואר מביה"ל ריש סעי' שלנו, וממ"ב האחרון שבסימן, שבסיס זו איננו תלוי על ביהשם"ש, ואחר שנסתלק האיסור נעשה היתר לגמרי, שהרי לא שייך עליה מגו דאיתקצאי. אמנם, בעודו עליו, אם היה מונח בכוונה, נעשה בסיס, ולא מהני מה שעכשיו אינו רוצה אותו שם^כ. אך יכול להניח לידו דבר היתר חשוב יותר, ואז הוא בסיס לאיסור ולהיתר שההיתר חשוב יותר, או שיכול לנער.

(עט) לאור האמור, היינו אומרים שאם ביהשם"ש היה מונח עליו איסור והיתר, וההיתר חשוב יותר, ואח"כ הסירו ההיתר, כשבא לטלטלו יהיה חצי בסיס, ונאסור. אמנם, בסי' רע"ז סקי"ח, מ"ב כ' דאם היה חלות על השולחן עם הנירות בביהשם"ש, אחר שהסירו החלות שרי לטלטל השולחן. ואי"ז מתאים עם הנ"ל. וצ"ע כעת, כי החילוק אינו מחלק.

(פ) עפ"י הנתבאר כאן לגבי בסיס לחצי שבת, וכפי שנתבאר לקמיה בענין טלטול בגופו וטלטול ע"י דבר אחר, יל"ע, בשלמא יכול לכבד הבית כדרכו, ע"פ מה שביארנו שם. אבל להכניס כל האבק ופירורים וקליפות לתוך כף אשפה, ובכך להביאו אל הפח, איך זה מותר.

(פא) מצד טלטול מן הצד, אולי היינו יכולים להקל, משום דאי"ז הדרך להוביל אבק ממקום למקום [באמת?] והוא לצורך דבר המותר. אך לכאו' בלא"ה, הלא עושה בבסיס לחצי שבת, כי מונח עליו עכשיו רק איסור, במניח, וא"כ גם הכף אשפה אסור בטלטול. ואה"נ לפעמים הוא גרף, אבל לא תמיד כן. וצ"ע כעת.

סעי' ו' – ביטול כלי מהיכנו

(א) גדר איסור ביטול כלי מהיכנו הוא שאסור לגרום לאיזה דבר היתר להיות מוקצה. וההנחה של כולא סוגיא הוא ע"פ דיני בסיס לחצי שבת, שרוצה שיפול המוקצה לתוכו, נמצא נעשה ההיתר למוקצה.

(ב) ולא רק ע"י בסיס יש ביטול כלי מהיכנו, אלא גם אם עושהו מוקצה באופ"א, כגון שאסור להרטיב בגד בשבת [מלבד ליבון], כי עושהו מוקצה מחמת איסור.

(ג) סוגיא זו שנויה כאן, אבל הוא מפוזר גם בכמה מקומות שונות. ע' רס"ה סעי' ג'. רס"ו סעי' ט'. ש"ה עי' י"ט. שי"ג ז'. של"ה ד'.

(ד) בטעם וגדר איסור זו מצינו נוסחאות שונות, וגדרים שונים, ונאריך בהם כי האריכו בהם המחברים, אבל למעשה כל הצדדים וכל הנפק"מ אינם מוכרחים.

^כ וכן אם היה מונח בשכח, ואח"כ נתרצה בו, א"י לשנות דעתו עכשיו. כך מתבאר.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (ה) ביה"ל רס"ה סעי' ג' מביא רש"י מ"ב: דטעם האיסור מפני שהוא כקובע לו מקום ומחברו לטיט, ודמי למלאכה, עכ"ד. וע' מאירי שכ' נוסח 'תולדת בונה', וכע"ז מביא ריטב"א^כ. וע' ט"ז של"ח ד'. ערוה"ש שם ז' פירש"י דמי למלאכת בונה.
- (ו) ורש"י בקב"ח, העושה כלי מוקצה דומה לסותר, כי ביטל וסתר שימוש של הכלי. וכ"כ הרמב"ם. וכ"כ מ"ב שם רס"ה סק"ו, וכ"כ כאן. וק', איך ב' דברים הללו מתאימים, הלא הם סותרים אהדדי. ועוד, ערוה"ש כ' דשניהם אמת.
- (ז) זאת ועוד, רש"י במק"א כ' 'דעושהו מוקצה'. משמע יש איסור חדש של עשיית מוקצה. כך נקט פמ"ג. [וצ"ל, דרך בכלי מוקצה אסרו, ולא בעשיית מוקצה סתם, כגון לקלוף ביצה]. אך באמת, מרש"י זו נוכל לשימט בקל, דאח"נ יש איסור עשיית מוקצה, אבל האיסור הוא משום בונה/סותר הנ"ל.
- (ח) כ' פמ"ג, נפק"מ בין הני צדדים האם יש ביטול כלי מהיכנו על כשמל"א. אי משום קובע בטיט, האי שייך גם בהא. ואי משום עושהו מוקצה הלא כבר מוקצה היא. ובאמת, אפ' על הצד שכשמל"א אינו גזירת כלים אלא משום מוקצה, עדיין עושהו מוקצה יותר חמור.
- (ט) נמצא, אפ' על הצד שנלמוד רש"י כפמ"ג, עדיין אין הנפק"מ מוכרחת.
- (י) עוד נפק"מ, כ' פמ"ג הוא בפירוש המילים 'מהיכנו'. דעל הצד שעושהו מוקצה, 'מהיכנו' פי' ממה שמוכן עבורו. אבל להצד שהוא משום בונה או סותר, פי' 'מהיכנו', שה'כן' שלו, תחתית הכלי, מבחוץ, נתבטל, ששוב אינו 'נמצא'. ואי"ז הפשטות, ואינו מוכח.
- (יא) חקר הפנ"י, מהי איסור זו, האם הוא משום דמבטל השימוש שבו, או משום שמבטל הטלטול שבו. ותלה הפנ"י על רש"י הנ"ל. דאי משום בונה, האיסור הוא שמנוע הזזתו, וא"כ היא משום טלטול. ואי משום סותר, זה שייך על השימוש, שסותר ומסיר השימוש שבו; וזוהי צד סותר.
- (יב) וג"ז אינו מוכח, דגם על הצד שהוא סותר, אולי האיסור הוא משום שסותר טלטול. ובאמת, מ"ב ש"י ורס"ו כ' 'סתר טלטול הכלי' – דהיינו, לא למד כהפנ"י, וכחקירות ונפק"מ של פנ"י. וכ"ה באמת שו"ע כאן.
- (יג) דנו, האם יש איסור זו על דבר שכבר מחובר לקרקע. וע' של"ה ח' לגבי חבית שנסדק, דמג"א מבואר שיש ביטול כלי הגם שהוא מחובר כבר, ורעק"א מק' הא כבר מחובר היא, וא"כ מה שייך האיסור.
- (יד) ואמרו, ערוה"ש שם ח', דמח' זו תולה על בונה וסותר, שימוש וטלטול. מג"א ע"כ ס"ל איסור סותר, ושימוש, וכאן סתר השימוש הגם שהוא מחובר. משא"כ רעק"א ס"ל משום בונה, ומשום טלטול, וכאן, הואיל וכבר מחובר, בלא"ה לא שייך טלטול ולא שייך בונה.
- (טו) עוד נפק"מ שתלאו על צדדי הנ"ל, הוא מה דין ביטול כלי העומד ליבטל. לא שייך למימר עלה דסתר שימוש, דאכן כן הוא שימוש. אבל אי מצד טלטול, לא שייך לחלק בין עומד לכך או לא, סוף סוף סתר הטלטול.

^כ ריטב"א עצמו כ' משום שממעט בכבוד שבת, במה שיש לו פחות כלים.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (טז) ובאמת, השפת אמת על הגמ' מתיר ביטול כלי המיוחד לזה. כגון שקית זבל, שקית של טיטולים, שמותר להניח בתוכו מוקצה בשבת. וכן הקל שש"כ עפי"ד^{כה}.
- (יז) ועפי"ז, רק דבר המיוחד לכך יהיה נכלל בהיתר זו, אבל דבר שדרכו בכך, אבל לא רק לכך, לא יהיה בכלל. ולפיכך, יאסר לקלף ביצה על כוס או תלחת חד פעמי, כי אינו עומד רק לזה. וסברת השפ"א שייך רק אם מיוחד לזה, דאז לא ביטל שימוש, אבל כל כמה שיש לה שימושים אחרים ג"כ, שפיר שייך עליו ביטול שימוש.
- (יח) והנה, אם נדייק המ"ב כפי צדדים הנ"ל, נמצא שהמ"ב דנקט תמיד 'טלטול', נמצא לא שייך לו להתיר דבר שמיוחד לכך, כי לא משנה מהו יעודו, סוף סוף מבטל טלטול. ואם זו נכון, להמ"ב יהיה אסור להכניס זבל לשקית אשפה, טיטול לשקית, לקנח אפו וכו', כי מבטל הכלי.
- (יט) [ואם ננקוט כזה למעשה -ע' לקמיה'- מה דינו כשיש פח זבל עם רק מוקצה בתוכו, ואז מניח בקבוק ריקנית; הרי עכשיו נעשה בסיס לאיסור ולהיתר החשוב יותר. ויל"ע, האם יכול להוציא הבקבוק, כי עכשיו גורם שיסאר רק מוקצה, והשקית והפח יהיו בסיס רק לאיסור. ונחזור לזה בהמשך בעז"ה.]
- (כ) אם לא שנחדש ונחלק כי לא גזרו בכלל על דבר שדרכו לכך, ואינו תלוי על חקירות וצדדים הנ"ל. אך זה חידוש שטרם אין לה מקור.
- (כא) ורנ"ק בע"פ אמר שאין היתר לבטל כלי, אפ' אם הוא עומד לכך. וכששאלו, א"כ אך מקנחין אפו בשבת, השיב דאינו 'כלי'.
- (כב) והנה, אפ' אם נניח דתורת כלי לענין זו שונה מהא דמוקצה, מ"מ הסברא בזו אינו מובנת, דמה בכך, סוף סוף מנע ואסר הטלטול והשימוש. ובאמת, שעה"צ שי"ג ל"ז מבואר דלא שנא כלי או לא, ביטול כלי מהיכנו שייך על כל מילי.
- (כג) הנה, מ"ב בסי' ש"ה סקס"ט כ' דביטול כלי מהיכנו הוא 'ממה שהיא מכונת'. משמע דעומד לכך שרי. ועפי"ד, אין מקור או סברא לזה.
- (כד) כ' אוח"ש, ע"פ שפת אמת ושש"כ הנ"ל דמתירין בשקית ופח אשפה הואיל ומיוחד לכך, ה"ה שקית 'גופיה' רגילה, מותר לבטל, כי ג"ז דבר רגיל. אמנם, כבר כתבנו למעלה, דשפ"א ושש"כ רק מקילין כשהוא 'מיוחד רק לזה', דאז אינו מבטל כלום, משא"כ אם 'מיוחד גם לזה', אין מקור להתיר. [ודיינו אם נקל ע"פ שש"כ לענין שקית זבל, הגם שעושים עמו גם דברים אחרים, א"כ הבו דלא להוסיף עלה.]
- (כה) ע"כ היה לפילפולא בלבד, ולעורר כל צדדי האיסור הזו. אך, כפי שכתבנו מקודם, לדינא אין החקירות והצדדים והנפק"מ, מוכרחים, ואינם נכון לדינא.
- (כו) ונראה, דבהקדמת ב' דברים נוכל ללמוד הסוגיא הלכה למעשה. חדא, כל הגדרים והצדדים והטעמים, מסתבר דהיו לטעמים לחוד, אבל הגדר לא משתנה על ידיהו.
- (כז) ועוד, יש מח' אם יש סתירה בכלים, ולכו"ע מוסתקי רשאי לסתור. ולכאו' הדבר תימא, איך אוסרין ביטול כלי מהכנו משום סותר, כשסותר עצמו שרי - או נאסור לשבור כלי

^{כה} כ"ב נ"ד.

הלכות מוקצה סי' ש"י

משום ביטול כלי מהיכנו, או שנתיר ביטול כלי מהיכנו. אבל להתיר סתירת כלים, ולאסור ביטול כלי, לכאן' סותרים אהרדי^כ.

(כח) וע"כ, לשבור כלי שרי. ואיסור ביטול כלי הוא אך ורק היכא שמונע בשבת שימוש של כלי שעדיין יש לו 'חיים עתידיים'. דהיינו, דבר שיש לו 'היכן', ומוכן עוד לשימושים שונים בחיים, ע"ז יש ביטול כלי. אבל לסתור כלי לעולם, זה אינו האיסור כאן.

(כט) ולכן, כל כלי שמכלה ע"י שימוש, אין בו איסור ביטול כלי, אלא יהיה כסותר כלי לעולם דשרי. ולכן, שקית גופיה, כלים חד פעמי^{כז}, כולם אין בהם איסור ביטול כלי, כי אינו מבטל כלי לשעה, אלא 'ממית עצמו עליה', וזה שרי^{כח}.

(ל) וא"כ האוח"ש הנ"ל שהיקל בשקית גופיה, צדק לדינא, אבל לא מטעמיה. ונמצא, צלחת רגילה יש בה איסור ביטול כלי, ולא צלחת חד פעמי. וא"כ הזורק פסולת מוקצה על צלחת, ישתמש בצלחת חד פעמי, או בצלחת אמיתי ויניח עליה גם דבר היתר חשוב יותר, ויודא שהמוקצה לא יניח ע"ג היתר הזו. כ"כ שש"כ^{כט}.

(לא) וטרם דברינו כאן היה מקום לשאול, איך מקלף ביצה ואיך אוכל עוף, הרי טרם אכילתו היה הקליפה והעצם מותרים בטלטול, ועכשיו נעשו מוקצה. וע"פ הנ"ל מובן, כי הא מוקצה לעולם ועד.

(לב) בס"ד בסי' שי"ב נאריך בדיני כבוד הבריות, אבל מכאן יל"ע, מי שתוקע בישרותים בלי נייר טיולט, אם משתמש בגופיה שלו, אם משתמש עד כדי כך שכביסה לא יועיל בו, א"כ ביטל הכלי לעולם. ואם הוא באופן שיכול לכבס אח"כ, א"כ הוא ביטול כלי מהיכנו, וחייב לעשות חשבון אם יש דבר שהוא יותר קיל לפני שעושה כן.

(לג) כשמישהו עומד להקיא, להקיא לתוך ספל, לכאן' הוא ביטול כלי מהיכנו. ואם הוא גרף אה"נ יהיה שרי, כדמבואר בסי' של"ה סעי' ד'. אבל היכא שהוא בחצר וכדו', לא שייך היתר גרף, וא"כ הוא ביטול כלי, אם לא שיניח שם דבר היתר שמקומו שם.

(לד) להרטיב בגד, הוא ביטול כלי מהיכנו, כדמבואר בסי' ש"ה. וע"ע מג"א שם, שהבאנו בסי' ש"ח סעי' ט"ז לגבי איסור מוקצה של בגדים רטובים.

(לה) עפי"ז, אם יש נזילה, אסור לשים עליה בגד או מגבת^ל, כי עושהו מוקצה. ולהניח מטלית, שרי, שעומד לכך [שפת אמת] ועוד שאינו נעשה מוקצה, כדמבואר בסו"ס ש"א.

(לו) כשיש טפטוף מהמזגן בשבת, מים זו מוקצה מטעם נולד. ולכן, אם מניח מתחתיו דלי, הרי עושה הכלי מוקצה, וביטול כלי מהיכנו.

(לז) ואע"פ שדלי עומד לכל שימוש שבעולם, מ"מ כבר כתבנו דאי"ז מועילה לנידוד^ד, דרך היא שמיוחד לזה, או שמבטל לעולם, שרי, אבל בלא"ה לא.

^כ ע' אור זרוע שהק' כן, וכ' דשבירת מסותקי הוא ביטול כלי, ואעפ"כ מותר לצורך שבת. וזו היתר גדול – שאינו לדינא – להתיר ביטול כלי כשהוא לצורך שבת.

^{כז} אם מבטל ליה לעולם, אבל אם מריקו ומשתמש בו שוב, אסור משום ביטול כלי.

^{כח} וכגון לשפוך אקנומיקה על חמץ בשבת ערב פסח. אך יזהר מלטלטלו אח"כ.

^{כט} כ"ב כ"ט.

^ל ואינו עומד להיות נרטב לגמרי.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (לח) ולכאוף, גם לא יהני בה אם יניח בה סתם דבר היתר, כגון מזלג. כי בבסיס הולכין אחרי ה'טבעי', כמש"כ לענין פמוטות שלא מועיל והניח עליה תכשיטין, ועיי"ש מש"כ בענין המגש. וא"כ כאן, דלי יעשה בסיס למים שהוא טבעי, ולא למזלג שאינו מתאים כ"כ.
- (לט) וא"כ, צריך לחפש עצה אחרת, כגון Rubber Duck, קרוקס, או מטלית, ואז יעשה בסיס להיתר ג"כ, שחשוב יותר.
- (מ) ולכאוף, אם בע"ש מייחד דלי זו רק לנזילה זו, שרי.
- (מא) מדי דברי בענין מים מהמזגן, ישנם אנשים הנוהגין שצינור המזגן נכנס לתוך ניאגרה של השירותים. ויל"ע, א"כ איך מוריד המים בשבת, הא מטלטל מוקצה. הוא טלטול מן הצד, לצורך שימוש היתר של דבר האיסור. טלטול כדרכו? גרף? ואולי אינו כדאי לעשות כן לכתחילה בביתו.
- (מב) עכשיו שזכינו לבאר גדר איסור ביטל כלי, הבה נעיין בחילוקין השונים, ואם ומתי הקילו חז"ל.
- (מג) יש ג' סוגי ביטול. יש ביטול לרגע אחת, דהיינו מיד כשהמוקצה נח, בעיניו אין מניעה לנערו מיד. דהיינו אין שהות שרוצה שהמוקצה יהיה נח על כלי היתר.
- (מד) דרגא השניה, כשרוצה שיהיה כאן, לאיזה זמן, ולא עד סוף השבת, ביטול לשעה. ואחר זאת יש ביטול גמור לכל משך השבת.
- (מה) סוג הראשון, כגון נר של שעה דמ"ב רס"ה סק"ה, שאינו רוצה שיפול על המפה, ולכן מניח צלחת שם. נמצא, מיד כשפגע הנר, לא איכפת ליה אם עכשיו יתגלגל מעליו. וכגון אפרוחים על סל, שיכול להפריחם בכל עת. ודינו של סוג זה, שמותר לגמרי, ואינו בו איסור בכלל. כ"כ תוס' מ"ג. ומ"ב הנ"ל. וכ"כ גר"ז בסי' רמ"ב.
- (מו) ואי"צ אפ' לנער מיד, אלא כל שיכול לנער מיד, נמצא אינו מונח שם ברצון ובכוונה, אלא כשכח בעלמא, וא"כ הכלי היתר לא נעשה בסיס לשום תקופת זמן.
- (מז) גר"ז הנ"ל כ' דאי"צ אפ' כוונה להדיא, אלא כל שצורתו הוא כך, מותר. וע"פ הביאור הנ"ל מובן, דזה כסתמא לא להיות בסיס. אוח"ש^{לא} דהחמיר בזה. ואה"נ אין לנו מ"ב בזה, מ"מ מסברא אין סיבה לחשוב שהמ"ב לא יסכים להגר"ז, דע"פ הנ"ל דבריו דברי טעם. ולכן יש להקל בזה, נגד אוח"ש.
- (מח) כגון, לפצוח פיצוחים על מפה, הוא ביטול מיד, כי יכול לנער תכף. ואם הוא בתחילת סעודה, לכאוף הצורה מוכיח שאינו עומד לנער מיד, והוא ביטול לשעה.
- (מט) סוג השני, ביטול לשעה^{לב}, מ"ב רס"ה סק"ה, מיקל במקום הפסד. ואילו בסי' רס"ו סקכ"ז מיקל רק במקום הפסד מרובה. ועיי"ש במ"ב שמאריך בזה.

^{לא} י"ט תע"ב.

^{לב} מו"ר חילק בביטול לשעה כשהוא לצורך דבר המותר או לצורך דבר האסור. ואמר כן כדי ליישב מדוע בנטיפת שעה שרי ואינו אסור נחשב ביטול לשעה, ויישוב דהואיל ואינו כדי לשמור השעה, לעומת השמן, א"כ שרי. וממ"ב אין הכרח לומר כן, דאיירי בנר של שעה עצמה. ואמר שדבריו צודקים מחמת שאר האחרונים, הגם שממ"ב אין הכרח לזה.

הלכות מוקצה סי' ש"י

- (נ) ביטול לכל השבת, מ"ב רס"ו סקכ"ז מביא יש אוסרין ויש מתירין במקום הפסד מרובה, ומציין לביה"ל. ושם מבואר דהעיקר הוא האוסרים. וכן סתם בשאר מקומות, כגון משו"ע של"ה. וכן נקטו המחברים לאסור.
- (נא) לפי"ז, נברשת יקרה מאוד עומד ליפול, האם יכול להניח מזרון מתחתיו, כדי שיפול עליה, ואם יפול עליה לא יכול לישמט מתחתיו, זה אסור.
- (נב) טפטוף ממזגן שנוטף ע"ג שטיח, שאם תרטב ויתפסד יהיה הפסד מרובה, להניח תחתיו כלי הוא ביטול כלי. ואם כשיתמלא יהיה היתר של גרף, נמצא דעד אז הוא רק ביטול לשעה, ושרי בהפסד [מרובה]. נמצא, קיל טפי להניח כלי קטן, מלהניח כלי גדול שיספיק לכל השבת.
- (נג) ואם יש לו רק כלי גדול, ימלא אותו במים רגילים עד חציו, ואז ישים מתחת להנזילה, ואז בהמשך יהיה לו היתרי גרף. ומצד עשיית גרף לכתחילה, הלא הוא במקום הפסד.
- (נד) אם אינו יודע אם יתמלא הכלי או לא, הוא ספק ביטול כלי מהיכנו. ודינו, כ' ערוה"ש ש"ה סקי"ט להחמיר.
- (נה) כלי שיפול לתוכו פתילה חמה, הוא ביטול לשעה. כ"כ מ"ב רס"ה סק"ה.
- (נו) כ' מ"ב שם סק"ו, מותר להניח מבעו"י כלי תחת השולחן, ובשבת להסיר השולחן, נמצא השמן יפול להכלי בשבת, וזה רק גורם ביטול כלי, ושרי. עכת"ד. ומבואר ממ"ב דשרי רק אם מניח הכלי על הרצפה לפני שבת, אבל בשבת עצמה אסור.
- (נז) וא"כ, הציור שבו אמרנו למעלה, לגבי פח זבל שיש בה איסור והיתר שחשוב יותר, להוציא ההיתר ושישאר רק איסור, לכאן' הוא גרם ביטול כלי בשבת, שמבואר ממ"ב דאסור. אמנם, רש"ז^ל טען שאין ראיה ממ"ב לאסור, כי המ"ב רק אסר היכא שעסק בהכלי עצמה שנאסר, אבל היכא שאינו נוגע ואינו מתעסק בהכל הנבטל, בזה אין שום מקור לאסור.
- (נח) עבר ונתן הכלי כדי שיתבטל, וטרם נתבטל, רש"ז שם מ"ד כ' דמותר להשאירו שם. וממשיך, דשוב הראוני דפמ"ג וביה"ל רס"ה סעי' ד' בשמו דחייב לסקלו. וצ"ע מה היה ההו"א של רש"ז להתיר.
- (נט) כשיש ברירא בין ביטול כלי לאיסור מוקצה, איזה מהן חמיר טפי. ושש"כ^ל דן בזה, וציורו הוא היכא שיש ברירא ליפנות על כלי חדש, אם להריק כלי מלא צואה, שמטלטל מוקצה בהיתר גרף של רעי.
- (ס) ומסברא, היינו אומרים דאינו ענין של חמור או קל, אלא המוקצה מטלטל 'ברשות', בהיתר של גרף, ואילו ביטול כלי לא מצינו בו היתר של גרף.
- (סא) ומביא ביה"ל בסי' של"ה ד"ה לא שדן ממש בשאלה זו, האם לטלטל מוקתה בהיתר של גרף, או שיבטל עוד כלי, ומביא מג"א שיבטל עוד כלי, ומביא מפקפקין, ומשמע דמסיק כמג"א.

^ל שש"כ הע' מ"ב.
^ל כ"ב קט"ו מבדו"ק.

הלכות מוקצה סי' ש"י

(סב) דהיינו, ס"ל איסור מוקצה חמור טפי מביטול כלי – מובן מאוד, כי יש מקילים בביטול כלי בהפסד מרובה, ואילו במוקצה אסור גם בהפסד מרובה – אך מחודש טובא, כי המוקצה מטלטל ברשות ובהיתר, ולא משא"כ ביטול.

(סג) וחזינן עד כמה חמיר טלטול מוקצה אפ' היכא שיש היתר של גרף!

(סד) עוד ציור, יש מוקצה בידו, ולא בא לידו בהיתר, לפי הגר"א שחולק על מג"א לגבי מוקצה בידו, האם יפיל עכשיו, ויבטל כלי מהיכנו, או ימשיך לטלטל למק"א. עפ"י הנ"ל יפיל עכשיו.

סעי' א' – ה': כללי מוקצה

(א) בסעי' הללו נתבארו יסודות הסוגיא, שרובם ככולם כבר נתבארו היטב, אלא שכאן היא מקומן בשו"ע. ועל ההנחות היוצאות מכאן כתבנו כל הענין בס"ד.

(ב) בכל תות מוקצה, נחלקו ר"י ור"ש; ר"ש לית ליה מוקצה, ור"י אית ליה מוקצה. ואנן קיי"ל כר"ש.

(ג) מחלוקתן, ר"י סב"ר ררק דבר שראוי ועומד לשימוש, חיובי, אינו מוקצה. ור"ש ס"ל דאפ' אינו עומד, כ"ז שראוי באיזה צורה, אינו מוקצה.

(ד) בסעי' א', ר"י אית ליה מוקצה מחמת מיאוס. ור"ש לית ליה. ועוד מוקמות שאנו מוצאים מחלוקתם, אוצר, של"ג א', אינו מוקצה, אבל לר"י מוקצה היא דלא היה עומד לשימוש בשבת זו.

(ה) חיטים שזרעם בקרקע, ביצה שהניח תחת התרנגולת, לר"י מוקצה, לר"ש אינו מוקצה, דאה"נ יש כאן דחייה בידים, מ"מ חזי הוא, כאן סעי' ב'. וכדי להיות מוקצה בענין אינו חזי, וגם דחייה בידים. [היינו לענין שישאר מוקצה, אבל בעודו אינו ראוי, מוקצה לכו"ע.]

(ו) שכ"ד סעי' ז', בהמה שמתה, אינו מוקצה לר"ש דחזי לבע"ח. ומצד מגו דאיתקצאי, ודחוי בידים, ע' מ"ב שם סקי"ז בשם א"ר וגר"א, בריאה ומסוכנת, מדלא שחטינהו.

(ז) בשי"ח סעי' ב', שחט לחולה מותר לבריא, ואין מגו דאיתקצאי. ומ"ב שם סק"ח, אין דחייה בידים. אבל הדלקת הנר יש דחייה בידים מהא דהדליקו. [איך זה שטים עם אות הנ"ל?]

(ח) ע' סי' רע"ט סעי' א', מ"ב סק"א, ושעה"צ ג'. דבזה אנו קיי"ל כר"מ [מדוע? הא קיי"ל כר"ש] ומקילין כר"ש דאין בסיס בשעה"ד. וזו היתר גדול בשעה"ד אין בסיס!!

(ט) הא דר"ש בעי דחייה בידים, היינו בדבר שעומד באיזה שלב להיות מוכן, וכל זמן שלא דחה בידים, יש 'יושב ומצפה' עד שיהיה מוכן. מש"א כעצים ואבנים, אף שלא דחה בידים, מ"מ מוקצה הוא לכו"ע. ואפ' יחדם בשבת, מ"מ מגו דאיתקצאי.

(י) גרוגרות וצימוקים, יש בהם דחייה בידים, וגם לא חזי.

(יא) מחובר ומחוסר צידה מוקצה גם לר"ש. והא אין כאן דחייה בידים, י"ל מדלא לקטינהו, מדלא צדינהו. וק', א"כ בשחיטה ג"כ נימא הכי. י"ל, שחיטה, יש מעלה במה שממתין עד

הלכות מוקצה סי' ש"י

שיהא צורך שיעבד עם הבע"ח, משא"כ צידה ותלישה, לא מפסיד אם תולש כבר. וצ"ע. וע' ב"י.

יב) ר"ש מודה בנולד גמור. מודה בכשמל"א, בממח"כ, ובמאיס גמור, ע' ש"ח סקל"ו.

יג) רמ"א סעי' ב', מ"ב י"ב, אין מוקצה לגוי. הנ"מ דברים התלויים ברצון ומחשבה, ומדלא לקטינהו, אבל דבר שלא חזי בעצם, לא משנה גוי או ישראל. דהיינו, אין בסיס לגוי. וחילוני, יש בסיס ע' שבה"ל מובא בדרשו.

יד) חזו"א, אין ממח"כ לגוי, כי ראוי למלאכתו. בגד שעטנז של גוי, וכן בשר נבלה, אינו מוקצה, שש"כ כ"ב נ"ט.

טו) בסעי' ג' ראוי ביהשמ"ש, וראוי עכשיו, שרי, ולא משנה מה קרה באמצע.

טז) סעי' ד', חשב שאינו ראוי, הולכין כפי האמת.

יז) יל"ע, מדוע א"א גמרו בידי אדם לגבי נר עצמו, הא יושב ומצפה. ואולי זה דחייה בידי אדם החמורה ביותר. וע"ע בזה.

--- סימן שי"א - דיני מת, וטלטול מן הצד ---

נלמוד הסעיפים כאן כפי סדר הסוגיא, ולא כפי סדר שו"ע.

סעי' ח' וט' – טלטול מן הצד, ובגופו

- (א) גמ' מ"ג: מת הופכו ממטה למטה, ופריך והרי טלטול מן הצד היא ושמיה טלטול, ומשני, אה"נ, ולכו"ע שמיה טלטול, אך מת שאני, שאדם בהול על מתו, ולכן הקילו בו חז"ל טפי.
- (ב) גמ' קכ"ג, צנון [פגה, פוגלא] בעפר [היכא דליכא למיחש מושם חורש, בונה, קוצר, וכו'], שמושכו מעליו, דטלטול מן הצד לאו שמיה טלטול. ומק' תוס' סתירה בין ב' גמ' הללו [ושאר מקומות ג"כ].
- (ג) ותי', וכ"כ כל הראשונים, דיש לחלק, דהיכא שהוא מטרת דבר המוקצה, כגון הא דמת שאינו רוצה שמתו תשרף, שמיה טלטול, ואסור, מלבד מת שיש קולא מיוחדת. אבל היכא שמטרת הטלטול הוא הדבר היתר ולא הדבר האיסור, שרי, ולא שמיה טלטול.
- (ד) משנה דף קמ"א. קש ע"ג המטה, לא ינענענו בידו אלא מנענעו בגופו, ובגמ', ש"מ טלטול מן הצד לאו שמיה טלטול ש"מ. וגם כאן ביארו הראשונים שזה לצורך דבר האסור. ונרחיב ע"ז לקמיה בס"ד.
- (ה) יש לחקור בהאי חילוק של לצורך דבר האסור ודבר המותר. האם טלטול מן הצד הוא 'כחצי טלטול', שהקילו לצורך דבר המותר, ואסרו לצורך דבר האסור. א"נ, טלטול מן הצד, כשהוא לצורך דבר האסור הרי היא טלטול רגיל, אלא כשהוא לצורך דבר המותר, אינו מטלטל מוקצה בכלל.
- (ו) חזו"א למד כצד האחרון, דהיכא שהוא מן הצד, ולצורך דבר המותר, אינו נחשב כמטלטל להאיסור בכלל, שפעולתו אינו מתייחס לאיסור כלל וכלל, רק להיתר לחוד, משא"כ כשהוא למטרת דבר האסור, א"כ הוא טלטול מוקצה רגיל. תורת היחס. [חזו"א ייסד כן בכמה מקומות, ליבון, בורר, וכו'].
- (ז) וחובת ניעור, לחזו"א הטעם הוא משום דאם אינו מנער ע"כ מגלה שיש לו רצון בהמוקצה, ואז ע"כ מתייחס הטלטול גם לאיסור, ואסור. משא"כ כשא"א בניעור.
- (ח) ומ"ב כמה מקומות אינו מבואר כן, אלא שיש חובת ניעור כחובה בפנ"ע. וטלטול מן הצד הקילו במקום היתר ולא באיסור.
- (ט) נפק"מ, כשאינו מנער מפני שרוצה ליהנות מהמוקצה במק"א אחר. כגון נירות על השולחן כשאינו בסיס, ורוצה לקרות לאורם במק"א. לחזו"א, הר"ז טלטלו מן הצד לצורך דבר האסור, ומתייחס לטלטול מוקצה רגיל. ואכן אסר בסי' מ"ז אות ב'. ואילו למ"ב, הרי מטלטל לצורך דבר המותר, והיא הקריאה, ואינו יכול לנער מפני שרוצה אותם, ומותר, כמש"כ שעה"צ בסי' ש"ט, ובסי' רע"ו סקל"א, וכ"כ גר"ז שם י"ב^ב.

^א ע' מש"כ במהדו"ק, כי יש כמה דברים שם שלא נתבארו כאן.

^ב עיי"ש שם, כי בסי' ש"ח מ"ב סקט"ו, הגר"ז החמיר נגד מ"ב, כמו החזו"א. ולכן עיין בדעת הגר"ז.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (י) [מ"ב שם איירי לגבי להגיד לגוי להביא נר עמו, ושרי המ"ב הואיל והוא עצמו היה יכול לטלטל מן הצד לצורך זו, וגוי נחשב לטטול מן הצד, שהוא עצמו הוא הדבר אחר. ומ"ב שם הוא ביאור לדברי הרמ"א, ושונה הלכות שם כ' דע"כ רמ"א זו הוא דלא כחזו"א.]
- (יא) עוד נפק"מ, מ"ב סי' ש"ח סקקט"ו, שהיקל להזיז מוקצה ע"י מזלג, לנקות השולחן. וחזו"א חלק שם, כי ע"כ זה מתייחס לאיסור.¹
- (יב) מקור מ"ב שם הוא הט"ז. ובאר היטב הק' על הט"ז מסי' שי"א דאסר הט"ז לדחוף מת ע"י קנה. וכן הט"ז אוסר לדחוף חמץ בפסח עם מקל. וק', מ"ש מת וחמץ מפירוורים ועצמות שהיקל הט"ז ע"י אחורי סכין.
- (יג) וכ' חזו"א, ע"כ יש טעות בדברי הט"ז, ומוכיח דע"כ העיקר כמש"כ החזו"א בעצמו.
- (יד) ומ"ב שם, ובשעה"צ צ"ה כ' דבא ליישב הט"ז מקושיית באר היטב, דכ' במ"ב 'אם הוא צריך להשתמש במקום שמנח שם העצמות' עכ"ד.
- (טו) דהיינו, כוונת מ"ב לחלק בין היכא שהוא סתם סילוק בעלמא, ולהסירו מעליו, כגון האי דחמץ והאי דמת; ובין היכא שרוצה להשתמש שימוש גמור במקון העצמות. דרק היכא שיש צורך גמור במקום שמונח עליה היא מותרת, אבל בלא"ה לא.
- (טז) אלא שקשה טובא, בסי' של"ז לגבי כיבוד הבית מעפר, שהחזו"א ועוד הקילו רק משום גרף, המ"ב כ' בשעה"צ סק"ז דלאיסור מוקצה לא חייש משום דהוא טלטול מן הצד לצורך שבת. עכת"ד. וק', א"כ מ"ש ממת וחמץ. ואי"ז קשיא על הנוסח, דהל"ל לצורך מקומו, אלא זו קשיא על עיקר הדין – איך מתיר שם כשאינו ממש צורך למקומו – הא כאן במ"ב ובשעה"צ כ' דדקדק כדי לחלק בין סתם צורך ולהיכא שיש צורך במקומו – וא"כ איך היקל בכיבוד כשאינו צורך מקומו ממ"ש. וצ"ע טובא.
- (יז) ובאמת, היה מקום ליישב הט"ז באופ"א, וכן מבואר במו"ק בסי' ש"ח, דשאני שולחן ממת וחמץ, כי בשולחן יש רצון חיובי שהשולחן יהיה נקי, מכל וכל. משא"כ חמץ ומת, אינו רוצה החמץ כי פסח היום, ואינו רוצה המת כי המת מסריח, אבל אי"צ בעצם שיהיה המקום פנוי. וא"כ, מובן לומר דחמץ ומת יחשבו לצורך דבר האסור, כי אין המטרה עבור צורך היתר, אלא להסתלק המוקצה, משא"כ הא דשולחן.
- (יח) והמ"ב בסקקט"ו מנע מלבאר כזה. דהרי שם מבואר דאם רצונו היה שולחן נקי לא היה מקיל ע"פ הט"ז; ואילו למו"ק, ה"ל למישרי. אלא המ"ב היקל רק כשיש צורך במקום הקליפות עצמן. והכל טוב ויפה, מלבד מה שמבואר בסי' של"ז, ומדוע שביק מו"ק המובנת, וביאר מהלך אחר, וסתרו במק"א.
- (יט) ובסי' של"ז הגר"ז היקל משום גר"ף לחוד, ומביא ראב"ד דאוסר הכיבוד משום דהוא כידא אריכתא – ומביא זאת כראיה נגד ט"ז דידן. וכ"כ חזו"א², והוסיף, דאי"ז נחשב כפעולה של טלטול מוקצה, אלא כפעולה של נקיון הבית. יסודו המפורסם. ורח"ק אמר דהחזו"א יסבור כן גם כשהוא ערימה של פסולת, ולא רק בפסולת מפוזר.

¹ וגר"ז שם אסר משום ידא אריכתא, ולא מטעם החזו"א.
² מ"ז כ"א.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (כ) ושעה"צ שם סק"ז הוא בשם אור זרוע, וכ"ה באמת עוד הרבה ראשונים, וכולהו מבואר דלא כחזו"א, ודלא כגר"ז, ודלא כראב"ד. ובאמת, ראשונים הללו שהביא השעה"צ, הוא מתאים יפה מאוד עם דברי המו"ק שהבאנו. והמ"ב בסי' ש"ח מנע ושבק המו"ק, ואילו בסי' של"ז כתב כעין דברי המו"ק, בלי להרגיש כלום. וצע"ג.
- (כא) לדינא, נוכל לסמוך על מ"ב בסי' של"ז, כשנוגע לכיבוד הבית, ולכאו' גם בשאר מקומות, ע"פ דברי המו"ק, הגם שיש מקום להחמיר, כי בלא"ה יש חולקים [למרות שהוכחנו שיש הרבה ראשונים כנגדם].
- (כב) כשמטרת טלטול המוקצה הוא עבור שימוש היתר, וגם כדי להציל המוקצה, החזו"א אוסר, ומקורו הוא בן עם געגועים, ריש סי' ש"ט. ומו"ק שם מיקל.
- (כג) ע' ערוה"ש ש"ח סעי' כ', דמשמע שלמד דלא כחזו"א, ואכן בהאי נידון החמיר החזו"א.
- (כד) הבאנו למעלה המשנה חגבי קש על המטה. והנה, כמה ראשונים שם, רשב"א, ריטב"א, תוס', ביארו דאיירי שרוצה לנענע הקש כדי לשכב עליה. במילים אחרות, טלטול מוקצה כדי להשתמש בה, אינו מותר בידו, אלא מנענענו מן הצד, וע"ז קאמר הגמ' טלטול מן הצד לאו שמיה טלטול.
- (כה) וזה דומה להא למעלה, שרוצה להזיז השולחן עם הנירות למק"א, שאמרנו שמ"ב מיקל – ועכשיו יש כמה ראשונים שאומרים דזה משנה.
- (כו) והחזו"א שחלק אתמול, יש לבאר המשנה באופ"א, וכ"פ הר"ן דאיירי שרוצה להסיר המוקצה מעל המטה כדי שיכול לשכב על המטה בלי הקש. ור"ן הזו יכול להתאים עם חזו"א הנ"ל, אך רשב"א וכו' ע"כ הם נגד חזו"א.
- (כז) רמ"א בסי' רע"ו סעי' ג', ומ"ב שם סקל"א, הוא להדיא דלא כחזו"א, ויש כמה ראשונים האוחזים בן. גר"ז שם אכן תלה על דעות בראשונים, וכ' דיחמיר מספק כל היכא שהוא מטלטל המוקצה למטרת היתר.
- (כח) —ואליבא דאמת, מ"ב ורמ"א זו לגבי נר, אינו מוכרח שהוא נגד הר"ן לגבי קש שעל המטה, ויתכן שיקילו בנר, ויחמירו בקש. כי בנר, הלא הנר במציאותו הוא האור, וא"כ הוא מטלטל האור ומטרת היתר של האור. משא"כ קש ומטה, וההליכה לישון הם דברים מפורדים. והיכא שמנער הקש על המטה, אי"ז ממילא מעצמו נחשב כמטרת היתר של שכיבה עליה.
- (כט) דהיינו, הא דמקילין בטלטול מן הצד לצורך שימוש היתר של דבר המוקצה, היינו רק כשהשימוש הוא מעצמו וממילא, כגון הא דנר, אבל היכא שהוא ב' פעולות נפרדות, א"כ בזה נחלקם, ונאמר שיש כאן טלטול לצורת דבר המוקצה ואסור. ודו"ק. וע' לקמיה אות מ"ט דחילוק זו מיישב אנן הלכה למעשה. —
- (ל) לגלגל מפת ניילון אחרי הסעודה, שיש עליו מוקצה, הוא טלטול מן הצד לצורך דבר המותר.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (לא) כ' גר"ז^ה הא דיש היתר טלטול מן הצד, היינו רק בדבר שהוא משונה, אבל דבר שהוא דרכו בכך, אין היתר. וגם רש"ז^ז נחית לזה, והוא לשיטתו איך שביאר סי' ש"ט סעי' א', בן עם געגועים. וכ' רש"ז, הא דמ"ב סקקט"ו, עדיין היא משונה קצת.
- (לב) ובאמת, המ"ב בסי' של"ז שהיקל בכיבוד הקרקע משום טלטול מן הצד, ע"כ דלא כרש"ז, כי הלא זה דבר רגיל לחלוטין. ויש עוד מקומות שמבואר כן, כגון בסי' רס"ו, שהמ"ב קרי לכיס על גופו כטלטול מן הצד, הגם שזה דרכו.
- (לג) איברא, אולי אין ראיה מהנ"ל נגד רש"ז. דיש לחלק בין פעולה משונה ורגילה, ובין החפצא.
- (לד) דהיינו, אה"נ כמה פעמים אינו עושה דבר משונה במה שעושה טלטול מן הצד, מ"מ כלפי החפצא, אין דרך הרגיל של העברת חפצא מכאן לשם נעשית באופן כזה.
- (לה) משל, כיבוד קרקע, הוא פעולה רגיל מאוד. אבל כשיש לו קליפות שרוצה להעבירם ממקום למקום, עושה כן בצלחת, או בכף אשפה, אבל אינו מכבדם, ואינו מובילם במפת פלסטיק גלולה. ואין לדחות סברא זו בכדי, כי יש דברים בגו.
- (לו) כ' אוח"ש^י מי שיש לו דבר היתר במגירה, יכול לחפש אחריה, אע"פ שיש מוקצה במגירה. ואם כוונתו להתיר ע"פ החזו"א, זה תימא ואף טעות, כי החזו"א אינו מיקל לטלטל מוקצה בידו כשרוצה לפנות מקום. ועוד איך סומך על החזו"א לקולא.
- (לז) אך אם עושה כהשבה"ל, שרי. שהרי, כ' שבה"ל^ח דאם יש לו מוקצה במגירה, ובדרכו להגיע אליו מטלטל מוקצה באחורי ידיו, שרי, דזה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר. וחלילה להקל יותר מזה, דהיינו להתיר הטלטול בידו ממש. שבה"ל מיקל עוד יותר אם אינו פס"ר, עיי"ש.
- (לח) והיכא שאין חפצי המוקצה ממ"ג אלא כשמל"א, לכאו' הוא צורך מקומו. ולא מיבעיא דלר' פאלק שרי, צורך היום, אלא אפ' בלא"ה, אם הוא באמת מפריע ומעכב להוציא ההיתר, שרי.
- (לט) כ' מחזה אליהו^ט ועוד, שאם יש בידו למנוע טלטול מן הצד, ודאי מחוייב לעשות כן, אפ' בע"ש, ופשוט, עכת"ד. [עמש"כ בסי' ש"ט סעי' בו וג' לגבי דלת מקרר.]
- (מ) והנה, לדעת המ"ב שטלטול מן הצד הוא קולא כשהוא לצורך דבר המותר, אה"נ דבריו צודקים. אך לדעת החזו"א, הרי סוף סוף מעשיו מתייחס להיתר, וא"כ מדוע ימנע מזה. אך אי"ז טענה, דכי היכי שהחזו"א מחייב ניעור, דאל"ה מגלה שיש רצון בטלטול המוקצה, ה"ה ס"ל לחזו"א שאם לא מסדר מבעו"י, ובידו לעשות כן, ע"כ יש יחס גם להמוקצה; ועיין, וע"ע שבו"י.
- (מא) לאור האמור, שו"ע דידן הוא פשוט מאוד.

^ה רנ"ט ג.
^י כ"ב ק"י.
^ז י"ט רנ"ב.
^ח ח' נ'.
^ט א' מ"ד י"א.
^י עמ' קס"ב.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (מב) ממשיך שו"ע, טלטול בגופו, אפ' לצורך דבר האסור, מותר. ורש"ז ביאר ההבנה בזה, דהואיל ומוקצה הוא גדר להוצאה, אם למעשה יהיה הוצאה שלא כדרכה, שוב ליכא למיגזר, דהוא גזירה לגזירה.
- (מג) וא"כ, לבעוט כדור ד"א ברשה"ר, חייב לכו"ע כי זה דרכו; וא"כ מוקצה שדרכו לבעוט לא נקל לטלטל ברגלו. ויתבאר בעז"ה בהמשך אם אכן זו נכון לדינא. [קש ע"ג המטה, לאלאו הסוברים דזה לצורך דבר האסור, וההיתר הוא משום טלטול בגופו, כגון שו"ע בסמוך, איך ישן על המטה, הא מטלטלו בגופו, באופן רגיל לגמרי. ואולי יתרץ רש"ז, דבטלטול כזו כו"ע מודי ליסודו של החזו"א.]
- (מד) עכ"פ, ממשיך שו"ע, הלכך, קש ע"ג המטה, מנענענו בגופו. דהיינו, ס"ל לשו"ע דאי"ז נקרא לצורך דבר המותר אלא לצורך דבר האסור – דבר שהיה שנוי במח' ראשונים למעלה – ואעפ"כ מותר הואיל והוא בגופו.
- (מה) ובגמ' שם אי' טלטול מן הצד לאו שמיה טלטול. והק' הרא"ש, הא אם מנענע הקש כדי לשכב עליה, הרי מטלטל לצורך דבר האסור. [למעלה הבאנו ראשונים להוכיח מכאן דלצורך היתר מדבר מוקצה נקרא לצורך דבר המותר. אבל הרא"ש אינו כן.]
- (מו) מיישב הרא"ש, דאי"ז סתם טלטול מן הצד, אלא זה סוג טלטול חדש, כיון שמטלטל בגופו.
- (מז) נמצא, הרא"ש כאן יש לו מקור להיתר חדש של טלטול בגופו. ולהראשונים למעלה שהוכיחו מכאן דזה נחשב לצורך דבר המותר, א"כ אין להם ראייה בכלל שיש היתר של טלטול בגופו, וכל היכא שהוא לצורך הדבר האסור, אסור.
- (מח) וא"כ, להזיז שולחן עם נר על גבה, כדי שיוכל לקרות בחדר אחר, לראשונים זה טלטול מן הצד לצורך דבר המותר. להרא"ש, אינו מותר אא"כ מטלטל בגופו.
- (מט) וק', איך אנן תופסין החבל בשני ראשיה, דכאן מקילינן בטלטול בגופו כהרא"ש, ואעפ"כ מקילין בשולחן עם הנירות, כראשונים, נגד הרא"ש. ועמש"כ למעלה אות כ"ח וכ"ט 'אליבא דאמת', דהחילוק שם מסביר איך הרא"ש יכול להסכים להתיר בנירות, ואעפ"כ יאסור בקש, והוצרך ליסוד חדש. עיי"ש. וע"ע תהל"ד.
- (נ) שו"ע דידן נקט כהרא"ש. חזו"א חולק, וס"ל דהרא"ש הוא דעת יחיד נגד הראשונים.
- (נא) מרגלא דפומיה דאינשי, דלחזו"א ולכמה ראשונים אין היתר לטלטל בגופו. ואי"ז מדוייק, כי ודאי יש היתר לכו"ע כשהוא צורך דבר המותר, וכל המח' הוא רק כשהוא לצורך דבר האסור.
- (נב) גמ' קנ"ד איירי בבהמה שיש עליה משאוי מוקצה, ויש צעב"ח, ואי' שם דמסלקו בראשו. וביאר רמב"ן דזה לצורך דבר האסור, ואעפ"כ מותר הואיל ומטלטל רק בגופו, כמו שמבואר לגבי קש. אלמא, יש רמב"ן כהרא"ש, ואינו יחידאה.
- (נג) ורן שם תי' דזה טלטול מן הצד שהקילו משום צעב"ח. וע' למעלה, דזה מתאים ר"ן לשיטתו.
- (נד) ציור זו של בהמה עם משאוי עליה, מובא בשו"ע סי' ש"ה סעי' י"ח, ושם כ' שו"ע 'ומטעם זה' – של צעב"ח, מכניס ראשו וכו'. והק' ביה"ל, הא לפי שו"ע אצלנו, אין צורך לטעם

הלכות מוקצה סי' שי"א

צעב"ח, הא ה"ל טלטול בגופו. חזינן, ביה"ל מבאר דשו"ע כאן הוא כרא"ש והרמב"ן, ויש היתר חדש של טלטול בגופו. ועיי"ש מה שתירץ.

(נה) גמ' קכ"ז, מובא במ"ב סק"ג איירי באיסור פנוי אוצר, וכ"ב בשם גמ' אבל מותר לעשות שביל ברגליו לכאן ולכאן דרך הליכתו ויציאתו, דזה לא הוי בכלל פנוי, עכ"ל.

(נו) והוכיח החזו"א מכאן כדבריו, דרק דרך הליכתו שרי, אבל בלא"ה אסור, אע"פ שזה בגופו, אלמא אין היתר כללי של טלטול בגופו.

(נז) והמ"ב, שהוכחנו דלית ליה החזו"א, ואעפ"כ הביא גמ' זו, ע"כ ס"ל דראיית החזו"א אינו ראייה. וע"כ ס"ל שדרך הליכתו לאו דווקא. ולכא' מוכרח כן, כי השיעור האסור לפנות שם הוא ד' וה' קופות, וא"כ איך מטלטל כמות כזו 'אגב'; ע"כ איירי אפ' כשמכוון לזה.

(נח) ורח"ק השיב, דלהחזו"א איירי בבעל כח ויכולת גדול. תו"ש ונשמ"א ג"כ למדו לאו דווקא.

(נט) ועוד, משמיה דר' אלישיב, האיסור כאן איננו משום מוקצה, אלא משום איסור עובדין דחול, עיי"ש, וא"כ דרך הליכתו אינו דווקא עבור איסור טלטול מוקצה, אלא מאיסור אחרת.

(ס) יש אומרים, הא דהיקל המ"ב לטלטל בגופו, היינו רק במקום הפסד, כדמבואר בסי' ש"ח סוסקי"ג, דשם סיים 'כדי שלא יבא להפסד'. והמעין שם יראו דלא למדו המ"ב טוב, כי המ"ב שם בא לאפוקי צורך גו"מ, וכשאומר זאת, כוונתו לומר דמותר אפ' מחמה לצל. וכן מוכח משעה"צ שם סקט"ז.

(סא) אוח"ש הורה דיש לסמוך על ההיתר של טלטול בגופו רק בשעה"ד גדול, וסיים דצ"ע. ודבריו אינם נכונים. כי השבה"ל, מ"ב, שו"ע [בלי שום חולק], טור, רעק"א, וכמה מהראשונים סוברים דמותר, ולכן מדינא מותר לגמרי. אך היכא שאין צורך בדבר, לא יקל, כי יש חזו"א וכמה ראשונים האוסרים, ומדוע לא יחמיר כשאין צורך וטורח.

(סב) אוח"ש טען, דאם יש היתר כזה, מדוע הגמ' לא קאמר כן, ויש כמה מקומות בש"ס שהגמ' היה יכול להגיד לנו את זה. ואין טענה זו ניתן לאמור, שהרי להרא"ש ולרמב"ן ולשו"ע היא משנה מפורשת.

(סג) וע' בסוף שש"כ, שיש מכתב מרש"ז לגבי טלטול בגופו, ושם כ' דכל אחרונים ס"ל טלטול בגופו שרי.

(סד) נפיחה במוקצה שרי. כ"כ רמ"א ש"ח סעי' ג', ושו"ע סעי' מ"ג. ומהרי"ל כ' דזה מדיני טלטול בגופו. וא"כ, לחזו"א יאסר כשאינו לצורך דבר המותר. אך רח"ק כ' דגם חזו"א יסכים בהא. דהיינו אי"ז אפ' טלטול בכלל.

(סה) ע"כ הכלל של טלטול בגופו. וכשנכנס לפרטים, הדבר מסובך יותר. ונשתדל לעבור על המ"ב בסדר.

(סו) מ"ב סקי"ג, לדחוף ברגלו הוא טלטול בגופו [ועיי"ש בשעה"צ דלא חש להמחמירים]. וכן בסק"ל. אמנם, בסקפ"ב לגבי ישיבה על חריות כשמזיזן כ' דמצדד המג"א להקל, דטלטול מן הצד הוא. ומביא מאירי כזה, ומסיק דבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה. וק', מה כל

הלכות מוקצה סי' שי"א

הספיקות, ומה כל החומרות, ומדוע היא נקראת טלטול מן הצד; הא יתיר בפשיטות משום טלטול בגופו.

(סז) ואולי משום דזה חשיב דרכו בכך, וא"כ נחית חד דרגא לטלטול מן הצד. ולא מיושב כל צרכו.

(סח) ביה"ל סעי' ט"ז, ד"ה דאסור, בסופו. יש לבאר כוונתו שאוסר להזיזו בידים כדי לשבת עליה, ולא איירי לגבי ההזזה מעצם ישיבתו. ומדודק כן מדשינה לשונו ממה שכ' בסקפ"ב, עיי"ש ודו"ק.

(סט) מ"ב ש"ט סקי"ד, ושעה"צ י"ח, מיקל בלי שום פקפוק.

(ע) מ"ב ש"ב סקכ"ז, ושעה"צ ל"ה, מתיר לקנח נעלו רק על אבן גדולה ולא על קטנה מפני שיתנדנד ע"י הקינוח. וק', הא ה"ל טלטול בגופו. וי"ל, דהואיל והוא דרכו בכך, נחית חד דרגא. ועדיין קשה, הא ה"ל טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, שהמ"ב היקל בזה. ורח"ק אמר שהאיסור כאן אינו משום מוקצה, אלא משום איסור חדש של מחזי כתולש.

(עא) ולפי"ז, יש איסור חדש שלא ראינו עד כה, אך סוגיא דידן מיושב.

(עב) ביה"ל סו"ס רס"ו, ברגל יש להקל לטלטל מוקצה.

(עג) לסיכום הדעות. להחמיר יש ר"ן, תוס', רשב"א, ריטב"א, חזו"א. חיי"א מביא ב' דעות. ר' משה^א אוסר, ומיקל במקום הצורך. ערוה"ש מביא ב' דעות. והמיקלין, כבר הבאנו למעלה, והעיקר כוותם, אך לא יקל ביותר, ושלא לצורך, מחמת המחמירים, ומחמת עניני חינוך ומראית העין. כשיש גם החזו"א, כגון שאינו מתייחס לטלטול המוקצה, יש יותר מקום להקל בשופי.

(עד) כשהוא דרכו בכך, האם יש היתר של טלטול בגופו. והבאנו כבר למעלה מסקפ"ב דאולי נחית חד דרגא. ובאמת הוא סעי' בשו"ע, ש"ח סעי' מ"ו, תולעים תחת אצילי ידיו, אין היתר טלטול בגופו. וע"כ משום דדרכו בכך.

(עה) ומ"ב ש"ח סקס"ב לגבי מנעל המוקצה, ואין לו מנעל אחרת ברשה"ר, שרי משום כבוד הבריות. ולא הקל משום טלטול בגופו; ולאור הנ"ל מובן, שדרכו ורגיל בכך.

(עו) [ואע"פ שלמעלה הבאנו חילוק בין דרכו של הפעולה, לדרכו של החפצא, וכאן אינו הדרך הרגיל להסיע נעל מפה לשם ע"י רגלו, אע"פ שהוא פעולה רגילה; אי"ז חילוק כאן, כי הרי מטלטל הכלי בדרך שעומד לטלטל, וכך הוא צורתו בעצם. ודו"ק.]

(עז) רש"ז במכתב הנ"ל ג"כ מתייחס להנ"ל, דבדרכו בכך אין היתר של טלטול בגופו.

(עח) וע"ע מ"ב סק"ל, וצ"ע [וע' מה שכתבנו בשורות הקודמות, שיכול ליישב מ"ב זו].

(עט) [לפעמים, טלטול בגופו שהוא דרכו אסור. ולפעמים נעשה טלטול מן הצד. ואולי תולה על חילוקים כאלו.]

^א כ"ב ו'.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (פ) לנפח מוקצה כשהוא דרכו בכך, כגון זבוב שע"ג, לכאן עדיין שרי, כמש"כ למעלה, דנפיקה שרי לכו"ע, אפ' לחזו"א. וע' ערוה"ש דכ' דגם נפיקה במוקצה ראוי להימנע ממנו.
- (פא) איזה חלקים בגופו נקרא טלטול בגופו. רש"י קמ"א קרי כתף טלטול בגופו. בפיו, לענין הוצאה הוי שנוי, וה"ה לכאן כאן. בראשו, רמב"ן קרי ליה גופו. רגל, כל מ"ב הנ"ל.
- (פב) מ"ב כאן סק"ל כשאינו נוגע בידו כי אם בגופו או בשאר איבריו נחשב טלטול בגופו.
- (פג) ומ"ב רע"ו ל"א כ' דאחורי ידיו או אצילי ידיו הוא טלטול מן הצד. גר"ז שם סק"י חולק וס"ל דזה גופו. ור' משה ה' כ"ב ח' מסופק בזה. לדינא יש להחמיר כמ"ב. וזה דלא כמש"כ שש"כ פכ"ב הע' פ"ה.
- (פד) מרפק, ר' משה מיקל בזה. ויל"ע, האי אצילי ידיו דמ"ב היכן היא, הלא א"א שהוא אותו אצילי ידיו של ש"ח סעי' מ"ו. וא"כ אולי הוא מרפק. עכ"פ, מרפק אינו ברור מהי דעת מ"ב. וע' שש"כ.
- (פה) ע"י ב' בנ"א, תו"ש כ' דטלטול מן הצד הוא. ויש שמועות סותרות בשם ר' אלישיב. ולדינא אין לסמוך ע"ז.
- (פו) בסעי' ט' מותר לתחוב במחט או כוש. והנ"מ דרך קש, אבל דרך עפר ע' מ"ב סקכ"ה דמביא דעות בזה.
- (פז) מ"ב סקכ"ז, נוגע לסי' של"ו.
- (פח) מ"ב סקכ"ח, חשש שמא ישוה גומות, כשהוא בבית.
- (פט) מ"ב סקכ"ט, סברת בעה"מ, מי משמש מי היא הקובע לבסיס. ולא מי ע"ג מי.
- (צ) שם, ושעה"צ ל"ג, אוכל שייך להיות בסיס.
- (צא) מ"ב סקל"א, דיני יחוד. מ"ב סקל"ב, מבאר שו"ע לומר דכדי לשכב עליה נקרא לצורך דבר האסור.
- (צב) לסיום הענין, ע' תוכחת המ"ב סוסקל"ח.

סעי' א' – ז': דיני מת בשבת

- (א) קיצור דיני מת, היוצאים מסי' זו. יה"ר שיהא נשחבת הלימוד כאילו קיימה, ולא נצרך לקיימה בפועל.
- (ב) בגמ' מבואר שמת הוא ממ"ג, וטוב כלב חי מארי מת. ומדוע אינו גרף. עמש"כ בסוגיית גרף [דדבר שרוצה בקיומו, הגם שמא יס אינו גרף, דגרף אינו אלא דבר שאינו רוצה בקיומו כלל. ומלבד דזה חילוק שאינו מחלק, לכאן אינו נכון לדינא, שהרי הגרף והעביט רוצה בקיומו, וא"כ מ"ש ממת].
- (ג) נפל, הוא גרף. מת של גוי, יתכן שהוא גרף.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (ד) אע"פ שמת ממ"ג, מ"מ מצינו בו קולות מסויימות מפני כבוד המת וכבוד החי, כשמוטל בחמה וכה"ג. והיכא שיש דליקה, שיש בהילות שלא תתבזה ותתשרף מתו, הקילו עוד יותר. והכל יתלבן בעז"ה.
- (ה) שו"ע פותחת היכא שיש דליקה, שיש היתר של ככר ותינוק^{יב}. ככר ותינוק הם ב' דוגמאות של דברים שלא היו בגזירת מוקצה בכלל. ומ"ב מיקל גם בשאר דברים שרשאי לטלטל, אפ' כשמלל"ה. ואולי למעשה ישתמש בדברים שלא היו בכלל הגזירה, כדמשמע בגמ' ושו"ע מדנקט דווקא ב' אלו.
- (ו) כשמל"א פמ"ג אוסר, דאינו צורך גופו ואינו צורך מקומו. ואין לומר דהוא צורך גופו, כי צריך לגוף החפץ כדי להתיר, דזה אינו, דההיתר של ככר ותינוק הוא משום 'אגב', וזה סתירה להיות צורך גופו.
- (ז) ממשיך שו"ע, שאם אין ככר ותינוק [איך יתכן שאין שום כלי היתר – יקח כיפה שלו!], יטלטל מן הצד. ואם גם זו אינו אפשר, יטלטל להדיא, דאי לא שרית הא, אתי לכבווי משום דאדם בהול על מתו.
- (ח) ושו"ע כ' דהנ"מ באותו רשות. וביאר מ"ב, דכשבא לטלטל לכרמלית, תלוי במח' בסעי' ב' אי צריך כו"ת, אבל כו"ע הוצאה דרבנן שרי בנידו"ד.
- (ט) בזמננו, אינו נוגע כ"כ להציל מת מדליקה, אבל יש דבר דומה לזה, כגון להציל המת משריפה בcrematorium, או למנוע ניתוח מתים. כ"כ נימוקי או"ח, וחלקת יעקב א' קנ"ז וקנ"ב.
- (י) והיקילו לעשות כל שבות, וגם בכל דבר שהוא ספק שבות ספק איסור תורה, כדי למנוע מבזיונות חמורות הללו. ושש"כ סוף ח"ב מפקפק בהא שהיקל בספק שבות, אבל בודאי שבות מסכים עמו להקל.
- (יא) בפיגוע ל"ע ח"ו, חשוקי חמד דן אם הקילו לעבור שבותים למנוע בזיון, דאולי רק במת שלם הקילו. והסברא אינו נראית, והמנהג להקל.
- (יב) שש"כ מיקל להוציא גם לרשה"ר דידן. וזה חידוש, כי שעה"צ י"ח אינו משמע כן. ואולי מכאן משמע גם דלא כחלקת יעקב [אלא שאינו ברור שם דעוסק בענין דליקה]. ועיי"ש בשעה"צ, כי צע"ק.
- (יג) בעיקר הסוגיא משמע דהעדיפו לעשות שבותים ע"י ישראל מע"י גוי, משום כבוד המת. ובזמננו לכאן' חשבון זו לא קיימת, כי בלא"ה אנו מטפלים במתים ע"י גויים, גם ביום חול, כגון בבי"ח, א"כ אין להחמיר בזה בשבת. ואדרבה, הואיל ובזמננו אינו נחשב לבזיון, לכאן' עדיף ע"י גוי כדי להרויח ספיקות.
- (יד) מת המוטל בחמה, דהיינו שאין חשש של בזיון נורא כשריפה, מותר ע"י כו"ת. אבל טלטול מן הצד אסור. וע' מ"ב סק"ו, דמותר כשהוא לצורך דבר המותר. ועמש"כ בסעי' ח' לגבי מ"ב זו, שאינו מתיר אלא כשצריך למקום של המת עצמו, אבל סתם להסירו מעליו נקרא לצורך דבר האסור, ואוסר ע"י קנה.

^{יב} ע' שעה"צ ש"ח סקכ"ד לגבי ככו"ת לכשמל"א.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (טו) גם הוצאה דרבנן אסור בציור זו, לדעת שו"ע.
- (טז) ע' מ"ב סק"ג לגבי דינו של המטה שכשמת בע"ש, אחר שהסירו המת מעליה.
- (יז) טלטול בגופו שרי בכל מקום.
- (יח) ככר ותינוק, כ' מ"ב סק"ב, היינו שמניחו על המת או ליד המת. פמ"ג דווקא ליד המת, משום בזיון המת. חזו"א ס"ל דאם יעשה כן אין היתר כו"ת, דכל ההיתר הוא משום אגב, שיתייחס להיתר, וזה אינו אלא כשמונח על המת.
- (יט) לדינא, דעביד כמר עביד, ודעביד כמר עביד.
- (כ) כ' ביה"ל, דאפ' לדעת הרמ"א בסעי' ב' שמתיר הוצאה דרבנן במת שהסריח, משום כבוד הבריות, עדיין יש איסור טלטול, ואם אין כו"ת אסור להוציאו. וביאר, דהוצאה שאין ברירה הקילו חז"ל, משא"כ טלטול, בדרך כלל יש עצה של כו"ת, וא"כ אסרו בלא פלוג לאסור בכל גווני אפ' אין לו כו"ת.
- (כא) א"נ, כ' ביה"ל, איסור טלטול חמיר מהוצאה דרבנן. וע' מ"ב ש"ח סקע"ז שאינו מתאים עם זה. ומ"ב שם כבר צ"ע, עמש"כ שם.
- (כב) בסעי' ב' דן מה הדין כשהמת מסריח או קרוב להסריח ומתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו, מתי ואם מותר להוציאו לכרמלית, או לרשה"ר, והאם עדיף אם או בלי כו"ת, והאם יש הבדל בין ככר לבין תינוק.
- (כג) ומבואר, דמותר גם ע"י גוי, וזה עדיף מכו"ת, דזה מותר עבור כוהנים, ואילו כו"ת לא שרי עבור כוהנים.
- (כד) ופשוט, דהיכא שנפטר סמוך לצאת השבת, אין לעשות שום עצה, כי אינו בזיון כ"כ [כשיש מקום אחר להחיים לשהות]. אבל אם מת קודם לזה, או שחם ויתחיל להסריח, יעשה כסעי' שלנו.
- (כה) ע' מ"ב סק"י לגבי מלשאצל"ג.
- (כו) מ"ב י"ב במ"א ר' מיקל ע"י גוי אפ' לעשות איסורי תורה.
- (כז) בסעי' ג', בגד שהחי לבוש בו שנתן על המת הוא כו"ת. שו"ע נקט בלשון יש מי שאומר. וביה"ל מוכיח שאין מי שחולק ע"ז, וכ"ה דרכו של שו"ע.
- (כח) בסעי' ד' יש מי שאומר שבגדי המת עצמו ה"ל כו"ת. וביה"ל מביא חולקים ע"ז, ומק' קושיות משל עצמו, וס"ל דגם במת לבוש בעינן כו"ת.
- (כט) הטעם שבגדיו לא יחשבו ככו"ת, משום דנטפלים ובטלים לגבי המת. לדינא לא יסמוך ע"ז, וכשאין ברירה, שש"כ סמך על דעה זו. וכמעט א"א שלא יהיה שום עצה, דיניח חולצתו עליה. שמיכה או סדין [כשלבוש, דאי ערום, א"כ הסדין עצמו ליבטל אליו], מועיל לכו"ע.

הלכות מוקצה סי' שי"א

- (ל) להדעה שבגדיו של מת מהני ככו"ת, קשה, מדוע בדוד המלך הוצרכו לכו"ת, תיפוק ליה שהיה לבוש, כי היה באמצע היום כשיצא לראות מה הרעש. כה"ק של"ה על שו"ע, ומפני קושיא זו הוכיח דבגדיו של מת אינם מועילים.
- (לא) הט"ז תי' דבגדיו של מלך אסור לאחר ללבשם, וחייבים בשריפה, וא"כ הם עצמם מוקצה. וק', הלא שלמה בנו יכול ללבשם. וע' מחצה"ש דדחה, ששלמה סבור שאינו ראוי ללבשם, א"כ הורה שגם הם מוקצה.
- (לב) תו"ש ומלבי"ם תירצו, דהואיל ודוד נפל כשמת, א"כ היה עליהם דם, וא"כ חייבים בקבורה. וק', הא מיד כנשפל המלאך המוות הרגו, וא"כ הדם יצא אחרי הפטירה, ואז אינו חייב בקבורה. ותירצו, ששלמה לא ידע איך נפטר בדיוק באותה שעה.
- (לג) חת"ס כ' דדוד המלך הוא חשוב מאוד, ואינו נטפל לבגדיו. וצ"ע, וכי טפל לכבר?
- (לד) באוה"ר מתארים פטירת הקה"י, שהיה בשבת, וציוו לגוי להדליק מאוורר [דלדידם הוא איסור דאורייתא]. המאוורר שהדליק נשבר, וקראו שוב להגוי, והורידו לארץ שהיה יותר קר, ע"י ככו"ת.
- (לה) בבי"ח, כשצריכים למטה של המת, שפיר ה"ל לצורך דבר המותר. וזה סעי' ה', דלצורך דבר המותר מותר לטלטל מן הצד.
- (לו) ע"פ הנתבאר עד לכה, להסיר בגדיו של המת כדי שלא יתחמם, הוא טלטול מן הצד לצורך המת, ולא מצינו היתר לזה.
- (לז) אמנם, כה"ח מביא מנהג לעשות כן. ושבה"ל^י כ' דלא יעשה כן כי הוא נגד הלכה. ומק' על גשר החיים שמיקל לעשות כן, אפ' בחורף.
- (לח) סעי' ו', עצה איך לעשות אוהל עראי למת. ולא הבנתי העצה או ההיתר.
- (לט) בסעי' ז', עוסק לגבי סיכת והדחת המת, ושמותר לשמוט כר מתחתיו כדי שלא יסריח, ואוסר לטלטל שום אבר ממנו, ומותר למנעו מלהזיז יותר, כגון פיו מלפתוח. ואוסר להעצים עיניו.
- (מ) כשמדיחו, יזהר מסחיטה. יכול להוציא צינורות, ומחטים. ולכאו' מומחה יעשה כן, משום כבוד המת. ויזהר לא להזיז אבר, אבל ללחוץ בשרו מבואר שלית לן בה, שאינו אלא טלטול במקצת.
- (מא) לענין כוהנים, מותר ע"י גוי, שבות דשבות. וע"י ככו"ת, מ"ב מיקל כשיש בית הכנסת. שבה"ל ו' נ' היקל בבית אבות, שהרי הכוהנים אינם יכולים לצאת, ועוד, יש אי מנחות הנפש כשיש מת שם.
- (מב) השו"ע אסר לסגור עינים. יש מנהג כן לסגור. ערוה"ש י"ח כ' מנהג לסגור ע"י גוי.
- (מג) והואיל וכ"ז הוא משום כבוד המת, במי שאינו שומר תו"מ, לא היקל מו"ר הגר"ש. ור' משה שטרנבוך קע"ב אמר כן לענין רב רפורם, אבל על סתם חילוני לא דיבר. ר' אלישיב ס"ל דיש כבוד לחילוני, אך לא דיבר על מומר, או חוטא ומחטיא.

הלכות מוקצה סי' שי"א

(מד) מ"ב סקכ"ב מביא מנהג להעצים עיניו וליישר איבריו. ואורמרים שאיצא בזוהר דזה סכנה לא לעשות כן. וכ' מ"ב דאע"פ דזה נגד הדין, כי במשנה ובשו"ע איתא להיפך, מ"מ במקום שנהגו אין למחות, הואיל ויש סמך מהזוהר. וממשיך, דבזוהר לא כ' אלא עינים, אבל איברים לא. וא"כ איברים יעשו רק ע"י שידחקו ע"י כו"ת.

(מה) היוצא ממה שכתבנו, מת סמוך לצאת השבת, לא יעשה כלום, חוץ מלשמוט כר מתחתיו [ולהחליף השמיכה עם סדין דק]. מותר להניח קרח. כשיש חשש שיסריח, יטלטל ע"י כו"ת למקום קר יותר. וכשאינן ברירה, בגדיו של מת נקראים ככו"ת, אך אי"ז מצוי.

(מו) טלטול מן הצד מותר לצורך דבר המותר. מותר להערים. טלטול בגופו שרי בכל ענין.

(מז) מהפוסקים אין היתר להסיר בגדיו של מת. שבה"ל מחמיר. מנהג ספרדי ירושלים להסירם. מנהג קראקו, לבוב, פרנקפורט, פראג, הוא להקל יותר ממה שיש בשו"ע, ע' ערוה"ש יו"ד שנ"ב. וזה המנהג שהביא מ"ב.

(מח) לדינא יעשה כמנהגו, או ע"י גוי. יותר מזה אין לנו אלא דברי מ"ב.

(מט) ביו"ט שני, ע' א"א בוטשאטש תקכ"ו.

(נ) לבקש מגוי להתקשר כדי לסדר תעודת מיתה, דבלא"ה יתעכב הקבורה כמה ימים, שרי.

(נא) לבקש מגוי לסדר עניני נסיעה לא"י, כשנוגע לאיסורי דאורייתא, לא מלאני לבי להקל, גם אם יהיה עיכוב משמעותי.

--- סימן שי"ב – דיני כבוד הבריות ---

דיני כבוד הבריות, בקיצור, היוצא מסימן זו

- (א) חקרו האחרונים, האם האיסורים המותרים במקום כבוד הבריות, האם הם הותרה או דחוייה.
- (ב) ולכו"ע, אינו יכול להקל כשיש ברירא אחרת, ולכו"ע אינו חייב לטרוח יותר מדי למנוע את זה. והנפק"מ הוא רק עד כמה חייב לטרוח כדי למנוע חילול כזו.
- (ג) עוד נפק"מ, האם כשפשע שייך לקנוס אותו.
- (ד) חוות יאיר כ' דחייב כפרה. שאר פוסקים השמיטו דין זה. ואי"ז נפק"מ מוכרחת.
- (ה) כשדרך העולם להתבייש במצב כזו, והוא מתבייש, פשוט שיש היתר של במקום כבוד הבריות. כשהדרך להתבייש, אך הוא אינו מתבייש, פשוט שאין כאן היתר. כשהוא מתבייש, אך דרך העולם אינו להתבייש, טרם מצאנו מקור להדיא להתיר זאת, הגם שמסברא שרי. ע"ע מג"א סי' י"ג, מ"ב סי' שכ"ב סקי"ד.
- (ו) בביתו, כשנגמר נייר טיולט, לכאו' חייב לבקש ולשאול משכן שלו. ושכנו, דעת רש"ז [א' ז'] המפורסם דאי"צ להביא לך. וא"כ, אין לך רשות להפריעו בשעות מנוחה.
- (ז) לדינא, יבקש משכן כשזה עצמה אינו פגיעה בכבוד הבריות.
- (ח) גמ' שבת פ"א:, גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה מה"ת, בשב ואל תעשה, כגון זקן ואינו לפי כבודו, בהשבת אבידה.
- (ט) ובקום ועשה, מבואר כאן בביה"ל ריש הסימן דדוחה איסור דרבנן, כגון מוקצה, או כגון הוצאה מדרבנן, ואפ' כמה איסורי דרבנן יחד.
- (י) וכמעט כל איסור דרבנן הקילו. חוץ ממלשאלצ"ג.
- (יא) וגם ל"ת שבתורה בשב ואל תעשה, לא תמיד הקילו, ולא כל לאו הוא בכלל.
- (יב) פמ"ג כ' האי דחייה ל"ת בשב ואל תעשה, הוא גם שלא באידנא.
- (יג) כשפשע ולא הכין, פמ"ג מחמיר. וע' ערוה"ש, וע' רעק"א, וצ"ע.
- (יד) שבות יעקב, ספק כבוד הבריות אינו דוחה. וע' לקמיה בס"ד.
- (טו) אורל"צ כ' שנוי על איסור דאורייתא אינו קיל כרבנן לענין זה. יביע אומר חולק. ושאר פוסקים משמע שמקילים. ע"ע שעה"צ שכ"ב י"ב. באוה"ר מביא שחזו"א היקל הבערה בשנוי במקום כבוד הבריות.
- (טז) ועכו"ם, לא מביעיא שבות דשבות דשרי, אלא אפ' כשהוא מלשאלצ"ג. וע' שעה"צ בסי' ש"ב סקמ"ד, על מ"ב סקל"ו, דמשמע רק גוי מלשאלצ"ג. ולא התיר גוי לעשות דאורייתא. ולכאו' המ"ב שם רק האמת דיבר, והיה מסכים דאם היה צורך בלא זה, ג"כ היה מיקל. ועיין. ומעניין, שאין מ"ב שמיקל גוי לעשות דאורייתא במקום כבוד הבריות. חוות יאיר מיקל.

הלכות מוקצה סי' שי"ב

(יז) כבו כל האורות בש"ב האם זה כבוד הבריות? כלה/ שוויגע"ר, בר מצוה/ ש"ב, טבילה בליל שבת, גוי לשים איפור. ע"י ישראל לא ניקל אפ' אם הוא רק שבות, אתי למיסרך.

(יח) ובכלל, בכבוד הבריות מצינו קולות מסויימות במיורים שונים, ולא כל מקום שטים עם מה ששנינו במק"א. רק הצורך חייבת להתאים להקולא.

(יט) ו'צורך', אינו כבוד הבריות, רק בושא, ועשיית צרכיו. כגון בשושן פורים שבת, להתעורר בתוך רכב, הוא כבוד הבריות כדי לצאת משם. וע"ע אג"מ יו"ד ב' ע"ז דמי שמתבייש לנהוג הרחקות באשתו נדה, דאי"ז כבוד הבריות, ואי"ז בושא, עיי"ש.

(כ) מי שאין לו נייר לשירותים, כך הוא סדר העדיפויות. יבקש משכן. ישתמש במים, אם שייך עבורו. בגליל, ישתמש כשהוא מחובר, ואז יוריד מים בשנוי, והיא יקרע אותו. וע"י גוי, לעשות דרבנן קודם לזה. ולעשות דאורייתא, יל"ע. אם אין מספיק נייר להשתמש כשהוא מחובר, ישתמש בבגד, כגון מגבת, הגם שהוא ביטול כלי מהיכנו. ואם אין לו, יקרע נייר בשנוי. כשיש רק מגבונים, ישתמש במים הרבה, ובמגבון בנחת. או ישתמש באריזה.

(כא) סמוך לצאת השבת, ימתין. ולענין לומר ברוך המבדיל בבית הכסא, רח"ק אמר דצ"ע, ואם משמיט תיבת ברוך עדיף טפי. וישתדל לשמוע מאחר.

(כב) עשה 'קידוש' בשבת, ושכח כל השתייה ברכבו. יתכן שיהיה בושא וכבוד הבריות. ולפני שמבקש מגוי, יבקש משכן להשאילו.

(כג) ילד שלו עצר מללכת באמצע כביש ראשי, כשאינו חשש סכנה, אך הוא בושא הרבה, יוליך פחות פחות.

(כד) מי שסובל מHemorrhoids, יש כמה צדדים להקל עבורו, ואם צריך ישתמש במגבונים, בנחת, עם הרבה מים כדי שלא יהיה פס"ר.

(כה) מי שתקוע באיזה מקום ויש חיישן שיפעיל איזה דבר, יחפש שנוי. ויחפש עצה שיהיה פס"ר דלנח"ל. ומי שחדרו במלון פועל בחיישנים, יישן במקום אחר.

(כו) איש מבוגר שלא היה באפשרותו לעשות צרכיו בעצמו, וגם א"א לצאת מהמטה בעצמו, אלא צריך עזרת בנו היושן בחדר הסמוך, ההוראה היתה שיחפש דבר הכי קל האפשרי. כגון לצלצל בכלי המשמיע קול, שאינו חשמלי, אך זה לא היה אפשרי, כי היה מותש כח, ואם היה מצליח היה מעיר כל הבית. ולכן הרוה שיצלצל בחשמלי בשנוי.

(כז) כשאינו אור בשירותים, והוא במקום שזה יהיה כבוד הבריות, יחפש עצה קל קל קודם.

(כח) ע"ע סי' של"ט סעי' ד' לגבי איחורו קידושין, מה נקרא כבוד הבריות, ומה מותר אז. וע"ע ציץ אליעזר ו' ו' לגבי מכשיר שמיעה בשבת.

--- דיני נר בשבת – שייך לסימן רע"ז ---

- (א) אי' במתני' דף מ"ה, נר לא מטלטלין אותה, דברי ר"ש. ושקלי וטרי בטעם הדבר [עד דף מ"ז], האם הוא משום גזירה שמא יכבה, ומדחה הגמ' צד זה כי ר"ש ס"ל דבר שאינו מתכוון פטור, ולכן מסיק הגמ' דהנר והשמן והפתילה בסיס להשלהבת שהיא מוקצה.
- (ב) רש"י על המשנה כ' הטעם גזירה שמא יכבה. והקשו, הלא למסק' דחו צד זה, ותי' רעק"א דכן הוא דרכו של רש"י לפרש כי ההו"א. אלא שק' על הרע"ב דכ' כרש"י, ואינו דרכו של הרע"ב לכתוב הו"א אלא מסק'. וע"ע פנ"י וצל"ח.
- (ג) הגמ' לא ביאר לנו מדוע השלהבת עצמו מוקצה. כי מסברא היינו אומרים דאינו מוקצה. דביו"ט ידעינן שאינו מוקצה, דחזי לבישול. ולכאו בשבת ג"כ, חזי לחימום, חזי לאורו, וא"כ מדוע מוקצה היא.
- (ד) ובאמת הדבר פליאה שלא טרח שום ראשון או אחרון או מפרש או נו"כ לטעם הדבר. עד שבא החזו"א^א להעיר ולהאיר הענין. וכן רש"ז במנח"ש^ב מבאר הענין.
- (ה) החזו"א שם ביאר דנר מוקצה הואיל ואינו הדרך לטלטל מחשש שמא יכבה. וביאר רש"ז דאין כוונת חזו"א לומר גזירה שמא יכבה, כי הגמ' דחה צד זה, אלא כוונתו לומר דמפני חשש זה – לאו דווקא הלכתי, אלא מבחינת פרקטי – מנעו מלטלטל בו, ולכן אינו בר טלטול. [ק', מה בכך שלא טלטלו, הא אינו מוקצה. יש הרבה דברים שלא מטלטלים אך אינם מוקצה, כגון כלי כבד הרבה, בש"ח סעי' ב'.]
- (ו) א"נ, ממשיך החזו"א, דרך שימושה של הנר היא במקומה, וא"כ מוקצה היא. ולכאו' כוונתו לומר דקבעו לו מקום. [ק', וכי באמת לא טלטלו נירות שלהם – אה"נ היו נירות שהיו קבועים במקומם, אבל ודאי היו גם נירות שטלטלו. כגון האי נר דרע"ו סעי' ב'.]
- (ז) והק' רש"ז על זה, א"כ נר שאינו הדרך לקבוע מקום לישתרי. דהיינו, טעם של החזו"א מספיק לנר שאכן קבעו לו מקום, אבל אינו טעם לאסור כל נירות שבעולם. ועוד, דאינו דווקא תלוי על הנר, אלא על הבעלים, אם מקפיד עליה. ועוד הק' רש"ז, גם ביו"ט נימא הכי, ויהיה מוקצה, וידעינן שזה אינו.
- (ח) ועוד, בחולה לא קפיד עליה, כי אם יכבה ידליק שוב, ואעפ"כ מצינו שבעצם הנר מוקצה היא, ע"כ לאו מטעם דחס עליה.
- (ט) ממשיך חזו"א, בשם רעק"א, נר, כל רגע ורגע הוא נר חדש, וא"כ נולד הוא.
- (י) וק', א"כ גם ביו"ט נאסור, וידעינן שנולד ביו"ט חמיר טפי. ועק מנח"י שיישב זה, דאינו נולד של יש מאין שאסור ביו"ט. [לא הבנתי, דאם הוא נולד בשבת, כ"ש ביו"ט, ולא להיפך.]
- (יא) רש"ז מק' על תי' זו, נולד הוא חסרון של 'והכיננו', אבל אש, כך היא מציאותו שמתחדש כל רגע ורגע, א"כ אינו חסרון של והכיננו.

^א מ"א ט"ז.

^ב סי' י"ד ד"ה גם.

הלכות מוקצה דיני נר בשבת

- (יב) יל"ע בדברי חזו"א, האם כולא חד תירוצא היא, או שיש ג' תירוצים שונים, או שהוא ב' תירוצים. אינו ברור. וחזינן עכ"פ, מהא דיש כ"כ כמה תירוצים/צירופים/צדדים, ע"כ אינו מילתא דפשיטא.
- (יג) ר' משה^י כ' דאש הוא מקוצה מפני שאינו כלי, ורק כלים יכולים להיות אינם מוקצה. [ואילו אוכל, יש היתר מיוחד שלא היה מעולם בהגזירה.]
- (יד) והק' שבו"י הא חול ואפר אינם כלים, ומהני בהם יחוד; הרי גם דבר שאינו כלי שייך להתיר בטלטול. ויש ליישב, דהא דייחדו נעשה כלי, משא"כ אש מעולם לעולם לא יהיה כלי.
- (טו) אלא שאם יש להק' על ר' משה, יש להקשות הלא ידעינן דגדר כלי של מוקצה אינו גדר כלי של טומאה וטהרה, אלא יש כללים אחרים. א"כ מנלן שאש לא יכול להיות בגדר כלי של מוקצה. [ונראה לי דלכא' כן היה כוונת שבו"י להקשות.]
- (טז) אוה"ש מק' כמה קושיות על ר' משה, ואח"כ מציע מהלך משלו, דאש מקוצה הואיל ובנ"א מפחדים ומרחקים ממנו. וצ"ע.
- (יז) רש"ז עצמו שם כ' מהלך משלו, דאש מוקצה משום דאין בו ממש. [לא כ' משום שאינו כלי, אלא כ' דאין בו ממש]. וכטעם זה משמע אבן ישראל^ל.
- (יח) וק' על מהלך זו, הא שאין בו ממש, מדוע זה סיבה להחמיר, אם כבר יהיה סיבה להקל, כי א"א לאסור כלום.
- (יט) עוד מהלך שמעו מפי ר' אלישיב^א איך וייסט נישט^ב. ועפי"ז החמיר בכל מיני דברים, כיון שלא ידע להגדיר ולהתיר.
- (כ) ע"פ הנתבאר בשורות האלו, עלינו לדון בכל מיני מכשירים ונורות. כגון נורה עם גוף לוחט, נורה פלורסנט, נורה לד, ו'נורה חסכוני'.
- (כא) אג"מ^ה נר אלעקטרי – איירי כשיש גוף לוחט, ולא בפלורסנט – יש בו איסור הבערה להדליקו. האם הוא אש לענין טלטולו.
- (כב) ואנו היינו אומרים, דע"פ ר' משה הנ"ל שהאיסור הוא מפני שאינו כלי, הלא זה כלי הוא, ולישתרי בטלטול. ואכן, ספר ארטסקרול מביא שמותר, ומקורו הוא שראה ר' משה מטלטלו.
- (כג) ור' משה שם באג"מ בתשו' להר' באדנער כ' מעיקר הדין שרי, אך הואיל ויש בה אור, אסור, דאתי לאחלופי. ור' באדנער בספרו האנגלית כ' דנר חשמלי אסור לגמרי בין לצורך גופו בין לצורך מקומו.
- (כד) דהיינו, ר' באדנער נקט כגזירת ר' משה, וארטסקרול נקט כעיקר הדין של ר' משה. ומסתברא, דגזירת ר' משה יאסור בכל נר שמאיר, אפ' לד, הואיל ובכולם יש אתי לאחלופי.

^י ג' מ"ט ונ'.

^ד ט' כ"א.

^ה ה' כ"ב ל"ו.

הלכות מוקצה דיני נר בשבת

- (כה) ור' משה יש לו עוד תשובות [ג' מ"ט ונ', ועוד] שדן אם מאוורר מחובר לחשמל הוא כשמל"א או מלאכתו להיתר, דאח"כ כוחו באה מאיסור, מ"מ מלאכתו אינו לאיסור אלא להיתר. ואינו ברור שם מהו מסק' בזה מעיקר הדין. ונשאל בח"ה סי' כ"ג ע"י נכדו לפרסם הוראתו כדי להשקיט המבוכה. ושם כ' דכל מכשיר חשמלי, אפ' מנורת חשמלי, אינם מוקצה בשבת, דרך כוחם בא מאיסור, אך הם עצמם אינם כשמל"א.
- (כו) וממשיך, דאם א' רוצה להחמיר [הגם שאני בעצמי אינני נוהג כן – עכ"ל שם] יחמיר להחשיבו כשמל"א, ומותר לצורך גו"מ, אך לא יחמיר יותר מזה לאסרו לגמרי.
- (כז) נמצא, יש תשובה מר' משה להוראת ספר הארטסקרול, ואילו ר' באדנער כ' ע"פ התשו' שנכתב אליו, ולא ע"פ התשו' שלאחר מכן.
- (כח) והנה, בתשו' זו לא הזכיר הגזירה של אתי לאחלופי, רק בתשו' הקודמת. וא"כ מסופקני אם באמת ר' משה רצה שיפרסמו הא דס"ל שמעיקר הדין שרי, שהרי ר' באדנער שאלו שאלות שיתפרסמו, ועל אלו גזר גזירה זו. או"ד, לבני תורה מיקל, ואילו להמון עם החמיר.
- (כט) [מהא דכולם משתמשים עם Shabbos Lamp המקורי, ע"כ נקטו כגזירת ר' משה, אפ' בלד, ולא מצינו מי שאמר דאין צורך במנורה הזו.]
- (ל) נמצא, מעיקר הדין לר' משה, בן תורה בצנעה יכול להזיז מנורת חשמל, כ"ש כשהוא לצורך גופו ומקומו. כשיש צורך קצת. ויעשה ע"י שנוי לרווחא דמילתא. וכ"ש כשהוא פלורסנט, או לד.
- (לא) היוצא, Shabbos Lamp המקורי, יפה עשו, ע"פ הוראת ר' משה להמון עם. והחדשים, שיצרו מנורה שמטלטלין כולו, בעיני לא יפה עשו לדעת ר' משה, כי זה הוראה לרבים בלי גזירת אתי לאחלופי. ויצאו לתקן, ונמצא קלקלו.
- (לב) ואי"ז ענין רק למנורת חשמלי, אלא גם לענין פלטה, Crockpot, מאוורר, כולם מעיקר הדין שרי לר' משה, אך יש אתי לאחלופי.
- (לג) ע"כ לפי ר' משה. ולפי ר' אלישיב, הלא אינו יודע טעם לאסור, אלא כל שיש איסור הבערה להדליקו, יש איסור בטלטולו. וכן הורה למעשה. וגם לענין לד ופלורסנט אסר, משום לא פלוג.
- (לד) ולדעת החזו"א, הרי הועמים הראשונים שלו לא יאסור שום כלי. ומצד טעם הנולד, הרי תמיד יש חשמל חדש. ואכן כ' חו"ש' דכל מכשירי חשמל הם ממ"ג משום דהם נולד לדעת החזו"א. וכ"כ אפ' במאוורר. ואין להקשות, א"כ גם שעון נאסור כי יש זרם חדש כל רגע ורגע, דשאני שעון שהכל בפנים, תוך הבטריה, וא"כ אינו נולד כי הכל כבר שמה, משא"כ מאוור כוחו מגיע מבחוץ.
- (לה) ועפ"ז, כל מכשיר חשמלי שזרם חשמל מגיע מבפנים, מבטריה, יקל החו"ש. כגון פנס, או מאוורר אלחוטי.
- (לו) האמנם, לכאן דברי החו"ש הם חידוש ע"ג חידוש. כי בשלמא החזו"א חידש לנו דעצם החפצא הוא נולד, וא"כ הוא מוקצה. אבל היכא שהחפצא קיים תמיד, ולא משתנה, ורק

הלכות מוקצה דיני נר בשבת

כוחו שאינו נראה לעין היא מה שנתחדש תמיד, בזה אין לנו רעק"א וחזו"א להחמיר, והבו דלא להוסיף עלה.

(לז) ורש"ז נקט טענה זו לקצה השני, וכ' דאפ' נורה חשמלי שרי לחזו"א, שהרי הגוף הלוהט קיים תמיד, רק האור, החשמל, הזרם, נתחדש, אך הואיל והגוף קיים, כ' רש"ז דאינו נולד גם אליבא דחזו"א. ויש לדון לגבי חידוש זו האחרון, אך בשאר כלים, כגון מאוורר, לכאו' דברי רש"ז מוכרחים.

(לח) ונורת פלורסנט, רש"ז יקל בדעת חזו"א. אינו ברירא לי. מנח"י מצדד לאסור. לד, אינו יודע מה יגיד החזו"א.

(לט) לדעת רש"ז, שטעם איסור שלהבת הוא משום דאין בו ממש, נמצא שכל כלי חשמלי; מנורה, רדיאטור, פלטה, פלאפון, מאוורר; כולם הם כלים, ואינם ממ"ג – כ"כ במנח"ש, ובשו"ש סי' רע"ט ד'. ואם הוא כשמל"א או להיתר, אי"ז מקומו.

(מ) ברם, ע' שש"כ ושו"ש בסי' ש"ח, וע"ע מאור השבת שהביא דכשרש"ז אסר שם, כוונתו היה שאינו כדאי להקל.

(מא) ציץ אליעזר' מביא דברי רש"ז הנ"ל להקל, אך הביא דרש"ז אמר כן במטרת פלפול ולא למטרת הוראה. ואכן, ההקדמה למנח"ש כ' רש"ז דיכול לסמוך הלכה למעשה על כל מה שמופיע בפנים, חוץ מסי' י"ד, שהוא סימן דידן העוסק להתיר מכשירים הללו.

(מב) ובספר מאורי האש כ' רש"ז שפלפל עם גדולים ומפורסמים, והסכימו עמו, אך אמרו שזה חידוש, וא"כ חלילה להקל; ומסיק דיש להתרחק מאש! [הא דמאור השבת דאמר אינו כדאי להקל, ולא אמר חלילה, אולי זה היה בזקנותו].

(מג) עכ"פ, לענין מאוורר דלוק, שש"כ" כ' כשמלל"ה. לר' משה אינו ברור מה היה הוראה לרבים. וא"כ דיינו אם נחמיר שהוא כשמל"א, ולא נחמיר כחו"ש להחשיבו ממ"ג, כי כבר כתבנו דמסתברא דלחזו"א שרי. כשכבוי, כשמל"א לכו"ע, לכה"פ.

(מד) [יש מי שכתב דהוא סוג ב'. ואינו כן, כי יש לו שימושין הרבה. יש שחלקו במאוורר מחובר אך כבוי הוא כשמל"א, מנותק, הוא ממ"ג. ואינו נראה. יש שאמרו דמאוורר כבוי הוא שברי כלים. ואינו כן, דאינו עומד לזרוק, והזרקו הוא זורק כלי שלם. יש שאמרו דיש בו שמא יתקע. ועמש"כ בש"ח סעי' ט"ז דאינו כן, וע"ע שם לענין שעון שעמד.]

(מה) מיחם, לר' משה מעיקר הדין אינו מוקצה, ולענין הוראה לרבים עיין למעלה. רש"ז אמר אינו כדאי להקל. לר' אלישיב אסור. לחזו"א, אינו ברור, ודומה למנורת חשמלי, שרש"ז אמר שחזו"א יקל, אך לא היה ברירא לן.

(מו) ועמש"כ למעלה בדיני בסיס, שהבאנו סברות מחודשות להתיר מיחם. אך הנהגה הראויה הוא לא להזיזו, ולא לקנות הקומקומים החדשים, כי זה סומך על סברות וספיקות באופן תמידי, שאין זה הנהגה ראויה.

^ז ו' ו' ד'.
^ח י"ג כ"ד.

הלכות מוקצה דיני נר בשבת

- (מז) שמיכה חשמלית, ר' משה מיקל, וס"ל דאינו גוף לזהט בכלל, ואין אתי לאחלופי, ואינו אלא כשמלל"ה.
- (מח) פנס חירום, שמחובר חשמל, וכבוי בזמנים רגילים. וכשיש נתק, מתדלק. האם יכול להסירו עכשיו מהחוט המחובר להקיר. לר' משה הוא כשמל"א. לר' אלישיב אסור. לחזו"א אינו ברור. מצד בונה, חצי מעגל, ינתק בשנוי לרווחא דמילתא. נמצא, מעיקר הדין, בשעה"ד כזה יש מקום להקל.
- (מט) אמנם, מו"ר פקפק בזה, כי הרי ביהשמ"ש היה מחובר לקיר, וא"כ היה מגו דאיתקצאי ביהשמ"ש. וטענתי בפניו, הרי בביהשמ"ש יכול לטלטלו מעט, ככל שאורך החוט מאפשר, א"כ לא היה מוקצה ביהשמ"ש, אלא מוגבל. ולא התייחס אלי כ"כ, ואמר דנימא הסברות של עשבים, כאן לחומרא.
- (נ) ואיני יודע מדוע כאן בשעה"ד מחפש חומרות, ועוד, הבאנו צד כזה כמה פעמים, כגון לענין דלת מקרר שלא הסירו ממנו הנורה מבעו"י. עכ"פ, אינני ראוה בזה טעם לאסור.
- (נא) כשאסרנו טלטול המיחם, יל"ע מדוע בדיוק מותר לטלטל הברז שבו. ואכ"מ.
- (נב) יש מוצר חדש בשם Shabulb, ותיאורו הוא נורה רגילה לד, שיש עליו מכסה פלסטיק שבעצם נשמטת ממנו. ועל פלסטיק הזה יש 'ידית', שבידו מכסה הפלסטיק ומשחירו עם חתיכת פלסטיק אחרת. ודנו, מה דינו בשבת.
- (נג) והם עצמם כותבים בהוראות, שנוקטים דהנורה היא ממ"ג, אלא שטוענים שהפלסטיק היא כלי אחרת המתחברת אליו. ואין טענה זו מוכרחת בעיני.
- (נד) והיכא שהיא מחוברת להבנין, לאו' בזה נוכל לומר שהידיית היא ידת בפנ"ע, וכמו ידיית של דלת וחלון. וכשהיא במנורת לילה, אינו נראה לי סברת הנ"ל של ב' כלים. ואולי מקסימום הוא כשמל"א לכמה דיעות. ובעיני זה עדיף מהמנורת שבת החדש שאינו מתחלק לב' חלקים. ויל"ע גם מצד עניני חינוך.